Serbestî

Siyasi Fikir Dergisi Sayı: 20 • Mart - Nisan 2005 • 7.500.000.-TL.

KÜRT MUHALEFETİ NE DURUMDA?

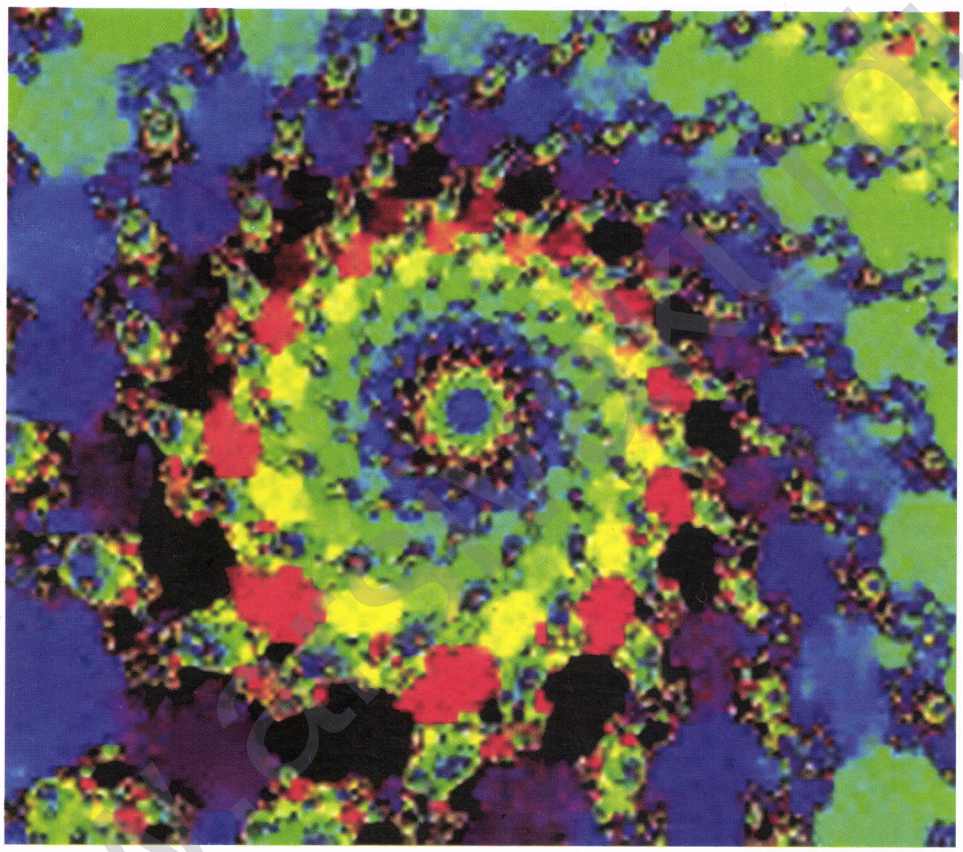

• Z. Abidin Kızılyaprak • Ruşen Arslan • Bayram Ayaz

• Haşim Haşimi • Müslüm Yıldırım • M. Emin Sever

• İbrahim Aksoy • Behlül Yavuz • Seher Erol • Yaşar Karadoğan

• Hişyar Özalp • Torî • Eyüp Kıran • Neçirvan Barzani

• Rafik Shami

Kürdistan'ın İnkarı, Dirilişi ve Kabulü **O'Leary, H. Salih**

www.serbesti.org

Kürt Semalarından Bir Yıldız Daha Kaydı-

Cuntacı Canilerin Bir Kurbanı Daha Göç Etti

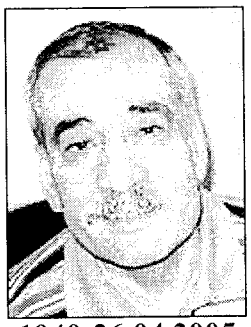

1940-26.04.2005

12 Eylül döneminde, Diyarbekir zindanında, devletin vahşet programını yaşayan birisi, "sadece yediğim coplardan eğer bir köprü yapılsaydı İstanbul Boğaziçi Köprüsü kadar bir köprü olurdu" demişti. Nazif Kaleli de, Diyarbekir 5 No'lu Askeri Cezaevi'nde vahşet programının her yönüyle üzerinde test edildiği birisiydi. Bu programdan onuruyla çıkmıştı. Ancak bedeni İstanbul Köprüsü kadar güçlü değildi. Vahşetin her türüne maruz kalan vücudu, felç olmuştu; işkence nedeniyle başta disk kayması, kronik böbrek yetmezliği gibi bir dizi problemi vardı. Yıllardır tedaviyle uğraşıyordu... Ama onunla konuşup sohbet ederken, yüzünde en ufak bir rahatsızlık izini göremiyordunuz; gözlerindeki ışık huzmesi insanı sımsıcak sarıyor; bakışındaki dirilik insana güven veriyordu ve bir an onun hiçbir rahatsızlığının bulunmadığı hissine kapılıyordunuz.

Durmadan yazan, üreten birisiydi. Uzun bir süreden beriydi, yazıları Serbestî'nin her sayısında yer alırdı... Bu yönüyle de bizim yanı başımızda, bir ağabeyimizdi.

Nazif Kaleli, insani hal ve erdemin yoğunlaşmış haliydi. İşkencecisine bile kin duymuyordu. İşkencecilerin arka planındaki sosyo-psikolojik durumu anlamaya çalışıyordu. Ancak bu ceberut devlete karşı, Kürt ulusal muhalefetinin her ferdinin daha donanımlı olması gerektiğine inanıyordu. Ne var ki, "devletin bekâsı" için faşizmi; yani insan katletmeyi ve işkence programlarını devletin temel bir enstrümanı olarak gören zihniyet, hâlâ işkenceci faşist cuntacıları el üstünde tutuyor...

Saddamların Miloseviçlerin sonunu getiren vahşet programlarının bir benzerinin veya daha beterinin Türkiye'de uzun bir dönem uygulanması, her ne hikmetse ne Türkiye'de ne de dünyada ciddi hiçbir tepkiye neden olmadı. Sadece işkence kaldırılsın deniliyor. İşkenceci katillerden ve işkence sisteminden hesap sorulmuyor. Faşist cuntacılar ve işkenceciler devletin medar-ı iftiharı olarak yaşıyorlar...

Biliyorum ki, Nazif Kaleli'nin katilleri hakkında sözü ne kadar uzatsam da kar etmez. Bu da, insana acı bir keder veriyor, tarifi yok...

Nazif Kaleli bir dava adamıydı, hiç vazgeçmedi. O nedenle onun dostları, mücadele arkadaşları, onu son yolculuğunda yalnız bırakmamışlardı. Şerafettin Elçi, Nazif Kaleli'nin mezarı başında konuşurken bir ara boğazı düğümlendi, dili kilitlendi... Sevdiği insanın kaybının verdiği keder yüzünden okunuyordu... Ancak Kaleli'nin gözünün arkada kalmadığını vurguladı; Kürt ufkunun açıldığını ve Kürt umudunun yükseldiğini belirtti...

Hiç şüphe yok ki, bedenindeki tahribata rağmen, Nazif Kaleli'nin dirliğinin bir nedeni de, son yıllarda Kürt ülkesinin güneyinde yaşanan ufuk açıcı gelişmelerdi. Ruhu şad olsun!

Allah, elleri öpülesi saygıdeğer insan Several Hanıma (Nazif Kaleli'nin eşi), vahşet günlerinde henüz çocuk iken, "zincirler babamı incitmeyin" diyen kızına, oğluna ve Nazif Kaleli'nin bütün dost ve arkadaşlarına sabırlar versin...

www.arsivekurdi.org

İÇİNDEKİLER 1

Editörden 2

'Sürdürülebilir Gerilim Yönetimi' Altında Yaşamak **Z. Abidin Kızılyaprak** 4

Bayrakname **Ruşen Arslan** 15

Globalleşme ve Kürt Halkının Özgürlük Mücadelesi Açısından, Türkiye Değişim ve Çağdaşlaşmanın Neresinde? **Bayram Ayaz** 19

Türkiye'deki Siyasi Partilerin Hiçbirisinin Kürt Meselesinin Çözümüne İlişkin Ciddi Bir Projesi Yoktur **Seyit Haşim Haşimi** 27

"Serhıldanın Belediye Başkanı" Abdullah Öcalan'ın Paryalığına İsyan Ediyor **Müslüm Yıldırım** 33

Dünyayı Doğru Okuyan Kürt Kesimleri Henüz Tatmin Edici Bir Muhalifet Oluşturamamıştır **Mehmet Emin Sever** 38

Sağlam Bir Kürt Muhalifeti Gelişiyor **İbrahim Aksoy** 42

"Kürtler Ne İstiyor?" Bildirisiyle Oyun Bozuldu ve Asıl Dalga Dipten Geliyor **Behlül Yavuz** 45

Avrupa Birliği'ne, Avrupa Parlamentosu'na, Avrupa Kamuoyuna ve TBMM'ye - **İmza Kampanyası** 50

Bir Tarihin Kırılma Noktası: Başkan Talabani **Seher Erol** 52

Kürdistan'ın İnkarı, Dirilişi ve Kabulü **Brendan O'Leary, Halid Salih** 54

Kürtlerin Şiilerle ya da Kurtlarla Dansı... **Yaşar Karadoğan** 63

Uluslararası Ceza Divanı ve Kürtler **Hişyar Özalp** 72

Asimilasyon Sarmalında Kürtler **Torî** 77

İnsanlaşma, Kürdistan ve İki Mağara: Şaneder ve Duderi Mağaraları **Eyüp Kıran** 83

Başbakan Neçirvan Barzani'nin Uluslararası Kürt Kadınları Konferansında Yaptığı Konuşma 89

Dostum Nuh **Rafik Shami** 91

English Summary 95

İki Aylık Yerel Dergi
Mart-Nisan 2005

Serbestî

Kurucu: Ahmet Zeki Okçuoğlu; **Doz Basım ve Yayıncılık Ltd. Şti. Adına Sahibi ve Yazışleri Müdürü:** Ali Rıza Vural; **Genel Yayın Yönetmeni:** Mehmet Sanrı; **Yayın Kurulu:** A. Zeki Okçuoğlu, A. Rıza Vural, Köroğlu Karaaslan, Halis Çanakçı, Ümit Fırat; **Mizampaj:** Doz Yayınları; **Baskı:** Can Matbaası; **Abone Koşulları Yurtiçi:** 90 Milyon Tl. (1 yıl); **Avrupa:** 10 Euro, 60 Euro (6 Ay), 120 Euro (1 yıl), **Amerika:** 10$, 60$ (6 ay), 120$ (1 yıl); **Posta Çeki Hesap No:** 105 10 90; **Banka Hesap No:** İş Bankası Beyoğlu Şubesi 1011 304210 142 07 94; **Adres:** Taksim Cd. 71/5-80090 Taksim-İstanbul; **E-mail:** dozyayinlari@yahoo.com - **Tel.** (0212) 297 25 05 - **Fax:** (0212) 297 13 73. Dergide yayınlanan makalelerden yazarı sorumludur. Makaleler, yayınlanmasa da yazarına iade edilmez.

www.arsivakurdi.org

Editörden

Kürt Siyasetinin İmkanları...

Türk ve Kürt siyasetinde iki temel konu, ilgili taraflar açısından ana gündemi işgal etmeye devam etmektedir: Bir yandan, 80 yıllık faşizan Türk devlet politikası, Kürt muhalefetini sindirmeye yönelik baskıcı yaklaşımları, artık bir kitle psikolojisi şeklinde tezahür edip yönlendirilirken, diğer yandan Kürt ulusal demokratik muhalefet dinamiklerinin yeniden canlandığını, kendi meşru mecrasında yeniden güçlü bir biçimde şekillenmeğe başladığını görmek mümkün. Bu bağlamda, devletin tüm yasal ve fiili engellerine, eritme politikalarına rağmen, Kürt halkına siyaset yapabilme imkanlarını yaratma yönündeki arayışların, dün olduğu gibi, bugün de, hiçbir şekilde "ötekinin" düşmanlığı üzerinde gelişmediğini, Kürt halkının belirleyici ekseriyetinin, başta yan yana yaşadığı halklarla, AB, ABD ve tüm demokratik-uygar dünyayla barışık olduğunu belirtmekte yarar var.

Ne var ki, Türkiye'de anti-Kürt eksende gelişen faşizan dalgayı, resmi ve gayri resmi güçler, Kürt milliyetçiğine bağlamaya çalışıyorlar; bu yöndeki beyanları her gün Türk gazete ve televizyonlarda yayınlanıyor. Bu "milli koro", Kürt halkının kendi kimliğinden vazgeçmeme durumuna işaret ederek, büyük bir insafsızlıkla adeta Türk faşizmini aklamaya çalışıyor. Oysa Kürtlerin her millet gibi, yer kürede onurlu bir şekilde yaşayabilme yönünde, ırkçı-faşizan rejimlere karşı gösterdiği direniş, başka millet ve grupların yaşam alanını daraltma, engelleme veya tehdit etme gibi bir anlayış taşımamıştır. Bu bağlamda yaklaşık yüz elli yıllık modern Kürt ulusal özgürlük mücadelesinde, "ötekiyi" düşman gören bir kayda rastlamanız mümkün değil. O nedenle Kürtlerin kendi ülkesinde onurlu bir yaşam davasını, devletin her türden aygıtlarını kullanan, devlet örgütlü saldırgan Türk ırkçılığıyla aynı kefeye sokmanın hiçbir ahlaki dayanağı bulunmamaktadır. Ayrıca Kürt milliyetçiliğini ille de başka milliyetçiliklere benzetmenin fazla bir anlamı da yoktur. Kaldı ki, yer küreyi ento-linguistik gruplara bölen de Kürtler değildir. Buradaki temel ayrım, masum ile saldırgan arasındaki ayrımdır.

Apocu örgüte gelince; bu örgütün, Kürt ulusal özgürlük mücadelesinin masumiyetini sadece bir perde olarak kullandığı ve özellikle örgüt "önderliğinin" Kürt ulusal dinamiklerini tahrip ettiği sır değildir. Ayrıca bu örgütün, Kürt siyaseti içinde tarihsel bir geçmişinin bulunmadığı da bir gerçektir. Bu çerçevede, Bekaa-İmralı uzantısı "siyasetin", Kürtlere herhangi bir siyasi imkan sunmadığı, aksine, her geçen gün Kürtlerin siyasi imkanlarını daralttığı ve ortadan kaldırmaya çalıştığı aşikardır. Dolayısıyla HADEP-DEHAP-DTH çizgisini -taşıdığı insan potansiyeli hariçsiyaseten Kürt muhalefet dairesinde göstermek zordur. Zaten bu çizgi, bugüne kadar hiçbir şekilde kendini Kürt muhalefeti olarak tanımlamamıştır; böyle bir tanımlamadan ısrarla kaçınmıştır. Ne var ki, Türkiye'de egemen olan anlayış, söz konusu olan bu çizgiyi ısrarla "Kürt milliyetçisi" olarak değerlendirmektedir. Oysa bu çizginin İmralı'daki şefi görünümündeki kişi, her gün Kürt milliyetçiliğine hakaretler yağdırıyor, kendi misyonunun Kürt milliyetçiliğini bertaraf etmek olduğunu söylüyor, bu doğrultuda, yandaşlarına talimatlar veriyor. Kürt halkının ulusal hakları bakımından, Abdullah Öcalan'ın "Demokratik cumhuriyet, demokratik konfederalizm, özgür vatandaşlık" gibi içi boş, biçimi olmayan lafların ve Apocu "argümantasyon"un hiçbir geçerliğinin olmadığı gayet açıktır.

www.arsivakurdi.org

Dolayısıyla bazı iyi niyetli açıklamalar haricinde, Apocu örgüt ve uzantılarını "Kürt milliyetçisi" şeklinde değerlendirenleri anlamak mümkün değil; tabii eğer burada asıl amaç, Kürt meselesini çarpıtmak, karalamak ve kafa karışıklığı yaratmak değilse. Elbette ki, İmralı uzantısı "siyasete", hâlâ kan veren çok önemli oranda iyi niyetli bir Kürt kitlesi var. Ne yazık ki, iyi niyetin her zaman iyi sonuçlar doğurmadığı da bir gerçektir.

Bu konuda, Nusaybin Eski Belediye Başkanı Müslüm Yıldırım, bu sayımızın dosyası çerçevesinde kendisiyle yaptığımız röportajda çok çarpıcı açıklamalarda bulundu. Abdullah Öcalan Türk güvenlik birimlerine verdiği ifadesinde, "en çok Nusaybin Belediye Başkanı Müslüm Yıldırım bizi destekledi" diyordu. Yıldırım ise, Öcalan'ın İmralı'da tamamıyla teslim olduğunu ve Kürt davasına zarar verdiğini, o nedenle İmralı güdümündeki siyasetin Kürtlere bir yarar sağlamadığını vurguluyor ve "federal çözümü" savunan Şerafettin Elçi ile birlikte yeni bir siyasi arayışa girdiklerini belirtiyor. Ayrıca Kürt demokratik muhalefeti imkanlarını sorgulamak amacıyla, her biri, Kürt siyasetinin önemli bir profilini temsil eden, Muş Eski Milletvekili M. Emin Sever, Malatya Eski Milletvekili İbrahim Aksoy, Cizre Eski Belediye Başkanı ve Diyarbakır Eski Milletvekili Haşim Haşimi ile Diyarbakır Esnaf ve Sanatkarlar Derneği Eski Yöneticilerden Behlül Yavuz ile birer röportaj yaptık. Kürt demokratik muhalefet refleksinin yeninden dirildiğini; Kürt muhalefetinin kendi rotasını ve imkanlarını belirlemeye çalıştığını bu röportajlarda görmek mümkün.

Yukarıdaki isimlerin çoğu, Kürt demokratik dinamiklerinin birliğini hedefleyen, Kürt kimlikli siyasi bir parti kurmak için Şerafettin Elçi ile birlikte, son aylarda Diyarbakır, Batman, Van ve İstanbul gibi merkezlerde dolaşıp çeşitli toplantılar yaptılar, halkın nabzını tutmaya çalıştılar ve bu eksende yeni bir Kürt siyasi muhalefetinin imkanlarını arıyorlar. Kendi izlenimlerinden aktardıkları bilgilere göre, bu siyasi parti arayışında iki temel noktanın öne çıktığını söylemek mümkün: Bir; Kürtlerin ayrı örgütlenmesi ve kendi kurumlarını oluşturmasının gerektiği, İki; Kürt meselesinin kalıcı çözümünün Federasyondan geçtiğini program olarak önüne koymak . Ayrıca bu iki nokta paralelinde, Diyarbakır'da mart ayının sonunda 83 Kürdün, tamamıyla sivil bir inisiyatif şeklinde başlattığı "Kürdüm Tarafım, Talep Ediyorum" imza kampanyasının gayet isabetli olduğunu düşünüyoruz; o nedenle imza metnine de yer verdik; imzayı başlatanların arasında yer alan Behlül Yavuz'un görüşlerini aldık. Ayrıca Hak-Par, Kürt-Derler ve İmralı güdümüne isyan eden kesimlerin de Kürt muhalefetinde önemli bir yere sahip olduklarını belirtmek gerekiyor.

Ama ne olursa olsun Kürt muhalefetinin karşı karşıya kaldığı devletin yönetim zihniyetinin, hiçbir şekilde "normal" olmadığını görmekte fayda var. Bu konuda, Z. Abidin Kızılyaprak; Türk Genelkurmay Başkanı'nın Newroz sonrasında yaptığı açıklamayla yaratılan gergin atmosferi analiz ederken, Türk devletinin 'sürdürülebilir gerilim yönetimi" ile 'hikmet-i hükümet'e büyük bir katkı yaptığını bazı kaynaklara dayanarak açıklıyor. Kızılyaprak, "Sürdürülebilir Gerilim Yönetimi Altında Yaşamak" başlığıyla yazdığı makalede, Türk yönetim zihniyetine ilişkin oldukça öğretici bilgiler sunarken, gerilimle ilgili 200 kişilik Türk "Aydınlar Bildirisi"ne de sert eleştiriler yöneltiyor. Ruşen Aslan da, "Bayrakname" başlığı altında, o güzel üslubuyla Türkiye'de hep bir takım "gerilimlere/işkencelere" vesile edilen bayrak olayı/olgusu hakkındaki algılamaları, kendi tecrübelerinden de hareket ederek değerlendiriyor. Bayram Ayaz ise, "Türkiye Değişim ve Çağdaşlaşmanın Neresinde?" adlı makalesiyle bu sayımıza çok önemli bir katkı sunuyor.

Öte yandan Celal Talabani'nin Kürt listesinden Irak Devlet Başkanı olarak seçilmesi, Kürtlerin ve bir bütün olarak bölgenin kaderi açısından tarih bir dönüm noktasıdır. Bu, Kürt ulusal özgürlük mücadelesinin başarısıdır. Seher Erol, "Bir Tarihin Kırılma Noktası: Başkan Talabani" başlıklı makalesinde bu gerçeğin, derli toplu bir özeti veriyor. Brendan O'Leary ve Halid Salih birlikte kaleme aldıkları "Kürdistan'ın İnkarı, Yeniden Dirilişi ve Kabulü" adlı akademik çalışma ise, Kürt ve Kürdistan meselesinin bölge ülkeleri açısından inkarın artık bir çözüm yolu olmadığına, çözüm yolunun bu gerçeği onaylamalarından ve hakkını teslim etmesinden geçtiğine işaret ediyor.

Bu sayıda yer alan diğer bazı önemli makaleler: "Uluslararası Ceza Divanı ve Kürtler", İnsanlaşma: "Kürdistan'da Şaneder ve Duderi Mağarası" - Eyüp Kıran, "Kürtlerin Şiilerle Dansı" - Yaşar Karadoğan .

Yeni bir sayıda buluşmak dileğiyle esen kalın

Mehmet Sanrı

www.arsivakurdi.org

'Sürdürülebilir Gerilim Yönetimi' Altında Yaşamak

Z.Abidin Kızılyaprak*

Biz, Yalçın Küçük'ün yalancısıyız; yakın tarihte "Türkiye'nin önemli katkısıyla insanlığın payına" önemli bir 'şey' düşmüş olduğunu söylüyor. Bu 'şey'le övünmek isteyecek kimse var mı bilmiyorum. Aktaralım.

Y. Küçük, Soğuk Savaş başlangıcı öncesinde Türkiye'de yayılan "Ruslar Kars'ı-Ardahan'ı istiyor; Boğazlarda hak iddia ediyor" mealindeki propagandanın asılsız olduğunu, Türk büyükelçisi Sarper'in Moskova'daki görüşmesinin kamuoyuna bilerek yanlış aksettirildiğini vb hatırlattıktan sonra, devam ediyor: *"Peki, Moskova'dan diplomatik kanalla gelen bir tehdit olmamasına karşın, Ankara'nın bir tehdit kaynağı yok muydu? Artık şimdi kesinlikle var olduğunu söyleyebiliyoruz. Bu bölümde bundan sonra yeniden kuracağım tarih, tam bu sırada, İran'da, Türkik Azerilerin nüfusu oluşturduğu Tebriz'de ve Kürtlerin yaşadığı Mahabat'taki oluşumları, 'otonom cumhuriyetleri' Ankara'nın tümüyle tehdit saydığını, bunları içselleştirdiğini, kuşkusuz bunları Moskova'ya bağladığını, umuyorum, büyük bir netlikte gösterecektir. Ankara'nın, Mahabat'ta ilan edilen minyon Kürt Cumhuriyeti'ni, Moskova'nın Ankara'dan toprak istemesi biçiminde algıladığından artık hiç kuşku duymuyoruz. Türk yöneticileri, Doğu sınırına bitişik topraklarda, üstelik kendi topraklarında akrabaları bulunan kavimler tarafından, Moskova yanlısı otonom cumhuriyetler ilan edilmesini, bunu hemen izleyen zamanda da, Batı sınırında, Elenler Ülkesi'nde komünistlerin öncülüğünde bir iç savaşın patlamasını, hem panikle ele alıyordu ve hem de bunu yeni bir dünya savaşı için değerlendiriyordu.*

"Soğuk savaşın patlaması, Türk diplomasisinin büyük başarısıdır. Burada Türklerin ve diplomasisinin rolünü görmemek, hem türkolojinin ve hem de dünya soğuk savaş yazınının, büyük bir zaafıdır; sırlardan birisini burada açıyoruz.

"Genellikle ılımlı İsmet Paşa'nın bu sırada militan bir savaşçı olarak hareket etmesinin nedenleri arasına Rıza'nın yazgısını da koyabiliriz; müttefikler tarafında savaşa girmemekte direnen Şah Rıza, rızaist reformlardan sonra, müttefikler tarafından tahtından atılmıştı, peki Türkiye? Kuşkusuz İsmet Paşa bir üçüncü ve sıcak savaş peşinde koşuyordu ve istediği soğuk savaş değildi. Ruhsal hastalar hariç, insanların, bilmediklerini isteme âdetleri yoktur ve o zamana kadar 'soğuk savaş' keşfedilmemişti; bilinmiyordu. Türkiye'nin önemli katkısıyla insanlığın payına düşen budur."[1]

'Sıcağı' olmadı ve savaş, 'soğuk' geldi; tamam. 'Soğukluğu'nun anlaşılmasından sonra, yaklaşık 40 yıl sürdü bu savaş ve hiç şüphesiz aktörleri, bu arada Türkiye, böylesi global çap-

* Gazeteci

www.arsivakurdi.org

Türk ekonomisinde "kontrollü kriz/gerilim"den "sürdürülebilir kriz/gerilim"e böylesi kısa bir tur, önümüze, kaçınılmaz olarak, "peki ya siyasette?" sorusunu getirir; getirmiş durumda.

Fakat, belki de, önce "Türkiye hangisinde daha deneyimli; ekonomide 'kontrollü kriz/gerilim' ve 'sürdürülebilir kriz/gerilim'de mi, yoksa siyasette/diplomaside 'kontrollü kriz/gerilim' ve 'sürdürülebilir kriz/gerilim'de mi?"

ta bir psikolojik savaşta epey tecrübe de edinmiş olmalıdır. Öyleyse, Y. Küçük, Türk yönetiminin bu tür savaşlara ilişkin tecrübesinin adamakıllı gerilere gittiğini de söylemiş oluyor; onun yalancısıyız.

Fakat şimdilik siyaset faslını bırakalım, ekonomiye geçelim.

'Ekonomi yönetimi'nde "kontrollü kriz" ya da "kontrollü gerilim" kavramının var olduğunu biliyoruz. Arşivim bu kavramı en son geçen yaz Serdar Denktaş'ın hatırlattığını söylüyor; Kuzey Kıbrıs yönetiminin Dışişleri Bakanı S. Denktaş, geçen yaz verdiği bir demeçte, 2000 yılında Kuzey Kıbrıs'ta patlak veren banka skandalını şöyle özetliyordu: "2000 yılında da cumhurbaşkanlığı seçimi nedeniyle Rauf Denktaş zayıflatılsın diye Türkiye'de başlayan kriz kullanılarak kontrollü bir kriz başlatıldı, UBP'li belediyeler ile bazı işadamları ortada fol yok yumurta yokken Kıbrıs Kredi Bankası çeklerini kabul etmediklerini duyurdular." Sonra ne mi olmuş: "3.5 ay süreyle yurtdışı bankalardaki 25 milyon dolar mevduatın bankaya enjekte edilmesine rağmen, dürtüler ve bilerek yapılan yanlış açıklamalar nedeniyle kriz durdurulama"mış.[2]

Peki ekonomideki bir "kontrollü kriz" durdurulamayınca ya da ve daha doğrusu rutinleşecek biçimde sıklaştırılınca, ne olur? Ekonomiden anlayanlar, genel olarak "felaket olur" diyorlar ama, bazı memleketlerde böyle olmuyormuş; bazılarının yalancısıyız.

Peki, "felaket" değilse, ne oluyormuş? Bu sorunun yanıtını bir gazetenin ekonomi yazarı şöyle veriyor: "Batılı gazeteler 'Avrupa'nın hasta adamı geri döndü' türü haberler yayınlarken müstehzi üslupları ile iktisadi kalkınma literatürünün önemli bir kavramı olan 'sürdürülebilir kalkınma'nın Türkiye için 'sürdürülebilir kriz' haline geldiğini yazıyorlar. Türkiye'nin yıllardır bir krizden diğerine başarıyla yelken açarak yeni bir kategori ürettiğini ima ediyorlar."[3]

Demek ki, aslında süreğen olmaması gereken ekonomideki "kontrollü kriz" ya da aynı anlama gelmek üzere "kontrollü gerilim" süreğenleştiğinde, ortaya "sürdürülebilir kriz" ya da "sürdürülebilir gerilim" çıkıyormuş ve bu, Türkiye'de böyle oluyormuş; "Türkiye'nin önemli katkısıyla insanlığın payına" düşen yeni bir 'şey'le karşı karşıya olduğumuz açık ve Batılı gazetelerin yalancısıyız. Bir başka deyişle, demek oluyor ki, ekonomik kalkınma argümanlarından olan "sürdürülebilir kalkınma"nın yerine, Türkiye'de, "sürdürülebilir kriz" ikame edilmiş durumda.

Ama "Batılı gazeteler"in Türkiye'ye ince bir alayla yakıştırdıkları bu kavramın Türkiye'de oturduğunu da görebiliyoruz. Örnek mi? Gelin, 2002 bütçe görüşmelerinde TBMM'nin ilgili komisyonunda yapılan bir konuşmadaki bir cümleye kulak verelim: "Birkaç yıl önce sürdürülebilir bir kalkınmadan bahsederken, bugün sürdürülebilir kriz kavramını kullanmak zorundayız."[4] Burada "müstehzi üslup" yok; "zorundayız" var.

Açık: Türkiye, ekonomide, "sürdürülebilir kriz" kavramını bulmuş ve/veya bu kavramla yaşamaya başlamış; bunu görüyoruz.

"Sürdürülebilir kriz"in nasıl işlediğini ise ta 2002 yılında ekonomi yazarı Yiğit Bulut'tan biraz öğrenmiş durumdayız; şöyleymiş: "Dünya eskiden anlatıldığı gibi kaplumbağa üzerinde durmuyor ama bildiğim ve her geçen gün daha iyi anladığım bir gerçek var. Yeni dünya düzeninde, para ve sermaye piyasaları birkaç kaplumbağa üzerinde duruyor. Hareket ederlerse 'kriz', uzun süre (hareket –BN) etmeyip üstündekilere lütufta bulunurlarsa 'istikrar' oluyor."[5] Y. Bulut, bunu, "Dünyada 'yönetilebilir kriz' programını uygulayanlar (...) bizim piyasalar için neler öngördüler?" sorusundan sonra belirtiyor. Bu arada biz de, yapılan benzetmeden hareketle, "sürdürülebilir kriz"e "taşınabilir kriz" diyebileceğimizi de anlamış bulunuyoruz; "kaplumbağa" hareket edince 'kriz', hareketsiz kalıp üstünde taşıdıklarına kimi lütuflar sununca 'istikrar' oluyormuş.

Türk ekonomisinde "kontrollü kriz/gerilim"den "sürdürülebilir kriz/gerilim"e böylesi kısa bir tur, önümüze, kaçınılmaz olarak, "peki ya siyasette?" sorusunu getirir; getirmiş durumda.

Fakat, belki de, önce "Türkiye hangisinde daha deneyimli; ekonomide 'kontrollü kriz/gerilim' ve 'sürdürülebilir kriz/gerilim'de mi, yoksa siyasette/diplomaside 'kontrollü kriz/gerilim' ve 'sürdürüle-

www.arsivakurdi.org

"Psikolojik savaş yöntemlerinden bir tanesi kontrollü gerilim stratejisidir. Egemenlik duygusu evrensel bir duygudur. Güç odakları bu duygunun etkisi ile ellerindeki kontrolü kaybetmemek için gerilimi artırırlar ve gerilimden çıkar sağlarlar. Potansiyel tehlike olarak algıladıkları tehlikeyi kendi savaş kurallarına çekmeye çalışırlar.

bilir kriz/gerilim'de mi?" sorusunun yanıtını aramamız gerekecek. Bu noktada, hafızamızı biraz yorduğumuzda, galiba Y. Küçük'ü yeniden hatırlamamız pek gerekmiyor; yakın tarih, ikincisinde daha başarılı olunduğunu anlatan bir dizi pratikle dolu...

Üstelik (henüz 'sürdürülebilir kriz/gerilim' katından açıkça söz etmemiş olsa da) 'kontrollü kriz/gerilim'in teorisi de var. Emekli Tabip Albay ve 'Memory Center of America'nın Türkiye yöneticisi, psikiyatrist Prof. Dr. Yılmaz Demir'in "Kontrollü Gerilim Stratejisi ve Psikolojik Harp" başlıklı makalesinden aktarıyoruz: "Psikolojik savaş yöntemlerinden bir tanesi kontrollü gerilim stratejisidir. Egemenlik duygusu evrensel bir duygudur. Güç odakları bu duygunun etkisi ile ellerindeki kontrolü kaybetmemek için gerilimi artırırlar ve gerilimden çıkar sağlarlar. Potansiyel tehlike olarak algıladıkları tehlikeyi kendi savaş kurallarına çekmeye çalışırlar. Kendi savaş kuralları şiddettir. Şiddetle beslenirler, şiddetten yararlanırlar. Kontrollü gerilim, güçlü tarafın egemenliğini elinde tutmak için geliştirdiği bir yöntemdir."[6]

Peki ama, bu makalede sözü edilen 'şey' Türkiye'de bir istisna mıdır, ya da nadiren başvurulan bir psikolojik savaş yöntemi midir? Yoksa, aşağı-yukarı 1950'lerden itibaren neredeyse rutinleşen ve sık sık kulağımızı çınlatan 'şeyler' mi söz konusudur?

Bir yakın tarih çalışması yapacak değiliz; fakat şu kadarı söylenebilir ki, Türkiye'de olup-bitenler artık "kontrollü gerilim/kriz taktikleri" değildir; "strateji" katına çoktan çıkmıştır ve artık biz, Türk ekonomisinin bir süredir sergilemiş olduğu 'performans'a ait kavramı ödünç alarak, buna "sürdürülebilir gerilim/kriz yönetimi" diyebiliyoruz.

Başka türlü de anlatabiliriz: Eğer "kontrollü gerilim" psikolojik savaş metodlarından yalnızca biri ise, "sürdürülebilir gerilim" psikolojik savaşın ta kendisi demektir; artık metodlardan herhangi biriyle değil, diğer her metoda rengini veren bir yönetim stratejisi ile karşı karşıyayız demektir. Yöntem,değil yönetim de diyebiliriz, yöntemin yönetim haline gelişi şeklinde de okuyabiliriz.

Pardon; "AB'ye girme isteğiyle bu çelişir" mi dediniz? Bilmem. (Siz, çelişeceğinden emin misiniz?..) Bildiğimiz, bizzat "AB süreci"nin de "sürdürülebilir gerilim"in argümanları arasına çoktan girdiği. Diğer yandan, AB'ye girmekle çelişip çelişmediğini ise tartışıyor olsalar gerek. Kim bilir, bulurlar belki bir yol-yordam: Daha ne jeostratejik gerekçeler ve ihaleler var...

Ne diyelim; 'insanlığa hayırlı-uğurlu olsun'!

'Gerilim Yönetimi'nin Son Operasyonu ve 'Aydın Bildirisi'

Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti Ankara'dır ve birçok kurum gibi hiç şüphesiz "sürdürülebilir gerilim yönetimi"nin de merkezi Ankara'dadır. Bu 'merkez'in "Aslanlı Yol"dan girilen meşum bina olduğu ise, bir kez daha, geçen ayki gelişmelerde ortaya çıkmıştır. Geçen ay "kör; kör parmağım gözüne" dercesine ortaya çıkanın döne döne vurgulanmayışı ise ya -açıkçası- aptallıktır, ya da "sürdürülebilir gerilim yönetimi"nin 'etrafı' olmaya ilişkin bir durumdur.

Ortaya çıkmış olan nedir?

O kadar açıktır ki: 20 Mart 2005 Pazar günü Mersin'deki Newroz gösterisi sonrasında birkaç çocuğun -birilerinin ellerine tutuşturduğu- Türk bayrağını yerde sürüklemeleri, o gün ve sonraki gün, çok büyük bir sorun yapılmamıştır; medya yalnızca haber olarak vermiş ve sokaklarda ciddiye alınır herhangi bir protesto hareketi de gerçekleşmemiştir. Hiçbir tv kanalı da henüz ekranının köşesine Türk bayrağı görüntüsü koymamıştır. Ne zamana kadar? 22 Mart 2005 Salı gününe kadar. Genelkurmay Başkanlığı bu tarihte, yani 'olay'dan tam iki gün sonra, (nüansa dikkat) her zamanki gibi "kamuoyuna" hitabıyla değil, "Türk milletine" başlığıyla 'zehir zemberek' bir açıklama yaptıktan sonra. Bu açıklamanın ardından ortalık adeta "kel Ali'nin bağı"na döndü; önce RTÜK'ün "rica"sıyla tv ekranları Türk bayraklarıyla süslendi, ardından sokaklar. (Üstüne üstlük bir de olmayan, asparagas, "bayrak yakma" iddiaları, tartışılma bile zahmetine girilmeden gerçekmiş gibi propaganda edildi.) Ve buna paralel olarak Mersin'den Trabzon'a ve oradan Sakarya'ya vd 'sıçrayan' intikam gösterileri...

"Efendim, hassasiyet"miş; "efendim, galeyana geldiler"miş; "efendim, tahrik oldular"mış: Allah aş-

www.arsivakurdi.org

kına, aklımıza tecavüze yeltenmek için daha iyi neden bulunamaz mı? "Hassasiyet", "galeyan", "tahrik" tam 48 saat uyuyup da Genelkurmay Başkanlığı'nın açıklamasıyla uyanan 'keyfe keder' şeyler midir?

Kim bilir: Belki de "sürdürülebilir gerilim"in milis güçlerinin, yani Ülkü Ocakları ile MHP'nin, organize edilmesinde zaaflar yaşandı da o yüzden iki gün gecikildi. Ya da, kim bilir, "sürdürülebilir gerilim"in bu yeni operasyonunu başlatıp başlatmamak konusunda tartışmalar yaşanmıştır; bilemiyoruz ve doğrusu bunlar bizi ilgilendirmiyor da. Bildiğimiz, tüm olayların Genelkurmay açıklamasından sonra başladığıdır ve hiç kimse bu noktayı es geçemez; bir kimse aptal ya da "sürdürülebilir gerilim yönetimi"nin bir parçası değilse, bu noktayı es geçemez. O 48 saatlik boşluk, artık yok sayılamaz.

Bunu yok sayan ve vurgulamayanlardan biri de 11 Nisan 2005 günü gazetelerde yer alan 200 kişilik "Aydınlar Bildirisi"dir. Yukarıdaki iki tanımlama seçeneğinden birini bu bildiri imzacılarına (da) teşmil edecek durumda değiliz; bildirinin genel çerçevesi itibariyle iyi niyetli olduklarını ve/veya kötü bir şey yapmamış olduklarını düşünüyoruz. Ancak, bu noktayı es geçmişlerdir ve kaydetmekle yetiniyoruz. Aslında malum bir fikriyatın ilanı mahiyetinde olan "sözde vatandaşlar"ı eleştirmekten çok daha değerli olabilirdi bu noktayı es geçmemek.

Fakat, söz bu bildiriden açılmışken, kaydetmenin ötesinde ele almamız gereken yerler olduğunu da belirtmeliyiz.

Bildiride 'Newroz' yerine 'Nevruz' yazılmıştır; gazetelere gönderilen orijinal halinde doğrusu yazılmışsa özür borcumuz doğar, ancak herhangi bir tekzibi görememiş olmamız, orijinalinde de böyle zikredildiğini düşündürtüyor.

Az mı önemli? 'Aydın', bir yönüyle de dilde duyarlılık demektir ve Kürtlerin "Nevruz kutlamaları" değil Newroz kutlamaları yaptıklarını bilmek, aydınların herhangi bir dile ilişkin taşımaları gereken duyarlılıklardan biri sayılmalıdır.

Zorundayız, çünkü 'olaylar'ı "Türk ve Kürt aşırı milliyetçiliğinin kışkırtmaları" olarak yorumlamanın objektivizmle ve dolayısıyla aydın dürüstlüğüyle ilgisi görülmemektedir. Bunu, bir yönüyle, açıklamış bulunuyoruz. Açıkladığımız bir yana: 'Olaylar'ın hangi yanında "Kürt aşırı milliyetçiliğinin kışkırtması" vardır? Bu soru yanıtsızdır ve 200 imzacı -en azından- ayıp etmiştir; gayri-objektif bir 'denge' uğruna, olmayan var sayılmıştır.

Yalnız dilsel bir boyut mu söz konusu? Öyle olmadığı herkesin bildiği bir sırdır ve "Nevruz" yazanları, 21 Martlarda takım elbise-kravatla örsde demir dövenlerin etrafı korumalarla çevrili 'tören'lerine ya da içinde 'w' geçtiği için kimi Kürt isimlerine olur vermeyen mahkeme heyetlerine dahil edebileceğimiz unutulmamalıdır.

Ancak ve ne yazık ki daha da önemlisi var: "Yurttaşların bayrağa saygı duygusu istismar edilerek, uzlaşmazlık hedefinde buluşan Türk ve Kürt aşırı milliyetçiliğinin kışkırtmalarıyla, kitlesel histeriye dönüştürülüyor."[7]

Buradan, "gerilim yönetimi"nin amaçlarına su taşımanın sıkça görülen bir yoluna işaret edebilir ve tam da "gerilim yönetimi"nin arzuladığı bir sonuç olarak 'tadilat tavizi ile teskin çabası' şeklinde formüle edebileceğimiz ruh haline değinebiliriz; ancak bu, sonraki işimiz. Şimdi ve burada ise aydın dürüstlüğüne çağırmak zorundayız.

Zorundayız, çünkü 'olaylar'ı "Türk ve Kürt aşırı milliyetçiliğinin kışkırtmaları" olarak yorumlamanın objektivizmle ve dolayısıyla aydın dürüstlüğüyle ilgisi görülmemektedir. Bunu, bir yönüyle, açıklamış bulunuyoruz. Açıkladığımız bir yana: 'Olaylar'ın hangi yanında "Kürt aşırı milliyetçiliğinin kışkırtması" vardır? Bu soru yanıtsızdır ve 200 imzacı -en azından- ayıp etmiştir; gayri-objektif bir 'denge' uğruna, olmayan var sayılmıştır.

Eğer o iki çocuğa ve yaptıklarına "Kürt aşırı milliyetçiliğinin kışkırtmaları" diyorlarsa, aydın kulvarını boşvererek herhangi bir kahvehaneden "Allah akıl-fikir versin" nasihatını ödünç alabiliriz ve başka bir söz de uygun gözükmemektedir. Yok; Newroz gösterilerinde PKK'lilerin PKK bayrağı açmaları ve Öcalan resimleri taşımaları kastediliyorsa (ki bunun kastedilmediğini gösterebileceğiz), gösteri ve ifade hakkına saygı duyulmasına ilişkin tartışmaları da bir yana bırakıp, yalnızca "günaydın!" diyebiliriz, çünkü bu hiç de yeni bir şey değildir ve eğer bu "Kürt aşırı milliyetçiliğinin kışkırtması" ise yıllardır yapılmaktadır ve fakat kimse de bu nedenle fazla 'kışkırma-

www.arsivakurdi.org

Biz, 200 aydının, "yurttaşların bayrağa saygı duygusu istismar edilerek, Türk aşırı milliyetçiliğinin kışkırtmalarıyla, kitlesel histeriye dönüştürülüyor" şeklinde, fotoğrafı aşağı-yukarı ele veren bir cümle yazmaktan korktukları için, araya, manasız ve totolojik "uzlaşmazlık hedefinde buluşan" ibaresini ve "Kürt" kaydını düştüklerini söylemek istemiyoruz; 'korku' ve 'aydın' kelimelerinin yan yana gelmeleri halinde ikincisinin yok olup gittiğini biliyoruz.

maktadır'. Üstelik, 'aydın', meraklı/araştıran bir mahluktur ve Öcalan'ın görüşlerinden haberdar olduklarını farz ediyoruz: bu durumda, bayrakları-resimleri taşınan Öcalan'ın (da) ateşli bir Kürt milliyetçiliği karşıtı olduğunu da bilmek durumundadırlar; resminin/simgesinin "kışkırtma" hükmü bu bapta kalmamış olsa gerek.

Yazarken '200 aydın' adına utandığımı söylemek zorundayım fakat ne yazık ki gerekli görülüyor: 'Aydın', aynı zamanda, bir bildiriyi doğru-dürüst yazmasını ve yazdığını anlamayı beceren mahluktur; "uzlaşmazlık hedefinde buluşan Türk ve Kürt aşırı milliyetçiliğinin kışkırtmaları" cümleciği "Yurttaşların bayrağa saygı duygusu istismar edilerek"den sonra geliyorsa, bu, "Kürt aşırı milliyetçiliği"nin 'yurttaşların bayrağa saygı duygusunu istismar eden' taraflardan biri olduğu ve/veya böylesi bir pratik bulunduğu anlamına gelir ve fakat bu durumda yine başa dönüyoruz: Elimizde iki zavallı çocuktan başka bir şey yok.

Peki, "yurttaşların bayrağa saygı duygusu(nu) istismar ed en" herhangi bir "Kürt aşırı milliyetçiliğinin kışkırtmaları" pratiği yokken bunu var saymak ve yazmak, nedir?

Ne olduğu ve başka yanıtları bir yana, 'aydın dürüstlüğü' olmadığı açıktır.

Biz, 200 aydının, "yurttaşların bayrağa saygı duygusu istismar edilerek, Türk aşırı milliyetçiliğinin kışkırtmalarıyla, kitlesel histeriye dönüştürülüyor" şeklinde, fotoğrafı aşağı-yukarı ele veren bir cümle yazmaktan korktukları için, araya, manasız ve totolojik "uzlaşmazlık hedefinde buluşan" ibaresini ve "Kürt" kaydını düştüklerini söylemek istemiyoruz; 'korku' ve 'aydın' kelimelerinin yan yana gelmeleri halinde ikincisinin yok olup gittiğini biliyoruz.

Öyleyse, nedir?

'Tansiyonu düşürmek' mi? Ama 'yükselten' belli değil mi ve daha ne kadar açık olmalıdır? Üstelik, her 'tansiyon tedavisi'nde Kürt'e de bir yumruk atmak, artık vazgeçilemez bir yöntem haline mi gelmiştir? 'Tansiyon düşürümü'nün mızmızı olmayan bir yolu bulunmayacak mıdır?

Sorularımız çoğalabilir, ancak şimdilik yeterli görülüyorlar.

Ah Şu 'Milliyetçilik'in Gözü Kör olsun!

Kabul; ara başlık, "Ah şu şarkıların gözü kör olsun"dan intihal!.. Ne yapalım; bu şarkıdaki aşığın her şarkı dinlediğinde anılarının/acılarının depreşmesi gibi, bazı konu ve kavramlar da bizim dertlerimizi depreştirdi: 'Milliyetçilik'deyiz ve görüleceği üzere bu ara başlık öncekiyle ve sonrakiyle ilişkilidir.

Kürtleri, hem de gerileme duvarının en dibindeki Kürtleri bile "milliyetçilik"le suçlayanları okudukça/dinledikçe, "bunlar ya sayı saymayı bilmiyor, ya da hiç dayak yememişler" darb-ı meseli aklıma geliyor ya, neyse, bu ayrı konu...

Sahi, Kürtlerin "milliyetçi" olmamaları için ne yapmaları gerekiyor?

'Türk kardeşlerimiz'in yazdıklarını/konuştuklarını elinizle bir güzel sıkın; geriye, "Kürtler Kürt ve Kürdistan'dan vazgeçsin" özsuyu kalır; demek oluyor ki, "milliyetçi" olmayan Kürt ("iyi Kürt"), aslında Kürt olmayandır. Zararı yok; arada bir 'Türk kardeşleri' ile rakı sofralarında Kürt nostaljisi yapabilir, hatta Kürtçe türkü bile söyleyebilir; ama ötesi 'Türk kardeşlerimiz'in çoğunun canını sıkar, kerameti kendinden menkul "milliyetçilik" yaftası bir pranga olur, boynuna asılır ve gazete köşeleriyle tv programlarının yumruklamaktan zevk duyacakları bir kum torbası haline getirilir.

Bu coğrafyanın ve Ortadoğu'nun en önemli sorunlarından olan Kürt sorunu mu: "Şu çerçevede tartış" deniliyor; 'tartışma' adına geriye ne kalır bilinmez, ama "önce şu şu ilkemizi baş tacı yap, sonra tartışalım" buyuruluyor. Üslupta-davranışta buram buram bir hegemonik koku ve misyoner tutum; sonra da 'kardeşlik' ilanları...

Şurası açık: 'Türk kardeşlerimiz'in çoğuyla tartışamıyoruz.

"En iyi 'tartışmacı' Kürt partner, resmiyet dünyasına ve 'milli hassasiyetler'e en yakın Kürt'tür"; tablo budur ve bu tablodan ya şizofrenik tipler ya da monolog çıkıyor.

www.arsivakurdi.org

Türkiye'de 'insanların' % 80'i ABD karşıtıymış; buna Kürtlerin dahil olmadığını, Türkiye Kürdistanı'nda (Saddam'ın alaşağı edilişinden bu yana) ciddi bir ABD hayranlığı geliştiğini ve nedenlerini tartışma olanağımız hemen hemen yok (olsa da, Kürt alınlarına tez elden "ABD işbirlikçileri" yaftası vurulur!)...

Bu kadar çok 'konuşma'nın olduğu ve bu kadar az açık tartışmanın olduğu bir başka 'kardeşlik' örneği var mı dünyada, bilmiyorum; bildiğim, tartışamıyoruz ve aşağıdakiler yalnızca rastgele seçilmiş tartışamadığımız konulardan bazılarıdır:

Soğukkanlı bir şekilde, bağımsız bir (ya da birkaç?) Kürt devletinde yan yana ya da bir federasyonda birlikte yaşamının ya da bir başka şeklin-şemalin Kürtler için iyi olabileceğini düşünen bir Kürt'ün kendini özgürce ifade ve izah olanağı hemen hemen yok; ifadelenmesine zemin verilmezse düşünülmeyeceğini de düşünüyorlar zahir...

Türkiye'de Türkler de Kürtler de çoğunlukla Avrupa Birliği'ne girmenin iyi bir 'şey' olacağını söylüyor; ancak bu anketlerin gerisini soğukkanlılıkla okumamızın olanağı hemen hemen yok, çünkü (genel olarak) Türklerin çoğunlukla ekonomik refah, Kürtlerinse 'özgürlük' beklentisiyle bunu istediklerini saklamak istiyoruz; 'özgürlük' duygusunu/beklentisini incelemek istemiyoruz.

Türkiye'de 'insanların' % 80'i ABD karşıtıymış; buna Kürtlerin dahil olmadığını, Türkiye Kürdistanı'nda (Saddam'ın alaşağı edilişinden bu yana) ciddi bir ABD hayranlığı geliştiğini ve nedenlerini tartışma olanağımız hemen hemen yok (olsa da, Kürt alınlarına tez elden "ABD işbirlikçileri" yaftası vurulur!)...

Farklı beklenti ve duygularını tartış(a)mayanların 'kardeşliği'nden ne çıkabilir?..

Ne yazık; 'Türk kardeşlerimiz'in çoğu, dilsiz olmamız halinde bizimle tartışabileceklerini ilan etmiş durumdalar. Ve bu haliyle 'kardeşlik', epey bir süredir, 'ensest' bir görünüm sergiliyor; kardeşlerden biri diğerinin bilincine tecavüze veya en azından tacize yelteniyor, sürekli...

Olmuyor...

Böyle olunca, "Kürt ulusal haklarından söz etmek eşittir Kürt milliyetçiliği" denklemi düşüncelerin kalkış noktası yapılınca, istemeyerek de olsa, 'Gerilim yönetimi'nin aparatı durumuna gelmek kaçınılmaz oluyor.

'Sürdürülebilir kriz yönetimi'nin birer aparatı haline gelmek tehlikesi yalnızca 'Türk kardeşlerimiz'e mahsus değil; 'Kürt kardeşlerimiz'in bazıları da bu yolda...

'Tadilat tavizi ile teskin çabası' Kürt aktörlerinin çoğunun temel yöntemi olmuş durumda. Açalım.

Önce, 'teskin'e muhtaç gerilim noktaları yaratılır ve bunlar elbette şiddet yüklüdür; 'sürdürülebilir gerilim'in vazgeçilmezleridir bunlar. Adına yasa dilinde 'değiştirilmesi teklif dahi edilemez' denir, politik dilde 'temel zemin' vb; bu kavramlar, politik 'yelpaze'nin meşrebine göre renkten renge girerler. Ve bu kavramların tuğlalarıyla örülü 'duyarlılıklar' duvarı önünüze dikilir. Eğer kafanıza birkaç tuğla yemeyi göze alıp "yahu yapmayın, etmeyin; her şeyi açıkça ve adıyla konuşalım" dememişseniz, trajediniz başlar: Özlemlerinizi tadilata başlarsınız ve bu tadilat tavizleriyle 'duyarlılıklar'ı teskin etmeyi başlıca iş edinirsiniz. Ancak bu, dipsiz bir kuyu gibidir; sonu gelmez ve -amiyane tabirle- ağzınızla kuş tutsanız da yaranamazsınız, çünkü bu çark devr-i daim makinesi gibidir ve hiç durmaz...

Dönüp geriye baktığınızda, 'gerilim yönetimi'nı yeniden ve yeniden üretmekten başka bir şey yapmamış olduğunuzu görürsünüz; yeniden-üretimine su taşıdığınız çark büyüdükçe, tadilat tavizinde bulunarak teskine soyunma ihtiyaç katsayınız da artar...

Ve tarihe yazık olur...

Üzerine konuşlandığınız kaplumbağaya gelince: Onun kımıltısız haldeyken vaat ettiği lütuflara (ki, ekonomi yönetiminde bunun adı sadece 'borç vermek'tir; misli faiziyle geri aldıklarını biliyoruz) kanmayın; her an harekete, kımıldamaya hazırdır ve buna koşullanmıştır...

Son Operasyonun Amaçları Hakkında Birkaç Söz

Aslında bunca sözden sonra bu ara başlığa ve konuya gerek kaldı mı; emin değilim. Birkaç not düşmekle yetinmeye çalışacağım.

1. Son 'olay'dan sonra tetiklenen sokak gösterilerinin vb birer şiddet gösterileri olduklarına kuşku yok ve her şiddet, asıl olarak beyinleri hedef almaktadır; tekrarlamış olalım...

2. 'Gerilim yönetimi'nin, İmralı'nın 'Kürt duruşu'ndan uzaklaşıp Kemalizme yakınlaştıkça buna bir Kürdî reaksiyonun gelişmeyeceğini hesap etmemiş olması ve aynı şekilde/paralelinde Irak Kürdistanı'nda bir tür özgürlük statüsü hukuksal güvenceye kavuştukça bunun Türkiye Kürdistanı'nı etkilediğini/etkileyeceğini hesap etmemiş olması mümkün değildir: Reaksiyon geliştirme eğilimine ve Irak Kürdistanı'ndan et-

www.arsivakurdi.org

L. Zana'nın geriye doğru atacağı politik adım pek kalmamıştır; Öcalan, Kürtler için üniter devlet içinde bazı kültürel haklar ve "anayasal vatandaşlık" tezini savunmaktadır ve "Türkiyelilik" kavramını bile "tehlikeli" saymaktadır, önerdiği "Türkiye ulusu"dur ve bu yaklaşım Türkiye'nin verili hukuk düzleminin tahammül sınırlarını kesinlikle aşmamaktadır;

kilenmeye karşı sopa, şimdiden gösterilmiştir...[8]

3. Ağaların da benzer yöntemleri oluyormuş, bilmiyorum, köy yaşam deneyimim yok fakat cezaevi deneyimimden biliyorum, onu aktaracağım. Bu deneyimin ilk yılları 'ağır' adi mahkûmlar arasında geçti ve bunların koğuşundaki 'kabadayı'ların yöntemini biliyorum: Koğuşa yeni biri geldiğinde, hiç sebep yokken, yeni gelenin görebileceği şekilde, bir zavallıyı döverler; yeni gelene gözdağıdır ve usuldendir... Bir mesaj verilmek istendiğinde ya da hegemonik hesap-kitap yapıldığında 'en gerideki'ne yüklenilmesi âdettir.

3. 1. 'Gerilim yönetimi'nin 'kontrollü kriz' operasyonlarının bir parçası, operasyon sonrasında düşünsel yararları devşirmektir ve bunun yolu da gazete köşeleriyle tv ekranlarında 'analizler' yapmaktır: Bu 'analizler'de 'en gerideki'ne yüklenmek gerekir; usul, budur.

3. 2. "Nevruz sırasında Leyla Zana'nın kameraların önünde Öcalan'ın kız kardeşini öpmüş olması bir başka sorumsuzluk örneğidir. Yine Nevruz kutlamalarındaki Apo'lu ve PKK bayrakları gösteriler, bu topraklarda barış ve huzura katkı olmaktan tümüyle uzak düşmüştür.

"Bir başka karıştırıcı örnek:

"Demokratik konfederalizm!

"Öcalan'ın Türkiye, Irak, İran ve Suriye Kürtleri için öngördüğü bu yeni proje de, ne olup olmadığı bir yana, her şeyden önce etnik milliyetçiliği körükleyici çizgilere sahiptir. (...)

"Bu durum, öbür uçta, 'Türk etnik milliyetçiliği'nin değirmenine su taşıyor."[9]

Bu, yüzlerce benzer 'analiz'den biri ve 'ortalaması'dır ve açıktır: Leyla Zana'ya, Öcalan'a ve 'demokratik konfederalizm' yaklaşımına haksızlık yapılmaktadır ve bunu bilmemeleri mümkün değildir. (Kendi iradesiyle herhangi bir adım atabilip atamayacağı bir yana) 'eleştirdikleri' L. Zana'nın geriye doğru atacağı politik adım pek kalmamıştır; Öcalan, Kürtler için üniter devlet içinde bazı kültürel haklar ve "anayasal vatandaşlık" tezini savunmaktadır ve "Türkiyelilik" kavramını bile "tehlikeli" saymaktadır, önerdiği "Türkiye ulusu"dur ve bu yaklaşım Türkiye'nin verili hukuk düzleminin tahammül sınırlarını kesinlikle aşmamaktadır; "demokratik konfederalizm"in ne olduğu tartışılabilir fakat ne olmadığı açıktır, konfederalizm değildir ve 'sivil örgütler'in "Disk, Türk-İş konfederasyonları gibi" yan yana gelmelerini ima etmektedir ve H. Cemal'in haksızlığının aksine "milliyetçiliğin panzehiri" olarak sunulmaktadır.

Bir başka 'analiz' ise şöyledir:

"Mesele 'iki gencin kendini bilmezliği' de değildir. Mesele, bu harekette (DEHAP kastediliyor –BN) hâlâ şoven[10] vurguların ısrarla devam ettirilmesi, 'ortak bayrağımız'a saygı kültürünü geliştirmek için hiçbir açılım yapılmaması; aksine 'ayrı bayrak'ta ısrar edilmesidir. Böyle olunca da taktik açıdan ihtiyaç duyulduğunda 'ortak bayrağımız' denilmesi hiç inandırıcı olmuyor!

"'Ayrı bayrağın' tek anlamı vardır; ayrılmak... Bunun ne büyük felaketlere yol açacağını gören herkes gayet tabii tepki gösteriyor; Kürt vatandaşlarımızın çoğunluğu da oy vermiyor bunlara...

"Türkiye, demokrasisini geliştiriyor; DEHAP hareketinin de etnik milliyetçi ve totaliter niteliğinden uzaklaşarak, bir iç zihniyet reformu ile, demokratik bir kültürel çoğulculuk hareketine dönüşmesi gerekiyor. Taktiklere saklanmakla olmaz bu."[11]

Haksızlık yaptıklarını bilmemeleri mümkün değil. Öyleyse ve bu durumda, bir usulü yerine getirdiklerini var sayıyoruz...

Amaç, "bunlara bile böyle yüklenildikten sonra!.." tedirginliğini büyütmektir. Daha da önemlisi, gerilemiş olanın pozisyonunu/çıtasını 'tartışma' ve kavga endeksi saymak ve saydırmak amacıyla yüklü olmalarıdır. Endeksi orada, geride tutmak, 'gerilim yönetimi'nin operasyonları sonrasında boy gösteren düşünce biçicileri için önemli olmaktadır.

Tüm bunların bilerek ya da bilmeyerek yapılıp yapılmamasının ise önemi kalmamaktadır; iyi niyetle de 'analiz sağanağı'nın bir damlası olmak pekâlâ mümkündür, çünkü artık yürütülen bir operasyon esnasından ve bunun bir parçası düşünce kesip-biçmelerden söz ediyoruz...

www.arsivakurdi.org

Sonuç Yerine

Bu konunun henüz sonu gözükmüyor ki 'sonuç'u olsun... Ama 'sonuç' yerine, "Kontrollü Gerilim Stratejisi ve Psikolojik Harp" makalesine yeniden müracaat edebiliriz. Hatırlayalım, makalenin yazarı Emekli Tabip Albay ve 'Memory Center of America'nın Türkiye yöneticisi psikiyatrist Prof. Dr. Yılmaz Demir'in son cümlesi şuydu: "Kontrollü gerilim, güçlü tarafın egemenliğini elinde tutmak için geliştirdiği bir yöntemdir." Ve bunu, şu cümle izlemektedir: "Kısa vadede sonuç verir. Uzun vadede silah geri teper."

"Silah", "kontrollü gerilim" yönteminde uzun vadede ters tepiyorsa, bunun süreğenleşmiş ve yöntem olmaktan çıkıp yönetim haline gelmiş hali de ters teper demektir; böyle anlıyoruz ve bu durumda neler olabileceğini düşünmeye davet ediyoruz. Bu davet, - kim demişti?- "Işık! Daha çok ışık!" haykırışı olarak da algılanabilir...

Ve son not: Adam Smith, ekonomide 'uzun vade' yaklaşımlarına, "uzun vadede hepimiz öleceğiz!" esprisiyle karşılık vermişti; konumuza ilişkin silahın ters tepeceği "uzun vade", bu kadar uzak olmasa gerek.

Ne dersiniz?

Dipnotlar:

1) Yalçın Küçük, Sırlar, İthaki Yayınları, İstanbul, 2004, s. 273-274.
2) Serdar Denktaş, Yeni Düzen gazetesi (Kıbrıs), 25 Haziran 2004.
3) Selçuk Gültaşlı, Zaman gazetesi, 7 Temmuz 2002.
4) Necati Yöndar, Bingöl Milletvekili, 30 Ekim 2001, 2002 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanun Tasarıları ile 2000 Mali Yılı Genel ve Katma Bütçe Kesin Hesap Kanunu Tasarılarının Plan ve Bütçe Komisyonu Görüşme Tutanakları.
5) Yiğit Bulut, Radikal gazetesi, 26 Şubat 2002.
6) http://f1.parsimony.net/forum789/messages/12981.htm
7) Söz konusu bildiriden, bkz. 11 Nisan 2005 tarihli gazeteler.
8) Bir sonraki 'avukat görüşü'nde, "size söylemiştim; milliyetçilik boğazlaşmalara yol açar, tehlikelidir" sözlerini bekleyebiliriz: Son 'olaylar'dan sonra, salınan korkuyu bir şekilde teorize etmek, herkes için, daha da kolaylaşmıştır...
9) Hasan Cemal, Milliyet gazetesi, 14 Nisan 2005.
10) Her fırsatta 'sosyoloji'den söz eden birinin 'şoven'in anlamını bilmemesi ya da yersiz kullanması ne ayıp. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre şovenizm, "Kendi ulusunu öne çıkararak değişik ırk ve uluslararasında düşmanlık yaratmayı amaçlayan ve bu yolda kışkırtmada bulunan aşırı akım" anlamına geliyor; yalnız DEHAP da değil; hiçbir Kürt politik akımına uymuyor bu tanım. (Yeri gelmişken: 19. yüzyılda sahnelenen bir Fransız komedi tiyatro oyunundaki 'Chauvin' isimli bir asker tiplemesinden esinle kullanılan bu eğilimin aslında maçoluğu çağrıştıran yanı da var ve tüm Batılı sözlüklerde bu anlama da yer veriliyor; bu yönüyle TDK sözlüğü eksikli görülüyor.)
11) Taha Akyol, Milliyet gazetesi, 23 Mart 2005.

Ek

Sayın Mine G. Kırıkkanat,

'Radikal' gazetesinde yayımlandığı günün (27 Mart 2005) ertesinde, sizin 'Fedai Nüfus' başlıklı yazınıza 'sıcağı sıcağına' bir yanıt göndermek istemiştim; şimdi biraz gecikmiş olduğumu biliyorum, ancak bilerek geciktirdiğimi bilmenizi de rica ediyorum, çünkü okuduğumda çok öfkelendiğim bu yazınıza anında vereceğim bir yanıtın karşıt-öfke ile yüklü olabileceğinden endişe ettim. Bu mazaretimin gecikme kusurumu hafifletmesini diliyorum.

Sayın Kırıkkanat,

Bir hayli ayrı mecralardayız ve fakat meslektaşız. Siz yapar mısınız bilmem; ben yalnız meslegimle değil, meslektaşlarımla da uğraşırım. Buradaki 'uğraşmak' fiili pozitifdir; onların çalışma koşullarını, kendilerini sarmalayan atmosferi vb merak ederim. Merak alanlarımdan biri de 'yurtdışı'ndan haber, yazı geçen meslektaşlarımdır; özellikle Avrupa'dakiler. Bazen gidip-geliyor olmam ve kısa sayılmayacak sürelerde kalmam da avantajımdır ve 'yerinde' gözlem imkânı vermektedir.

Bu konuda bir gözlemimi sizinle paylaşmak isterim.

Avrupa'dan özellikle 'büyük' medya organları için haber/yazı geçen Türk meslektaşlarım, ilk gidişlerinde, Kürt'ü pek yadırgamaz; aksine (Türklerle birlikte onlar da), yabancı bir yerde bulunmanın hüznünü azaltan bir 'hoşluk' olarak görünürler. Ancak, zaman geçtikçe, bu 'hoş çocuklar', meslektaşlarımızı 'sinirlendirmeye' başlar. Daha da ileride, Avrupalılarla iyice içli dışlı olup 'Doğuluların geriliği üzerine' muhabbetlere başlandığında bu

www.arsivakurdi.org

'sinir'den Türkler de payını alır, fakat en çok ve en çabuk Kürtlere 'sinirlenirler' ve bu 'sinir' ayrıdır.

Öyle görünüyor ki, ayrılık, şuradadır: Hemen her gün, neredeyse burunlarının dibinde Kürdi bir meydan okuyuş vardır; oysa bunları Türkiye'de hiç görmemişlerdir ve pek göremezler.

Berlin'de, Paris'te, Stokholm'da... yürürken, duvarlarda Kürtçe afişler, Kürtçe market isimleri vb görürler; oysa bunları sıkça gidip-geldikleri Türkiye'de görmemektedirler. Dahası, Kürtlerle konuştuğunda, Türkiye'de konuşulamayan ve/veya yeterince açıklıkla konuşulamayan kavramlarla irkilir kulakları: "Kürdistan... Dört parçaya bölünmüş ülkemiz, Barzani'nin dün akşamki konuşması, vs".

Bunun 'şizofrenik' bir tablo olduğu söylenebilir ve itiraz edemem: O meslektaşlarımın geldikleri Türkiye'de de Kürtler vardır, fakat tablo 'böyle' değildir...

Üstüne üstlük, hafta sonları hiçbir 'yabancı'nın olmayacağını umarak gittikleri tatil beldelerinde bile garson vb kılığında bu meslektaşlarımızın karşısına çıkmaktadır, söz konusu esmer yaratıklar...

Her yerde varlar ve fazla serbest konuşuyorlar...

Hatta, Kürt diasporasını artık 'Avrupa'nın yeni Yahudileri' olarak da tanımlamak mümkündür; aileler dayanışma içinde ve yok etmek mümkün görünmüyor.

Üstelik, Kürt diasporası büyük çoğunlukla köylüdür; 'aydın'ları da dahil... Çoğu, ardında 'politik'in siluetinin de görüldüğü 'ekonomik' zorluklardan kurtulmak için gelmiş eğitimsiz kimseler.

'Sinir' bozan 'şey'lerden biri de bu: Hem patavatsız, hem de köylüler...

Konuyu uzattığımı üzülerek görüyorum ve bitiriyorum: Sizi de Kürtlere 'sinirlenen' meslektaşlar grubuna kattığımı bilmenizi istiyorum; bunu bilmek hakkınız.

Bu hakka, bu gruba katılmakla ırkçı olmak arasında çok ince bir çizgi olduğunu bilmek de dahildir...

Sayın Kırıkkanat,

'Fedai Nüfus' başlıklı ve 27 Mart tarihli köşe yazınıza gelmiş bulunuyorum ve/veya devam ediyorum.

"Reformlar yapıldı, haklar verildi, durum düzelmeye başladı, Türkiye müzakere tarihi aldı, ancak bu kez AB'den 'aşırı nüfus, yoksul ve cahil nüfus, töre cinayetleri, kadın-erkek eşitsizliği, ortaçağ derebeylik ülkesi' diye vurulmaya başladı sırtına.

"Oysa Türkiye'de bütün bu olumsuzlukları üzerinde toplayan en büyük topluluk, Kürtler...

"Başka bir deyişle Türkiye, AB'nin kriterlerine uyduktan sonra bile, yine bir ölçüde Kürtler yüzünden alınmıyor, ya da gecikiyor üyeliğe.

"Ve bu arada, aşiretinden töresine ortaçağ zihniyetini yıkamayan bir topluluk, ne kendilerinin ne de ülkenin doyuracağı sayıda doğurup doğurtarak, 'fedai nüfus' üstünlüğüyle Türkiye'yi yıkmak peşinde; aç çocuk orduları terörü, mafyayı, kapkaç çetelerini besliyor yıllardır."

Bunlar, sizin cümleleriniz Sayın Kırıkkanat ve eğer bunlar, 'sinirlenmek'le ırkçı olmak arasındaki ince çizgiyi adam akıllı yok etmiyorsa, ne edebilir? Son cümlenizi "Bu topluluğun böylesine geri, cahil ve ilkel kalmasında, kinle dolmasında elbette Türkiye'nin büyük sorumluluğu var" dengeciliğiyle devam ettirmeniz neye yarar ki?..

Bir halka "bütün olumsuzlukları üzerinde toplayan en büyük topluluk" dediğiniz an, artık bir başka kulvardasınız demektir. O kulvarı bilmiyor olamazsınız: Arap'a "pis", Yahudi'ye "dünyanın kötülük kaynağı", Roman'a "hırsız", siyaha "aşağılık"... denilen kulvardır o. Kürt'e bulduklarınız bunlardan az değil: 'aşiretçi... töreci... ortaçağ zihniyetli... durmadan çoçuk doğurarak Türkiye'yi yıkmak isteyenler... terör/mafya/kapkaç çeteleri mensubu aç çocuk ordularının sahipleri...'

Ve, tekrar pahasına, en 'damıtık' cümleniz: "Bütün olumsuzlukları üzerinde toplayan topluluk"... Daha ne olsun; ırkçılığın okulu yok, böyle olunuyor...

Sayın Kırıkkanat,

Ne Kürtleri ve ne de herhangi bir halkı 'sütten çıkmış ak kaşık' gibi göstermeye niyetli olmadığımı anlamış olmalısınız; konu, bu değil. Konu, yakıcı bir gündeme ilişkin yaklaşımınız.

Yaklaşımınızdaki anahtar sözcüklerden biri "milliyetçilik" ve 'olaylar'ı 'Kürt-Türk milliyetçiliği kutuplaşması' olarak görüyorsunuz ("Mersin'de bayrak yakan Kürt milliyetçiliğine karşı 'şahlanan' Türk milliyetçiliği..."); sizi hiç kimse böyle görme hakkından dolayı kınayamaz, bir düşüncedir. Ancak

www.arsivakurdi.org

Sayın Kırıkkanat, inanın, eğer Kürtlerde milliyetçilik yaygın olsaydı (Kuzey İrlanda'yı hatırlayın lütfen), bu yazınızdan sonra Kürtler -örneğin- 'Radikal' gazetesi önünde toplanır sizi ve gazetenizi protesto ederlerdi; kampanyalar açarlardı, vs. (Bu bapta bir soru: Sayın Kırıkkanat, siz hiç herhangi bir Türkiye Kürdistanı kentinde Türklere, Türk memurlara kitlesel saldırı pratiği duydunuz mu?)

Aslında her tür milliyetçiliğin kötü olduğu tespitinde ortaklaşabilirdik, Sayın Kırıkkanat; ancak, kavramları yerli yerinde kullanmak şartıyla...

Geçelim.

Fakat, ne yazık; yalnızca ırkçılığa ilişkin duruşunuzu değil, mesleğinize saygıyı da kuşkulu görmek zorundayım, çünkü 'olaylar'ı bir gazeteci objektifliğiyle aktarmıyorsunuz. Dahası, 'asparagas' bilgi veriyorsunuz veya 'verilmiş' bu gerçekdışı bilgiye inanarak yorum yapıyorsunuz; bir gazeteci için, tek kelimeyle, ayıptır...

Sayın Kırkkanat, Mersin'deki Newroz kutlamaları esnasında/sonrasında bayrak yakılmamıştır; oradaki meslektaşlarımız ve tv görüntüleri bize anlatmaktadır ki, yalnızca iki çocuk bir Türk bayrağını yerlerde sürüklemiştir. Bunun daha hafif ya da daha ağır bir şey olup olmadığını elbette tartışmıyorum; bayraklar ulusların simgeleridir ve saygıyı hak ederler, tersi her davranış öncelikle ve aslında mahkemelerde değil, -ABD'de olduğu gibi- vicdanlarda kınanmalıdır. Bu, Türk bayrağı için de geçerlidir, bir dönem yerlerde çiğnenip yakılan İtalya bayrağı için de, 'olaylar'dan sonra Mersin'de Ülkücülerin yaktığı Kürt bayrağı için de. Bu, ayrı.

Çirkin bir davranış babından, yakılmış da olabilirdi; ancak "Kürtler"in değil, iki çocuğun işi olduğu açıktır.

Diğer yandan, Sayın Kırıkkanat, bir 'bayrak yakma eylemi' yapan, bunu genellikle savunur; ABD'de hep savunmuşlardır ve bunu yapanlara karşı da karşıt gösteriler yapılmıştır/yapılmaktadır. Nitekim İtalya vs bayrağı yakanlar da "hayır, biz yakmadık, bir provokasyondu" dememişlerdir; savunmuşlardır. Peki ama Kürt siyasal aktörlerinin "biz Türk bayrağını yakmadık ve yakmayız; ortada bir provokasyon var" sözlerine değer vermiyor olmanız hangi gazetecilik normunun gereğidir? Bu, yine ırkçılığa teğet geçen bir şekilde ve üstü kapalı olarak, Kürt siyasal aktörlerini peşinen 'yalancı', 'sözlerine güvenilmez' saymak değilse, nedir?

Sayın Kırıkkanat,

Halklara/uluslara yaklaşımınıza dair kuşkumuzla gazetecilik etiğine ne derece uyduğunuza dair endişelerimiz yan yana gelince, tarih ve coğrafya bilincinizi -en hafif deyimle- 'amatör' olarak nitelememiz kaçınılmaz oluyor; artık sizin tarih/coğrafya donanımınıza (da) güvenmemiz için nedenlerimiz azalmıştır.

Ve zaten görüyoruz:

"Avrupa'daki Kürt ve Ermeni lokantalarının ortak bir dekoru vardır: Eğer lokanta sahibi ya da sahipleri Kürt ya da Ermeni milliyetçisiyse, duvara aynı haritayı asar. Bu harita, Türkiye'nin haritasıdır, ancak aynı bölgenin üstünde Ermeni lokantasında 'Ermenistan', Kürt lokantasında 'Kürdistan' yazar!

"Osmanlı İmparatorluğu, 19. yüzyıl sonlarında Güneydoğu ve Doğu'da binlerce yıldan beri yerleşik Ermeni tebaasına güvenemez olmuş ve aynı bölgede binlerce yıldan beri göçebe, ancak sadık tebaası Kürtleri üstlerine salarak, düpedüz katliam ya da tacizle kaçırttığı Ermenilerden boşalan toprak ve gayrimenkullere Kürt aşiretleri yerleştirmiştir.

"1890'lı yıllardan öteye sistematik biçimde uygulanan bu 'kaçırma' politikası, 20. yüzyılın başına kadar sürmüş ve 1915'ten öteye malum toplu tehcirle sonuçlanmıştır.

"Demem o ki, bugün Türkiye sınırları içindeki Kürt ayrılıkçılarıyla, sınırları dışındaki milliyetçi Ermeni diasporası, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı, aynı toprak parçası talebiyle düşmanlıkta birleşiyorlar. Türkiye'nin bir gün, 'Alın ayrılın, ne haliniz varsa görün!' diyeceği tutsa, aynı toprak parçası için kendi aralarında çekişmek zorunda kalacaklar."

Sayın Kırıkkanat, bu cümlelerinizi, "Amacım (aslında çok ihtiyaç olsa da) bir tarih dersi vermek değil" sözleri izliyor. Güzel; kendinizde "tarih dersi" verebilecek bir özgüven duygusu var. Ancak ve ne yazık ki sizin "tarih ders"iniz yalnızca Türkiye'de ve yalnızca ilkokul üç'e kadar okutulabilir; öyle görünüyor. (Haritacılık bilginiz ise hepten felaket.) Fransız tarihinde belki daha yetkinsinizdir, bilemem. Ancak sözünü ettiğiniz tarih dilimleri için orada-burada konuşmaya kalkmayın; gerçekten mahcup olursunuz, üzülürsünüz...

www.arsivakurdi.org

Gerçi anlamıyor değilim: Kenan Evren'e/Süleyman Demirel'e fahri profesörlüklerin dağıtıldığı ve Hıncal Uluç türü 'her konunun uzmanı' bir 'gazeteci' tipinin revaçta olduğu bir memlekette siz de lokanta duvarlarına bakarak 'tarih' yazabilirsiniz; ancak bu yaptığınız her şey olur, tarih olmaz...

Sayın Kırıkkanat,

'Avrupa'daki Kürt ve Ermeni lokantaları' üzerine bir muhabbet içimden gelmiyor, üzgünüm. Gerçi ben de Kürt ve Ermeni lokantalarını biliyorum ve dediğiniz pek de doğru değil; ancak bunu tartışmıyorum. Çünkü (Ermeni soykırımını 'Kürtlerin Ermenilerin üzerine salınışı' şeklinde bir 'tarih' bilgisiyle değerlendirmeniz bir yana), bir coğrafya üzerinde değişik halkların yaşadığı/yaşayabileceği bir sır değil: Ne yazık, çok basit bir bilgiden söz etmiş oluyorsunuz.

Bilginin basitliği, insanı basitleştirebilir; bu tehlike, vardır.

'Lokantalar' üzerine ise yalnızca şunu kaydedebilirim: Sayın Kırkkanat, eğer Osmanlı yönetiminin Ermeni soykırım suçunda Kürtlerin payını tartışmak isterseniz, bu ayrıdır; böyle bir payın olduğunu düşünüyorum. Üstelik, Ermenilerin bazı arazilerinin Kürtlerce gasbı da az değildir; İstanbul'un ve sonradan Ankara'nın teşvik ve himayesiyle yapılmıştır, biliyoruz. Sizin bilmenizi ummuyorum; bazen yalnızca 'toprak' değil, 'ilişki' de geçmiştir: Kürt toprak ilişkilerinde tarihsel olarak 'ağalık' yoktur, Ermenilerden devralınmıştır.

Ve tüm bunlar ayrıdır.

Fakat Sayın Kırıkkanat, siz aslında tarih tartışmıyorsunuz; "Türkiye sınırları içindeki Kürt ayrılıkçılarıyla, sınırları dışındaki milliyetçi Ermeni diasporası, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı, aynı toprak parçası talebiyle düşmanlıkta birleşiyorlar" diyorsunuz: Derdiniz budur ve Türkiye Cumhuriyeti'nin verili, yerleşik, geleneksel tüm duruş'unu can siperane savunmaya soyunuyorsunuz. Üstelik, "toprak parçası talebi" ve "düşmanlık" argümanlarını da kullanarak.

Sayın Kırıkkanat, biliyorsunuz ve aslında siz de bazen değiniyorsunuz: Türkiye'de bir 'bülünme paranoyası' var; sizde de olduğunu fark edebiliyoruz, fakat konumuz bu değil. Bunu gidermek üzere, örneğin Kürtlerin Tekirdağ'dan/Yozgat'tan arazi vb istemediğini; zaten kendisinin bulunduğu coğrafyada özgür yaşamak istediğini söylemek ve detaylandırmak durumunda değilim; açıkçası bunu zul sayarım.

Ama aydınlar, (isterseniz bu kavramdan feragat edelim;) okumuş-yazmışlar, bir 'sorun'u daha 'şık' tartışmak durumunda değiller midir? Öyleyse, sizin "Türkiye'nin bir gün, 'Alın ayrılın, ne haliniz varsa görün!' diyeceği tutsa" yaklaşımınızı nereye yerleştirebiliriz? Bu yaklaşımınızdaki ulusal benmerkezcilik kokusu burnunuzu sızlatmıyor mu? Bu yaklaşım ile kahvehane sohbeti arasındaki yakınlaşmanın farkında değil misiniz ve böylesi yakıcı sorunlara kahvehane ağzıyla yaklaşmak mı okumuş-yazmışlık oluyor?

'Şıklık' bahsinde hiç iyi değilsiniz: "Reformlar yapıldı, haklar verildi, durum düzelmeye başladı". Bunu söylüyorsunuz ve bu durumda 'biz' Kürtler, herhalde manyak filan oluyoruz: "durum düzelmeye başladı"ysa, bizim derdimiz ne!? Bir kez daha, "durum" ve "düzelme" parametrelerini 'abilerin-ablaların' belirleyebileceği bir 'lütuf' arenasındayız; hiç şık değil...

'Bölünme'ye gelince: 'Toprak'tan daha önemlisi vardır ve felsefidir; anlayacağınızı umut ederek yazıyorum.

Sayın Kırıkkanat, öyle görünüyor ki 'biz' zaten birçok şeyi çoktan 'bölüşmüş' durumdayız: 'Sizler'e, egemen ve yasak olmayan ve dahası teşvik edilen bir atmosfer tabakası ile anlamazlıkta ısrar düşmüş, 'biz'e ise yalnızca üzüntü ve gerçek.

'Siz'in payınıza düşenler neye yarar, bilmiyorum; bilebilecek konumda değilim.

Bize düşenlerden üzüntü'nün değer yasasında bir hükmü yok, biliyorum; ancak diğeri, yani gerçek, çok kıymetlidir.

Ve devrimcidir...

Saygılarımı sunuyorum.

Z. Abidin Kızılyaprak

www.arsivakurdi.org

Bayrakname

Ruşen Arslan*

Mersin'deki Newroz'da on iki ve on dört yaşlarındaki iki çocuğun Türk bayrağını yırtmak istemesi nedeniyle günlerdir Türkiye'de yer yerinden oynuyor. Genel Kurmay Başkanlığı sert ve aynı zamanda tehdit içeren bir bildiriyle olayı kınadı. Bunun üzerine tepkiler başladı, Cumhurbaşkanı, Başbakan kınamaları sürdürdüler. Olay, gazete, radyo ve televizyonların manşetinden günlerce inmedi. Türk milliyetçiliği alabildiğine şahlanmış durumda. Mitingler, gösteri yürüyüşleri yapıldı; evler, işyerleri ve araçlar bayraklarla donatıldı. Ülkede her şey bu soruna endekslendi, diğer bütün sorunlar unutuldu!.. Bu kervana ben de katılmak ve bayrakla ilgili düşünce ve anılarımı sizlerle paylaşmak istedim.

Kırk bir yıldır politikayla ilgiliyim. Çok genç yaşlarımda katıldığım siyasal yaşamım boyunca, ne bir ülkenin bayrağını ve ne de birinin kuklasını yaktım. Bu tür eylemler bana hep itici geldi. Birincisinde bir ulusun egemenliğine, ikincisinde ise, temsili de olsa birinin yaşamına saldırı söz konusuydu.

Bayrak, bir egemenlik, devletin var olmasının sembolüdür. Başka devletlerin varlığını ortadan kaldırmak, başka ulusların kendilerini yönetmelerine karşı olmak gibi bir düşünce ve amacım olmadığı için, bu tür eylemlere karşıyım. Günahım kadar sevmediğim, ülkede yaşanan sorunların kaynağı olduğunu bildiğim halde; M. Kemal'in İzmir Hükümet Konağı'na girerken basması için serilen Yunan bayrağını kaldırtmasını ve kaldırtırken söylediği sözleri saygın bulurum. Boşuna "Yiğidi öldür, ama hakkını ver!" dememişler.

Kürtlerin, Filistin'deki örgütlerin İsrail devletini ortadan kaldırmayı amaçladıkları gibi, Türk devletini ortadan kaldırmak gibi amaçları hiç olmadı. Onun için Türk bayrağını yakmanın, Kürtlerin ulusal demokratik mücadelesiyle bir ilgisi yoktur. Provokasyon oluşturmaktan başka bir işe yaramaz. Nitekim geçmişteki benzer olaylarda da, şimdiki olayda da bu sonucu doğurdu.

Türk bayrağını yakmak, Kürt milliyetçiliğinin bir refleksi olarak da kabul edilemez. Kürtlerdeki milliyetçilik, yok sayılan, hiçbir hakkı verilmek istenmeyen bir halkın, varlığını kabul ettirmek için sergilediği bir duruştur. Kürt milliyetçiliğinin, Türk milliyetçiliğinde olduğu gibi; başka halkları yok sayma, boyunduruğunda zorla yaşatma, eritme ve başarabilirse yok etme özelliği yoktur. Bunun için de Kürtlerin hemen hepsi, bu tür olayları bir provokasyon olarak görürler.

Yukarıda açıklamaya çalıştığım nedenlerle eylemlerini onamadığım bu iki çocuk, bize bazı şeyleri tartışma olanağı verdiler. Onlara

* Hukukcu - yazar

www.arsivakurdi.org

içimden de olsa teşekkür etmek geçmez. Ama hem Türk, hem de Kürt tarafının feslerini önüne koyup düşünme olanağını vermiş olduklarını da teslim etmemiz gerektiğine inanıyorum.

Hukukçu olduğum için, soruna ilk olarak hukuk açısından bakmak istiyorum. "Bu memleketin ekmeğini yiyen, buna karşı memleketlerine hainlik eden bu sözde vatandaş" iki çocuk, Newroz kutlamaları sırasında Türk bayrağını yırtmayıp da yankesicilik yapsalardı, ya da bir kıza elle sarkıntılık etselerdi medyada haberlere ve bunca tepkiye konu olurlar mıydı? Suç suçtur, eğer bu çocukların suçu sabit olursa, cezalarını mahkeme verir. Kaldı ki, çocuklar henüz on beş yaşını bitirmiş değiller. Mahkeme suçu işledikleri kanaat getirse bile, ceza vermeyebilir ya da başka tedbirler uygulayabilir. Cumhurbaşkanı, Hükümet, Genel Kurmay ve sokak, bu çocuklar hakkında karar verip hain ve suçlu ilan ettiler. Bunca hengamede bu çocukların adil yargılanabileceklerini, yargıçların etki altında kalmayacaklarını kim temin edebilir?

Toplumdaki adalet duygusu bayrağın da üstündedir. Bu sözlerin kanıtı tüm mahkemelerin duruşma salonlarına asılı "Adalet mülkün temelidir" sözüdür. Eskiden devlet padişahın mülkü kabul edildiğinden, buradaki mülk devleti ifade etmektedir. Adalet devletin temeli olduğuna göre, adaletsiz devlet temelsiz, temelsiz devlet de yıkılmağa mahkûmdur. Yıkılan bir devletten geriye ne bayrak, ne de sancak kalır.

Türk devletinin Cumhurbaşkanı da, Başbakanı da Genel Kurmay Başkanlığı da Türk bayrağını sözde korumaya kalkışırken, devletin temeli olan adalete saldırmış oldular. Adaletin mahkemede değil de sokakta gerçekleşmesine hizmet etmiş oldular.

Bayrak deyince aklım lisedeki öğrencilik yıllarına gitti. İstiklal marşı okunup bayrak göndere çekilirken, durmayan yaşlı bir köylüyü okul hademesi aracılığıyla bahçeye getirten müdürümüz, adama olmadık hakaretler etmişti. Muşlu olan müdürümüzün hakaretlerine maruz kalan, olan bitenden hiçbir şey anlamayan köylü Türkçe de bilmiyordu. Korkulu gözlerle müdürümüzün hakaretlerini dinledi ve çekip gitti. O zavallı yaşlı köylünün, yaşamının sonuna kadar, uğradığı bunca hakaretlerden bir şey anladığı inancında değilim. Muşlu müdürümüzü yıllardır göremediğimden, sergilediği Türk milliyetçiliği için halen gurur duyup duymadığını bilemiyoruz.

Bir bayrak olayı ile de Adana'da karşılaştım. 1977 seçimlerinde DİSK'e üye CHP delegesi olan işçiler, önseçimlerde ortak tavır belirlemek için İstiklal Mahallesi'ndeki bir kahvede toplanmışlardı. Ben de o sıra DİSK'in Çukurova Bölgesi hukuk danışmanıyım. Sağ olsunlar, benim de düşünceme başvurmak istemişlerdi.

Anılarını "Kervan Yürüyor" adlı kitapta toplayan Yılmaz Çamlıbel de CHP'den aday adayı. Unuttuğu (!) için olacak, severek okuduğum anılarında yer vermediği CHP adaylığını desteklemelerini işçi arkadaşlarımdan istedim. Biz bunları konuşurken, meslektaşım olan yaşlı bir aday daha geldi. Demokrat Parti'nin iktidar olduğu yıllarda, DP'den milletvekili olmuş. Şimdi de CHP'den aday olduğu için delegelerden oy istemeye gelmişti. Eski milletvekilliğinde büyük işler yaptığından dem vuruyordu. Merak işte, ben de ne yaptığını sordum. Meğer "TCK'nun bayrağa hakaretle ilgili öngördüğü cezayı az bulması nedeniyle, cezanın artırılması için" Meclise yasa teklifi vermiş. Tüm çalışması da bundan ibaretmiş.

Delegelerden biri, bitirim, müthiş de şakacı bir arkadaştı. Yaşlı adaya "Abi, biliyorsun ki senden başka kimseye oy vermeyiz. Sen, oyları garanti senin olan bizlere propaganda yaparak zaman yitirme! Başkalarını kazanmaya bak!". Yaşlı aday bu sözlerden çok memnun olmuştu: "Her yerden böyle sevindirici haberler alıyorum. Herhalde liste birinciliğim garantidir" diyerek bizden mutlu ayrılmıştı. "Bayrakçı adayımız" önseçimlerde sonuncu olmuştu.

Genel Kurmay Başkanlığı, olayla ilgili yayınladığı 23 Mart 2005 tarihli bildiride "...Onun vakar ve ciddiyetini, sabrını yanlış yorumlayanlara, yanlış hesap peşinde koşanlara, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Vatan ve Bayrak Sevgisini denemeye kalkışanlara, tarihin sayfalarına bakmalarını öneririz." diyor. Tehdit içeren bu bildiriye uyarak, TSK'nın bayrak sevgisiyle ilgili bir tarih kesitinden örnek vermek istiyorum

Bayraklı anılarımın çoğu altı yıl hapis yattığım 12 Eylül dönemine aittir. Yoğun bayraklı günler yaşadığımız bir dönemde, bir bayram ya da yılbaşında teb-

www.arsivakurdi.org

1982 yazında, hepsi yağlıboya ile bayrak resmi yapılmış koğuş pencerelerini açmamız yasaktı. Tıklım tıklım dolu koğuşlar, Diyarbakır'ın yazın 44 dereceye varan sıcaklığını ve bayraklı pencerelerin kapalılığını düşünün ve bir de buna bilerek ölmeyecek kadar içecek su verdiklerini ekleyin. Sonuç olarak ortaya korkunç bir bayraklı işkence çıkar.

rik göndermek üzere kantinden kartlar satın almıştık. Kartların hepsi ay yıldızlıydı. Herhalde çocukluk damarım tutmuş olacak, böyle tebrik kartı göndermek istemedim ve ay yıldızları belli olmayacak şekilde karaladım. Bir asteğmen kontrolde karalamanın farkına varmış. Gardiyanla beni çağırttı ve hışımla sordu:

- Kartlardaki ay yıldızı niye karaladın? Verecek cevabım ne olurdu ki?

- Karaladım işte dedim. Asteğmen köpürmüştü.

- Sen de Türk kanı yok mu?

- Yoktur!

- Peki ne kanı var?

- AB Rh pozitiv. Asteğmen bir şey demeden çekip gitti. Ben hakkımda dava açılmasını bekliyordum. Kesinlikle en yüksek cezayı alacağımı da biliyordum. Ama asteğmen beni şikayet etmedi. Herhalde verdiğim cevaptan hoşlanmış demokrat bir insandı.

12 Eylül cuntasının askeri yönetimi, bizi Türkleştirmeyi aklına koymuştu. Türkleştirmenin yollarından biri de, duvarlara ve her yere bayrak, Atatürk resmi yapmak, "Bir Türk dünyaya bedeldir", "Her Türk asker doğar" gibi Türk ırkçılığının simgesi olan yazılar yazmaktı. Boyayı ziyaretçilerimizin yatırdıkları paralarımızdan alırlardı. Bize hain ve düşman gözüyle baktıkları için, paralarımıza bu şekilde el konulmasını gasp değil, savaş ganimeti olarak kabul ediyorlardı. Koğuşta yazılmayan, resim yapılmayan yer kalmamıştı. Bir gün asker gardiyan içeri girdi ve gözü tuvaletin tavanındaki beyazlığa takıldı:

- A..na goyduğumun çocukları, ben size boş yer kalmayacak dememiş miydim? Derhal tavana bir bayrak yapın! Koğuş ressamımıza yine iş çıkmıştı. Tuvaletin tavanına da bayrak yapıldı.

1982 yazında, hepsi yağlıboya ile bayrak resmi yapılmış koğuş pencerelerini açmamız yasaktı. Tıklım tıklım dolu koğuşlar, Diyarbakır'ın yazın 44 dereceye varan sıcaklığını ve bayraklı pencerelerin kapalılığını düşünün ve bir de buna bilerek ölmeyecek kadar içecek su verdiklerini ekleyin. Sonuç olarak ortaya korkunç bir bayraklı işkence çıkar.

Bayraklı Türkleştirmenin sonuç vermediği, daha sonraki olaylarla ortaya çıkmıştı. İşkenceye karşı direnişler ve direnişlerde atılan sloganlar ve daha sonra Türkiye'deki siyasal gelişmeler bunu kanıtlıyordu. Fakat bayrak bir işkence aracı olarak sonuç vermişti. Çünkü kırmızının egemen olduğu kapalı bir mekan, insanlarda psikolojik sorunlar yaratıyor ve özellikle saldırganlaştırıyordu.

Dünyada bayrak belki ilk kez bize işkence aracı olarak kullanılıyordu. Bir kurum, bayrağı işkence aracı olarak kullanmışsa, onun bayrağa saygısının tartışılmasından doğal ne olabilir. Ayrıca bayrağa saygıdaki erozyonda payı da sorgulanır. Tüm bunlar bazılarının ve bazı kurumların hafızasından silinse de, bayraklı işkenceye muhatap olan bizlerin unutması olanaksızdır.

Emir komuta zinciri içinde 12 Eylül 1980 de askeri darbe yapan Türk ordusunun, biz cezaevindekilere uygulanan ağır işkencelerden sorumlu olan ve insanlık suçu işleyen mensuplarıyla ilgi soruşturma yaptığını, yahut bir özeleştiride bulunduğunu duymadım. Aksine Özalp'de olduğu gibi, 33 Kürt köylüsünün katledilmesinden sorumlu görülüp mahkûm edilen bir generalin adı, olayın geçtiği ilçedeki kışlaya verilerek, toplumsal dengeleri hiçe sayan psikolojik bir savaş içinde olduğunu gösterdi. Son bayrak olayındaki tehditle dolu açıklama, olayı tırmandırma da bu psikolojik savaşın devamıdır. 1977 yılındaki Kanatlı-J tatbikatını da unutmuş değiliz.

Eğer bir devlet gerçekten demokratikleşmeyi önüne koymuşsa, hiçbir kurum -ki buna ordusu dahildir- eskilerin deyimiyle laüsel (sorumsuz) değildir. Eğer bu kurum aklınıza gelebilecek her siyasal konuda demeç veriyor ve siyasetle iç içe yaşıyorsa, eleştirinin hedefi olmaktan kaçınamaz. Bugün Türk demokrasisinin en önemli sorunlarından birinin de, ordunun siyasete bulaşmasını engellemek ve asli görevi içine çekmek olduğu unutulmamalıdır.

İnsanoğlunun aklına neler gelmiyor ki. Bu aralar kafam "Bir yasa değişikliğiyle TSK parti olarak kabul edilse ne olur?"la meşgul. Şöyle yirmi yıl geriye doğru bakarsanız; "Şu partiye oy verirseniz köyünüzü yakarım!" diye kaç köy tehditle karşılaşmadı? Kaç

www.arsivakurdi.org

politikacı askerlerce bazı il, ilçe ve köylere sokulmadı? Bir 28 Şubat, Genelkurmay Partisi'nin eseri değil miydi? Ecevit'in DSP'sinin 2004 yılı içinde basın açıklaması 9, Genel Kurmay'ın ise 15 tir. Bilmem düşündüğümde haksız mıyım? Fiili bir durum, yasal bir duruma kavuşturulmuş olsa daha iyi olmaz mı? İktidara 27 Mayıs, ve 12 Eylül'de olduğu gibi darbeyle geleceklerine, seçimle gelseler fena mı olur?..

ABD'de Federal Mahkeme, Amerikan bayrağından don yapılmasının suç olmadığına karar verdi. Yirmi yıl yaşadığım Almanya'da, bayraklı bir parti kongresine tesadüf etmedim. AB'nin Türkiye ile ortaklık müzakerelerine başlamaya karar verdiği 17 Aralık 2005 günü, aile fotoğrafı için görevliler, devlet ya da hükümet başkanlarının duracakları yeri yere koydukları ülke bayraklarıyla saptamışlardı.

ABD'de Federal Mahkeme, Amerikan bayrağından don yapılmasının suç olmadığına karar verdi. Yirmi yıl yaşadığım Almanya'da, bayraklı bir parti kongresine tesadüf etmedim. AB'nin Türkiye ile ortaklık müzakerelerine başlamaya karar verdiği 17 Aralık 2005 günü, aile fotoğrafı için görevliler, devlet ya da hükümet başkanlarının duracakları yeri yere koydukları ülke bayraklarıyla saptamışlardı. Televizyonda izledim; Türk Başbakanı Tayyip Erdoğan, Türk bayrağını yerden kaldırıp Türk görevlisine verdi. Gazeteler Başbakanın bu hareketinden övünçle söz ettiler. Şimdi sormak gerekiyor; o aile fotoğrafındakilerden ülkesini, bayrağını seven yalnız Tayyip Erdoğan mıydı? Diğerlerinin yurtseverliğinde eksiklik mi vardı? Yalnız Türk ordusu mu bayrağını yüksekte tutar? Türk Başbakanı'nın yaptığı bayrağa saygı mı, yoksa başka bir şey miydi?

Bu soruları uzatmak mümkündür. Bayrak, vatan, Silistre maskesini arkasına saklanılarak yolsuzlukların yapıldığı da bir gerçektir. Türkiye yolsuzluk sıralamasında en başta gelen devletler arasındadır. Eğer yurtseverlik, bayrak sevgisi göstermelik değilse, bu ülkede niye bu kadar yolsuzluk var? Halkın parasının soyulduğu, yolsuzlukların bu denli yüksek olduğu bir ülkede bayrak sevgisinin anlamı olabilir mi? Bayrağını don yapılmasının suç olmadığı, parti kongrelerinde bayrak asmayan, kutlamalarında, miting ve yürüyüşlerinde bayrak taşımayan, dünyada yolsuzluğun en az olduğu ülke olan Danimarka'daki bayrak sevgisi, Türkiye'dekinden az mıdır?

Dikkat edilirse, ülkedeki gösterilerin çoğunu MHP ve Ülkü Ocakları düzenledi. Alpaslan Türkeş onlar için bir bayrak gibiydi. Fakat sonuçta partilerinin parasının ailesine kaldığını, ailesinin de miras kavgasına düştüğünü gazetelerden okuduk. Türkeş'in mirası üstündeki polemikleri, MHP'nin Genel Başkanı Devlet Bahçeli emirle durdurdu. Uzan ailesi, medya ve partileriyle Türk milliyetçiliğinde kimseye sıra vermiyorlardı. Türk devletini tarihinin en büyük yolsuzluğuyla boğuşmak zorunda bıraktı. Bunları daha da örneklendirmek olasıdır.

Diyarbakır Newroz'unda Türk bayrakları yokmuş. Niye olsun? Yasal bir zorunluluk mu var? Yasal olmayan bir zorunluluk için kimse suçlanır ya da ayıplanabilir mi?

Sonuç olarak kim, hangi kurum başını çekerse çeksin, yapılanlar saldırgan Türk milliyetçiliğini azdırmaya, Kürt halkına düşmanlık etmeye yarıyor. İki çocuğun yaptığına bunca tepki, o çocukların yaptığından daha da kötüdür.

İşin diğer yanı Kürtlerle ilgilidir. Kürtler tüm eylemlerinde akıllı davranmalı, provokasyonlardan uzak durmalıdır. En önemlisi Abdullah Öcalan ve PKK ile ilgili kendi gerçekliğiyle yüzleşmelidir. Her etkinlikte olur olmaz Apo ve PKK için slogan atmak, pankart açmak Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesine zarar veriyor. Kürtlerin gittikçe soyutlanmasına hizmet ediyor. Kaldı ki Öcalan ve PKK, vardıkları ideolojik ve siyasal yer itibariyle, Kürt ulusal demokratik mücadelesinin safında bile kabul edilemez. Getirdikleri tezler, Kürt halkının yıllar süren mücadelesinin hedeflerini karartmakta, silikleştirmekte ve sonuçta Türk devletinin tezlerine hizmet etmektedir. Demokratik cumhuriyetçilik; olmadı demokratik federalizm gibi önermelerin, kendi kendine gelin güvey olmaktan başka bir şey olmadığını görmeliyiz. Vefa, hak edene gösterilirse iyi bir şeydir. Hak etmeyene değil...

www.arsivakurdi.org

Globalleşme ve Kürt Halkının Özgürlük Mücadelesi Açısından, Türkiye, Değişim ve Çağdaşlaşmanın Neresinde?

Bayram Ayaz*

Türkiye'nin Ortadoğu'yla birlikte çok karmaşık bir süreçten geçtiği konusunda herkes hemfikir. Bu bağlamda, Türk politik, askeri ve entelektüel eliti ile globelleşme sürecinde Türkiye'yi önemseyen ABD başta olmak üzere Batılı güçler, Türkiye'nin yüzyılın siyasi-stratejik yol haritası üzerine yoğun bir arayış içindeler.

Dengeleri yeniden belirlenen dünyamızda, Türkiye'nin yeri neresi olacak? Türkiye'nin Ortadoğu'da, Kafkaslarda ve Karadeniz'i çevreleyen Kuzey komşularıyla ilişkileri ve bütün bu alanlarda üstleneceği roller ne olacak? Türkiye toplumu ve siyasal sistemi, küreselleşmenin Ortadoğu'da öngördüğü siyaset ve toplum modeli için bir prototip (ön örnek) olabilir mi?

Türk siyasal sistemini tıkayan, siyasal ve entelektüel üretimde onu verimsizleştiren ana neden nedir? Türk eliti, Kürt ve Kürdistan konusunda çağla uyumlu bir zihniyet değişimini gerçekleştirebilir mi? Kürt ve Kürdistan korkusuyla yatıp kalkan Türk sistemi, radikal kırılmalara uğramadan yakın gelecekte barışçıl yumuşak bir dönüşüm gerçekleştirebilir mi? Türk sisteminin yumuşak karnı siyasal İslam mıdır, yoksa Kürt ve Kürdistan meselesi midir? Bütün bu sorular ve verilecek cevaplar, Türkiye'de Kürdistan halkının önümüzdeki dönemde karşı karşıya geleceği tabloyu da şekillendirecektir. Kürt yurtsever hareketinin ve kanaat liderlerinin Türk sisteminin yönelimlerini belirlemeleri ve Kürt toplumu ile siyaseti için kabul gören akılcı bir politik çerçeve saptamaları gerekir. Yani biz Kürtlere de iyi bir yol haritası gerekli. Kürt siyaseti bunu becerememezse, sürecin belirsizlikleri en çok Kürtleri vurur ve yine biz Kürtler zararlı çıkarız.

Türkiye'nin „yeni" kimlik tanımı tartışmaları çerçevesinde, gündeme yerleştirilen Türk ulusu, Türkiye ulusu, Anayasal vatandaşlık temelinde Türkiyelilik kimliği gibi konular ve derin devletin Abdullah Öcalan üzerinden Kürtler arasında yaygınlaştırmaya çalıştığı, politik ve pratik değeri olmayan, „görüş ve öneriler salatası", hepsi bu karmaşık sürecin Kürdün siyasal bilincini ve beynini dumura uğratma planlarıdır. Son aylarda saldırgan şovenist milliyetçiliğin yeniden devreye sokulması da yine bu planın bir parçasıdır. Bunlar da gizli devletin politikalarının sokak mizansenleridir.

Tam bir alaboranın yaşandığı Türkiye'de aslında Türk toplumu değişimlere açık görünüyor. Kitleler, Avrupa Birliği'ne yönelim çerçevesinde, daha çok ekonomik ve pragmatik ne-

* Eğitimci - yazar

www.arsivakurdi.org

denlere de dayansa değişim ve dönüşüme isteklidir. Sorun, ulusal politikaların belirlenmesinde etkili olan güç odaklarının tavırlarından kaynaklanıyor.

Dikkat çekilmesi gereken ikinci önemli konu da Türkiyelilik" kavramıdır. Bu kavram, yakınlarda olmasa bile önümüzdeki yıllarda Türk derin devletinin Kürt kimliğinin açık adlandırılmasını önlemek için resmileştireceği üst kimlik tanımı olacaktır. Bay Ok ve onun gibi Kemalist milliyetçiler bugün bu kavramı bile Türkiye'nin ulusal birliğine ve toprak bütünlüğüne zararlı buluyorlar.

Değişim Rüzgarına Karşı Statükocuların Engelleme Kampanyası

Derin Devletin Yarattığı Gerilimler ve Figüranları

Türk devletinde, sistem üzerine son sözü söyleme hakkını kendisinde gören, ana direğini ordu üst yönetiminin oluşturduğu oligarşik bir ittifak var. Gelişmeleri yönlendiren asıl güç, bu ittifaktır. Bu ittifak, siviliyle, askeriyle tam bir emir-komuta zinciri içinde hareket ediyor.

Şu son üç dört ay içinde bu oligarşik emir-komuta ilişkisinin sistemin dişlilerini nasıl harekete geçirdiğinin çok ilginç örneklerini yaşıyoruz.

Bakıyoruz önce, ulusal ve laiklik konusunda oldukça hassas olan ve Kemalizm konusunda kimseye pabuç bırakmayan Cumhurbaşkanı A. Necdet Sezer, etnik milliyetçilik ve bölücülük tehlikesine dikkat çekiyor. Bu konudaki görüşlerini irtica tehlikesiyle de güçlendirmeye çalışıyor. Aynı zaman diliminde Yargıtay'da Başkanvekili Osman Şirin'in bir seminerde kullandığı „Yargı'da Mahmut Esat Bozkurt dönemi kapanmıştır." cümlesi bahane edilerek, tam bir başkaldırı sahneleniyor. Yargıtay Başkanı Osman Arslan ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Nuri Ok, Atatürk döneminin meşhur „Adalet" Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'u savunma ve yeniden yaşatma kampanyası örgütlüyorlar. Nuri Ok, 29 nisan 2005 günü Başsavcılığın 14. Onur günü töreni vesilesiyle, daha da ileri giderek yargıç ve savcıları „örgütlü tepki göstermeye" çağırarak şöyle sesleniyor:

"Özel amaç taşınmasa bile, farklı kültür, inanç ve etnik grupların hakları savunulurken ayrımcılık, düşmanlık ve milliyetçilik kışkırtılmamalı. Laik, demokratik rejim, üniter devlet, ulus birliği, ülke bütünlüğü geri plana itilmemeli, hele tehlikeye hiç atılmamalıdır. Ayrışma ve bölünme düşüncelerini çağrıştıran, üniter devlet yapısını sorgulatmaya yol açacak 'Türkiyelilik', 'federasyon' gibi söylemlere hep birlikte ve güçlüce karşı çıkmalıyız" (Hürriyet, 30.04.2005)

Hemen belirtelim, Nuri Ok, yukarıda „düşmanlık ve milliyetçilik kışkırtılmamalı„ derken, bizzat devletin kışkırttığı Türk şovenist milliyetçiliğini kastetmiyor. Ok'un kastettiği milliyetçilik, Türk siyasileri ve yazar-çizerlerinin son zamanlarda „etnik milliyetçilik" diye klişelendirdikleri Kürt halkının ve azınlık gruplarının hak ve özgürlükler mücadelesidir. Ok'un cümlesi açıkça, genel olarak hak ve özgürlükleri dile getirirken, Kürtleri haklı kılacak bir üsluptan uzak duralım diyor.

Dikkat çekilmesi gereken ikinci önemli konu da Türkiyelilik" kavramıdır. Bu kavram, yakınlarda olmasa bile önümüzdeki yıllarda Türk derin devletinin Kürt kimliğinin açık adlandırılmasını önlemek için resmileştireceği üst kimlik tanımı olacaktır. Bay Ok ve onun gibi Kemalist milliyetçiler bugün bu kavramı bile Türkiye'nin ulusal birliğine ve toprak bütünlüğüne zararlı buluyorlar. Şovenist Türk milliyetçilerin bu kavrama bugünkü direnişleri, Kürtlerin meşru ulusal siyasi taleplerini bastırma amaçlıdır. Derin devlet ise, ırkçı-şovenistleri kışkırtarak Kürtleri Türkiyelilik üst kimliğine mecbur etmeye ve giderek onları bu kavrama ısındırmaya çalışıyor. Bu işin nasıl yapıldığı, bir başka yazının konusu olabilir. Bunu bir başka çalışmada ele alacağız.

Okuyucu, „Türkiyelilik" kavramı üzerine büyük bir gürültünün koparıldığı bir dönemde, böylesi bir görüşü belki bugün için „aşırı bir yorum" olarak değerlendirebilir. Ancak üst kimlik tartışmasının, AB reformlarına paralellik içinde yukarıda sunduğum tarzda seyredeceği konusunda ısrarlıyım. Devletin bazı kararları nasıl olgunlaştırdığıyla ilgili yakın geçmişte çok önemli örnek olaylar var. Bunlardan biri olan Abdullah Öcalan'ın idam cezasının ertelenmesiyle ilgili devlet kararını hatırlayalım. Türkçüler ve muhafazakarlar buna karşıydılar ve kamuoyunu kelimenin tam anlamıyla kışkırtıp duruyorlardı. Sokağın hassasiyeti doruğundaydı. Sonuçta bu konu devlet zirvesinde karara bağlandı. İdam cezasının uygulanması ertelendi, "karar uygulaması buzdolabına konuldu". Ardından da, AB reformları çerçevesinde idam cezası kaldırıldı. Ne A. Öcalan'ın idam cezasının dondurulması kararı sırasında, ne de daha sonra, milliyetçi hamasetle şişirilip sokağa döktürülen protestocu kalabalıklardan hiçbir ses çıkmadı. Milliyetçi gös-

www.arsivakurdi.org

tericiler, devletin kararlarına kuzu kuzu boyun eğdiler. Zaten bu göstericiler belli odaklar tarafından örgütlendiriliyor. Özel Harekat Dairesi'nin, „Tansu Çiller'in Onbaşı tartışması sırasında", asker emeklileri derneklerini, „şehit yakınları derneklerini", paravan başka cemiyetleri ve basını nasıl harekete geçirdiğini bizzat basından okumuştuk. Andıçlama harekatı zaten alenen biliniyor. Geçtiğimiz mart ayındaki bayrak kampanyası da böyle örgütlü bir derinci, sokağı ısındırma ve Türk milliyetçiliğini kabartma hareketiydi.

Genelkurmay Başkanı'nın bu konuşması, ordu içindeki homurdanmaları kesme ,yine aşırı Türkçü ve Kemalist generallerin hareketlerini belli düzeyde kontrol altına alma, orduyu ortak bir tavır etrafında toparlama hareketi olarak da değerlendirilebilir. İşin böyle bir yanı da var elbet. Ancak şöyle veya böyle, bu tavrıyla ordu devlet ve iktidar üzerindeki vesayet hakkını yüksek sesle dillendirmiştir. Ordunun bu hareketi kesinlikle „düşük yoğunluklu" bir 28 Şubat hareketidir.

Türkiyelilikle ilgili, geçen yıl ekim ve kasım ayında koparılan fırtına da yine derin mutfakta pişirilen bir işti. O dönem saldırılara hedef olan Prof. Baskın Oran, Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu'nda yer alan, aslında belki de bu iş için birden bire ortaya çıkan türedi bazı derneklerle ilgili şunları söylüyor: „... Hatta (Kurul'da, bn.) öyle bazı dernekler var ki, bunlar 2003 Haziranı'ndan beri hazır olan bu raporun (*Azınlık Raporu bn.*) çıkmasını engellemek için bir buçuk yıldır muazzam çalıştılar. Hukukun Egemenliği Derneği, Türk Dünyası İnsan Hakları Derneği, Toplumsal Düşünce Derneği gibi, isimleri çok ilginç bunların. Dernek değil, devlet kuruluşu gibi hareket ediyorlar. ..." (*Neşe Düzel'in B. Oran'la röportajından, 25.10.2004, Radikal*)

Derin devlet şimdi Türkiyelilikle ilgili tartışmaya hazır görünmüyor. Bütün paravan örgütleri birden harekete geçirdiler, Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu Başkanı Prof. İbrahim Kaboğlu'na, yine bu kurulun üyesi ve 13 alt çalışma grubundan olan Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Çalışma Grubu sorumlusu ve Azınlık Raporu'nu kaleme alan Prof. Baskın Oran'a saldırttılar. Hükümet yasayla oluşturulan bu Kurul'a, yöneticilerine ve çalışmalarına sahip çıkmadı veya çıkamadı. Sonuçta şöyle bir noktaya gelindi: „Ertuğrul Yalçınbayır devlet bakanıyken bizim her toplantımıza gelirdi. Abdullah Gül aynı zamanda Dışişleri Bakanı da olduğundan bir toplantıyı açtı ve gitti. Bunu anlayabiliyoruz ama, bize altı aydır randevu vermemesini anlayamıyoruz. Aslında AKP'nin bizim söylediklerimizle çok çatışır bir yanı yok ama bu kurul anlaşılan vitrin olarak kalsın, hükümete sorun getirmesin isteniyor." (*B. Oran'ın Röportajından*) AKP ve Hükümet, vatandaşlık hakları ve kimlik konusunda ipi göğüsleyemeyince, bu kurul işlevsiz hale getirildi ve çalışmaları engellendi. Bu iş şimdilik dondurulmuş. Derin devlet ile derinleştirilemeyen AKP Hükümeti arasındaki sessiz ve derinden giden mücadelenin ara bir durağı olarak, burada şimdilik sessizlik hüküm sürüyor. Azınlık Raporu üzerine beş altı ay önce koparılan fırtınanın ve yapılan saldırıların bir amacı daha vardı: AB'nin Türkiye'yle üyelik müzakere tarihini saptayacağı 17 Aralık 2004'ten önce Kürtler ve azınlıklarla ilgili olumlu bir havanın oluşmasını engellemekti. Bunu da başardılar. Hatırlanacak, Leyla Zana da Brüksel'e gelmişti ve Türkiye'yi rahatlatacak konuşmalar yapmıştı ya da o'na yaptırılmıştı. Türkiyelikle ilgili gürültü koparma işi işlevini yerine getirdikten sonra, o konudaki tansiyon zamanla düşürüldü. Doğrusu el hak, "iyi sıhatte olanların" çok başarılı bir Psikolojik Harekat Dairesi var!

Derin Devletin Asıl Sahipleri Seslerini Yükseltiyor, Ültimatomu Patlatıyorlar

Cumhurbaşkanı ve Yargıtay Başkanı, siviller olarak, gerekli uyarılarını yaptıktan sonra bu kez Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin „koruyucu ve kollayıcısı" ordudan mesaj geldi. 20 Nisan 2005 günü Genelkurmay Başkanı, Harp Akademisi'nde 45 sayfalık önümüzdeki beş yılın „Milli Siyaset Belgesi"ni oluşturacak görüşler açıklandı, daha doğrusu iç ve dış kamuoyuna deklere edildi. Genelkurmay Başkanı'nın bu konuşması, ordu içindeki homurdanmaları kesme ,yine aşırı Türkçü ve Kemalist generallerin hareketlerini belli düzeyde kontrol altına alma, orduyu ortak bir tavır etrafında toparlama hareketi olarak da değerlendirilebilir. İşin böyle bir yanı da var elbet. Ancak şöyle veya böyle, bu tavrıyla ordu devlet ve iktidar üzerindeki vesayet hakkını yüksek sesle dillendirmiştir. Ordunun bu hareketi kesinlikle „düşük yoğunluklu" bir 28 Şubat hareketidir.

Altı gün sonra da bu kez Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin, Yasama Organı'nın yetki alanına müdahale ederek, demokratik sistemlerde egemenlik hakkının halkta olduğunu, bu hakkın ifadesi yeri ve yetki kullanma gücünün Yasama Organı Parlamentolar olduğunu unutan veya bilmeyen „hu-

www.arsivakurdi.org

Derin devletin fanatik İslamcı hareketlere kararlı bir biçimde karşı çıktığı kuşkuludur. Irak ve Güney Kürdistan'daki bu tür gruplarla var olduğu tahmin edilen dolaylı temaslar; yine Kerkük, Musul ve Türkmenler konusunda Türkiye'nin yürüttüğü politikaların fanatik İslamcılığa karşı olduğu, İslamı kendilerine perde yapan uluslararası terörist grupların işine yaramadığı iddia edilemez. Recep Tayyip Erdogan'ın Kürt konusunda derinlerin dilini kullanması, onlarla belki de aynı düşünmesi bu gerçeği değiştirmez.

kukçu" konumuna düşerek Türkiye'nin „milli ve sistem hassasiyetlerinin" herkes tarafından gözetlenmesini istedi! Sistemi ve milli hassasiyetleri zorlayacak yasa değişikliklerinin Anayasa Mahkemesi'ne takılacağını açık açık ilan etti. YÖK Başkanı Erdoğan Teziç de, başörtüsü konusunu öne çıkararak M. Bumîn'in görüşlerini "kutsal gerçek" olarak nitelendirip o'na destek sundu. (*Bkz. Taha Kivanç, ‚Kutsal gerçek' Yeni Şafak, 29.04.2005*). Böylece üniversite de "milli görevini yerine getirmiş" oldu.

Derin devletin hizaya sokmaya çalıştığı Yürütme'nin başı Başbakan Erdoğan da, „etnik milliyetçiliğe" yani mazlum Kürt halkına yüklenerek ve meşru isteklerine karşı çıkarak bu kesimlere, Türk devletinin „gerçek sahiplerine" uzlaşı mesajları yolladı. Yani her şey yolunda, tam tekmil.

Cumhurbaşkanı, Yargı organlarının başları, Üniversite'nin başı, Genelkurmay Başkanı birbirlerini tamamlarcasına bu çıkışları yaparken, Türk medyası da bunlara büyük destek verdi. Yine eşzamanlı olarak, Mersin'de meşhur bayrak olayı, Trabzon'da ve Sakarya'da linç ve saldırı olayları sahnelendi. Kürt Avukat Medeni Ayhan'a Ankara'nın göbeğinde suikast düzenlendi. Abdullah Öcalan'ın gerillalarıyla ordu arasında da aniden çatışmalar ve askeri operasyonlar arttı. Milliyetçi bir dalga yükseltildi. Derin devlet yönlendirmeli yayınlarda birden bire "Türk Milliyetçiliğini yükseltelim!" çağrılarıyla bir kampanyanın düğmesine basıldı. (*Bkz. "Türk Solu internet sayfası, Fırat Gökçe, Hüseyin Adıgüzel, Öner Yağcı vb.*)

Başlatılan bu kampanyaya sayıları sınırlı bazı liberal ve demokrat yazar-çizerler karşı çıkmaya çaba gösterdi. Ne yazık ki, bunların sesi de, her zaman olduğu gibi yine büyük çoğunluk içinde bastırıldı. Herkes olup bitenden adeta memnun görünüyor.

Bazı İslamcıların karşı çıkışları ise sadece başörtüsü gibi bir konuya takılıp kalıyor. Bu çevreden, bir türlü, evrensel insan haklarına ayırım yapmadan, kendine yontmadan bir bütün halinde sahip çıkan, bu bağlamda militarist zihniyeti kökten reddeden tutarlı bir tavır gözlenemiyor. Özellikle sorun, Kürt ve Kürdistan konusu olunca bu kesim, bir bölümü susmayı, büyük çoğunluğu ise resmi görüşlere destek vermeyi tercih ediyor.

Derin devletin harekete geçmesiyle, sivil toplumun değişik kesimleri gelişmeleri sessiz gözlemeye çekilmiş izlenimini veriyorlar. Beklemeyi tercih ediyorlar.

· Kampanyanın Hedefi Kürtler, Batı ve "Derinleştiremedikleri" AKPliler

Son saldırının birinci hedefi Kürtler. Kürt yurtsever hareketi "derincilerin" hedef tahtasında. Irak ve Güney Kürdistan'daki gelişmelerden kaygı duyuluyor. ABD ve AB istemlerinin, Türkiye'nin klasik, Kürt halkını inkar ve imha politikasını zorlayan yanlarına öfke duyuyorlar. Batı (ABD ve AB), birliğimizi bozuyor, bizi bölüyor, Sevr'i hortlatıyor, çığırtkanlığı eşliğinde şovenist milliyetçilik yükseltiliyor.

İkinci hedef, hala yeterince güven duymadıkları ve bir türlü „derin devletin çeperi" içine tam çekemedikleri R. Tayyip Erdoğan ve ekibidir. Erkan Mumcu'nun ve diğer bazı AKP milletvekillerinin istifa hareketi Erdoğan'a ve ekibine bir mesaj niteliğindeydi. Şimdi de AKP'nin yumuşak karnı „başörtüsü" meselesiyle oynayarak, bir şeyler kurcalanmaya çalışılıyor. Bir de irtica tehlikesi uyarısı yapılıyor, böylece açık ve sivil bir toplumdan yana olan kesimlere korku salınıyor. Derin devletçilerin homurdanmalarına ve gözdağına sekuler boya sürmelerinin asıl amacı, fanatik terörist islamcı hareketlerden çekinen Batı'ya ve Türkiye'deki modernist sivil güçlere müdahalelerini şirin gösterme amacıdır.

Derin devletin fanatik İslamcı hareketlere kararlı bir biçimde karşı çıktığı kuşkuludur. Irak ve Güney Kürdistan'daki bu tür gruplarla var olduğu tahmin edilen dolaylı temaslar; yine Kerkük, Musul ve Türkmenler konusunda Türkiye'nin yürüttüğü politikaların fanatik İslamcılığa karşı olduğu, İslamı kendilerine perde yapan uluslararası terörist grupların işine yaramadığı iddia edilemez. Recep Tayyip Erdogan'ın Kürt konusunda derinlerin dilini kullanması, onlarla belki de aynı düşünmesi bu gerçeği değiştirmez.

Üçüncü hedef, Batı'dır. ABD'nin Ortadoğu'da otoriter ve teokratik rejimlere dayanan Soğuk Savaş dönemi statükosunu bozarak, onun yerine sivil toplum ve demokratik rejimlerle güçlendirilmiş yeni bir

www.arsivakurdi.org

yapıyı ikame etme planı, Türk derin devletini derin derin düşündürüyor ve de korkutuyor. Böyle bir gelişme, Türkiye'nin otoriter oligarşik sistemini sarsar ve Türk devletinin jeo-stratejik ağırlığını olumsuz etkiler. Derinciler bu işten rahatsız. AB ilişkileri diledikleri gibi yürümüyor. AB, kendilerince Türk devlet sistemini zorlayan koşullar ileri sürüyor. Kürtler, dini azınlıklar, demokratikleşme ve sivilleşmenin sınırları konularında sistemlerini baskı altında görüyorlar. İktidar üzerindeki vesayetlerinden vazgeçmek istemiyorlar. Bu nedenle AB'yle pazarlıklarda AKP Hükümeti'ne pek güvenmiyorlar. AKP'nin ABD ve AB'yle ilişkiler zırhından yararlanması çabası pek hoşlarına gitmiyor. Kendilerini Türkiye'nin gerçek sahibi sayan güçler, ABD ve AB ilişkilerinde derin devletin emirlerine tam uyacak güvenilir bir Hükümet arzusu içindeler. Ancak Meclis aritmetiği bu işe imkan sağlamıyor. Derin devletçilerde giderek, AB'yle ilişkilerin kontrollerinden çıkabileceği endişesi gelişiyor. Hem AB'yle ilişkilere karşı çıkamıyorlar, buna muhtaçtırlar. Hem de Türkiye'nin mevcut siyasi dengelerinde AB'yle ilişkilerin çıkarlarına olmadığını ve yavaşlatılması isteğindedirler. Son ültimatomlarında ileri sürdükleri şartlar bu niyeti açığa vuruyor.

Türk devleti, dünyada, siyasi sınırları içinde yaşayan, sayıları on milyonları bulan bir halkın varlığını ve haklarını inkar eden eşine rastlanmayan tek devlettir. Dünyanın gidişatıyla ters bu sistemini müttefiklerinin tüm uyarılarına rağmen korumaya ve sürdürmeye ısrarla devam ediyor. Üstelik bu ısrarının müttefikleri tarafından kabul edilmesi ve desteklenmesini istiyor. Tersi tutumları kendisine düşmanlık sayıyor.

Türkiye, Toplum ve Siyaset Olarak Globelleşmenin Neresinde Duruyor?

Konuyla ilgili değerlendirmemizin detaylarına geçmeden önce son bir kaç yılın gözlem ve bilgilerine dayanan bazı yargılarımızı anabaşlıklar halinde not etmekte yarar görüyoruz. Bu sonuçlar, bizim için, Türk sisteminin uygarlığa ayak sürüyüşünün nedenlerini anlamamıza belli düzeyde ışık tutacak niteliktedir. Yine biz Kürtlerin açmazlarına ve ihtiyaçlarına da işaret etmiş olacaktır.

* Türkiye, küreselleşme sürecinin dayattığı değişimlere en uzun süre direnen ve bunu hala savsaklayan, hatta ıskalamak üzere olan Batı müttefiki bir devlettir.

* Türkiye, küreselleşmeye karşı direnerek, aynı zamanda küreselleşmeden yana görünerek bu politikanın ana merkezi haline gelmiş olan Ortadoğu'da ve Kafkaslarda ABD'nin nüfuzundan yararlanarak iyi bir yer edinmeye, güçlü bir Bölgesel devlet olmaya çalışan paradoksal konumda özgün bir devlettir.

* Türk devlet sistemi, dünyada ikinci bir benzeri olmayan „demokratik" görünümlü otoriter oligarşik bir devlettir. Globalizm, sivil toplumu ve demokratik rejimleri esas alan bir yapılanmayı geliştirmek isterken, Türk devleti, otoriter yapısını koruyarak yeni dünya sisteminin Ortadoğu'daki temsilcisi olmaya aday!

* Sivil elitin büyük çoğunluğunda asker vesayetini kabullenme zihniyeti egemen. Politik aktörler ve bürokratlar bunu adeta içselleştirmişler. Bu sakat zihniyeti topluma da taşıyorlar. Asker tapıcılığı, sivil toplum ve demokrasinin gelişimi önünde derin bir handikaptır.

* Türk devleti, dünyada, siyasi sınırları içinde yaşayan, sayıları on milyonları bulan bir halkın varlığını ve haklarını inkar eden eşine rastlanmayan tek devlettir. Dünyanın gidişatıyla ters bu sistemini müttefiklerinin tüm uyarılarına rağmen korumaya ve sürdürmeye ısrarla devam ediyor. Üstelik bu ısrarının müttefikleri tarafından kabul edilmesi ve desteklenmesini istiyor. Tersi tutumları kendisine düşmanlık sayıyor. Türk devleti, Kürtleri Türkleştirme işini zamana yayan bir politika izliyor ve bunun için henüz zamana ihtiyaç olduğunu görüyor. Kendisine müdahale edilmesini istemiyor. ABD ve AB'den hoşnutsuzluğunun önemli bir nedeni budur.

* Böyle bir sistem ve politika, yüzyılımızın uygar topluluklarına ters düşüyor. Bu politikada ısrar, Türk sisteminin oligarşik otoriterliğini zamanla açık bir diktatörlüğe yöneltir ve de dönüştürür. Bu gelişmenin mihenk taşı Kürdistan sorunudur. Türk eliti bu konuda kararını vermelidir. Kimsenin Türkiye'yi Ruandalaştırmaya veya Yugoslavyalaştırmaya hakkı yoktur. Türkiye, Türküyle, Kürdüyle, Lazıyla, Çerkeziyle, Rumuyla, Ermenisiyle, Yahudisiyle, Alevisiyle ve de Sunnisiyle bunu hak etmemiştir. Dünyamızın „küçük bir köye" dönüştüğü günümüz uluslararası konjonktüründe, bu emellerin gerçekleşmesi zordur. Miloseviç ve Radoviç olmak o kadar kolay değil. Böyle güçlere erkenden yol görünür.

* Türk derin devleti, Kürt halkının varlığını ve haklarını inkar politikası çerçevesinde, kendisine Kürtler arasından yeni bir siyasi elit devşirmektedir.

www.arsivakurdi.org

Bu siyasi elitin başını Abdullah Öcalan çekmektedir. Abdullah Öcalan'a dikte ettirilen görüşlerin özü, Kürtleri toprak ve iktidar davasından uzaklaştırmaktır. Kürtlere "Türk(iye) ulusu" kimliğini kabul ettirme ve şu veya bu statüde devlet olma isteminden vazgeçirme operasyonu, bu yönde bilinci bulandırma ve söndürme işi Abdullah Öcalan'ın ana hedefini oluşturuyor. Güney Kürdistan'daki devletleşme sürecine düşmanlık da bu operasyonun bir parçasını oluştururuyor. İşin bu yanını da Kürtlerin görmesi ve önlemler alması gerekir.

Çağdaşlığı, insanlığın günümüze kadar geliştirdiği hümanist; insan yaşamını ve kişiliğini en üstün değerler olarak kabul eden norm ve prensipler bütünü olarak anlamak gerekir. Toplumdan topluma değişen normlar, değer yargıları olduğu gibi, evrensel nitelikli olanları da vardır. Evrensel olanlar, insanlığın ortak değerleridir. Çağdaşlığın asgari ölçüsü, evrensel norm ve prensipleri kabul etmeyi, onlara uymayı ve uygulamayı gerektirir.

Bu plana bağlı olarak eski DEPlilerin piyasaya sürülmesi, siyasal olarak pek de iyi niyetli bir hareket değildir. Bu hareket, Kürt legal hareketinin (DEHAP'ın) Kürd ulusal özünü boşaltma, var olan hareketi Türk(iye) ulusu kimliği içine çekerek o potada eritme ve milli siyasallaşmayı durdurma amacına yöneliktir. Eski DEPlilerin bazı söylemlerinin AB içindeki Türkiye yanlısı bazı güçlerin hoşuna gitmesi, hatta onlardan belli düzeyde sempati görmeleri bu gerçeği değiştirmez. Av. Orhan Doğan'ın en son Nuriye Akman'la yaptığı röportaj bu hareketin misyonunu göstermesi açısından ilginçtir. Orhan Doğan'ın söyledikleri, bu ekibin Türkiye'nin önümüzdeki dönemde, Kürt halkının varlığını inkarın yeni bir türü olan Türk(iyelilik) üst kimliği çerçevesinde oluşacak politikalarının Kürtler içindeki siyasi aktörleri olmasına aday olduklarını göstermektedir. Orhan Doğan bu rolü ve görevi çok açık dile getiriyor. Türk devletinin Kürtler içindeki yeni politik aktörleri olarak sağlıklı bir analitik değerlendirmeye tabi tutulması gerekir. Türk devleti, Kürtler arasında inkar politikalarının yeni bir sac ayağını oluşturuyor. Ciddi bir sosyolojik ve politik gelişme!

* A. Öcalan ve eski DEPlilerin rolu göz önüne alındığında, Kürtler de, kendi geleceklerini nasıl belirleyeceklerini, Türklerle nasıl bir arada barış içinde yaşayabileceklerini ve iktidar ortaklığının düzeyini ve biçimini, yani politik konseptlerini netleştirmek zorundadırlar. Kürt halkı ve Kürdistan için faaliyet, gizlilik ve yasakçılık çerçevesini aşarak, politik gündemin açık ve meşru bir parçası haline getirilmelidir. A. Öcalan kanalından Kürtler arasında yaygınlaştırılan politika, Türk devletinin „Kürt politikası"dır. Bu konuda, A. Öcalan'ın PKK periferisindeki kitle üzerinde kontrolü var diye sessiz durmamalıyız. Özellikle Hasan Kaya'nın deyişiyle en güçlü Kürt gücü olan "Sessizler Partisi" bu konuda konuşmalıdır. Halka gerçekler ad konularak söylenmelidir.

Türkiye, Çağdaşlaşma ve Değişim Sürecinin Neresinde?

Yanılsamaları önlemek açısından önce kısaca Türkiye'yi tarif etmek gerekir. Türkiye ve Türk sistemi, çağdaşlık ölçüleri açısından nasıl bir yerdedir. Ezilen, varlığı inkar edilen bir halk olarak Kürtlerin mevcut Türk devlet sistemi içinde kabullenebileceği ortak paydalar var mıdır? Kendisini değiştirdiğini söyleyen bu devlet, değişim sürecinin neresinde? Acaba Kürt yurtsever hareketi için siyasi umut teşkil edebilecek ortak paydalar ortaya çıkmış mıdır? Kürt yurtsever hareketinin bunu netleştirmesi gerekir. Türk sistemi çağdaş bir sistem midir?

Çağdaşlığı, insanlığın günümüze kadar geliştirdiği hümanist; insan yaşamını ve kişiliğini en üstün değerler olarak kabul eden norm ve prensipler bütünü olarak anlamak gerekir. Toplumdan topluma değişen normlar, değer yargıları olduğu gibi, evrensel nitelikli olanları da vardır. Evrensel olanlar, insanlığın ortak değerleridir. Çağdaşlığın asgari ölçüsü, evrensel norm ve prensipleri kabul etmeyi, onlara uymayı ve uygulamayı gerektirir.

Çağdaşlaşmanın, diğer bir deyişle modernleşmenin teknolojik gelişme düzeyiyle de elbet ilgisi vardır. Bizim için insana değin özellikleri önemlidir, kastettiğimiz çağdaşlığın bu yanı, yani felsefi, hümanist ve siyasi yanıdır.

Türk devleti, çok tekrarlandığı üzere, çağdaş bir devlet midir ? Militarizmin egemen olduğu, son sözü söylediği bir devlet sistemi, çağdaş bir sistem olabilir mi? Militarizm bir toplumun geleceğine damgasını vuruyorsa orada çağdaşlıktan söz edilebilir mi ? Bir ülkede militarist vesayet zihniyeti ağır basıyorsa orada çağdaşlık düzeyine ulaşılmıştır, diyebilir miyiz?

Türkiye'nin çağdaşlık düzeyini değerlendirirken buradan başlamak zorundayız. Gerçek liberal ve demokrat düşünceli insanlar militarizmi, asker vesayetini reddetmek zorundadırlar. Türkiye'de demokrasinin

www.arsivakurdi.org

yerleşememesinin ve güçlü sivil bir toplumun oluşamamasının asıl nedeni, askerin toplumsal ve siyasal süreçlerdeki dominant rolünden kaynaklanıyor.

Şöyle bir düşünün, bir Türk subayı yaşamı boyunca Kürt ve Kürdistan kelimelerini kullanmıyor. Türk subayının kelime hazinesinde bu iki kelime bulunmuyor, tabudur. Dolayısıyla, bu gücün belirleyicisi olduğu sistem içinde Kürtlere hak elde etmek, Kürdistan'a meşruiyet kazandırmak adeta imkansızdır. Ordunun sözlüğünde Kürdistan sorunu, bölücülük ve terör olarak geçiyor. Yirmi milyondan fazla nüfusa sahip bir halkın varlığını inkar ediyorsunuz ve bu halkı zorla asimile etmeye çalışıyorsunuz. Bunun çağdaşlıkla, demokrasiyle ilgisi yok!

Türkiye bunu tartışamıyor. Bu durum tartışılamadığı sürece ve değiştirilmesi için hem zihniyet düzeyinde, hem yasal planda somut adımlar atılmadığı takdirde Türkiye'de değişim zor gerçekleşir ve çağdaşlık düzeyine de ulaşılamaz.

Bu kısa değerlendirmeden sonra, bizim elimizde Türkiye'nin değişim sürecinin neresinde olduğuyla ilgili ölçütlerimiz ortaya çıkmıştır. Militarizm-devlet-toplum-medya ilişkisi ve Kürt halkının özgürlük mücadelesine yaklaşım iki önemli çıtamızdır.

Örneğin bu çerçevede artık örnek kişilikler olarak, farklı politik kulvarlarda yer alsak da, şu değerli insanlarla, Altan kardeşlerle, Hasan Cemal ile Ali Bayramoğlu'yla, Cengiz Çandar'la, hatta Nazlı Ilıcak'la Türk ve Kürt halkının, Türkiye'de yaşayan tüm insanlarımızın refah ve huzuru için ortak paydaları aramaya girişebiliriz. Ama militarizmi redetmeyen, hatta askeri vesayeti meşru gösteren ve güçlendiren güçlerle demokrasi ve çağdaşlık mücadelesi verilemez. Türk ve Kürt aydınları ve politik aktörlerinin ortak zemini yakalamakta zorlanmalarının, belki de farkında olunmayan veya açıkça dile getirilmeyen en önemli nedeni kanımızca bu durumdur. Sistematik olarak halk varlığıma kasteden militarizme boyun eğen, onun vesayetine giren Türk elitiyle Kürtler nasıl ortak zeminde buluşabilsin?

Buradan Türkiye'nin değişim sürecinin kesitlerine kısa bir göz atmakta yarar var. Sivilleşme ve demokratikleşme hangi dönemlerde nasıl zarar görmüştür. Bunlar önemli.

Turgut Özal, Türkiye'de ordunun toplum ve siyaset üzerindeki etkisini bilinçli olarak azaltmak ve Kürt sorununa da bir açılım getirmek isteyen bir politikacıydı. Niyeti buydu. Siyaset ekibinde bu tür insanlara insiyatif veriyordu. Sonradan esrarengiz bir trafik kazasında ölen genç politikacı Adnan Kahveci Özal'ın ekibinden böyle biriydi.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrası statüsünün sarsıntı geçirmeye başladığı, dolayısıyla küreselleşmenin ilk belirtilerinin de ortaya çıktığı 80'li yılların ikinci yarısına, askeri bir rejimin yoğun izlerini yaşayarak girdi. Açık askeri cunta döneminden sonra, üstüne sivil elbise geçiren bir generalin Cumhurbaşkanı olduğu, sivillerin yeni yeni nefes almaya başladığı bir dönem. 1983 Yılında generallerin önce veto ettiği, ancak ABD'yle yakın ilişkilerinden dolayı ve oradan aldığı destekle bu engeli aşan Turgut Özal, o dönemin Başbakanı'dır. O günkü iç dengeler dahilinde düşünüldüğünde Turgut Özal'ın, rejimi sivilleştirme doğrultusunda önemli adımlar attığını, bugün geriye baktığımızda, saptayabiliyoruz.

Turgut Özal, Türkiye'de ordunun toplum ve siyaset üzerindeki etkisini bilinçli olarak azaltmak ve Kürt sorununa da bir açılım getirmek isteyen bir politikacıydı. Niyeti buydu. Siyaset ekibinde bu tür insanlara insiyatif veriyordu. Sonradan esrarengiz bir trafik kazasında ölen genç politikacı Adnan Kahveci Özal'ın ekibinden böyle biriydi.

Türkiye'nin en büyük talihsizliği, aynı zamanda ihtiyacı, muhafazakar veya sosyal demokrat kesimde anti-militarist tutarlı liberal ve demokrat politikacıların çok çok az oluşudur. T. Özal son yıllarında böyle bir profile daha çok yaklaşıyordu.

1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılışıyla artık Soğuk Savaş dönemi kapanmıştı. Her ülke bir arayış içindeydi. Turgut Özal kendince ABD politikalarıyla uyumlu bir vizyon geliştiriyordu.

Ancak T. Özal'ın önünde iki önemli engel vardı: Ordu ona direniyordu. Bir de Demirel, Ecevit, Baykal, Türkeş gibi Soğuk Savaş döneminin ve Türk oligarşik sisteminin politikacıları, siyaset yasağının oylamaya konulduğu referandumda kıl payı kazanarak geri gelmişlerdi. Bu politikacılar, 12 Eylül askeri cuntasının siyasi yasağına uğramış olsalar bile, kendileri statukocu politikacılardı ve militerler ile çelişkileri iktidar nimetlerinden uzaklaştırma öfkesinden kaynaklanıyordu. Değilse bu politikacıların anlayış düzeyinde militarizmle fazla bir sorunu yoktu. Onlar da Kuveyi milliye tapıcılarıydı. Nitekim, Süleyman Demirel, geçtiğimiz nisan ayında kendisiyle yapılan bir söyleşide, derin devletin askerler olduğunu söyle-

www.arsivakurdi.org

di ve askerin siyasete ve topluma müdahalelerini meşrulaştıran görüşler dile getirdi. Yönetim boşluğu doğduğu için asker müdahale etmek zorunda kalır, diyerek kendisine de yapılan iki askeri müdahaleyi böylelikle meşrulaştırdı.

Bugün, diyebiliriz ki, derin devlet Türkiye'ye tam egemen. Şu sıralar balans ayarları yeniden yapılıyor. Önümüzdeki beş yılın „Milli Siyaset Belgesi"ni de hazırlamış bulunuyorlar. Belgelerinde Kürtler için inkara ve eritmeye devam politikası var. Şu an yürürlükte olan Kırmızı Kitap'ta da bulunan, „Bölücülüğü özendirecek hiçbir ulusal veya uluslararası belgeye imza atılmamalı" ibaresi Kürd'ün siyasi mönüsünü oluşturuyor.

Bu politikacıların erken bir sürede politikaya geri dönüşleri ve askeri rejimin izlerinin yeterince silinememesi, Türkiye'nin sivilleşmesini kesintiye uğrattı ve küreselleşme dönemine hazırlıksız girmesine neden oldu.

Demirel 1992 yılında Başbakan olduğunda „Kürt realitesini tanıyoruz" diyerek resmi düzeyde yaşamının ilk ve son Kürt kelimesini kullandı, Kürtleri çok kötü manipüle etti. Sonradan adım adım militarizmi güçlendirdi. Kürt sorununu Doğan Güreş-Mehmet Ağar-Ünal Erkan'a, nizami ve gayri nizami militer ve para-militer güçlere havale etti. Demirel'in hem Başbakanlık hem Cumhurbaşkanlığı dönemi, Türkiye'de militarizmin güç ve etkisinin doruğa ulaştığı dönemdir.

28 Şubat 1998 günü ordu dolaylı müdahalesini Demirel döneminde gerçekleştirdi. Demirel buna güç kattı. Ecevit-MHP-Yılmaz Hükümeti'nin kurulması, Ahmet Necdet Sezer'in Cumhurbaşkanlığı'na seçilmesi, bütün bu dönemler ordunun siyaset üzerinde etkili olduğu, hatta yönlendirdiği olaylar ve dönemlerdir.

Abdullah Öcalan'ın teslim edilmesi ve ardından Öcalan'ın orduyla uzlaşması da yine orduya güç kattı, militarizmi güçlendirdi. Militarizmin „Kürt ayağını" güçlendirdi.

AKP'nin seçilmesi yeni bir dönemi başlattı. Ancak bu dönemde de ordu AKP üzerinde sürekli bir baskı ve kontrol cenderesi oluşturdu. AKP'yi sürekli derin devletin çeperleri içine çekmeye çalıştı. Erdoğan-Gül ikilisinin tavırlarından, bunların siyasi olarak hayli evcilleştirildikleri anlaşılıyor. Bu hallerine rağmen, derin devlet bunlara yeterince güvenmiyor. AKP'nin mutlak çoğunluğuna rağmen, devletin organlarını tam bir kontrol altında tutmaya çalışıyorlar. Bu konuda hayli yol aldıklarını söyleyebiliriz. Erdoğan, siyasetteki "Kasımpaşalı babayiğitliğini" derin devletin merkezkaç gücüne karşı gösteremiyor, büyük ölçüde sindi.

Bugün, diyebiliriz ki, derin devlet Türkiye'ye tam egemen. Şu sıralar balans ayarları yeniden yapılıyor. Önümüzdeki beş yılın "Milli Siyaset Belgesi"ni de hazırlamış bulunuyorlar. Belgelerinde Kürtler için inkara ve eritmeye devam politikası var. Şu an yürürlükte olan Kırmızı Kitap'ta da bulunan, "Bölücülüğü özendirecek hiçbir ulusal veya uluslararası belgeye imza atılmamalı" ibaresi Kürd'ün siyasi mönüsünü oluşturuyor. Kürd'e hiçbir hak verilmeyecek deniyor. Türk Militarizmi, yani derin devlet buna karar vermiştir. Kürtler hesaplarını bu gerçeğe göre yapmak zorundalar.

Özetle baktığımızda Türkiye, Kürt sorununda sadece, "sokağın farz ettiği, kaçınılmaz hale getirdiği" bazı değişiklikleri Bakanlık genelgeleri düzeyinde kayda geçmiştir. Bunları da büyük değişiklikler olarak sunmaya çalışıyorlar. Nedir yapılan? Mahalli dillerde(!) özel kurslar açılabilecek. Radyo ve televizyonda kontrollü birkaç dakika Kürtçe müzik de artık dinlenebilinecek! Kursların başına ne geldi, biliniyor. Müzik kasetleri de hala polislerin keyfiyetine tabi tutulmaktadır. Bu da bir başka gerçek.

O zaman özetle sorumuzu soralım: Türkiye, sivilleşme, demokratikleşme ve çağdaşlaşma alanında hangi aşamada? Batı Anadolu'da Türkler için Avrupa Birliği aday üyeliğine yaklaşma çabaları içinde.

Kürtler açısından ise "Şark cephesinde yeni bir şey yok"! Kürt Sokak muhalefetinin, yaşam gerçekliğinin devlet üzerinde farz ettikleri bile yasalaşmıyor. Ortada sadece Kürtçe kelimesinin bile geçmediği bir genelge var. O da Kırmızı Kitap'taki ibareye uyularak hazırlanmış. Kürt ve Kürtçe kelimeleri resmi meşruiyet kazanmasın diye ne genelgede ne başka bir resmi yazışmada geçiyor. Türkiye'de, Kürt, Kürdistan, Kürtçe kelimeleri sadece polis ve mahkeme tutanaklarında anılır. Bir de elbet gizli istihbarat protokollerinde, herhalde. İşte Türkiye'nin hali manzarası budur!

Şimdi Türkiye ile çağdaşlık arasındaki doğru orantıyı, artık siz kurun.

Böyle bir Türkiye'de Kürd halkına özgürlük hayaldir. Kürt'e dürüst, cesaretli, terörizmi dıştalayan, kitlesel bir mücadele düşüyor. Bu konuda kafalarımızı netleştirip gücümüzü birleştirelim.

Gelecek yazımızın konusu, Türk(iye) ulusu üst kimliği, Türk devletinin yeni Kürt siyasi aktörleri, Kürdistan ulusal demokratik siyasetinin çerçevesi üzerine bir tartışma ve öneri.

www.arsivakurdi.org

Türkiye'deki Siyasi Partilerin Hiçbirisinin Kürt Meselesinin Çözümüne İlişkin Ciddi Bir Projesi Yoktur

Seyit Haşim Hahşimi: Tufan günlerinde, 1989-94 dönemi Cizre Belediye Başkanlığı yaptı; zaman zaman iki ateş arasında kaldı. Defalarca devletin gazabına uğradı; ölümle tehdit edildi; gözaltına alınarak işkencelerden geçirildi. Tansu Çiller'in "korucu ol" yönündeki telkinlerine, tehditlerine ve bu nedenle gözaltına alınıp işkenceden geçirilmesine rağmen korucu olmayı kabul etmedi. PKK ve lideri Öcalan'dan gelen hiçbir dayatmaya boyun eğmedi. Devlet terörü ile Apocu terörün karşılıklı olarak esir aldığı Cizre'de, her iki terör ateşinin arasında kalan sivil halkın kalkanı oldu. 1991'de Saddam'ın zulmünden kaçan Güneyli kardeşlerinin yardımına belediye imkanları, yine Şırnak'ta, Diyarbakır ve Batman köylerinden göç etmek zorunda kalan insanlara yardım elini uzattı. Bu davranışlarıyla süper valilerin anti tezi olarak ünü, "süperliği" Olağanüstü Süper Vali (Ünal Erkan)'nin ününü aştı. 1995-1999; 1999-2003, her iki dönemde de Diyarbakır milletvekiliydi. Türkiye'de temel iki yara olarak bilinen göç ve cezaevi olaylarıyla yakından ilgilendi. 1996'da meclis tarafından kurulan Göçü Araştırma Komisyonunun Başkanlığını yaptı ve aynı zamanda Meclis İnsan Hakları Cezaevleri Araştırma Komisyonun da üyesiydi. Göç Komisyonu hazırladığı raporla, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa bir meclis komisyonu, Kürt kimliğinin tanımını resmi bir şekilde yaptı ve hazırladığı raporu bastırarak yayınladı. AİHM, göçe ve devlet baskısına maruz kalan insanların açtığı bir sürü davada, bu raporu önemli bir delil olarak göstererek davacıların lehine karar verdi.

Serbestî: *Sizce Türk siyasetinden ve Türkiye'nin siyasi partilerinden (mevcutların tümüne bakarak) Kürt meselesini kısmen de olsa, çözmeye yönelik bir anlayış bir vizyon çıkar mı?*

Haşim Haşimi: İki dönem parlamentoda bulundum, bu bağlamda parti de değiştirdim. Parti değiştirmeme neden olan temel etken Türkiye'de yaşayan demokrasi sorunları ve Kürt meselesiydi. Bu nedenle, son dönem milletvekilliğim sırasında Fazilet'ten ayrılarak ANAP'a geçtim. Çünkü o dönem, ANAP Genel Başkanı sayın Mesut Yılmaz'ın ortaya koyduğu yeni bir

www.arsivakurdi.org

anlayış vardı. Ancak neticede şunu anladım ki, hiçbir siyasi partimizin Kürt meselesiyle ilgili ciddi bir projesi yoktur. Kürt meselesi çok acı bir şekilde kapıya dayanmasına, bu mesele bir bölgenin sosyal ve ekonomik dokusunun bozulmasına (köy boşaltmaları, faili meçhul cinayetler vs.), 40 bin insanın canına mal olmasına, Türkiye ekonomisini çok olumsuz yönde etkilemesine rağmen, mevcut siyasi partilerin hiçbirisi Kürt meselesiyle yüzleşmek istemediler; sorunun çözümüne yönelik bir perspektif ortaya koymadılar. Oysa tüm bu sorunlar siyasi iradeyle, yani siyasi partilerle çözülür. Siyasi partiler sorun çözmek için vardır. Ama maalesef siyasi partilerimiz bu konuda hiçbir irade gösteremediler. Meseleyi hep başka kurumlara, özellikle askerlere havale ettiler. Siz siyasi bir meseleyi ha askerlere havale etmişsiniz ha başka coğrafyalara; her iki durumda da bu, siyasetin iflasıdır. Çünkü asker, sorunu askerce hal eder bir diğeri de başka türlü halleder. Dolayısıyla bugüne kadar, Türkiye'de hiçbir siyasi parti ve hiçbir hükümet gerçek anlamda Kürt meselesiyle yüzleşmek istemdi. Türkiye'nin siyasi partileri, Kürt meselesine hep konjonktürel oy avcılığı şeklinde yaklaştılar.

Bir dönem REFAH'ın kulvarında Kürtlerin hoşuna gidebilecek şeyler söylendi; gün geldi ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ın Kürtleri cezbeden açıklamaları oldu. Daha önceki yıllarda CHP Kürtlerle ilgili bir çalışma yaptı. Ancak saydığım ve sayamadığım bütün bu siyasi partilerin Kürt meselesine ilişkin kalıcı bir çözüme sahip olmadıklarını gördük. Bakın, çok enteresandır; Türk siyasetinde nispeten yeni sayılan DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar'ın artık Kürtlerle ilgili bir söylemi, önümüzdeki süreçte diğer siyasi partilerden daha fazla öne çıkaracağını düşünüyorum. Kendisiyle yaptığımız bir sohbette Ağar, bu meselenin bir çözümünün de genel bir affın çıkarılması olduğunu söyledi. Kendisinin terörle mücadeleden geldiğini, bu konuda gerektiğinde en sert tavrın kendisi tarafından ortaya koyulduğunu, her siyasi partinin bu konuyla ilgili cesur bir adım atamayacağını ancak kendisi bu mücadelenin içinde geldiği için daha somut ve daha ciddi pratik adımlar atabileceğini her tarafta dile getiriyordu ve bunu her tarafta söylüyor.

Tabii ben bütün bunları dile getirirken, AB süreciyle birlikte atılan adımları olumlu buluyor ve destekliyorum. Ancak eğer siz kendi sorunlarınızın çözümünü hep başkalarına havale ederseniz, bu, hep gelecekte de, bir gerginlik konusu olarak gündeme gelir; çünkü başkaları tarafından sorunu çözülen insanlar size teşekkür etmezler.

Serbestî: Peki siz Mehmet Ağar'ın samimiyetine inanıyor musunuz?

Haşim Haşimi: Anlatmak istediğim şu, hiçbir siyasi partimizin Kürt meselesini hak ettiği ölçüde çözme gibi bir niyeti ve isteği olmaz. Çünkü böyle bir niyet ve istek Türk devletin kuruluş felsefesine aykırıdır. O nedenle bakıyorsunuz ki, bir parti, bir dönem, bu meseleye ilişkin pozitif bir adım atabiliyorken, başka bir dönemde aynı parti, diğerlerinden daha geri bir tutum alabiliyor. Sonuçta bu tarz bir siyasi anlayışın Kürt meselsine bir çözüm getirmesi mümkün değil.

Tabii ben bütün bunları dile getirirken, AB süreciyle birlikte atılan adımları olumlu buluyor ve destekliyorum. Ancak eğer siz kendi sorunlarınızın çözümünü hep başkalarına havale ederseniz, bu, hep gelecekte de, bir gerginlik konusu olarak gündeme gelir; çünkü başkaları tarafından sorunu çözülen insanlar size teşekkür etmezler. Bu anlamda, Türkiye'deki siyasi partilerin mutlak suretle Kürt meselesiyle yüzleşmek gerektiğini de hep savunuyorum. Bu bakımdan AK Parti hükümetine çok ciddi görevler düşüyordu. Çünkü son seçimlerde, Kürtler bir çözüm adresi olarak AK Parti'yi gösterdi ve AKP tek başına iktidara geldi. O nedenle AKP, kalıcı olmak istiyorsa bu meseleyle yüzleşmenin dışında başka bir şansı yok; bu konuda siyasi gücü vardır; bu siyasi gücünü, Kürt meselesinin çözümü yönünde göstermesini talep ediyorum. Ne var ki, Sayın Başbakan, son Norveç ziyaretinde diyor ki, "Biz evlendik sorun bitti". Bu da, AKP'nin diğer bütün parti ve hükümetler gibi, Kürt meselesine ilişkin ciddi hiçbir projesinin bulunmadığının en açık örneğidir. Oysa AKP tüm bölgelerde dengeli bir oy almıştı. Sorunların çözümü konusunda, bu ona büyük bir imkân sağlıyordu.

"Konfederalizm" Tartışması Türkiye'deki Siyasi Dinamiklerden Çok Irak'taki Gelişmelerle İlgilidir

Serbestî: *Sizce bu durumda, Kürtlerin, Türk siyasi partilerinden ayrı kendi Kürt kimlikli muhalefetini oluşturması gerekmiyor mu? Siz Kürt muhalefetinin durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?*

Haşim Haşimi: Bu, önemli bir soru ve önemli bir sorun. Bu konuda, geçmişte yaşanan hadiselerden

www.arsivakurdi.org

Bu nedenle yeni bir parti ya da yeni bir oluşum tartışmasınını, kendini X gruba veya X kesime karşı konumlandırmaktan ziyade belli prensipler etrafında yürütülmesi gerekiyor. Ancak görünen o ki, bir siyaset kavgasından ziyade bir pozisyon kavgası yaşanıyor adeta ve bu arada Kürtler doğal olarak kaybediyor. Dolayısıyla siyaset üretilmediği için Kürt muhalefeti cephesinde büyük bir boşluk yaşanıyor. Asıl mesele, bu boşluğun nasıl doldurulabileceği ve nasıl bir siyaset üretilebileceği meselsidir.

dolayı, yani 15 yıl gibi uzun bir süre devam eden bir savaşın, bir çatışmanın öne çıkardığı bir kesim var. Bu bağlamda, çatışmaların, baskıların yoğun yaşanması sebebiyle DEP, HADEP, ÖZDEP vs. gibi siyasi partilerin siyasetteki çözümsüzlüğü görülmüyordu. Söz konusu olan bu siyasi partiler, somut olmayan, siyaseten ve hukuken ne anlama geldiği pek belli olmayan, çok değişik görüşler ve talepler ortaya koydular. Örneğin Abdullah Öcalan'ın yakalanmasıyla birlikte, bu siyasi geleneğin ortaya koyduğu "Demokratik Cumhuriyet", "Özgür vatandaşlık" "Türkiyelilik" gibi kavramlarının ne anlama geldiği henüz anlaşılmadan şimdi de garip bir şekilde "Konfederalizm" gündeme getirildi.

"Demokratik Cumhuriyet" söyleminin bırakılıp, aniden "konfederalizm" tartışmasına dönülmesi, Türkiye'deki siyasi dinamiklerden çok Irak'taki gelişmelerle ilgilidir. KDP ve YNK Türkiye'deki Kürtler üzerinde fiili bir ayrıcalık kazanmaya başlayınca bu ani tavır değişikliği yaşandı. Ayrıca, "Türkiye partisi" tartışmaları, Türkiye'de egemen siyasetin zihniyetini paylaşma düzeyine indirgendi. Yani Türkiye partisi olmakla egemen zihniyete payanda olmak birbirine karıştırıldı. Bu siyasi gelenek, Kürt kimliğinin farklılığını bile oraya koyamadı. Bu nedenle daha çok, iki arada bir derede kalmış bir tavır söz konusu. Bu da, açıkça siyasi iradesizliktir.

DEP'lilerin bırakılmasıyla aslında olumlu bir hava oluşmuştu. Bazı kesimler bu olumlu havayı gerekçe göstererek şunu bekledi: "Kürt meselesinin varlığını bir tarafa bırakın, şimdilik siyasi konularda fazla konuşmayın." DEP'lilere yönelik bu yönde bazı telkinlerin yapıldığını düşünüyorum. O nedenle onlar yönelik bazı haksız eleştirilerin de yapıldığı kanaatindeyim. Fakat bu, söz konusu siyasi çizginin siyaset üretememesine mazeret değil. Ancak gelinen nokta da, DEP'liler de, "Barış ve demokrasi istiyoruz. Tecrit, izolasyon kaldırılsın" gibi genel geçer taleplerin dışında hiçbir siyaset üretmediler. Daha da kötüsü adeta içerden ve dışarıdan ipotek altına alınmış siyasetimsi bir tavrın içine girdiler.

Bu çevrede, siyasetsizliği güçlendiren diğer bir faktör de kafa karışıklığıdır. Adeta ne yapacağı ne edeceği bilememe hali hakimdir. Böyle olunca bütün tartışmalar, dönüp dolaşıp fiili zorlukları dile getirmenin dışında başka bir şeye yaramıyor. Bu anlayıştan bir siyaset çıkar mı? Çıkmaz bence. Mesela Türkiye tarihinde Kürt meselesini hangi çerçevede değerlendiriyorsunuz? Kürt meselesinde yaşanan dönüşümleri neye bağlıyorsunuz? Kürt meselsinin çözümünde ya da çözülmemesinde AB'yi nereye yerleştiriyorsunuz? AB sürecinin Kürt meselesi üzerinde olumlu veya olumsuz etkileri nelerdir? Irak'taki gelişmelerle birlikte Ortadoğu'da Kürt meselesini hangi zeminlerde değerlendiriyorsunuz? Bu ve benzeri soruları çoğaltmak mümkün. Ve bunlara gerçekten iyi düşünülmüş cevaplar vermek kolay değil. Bu sorulara popülist cevaplar da verilebilir. Ancak bu, herhangi bir derde deva olmaz.

Şu açıktır ki, mevcut partiler, ya da Kürt politikacılarının önemli bir kesimi bu tür sorulara cevap verecek ciddi bir siyaset üretmedi. Sorun sadece DEHAP'ın veya eski DEP'lilerin sorunu değil. Bu arkadaşların öne çıkması, son 15 yıldır fiilen bu çizginin etkili olmasından kaynaklanıyor. Bu nedenle yeni bir parti ya da yeni bir oluşum tartışmasınını, kendini X gruba veya X kesime karşı konumlandırmaktan ziyade belli prensipler etrafında yürütülmesi gerekiyor. Ancak görünen o ki, bir siyaset kavgasından ziyade bir pozisyon kavgası yaşanıyor adeta ve bu arada Kürtler doğal olarak kaybediyor. Dolayısıyla siyaset üretilmediği için Kürt muhalefeti cephesinde büyük bir boşluk yaşanıyor. Asıl mesele, bu boşluğun nasıl doldurulabileceği ve nasıl bir siyaset üretilebileceği meselsidir.

Serbestî: *Tamam. Siz nasıl bir siyaset düşünüyorsunuz?*

Haşim Haşimi: Kişi olarak beni ilgilendiren şey, farklı grupların veya farklı kesimlerin kimler olduğundan çok üretilen siyasetin biçimi, içeriğidir. şu çok açıktır ki, Kürt aydınları, siyasetçileri etkili bir siyaset üretmek konusunda zorlanıyorlar. Bu konuda yaşanan baskılardan, zorluklardan, engellemelerden söz edebilir; birçok neden veya gerekçe gösterebiliriz. Ama za-

www.arsivakurdi.org

ten siyaset üretmek, tam da böyle dönemlerde hayati önemdedir. Bu noktada ciddi bir açılım sağlayabilecek, sorunlarımızın ağırlığını taşıyabilecek bir siyasi hareketin oluşması gerçekten gereklidir.

Özetle söylemek gerekirse; mevcut siyasetler tıkanmıştır. Bu açıdan yeni bir oluşum fikri önemlidir ve dikkate alınmalıdır. Yukarıda dile getirdiğim sorular etrafında ciddi bir tartışmanın yapılması, bu bağlamda net bir siyasi tavrın ortaya konulmasının gerekli olduğunu düşünüyorum; bu yeni siyaset ve oluşumda kullanılacak dil dıştalayıcı değil, kapsayıcı olmalıdır. Türkiye'de siyaset yapmanın zeminleri ciddi bir şekilde ele alınmalı, Kürt meselesinin bu ülkenin iç dinamikleri ve değerleriyle çözülebileceği gerçeği unutulmamalıdır. Ayrıca, yoğun çatışma dönemlerinden bugüne kadar, Kürt meselesinin kitlesel bir Kürt-Türk çatışmasına dönüşmesini engelleyen değerlere de hep önem verdiğimi belirtmek istiyorum.

Şerafettin Elçi Bir Kürt Bilgesi, Dürüst Bir Siyasetçidir

Serbestî: *Peki, siz Sayın Şerafettin Elçi'nin federatif sistem formülüne nasıl bakıyorsunuz? Bir de bu yönde bir siyasi parti kurma arayışı var...*

Haşim Haşimi: Şerafettin Bey, -yakın akrabam olduğu için söylemiyorum- gerçekten saygıdeğer bir insandır. Geçmişte parti kurmuş, partisi kapatılmıştır. Otuz yıla yakındır tutarlı bir siyasi çizgide hareket ediyor. Görüşlerini her platformda dürüstçe dile getirmiş ve bu görüşlerin arkasında durmuştur. Tecrübeli ve birikimli bir Kürt bilgesidir. Ayrıca görüşlerinden yararlanıyoruz. Şerafettin Bey'in görüşlerine gerçekten saygı duyuyorum. Ama ben samimi bir şekilde kendi görüşlerimi de dile getirmek istiyorum.

Bir; böyle bir talebin karşılığı var mı? Bu talep herhangi bir siyasi gerçekliğe ve zemine denk düşüyor mu? Bir kere bunun çok iyi tartışılması lazım. İki; Kürtlerin konumu ve Kürt meselesinin konuşulabilme imkanı açısından, olumsuz etki yapabileceği ihtimalini de gözden kaçırmamak lazım. Yani bu talebin Kürtlere zarar mı, fayda mı getireceği konusunu iyi tartışmak lazım. Bugün konuşabildiğimiz haliyle bile, konuşamaz bir duruma gelme, gelebilme ihtimalini de unutmamak lazım. Ayrıca, mevcut durumda Türkiye bir gerilim sürecine girmiş, yapılacak siyasi önerilerin gerilimi azaltacak nitelikte olmasında fayda var. Tabii ki bu, Kürt meselesini bir tarafa bırakalım ya da unutalım demek değildir. İfade etmeye çalıştığım şey, gerilimi artıracak yaklaşımlar yerine çözüme açık taleplerde bulunmak daha önemlidir. Ayrıca benim de bir takım siyasi arayışlarım var.

Fakat mesele o kadar önemli ki, bir Kürt siyasetçisinin kendini kurtarması için bir siyasi partiye kapağı atması başka bir şeydir. Bir de Kürt meselesine ilişkin ciddi bir açılım yapmak düşüncesi başka bir şeydir. Bu bağlamda herhangi bir siyasi partiye katılsam bile, gelecekte yapacağım siyaset ile geçmişte yaptığım siyaset arasında ciddi farklılıklar olacaktır.

Kürt-Türk Çatışmasını Engelleyen Değerlere Hep Önem Verdim

Serbestî: *Sizin ayrı bir siyasi parti çalışmalarınız mı var? Bu yönde bazı duyumlar da aldık. Bu konuyu biraz açar mısınız?*

Haşim Haşimi: Belirttiğim gibi kendi kulvarımda bir takım arayışlarım var. Aslında parti kurmak çok zor bir şey değil, asıl zor olan kurduğunuz partiye belli bir siyasi perspektif vermek ve ona uygun bir siyasi dil geliştirmektir. Eğer belli bir siyasi çizgi oluşturursanız veya böyle bir siyasi çizgi varsa parti fiilen ortaya çıkar. Bu anlamda, mevcut siyasi durumdan daha yetkin ve güçlü bir siyasete ihtiyaç olduğu aşikardır. Ama önemli olan bu ihtiyacı, belli bir fikir birliğine, siyasi birliğe sorunları çözecek bir vizyona kavuşturmaktır. Yoksa, bugünkü siyasi duruma yerinde ve doğru eleştiriler yapan yaklaşımlar vardır elbette. Önemli olan doğru eleştiri ve tespitlerin belli ilkeler çerçevesinde bir harekete dönüştürülmesidir. Bu bağlamda eğer bir hareketlilik olursa ve ciddi bir siyasi perspektif yakalanırsa, yukarıda ifade ettiğim gibi, yeni bir parti ortaya çıkacaktır. Tabii bu konuda şartların bize neyi dayatacağını şu an tam kestiremem ve bu konuda kesin bir şey de söyleyemem.

Serbestî: *Mevcut siyasi partilerin herhangi birinden "gelin bizim partiye katılın" şeklinde size bir teklif yapılıyor mu?*

Haşim Haşimi: Elbette yapılıyor. Fakat mesele o kadar önemli ki, bir Kürt siyasetçisinin kendini kurtarması için bir siyasi partiye kapağı atması başka bir şeydir. Bir de Kürt meselesine ilişkin ciddi bir açılım yapmak düşüncesi başka bir şeydir. Bu bağlamda her-

www.arsivakurdi.org

hangi bir siyasi partiye katılsam bile, gelecekte yapacağım siyaset ile geçmişte yaptığım siyaset arasında ciddi farklılıklar olacaktır.

Serbestî: Daha çok "Kürdi" bir siyaset tarzını mı olacak?

Haşim Haşimi: Elbette ki öyle olacak. Ama bu ülkede Kürtler ile Türklerin ortak değerlerini her zaman savunacağım.

Serbestî: *Türkiye yine gergin bir ortama girdi gibi, bayrak kampanyası, Trabzon ve diğer bazı illerdeki gösteriler, linç girişimi vs. neler oluyor? Bu konuda ne diyeceksiniz?*

Haşim Haşimi: Son dönemlerde yaşanan olaylar aslında sürpriz değil, yani pat diye aniden ortaya çıkmadı. Bu tür olayların yaşanabileceğini aylar öncesinden dile getiren insanlar oldu. Ben de 18 Aralık Radikal gazetesinde bu konuyu dillendirmiştim.

Defalarca tekrarladığım bir tezi burada da dile getirmek istiyorum ki, çatışmaların yoğun yaşandığı dönemlerde dahi iki toplumun ortak değerlerinden dolayı genel bir Kürt-Türk çatışması yaşanmadı. Ama bugün tersi bir süreçten geçiyoruz. Kürt meselesi ile ilgili olsun olmasın, meydana gelen her toplumsal hadise, ciddi bir şekilde gerginliğe malzeme oluyor; bu, tehlikeli bir süreçtir.

Bayrak yakma girişiminden sonra siyasi irade ve bazı kesimler, sağlıklı ve iyi düşünülmüş tepkiler vermediler; vermekte geciktiler (cılız birkaç ses dışında) belki de toplum test ediliyordu. Gerginlikle ilgili olumlu açıklama ve tepkiler, gerilimin kontrol dışına çıkabileceği ihtimali üzerine yapıldı.

Şimdi esas mesele iki şey üzerinde düşünmekten geçiyor; Birincisi, ne oldu da böyle bir gerilim ortaya çıktı? İkincisi, bu gerilimi azaltamak ve siyasetin gücünü artırmak için ne yapmak gerekiyor? Bence Türkiye'de sağdan sola, laik çizgiden islami çizgiye ve Kürt aydınlarına kadar, herkes bir şekilde bu sorulara cevap vermek zorundadır. Çünkü söz konusu Kürt meselesi olunca sağ duyu açıklamaları, çoğu zaman bu sorunu göz ardı etmeye çalışan tutumlarla birleşiyor.

Ben Haşim Haşimi olarak, bugüne kadar Kürt sorunun, bir Kürt-Türk çatışmasına dönüşmesini engelleyen değerlere gerçekten önem verdim. Başka bir yerde olsa hemencecik toplumsal çatışmaya dönüşebilecek kadar derin ve çatışmalı bir sorun, niye burada böyle bir kitlesel çatışmaya dönmedi? Şimdi bu değerlerin ne olduğunu bilmeden bu değerlerle çatışan bir siyaset üreterek hiç bir şey yapmış olmazsınız. Sadece toplumsal bir çatışmanın zeminini güçlendirmiş olursunuz. Tabii ki bu değerlerimizi bahane ederek Kürt meselesinin gerçek bir sorun olduğunu göz ardı edenler, istismar edenler vardır. Olacaktır da. Ama bu, bu değerlere karşı çıkmayı gerektirmez, tam tersine sorunun aslında çözülebilir olduğunu gösterir.

Zaten bu anti Amerikancılığın temel nedeni bududur. "Amerika ve İngiltere Irak'ı parçaladı, bağımsız bir Kürt devletini kurdu" düşüncesinden hareketle bu anti Amerikancılık ortaya çıkıyor. Amerika'da da şöyle bir düşünce hakim: Biz Türkiye'yi NATO üyesi yaptık; Abdullah Öcalan'ı alıp teslim ettik; Türkiye'nin AB sürecini destekledik; bunlara rağmen Türkiye'ye bir kez muhtaç olduk, o kez de reddedildik. Elbette ki böyle bir etki tepki olayı da var.

Serbestî: *Peki, siz Türkiye'de yükselen anti Amerikancılığı neye bağlıyorsunuz?*

Haşim Haşimi: Bakın bu konuda birileri diyor ki, "Türk halkı anti Amerikancı değil, anti Bush'tur". Hayır efendim, Türk halkı anti Amerikancı olmuştur. Bu anti Amerikancılıkta siyasi partilerin etkisi elbette vardır. Teskerenin meclisten geçmemesinden dolayı, Amerikan basınında çıkan yazıların etkisi vardır.

Türkiye Turgut Özal'dan Sonra Körfez Politikasını Değiştirerek Yeniden Baas Rejimiyle İlişki Kurdu

Serbestî: *Aynı oranda bir Kürt düşmanlığı da söz konusu*

Haşim Haşimi: Zaten bu anti Amerikancılığın temel nedeni bududur. "Amerika ve İngiltere Irak'ı parçaladı, bağımsız bir Kürt devletini kurdu" düşüncesinden hareketle bu anti Amerikancılık ortaya çıkıyor. Amerika'da da şöyle bir düşünce hakim: Biz Türkiye'yi NATO üyesi yaptık; Abdullah Öcalan'ı alıp teslim ettik; Türkiye'nin AB sürecini destekledik; Birinci Körfez Savaşı'nda, Turgut Özal dönemde çok ciddi manada askeri tesisat bıraktık; Türkiye ciddi ekonomik krizlerle karşılaştığı her dönemde, ekonomik merkezli kurumlarımızla ciddi destek verdik ama tüm bunlara rağmen Türkiye'ye bir kez muhtaç olduk, o kez de reddedildik. Elbette ki böyle bir etki tepki olayı da var. Ayrıca din olgusunun da önemli bir etken olduğunu kaydetmek lazım. Ama

www.arsivakurdi.org

temel olarak, Türk toplumunun tepkisi "Amerika Kürtleri devletleştiriyor" anlayışından kaynaklanıyor. Çünkü Özal'dan sonra, Türkiye'de politik bir konsept değişikliği oldu.

Farz edelim ki Kürtler seçimlerde hile yaptı; Türkiye'nin bütün hararetiyle desteklediği Türkmen Cephesinin oylarına ne oldu? Teknik olarak bunun bir izahı var mı? Dolayısıyla Irak'ta yapılan seçimler Kürtler açısından son derece olumlu bir tabloyu ortaya çıkardı. Bu gerçek tablo karşısında hükümetin ve devletin tavrı nasıl olacak? Bence esasta bir değişim olmaz ancak Türkiye'nin çıkarları için değişim varmış gibi bir takım politik manevralar ortaya çıkabilir...

Birinci Körfez Savaşı'nda Türkiye Koalisyon güçleriyle hareket etti ve Baas rejimiyle bağlarını kopartı. Ne var ki, 1993'ten sonra yeni bir konsept belirlendi ve yeniden Baas rejimiyle ilişki kuruldu; resmi ve gayri resmi heyetler düzeyinde ciddi görüşmeler yapıldı ve ciddi irtibatlar kuruldu. Bağdat'ta Maslahatgüzarlık açıldı; Özal'ın Körfez politikasına yönelik ciddi eleştiriler yapıldı. Bu anlayış, bütün kurumlarıyla birlikte birinci teskere meselesine kadar etkili oldu.

Bundan sonra Türkiye'de Irak'a ilişkin yeni bir politika değişikliği olabilir mi? Bence olabilir. Çünkü Irak'ta yapılan seçimler birçok şeyi belirgin hale getirdi.Yani Türkiye'nin iddia temelinde ortaya attığı birçok konunun doğru olmadığı ortaya çıktı. Örneğin Türkiye'nin Türkmenlerle ilgili iddiaları boş çıktı. Türkiye'de bazıları, Kürtlerin seçimlerde hile yaptığını ileri sürdüler. Oysa Kürtler de Şexan gibi birçok bölgede oy kullanamadılar. Farz edelim ki Kürtler seçimlerde hile yaptı; Türkiye'nin bütün hararetiyle desteklediği Türkmen Cephesinin oylarına ne oldu? Teknik olarak bunun bir izahı var mı? Dolayısıyla Irak'ta yapılan seçimler Kürtler açısından son derece olumlu bir tabloyu ortaya çıkardı. Bu gerçek tablo karşısında hükümetin ve devletin tavrı nasıl olacak? Bence esasta bir değişim olmaz ancak Türkiye'nin çıkarları için değişim varmış gibi bir takım politik manevralar ortaya çıkabilir...

Serbestî: *Güneydeki olumlu durum, Türkiye'nin içe dönük politikasını veya Kuzey Kürtlerini nasıl etkileyecek?*

Haşim Haşimi: Etkisi muhakkak olacaktır, olmaması mümkün değildir. Çok açık ve kalın hatlarla şu hususun altını çizerek ifade etmek istiyorum ki, İran sınırı YNK'nin tesiri altına giriyor, bizim bölge de, KDP'nin çekim alanına giriyor. Bu, kaçınılmazdır ve bence ekonomik anlamda böyle bir etkileşme bütün Kürtler açısından olumlu bir sonuç yaratır. Birçok ilimiz Habur Gümrük Kapısı üzerinden önemli bir ekonomik güç elde ediyor. Ayrıca Kürt meselesini reddeden sisteme yönelik, "meseleyi çözün" diye birçok uluslararası baskının ortaya çıkacağı da kesindir. Ancak ben siyasette şu hususa çok dikkat ediyorum, biz Türkiye'nin Kürt yurttaşlarıyız.Orası ise başka bir devletin Kürt bölgesi veya Kürdistanı'dır. Bu anlamda Sayın Mesut Barzani'nin "bölge ülkeleri bizim iç işlerimize karışmasın" yönündeki açıklamaları, aynı şekilde bizim de, yani Türkiye Kürtleri olarak oraya zarar verebilecek tavır ve davranışlardan kaçınmamız lazım. Tabii bunları derken onlarla akrabalık ilişkilerimiz bir kenara atalım demiyorum. Orayla ilgili görüşlerimizi de açık bir şekilde ifade etmemiz gerekiyor. Mesela Sayın Talabani'nin Irak Devlet Başkanı olması çok önemlidir. Ancak Sayın Talabani Devlet Başkanı olmadan önce, Kerkük'e ilişkin Brüksel modelini ortaya atmasının bir takım eksik bilgilerden veya kendisine yanlış bir bilgi verdiğinden kaynaklandığını düşünüyorum. Kerkük bambaşka bir konumdadır; Brüksel'le hiçbir benzerliği yoktur. Kerkük'ün kaderini Kerkük halkının belirlemesi gerekiyor. Ayrıca Kerkük'ün Kürtler için ne kadar önemli olduğu siyasi geçmiş ortaya koymuştur. Sayın Talabani'nin bunu biliyor olması lazım. Ama ben genel olarak Kürtlerin geleceğini olumlu görüyorum.

www.arsivakurdi.org

"Serhıldanın Belediye Başkanı" Abdullah Öcalan'ın Paryalığına İsyan Ediyor

Müslüm Yıldırım: Omeriyan aşiretinden köklü bir aileden geliyor. Daha öğrenciyken KDP`ye sempati duydu; öğretmenlik yılarında ise TKSP'ye yakınlık gösterdi. 12 Eylül darbesinden sonra öğretmenlikten atıldı. 1983'te kurulan kendisinin deyimiyle o günün koşularına göre bugünkü HADEP-DEHAP'tan daha ileri olan Erdal İnönü'nün başkanlığını yaptığı SODEP içinde yer aldı. 1989'e kadar aralıksız altı sene SODEP-SHP (daha sonra SODEP adını SHP olarak değiştirdi) Nusaybin ilçe başkanlığını yaptı. 1989'da yapılan yerel seçimlerde SHP'den Nusaybin Belediye Başkanı olarak seçildi. Paris Kürt Konferansına (14-15 Ekim 1989) katıldıkları için SHP'den ihraç edilen ve daha sonra HEP'i kuran Kürt milletvekilleriyle birlikte tavır aldı; SHP'den istifa edip HEP'e geçen ilk belediye başkanı oldu. (Çok kısa bir sure içinde Kürdistan'da 17 belediyenin başkanı kendi partilerinden istifa edip HEP'e geçtiler.) Belediye başkanlığı yılları fırtınalı geçti. Abdullah Öcalan yakalanıp Türk güvenlik güçlerine itirafta bulunanca "Bize en çok Nusaybin Belediye Başkanı Müslüm Yıldırım yardım ediyordu." dedi. 1990'da Ömerli-Savur arasında yer alan Bagok'ta 19 gerillanın öldürülmesiyle Nusaybin adeta bir ataş topuna döndü ve Müslüm Yıldırım ateşle dansın baş rolündeydi. MGK'nin kararıyla açığa alındı; 19 ay açıkta kaldı. HEP'in ardılları olan DEP-HADEP-DEHAP gibi partilerin de tümünde yer aldı. Ancak şu an yolunu bu gelenekten ayırmış durumda, Abdullah Öcalan'ın paryalığına ateş püskürüyor; "Federasyoncularla" birlikte hareket ediyor.

Serbestî: *Başkan, Nusaybin Belediye Başkanı olduğunuz dönemde, Nusaybin ateş topu gibiydi. Biraz o günlerden söz eder misiniz?*

Müslüm Yıldırım: 1990'da Ömerli- Savur arasında 19 gerilla vurulmuştu. Bunların arasında benim meclis üyemin oğlu Kamuran da bulunuyordu. Kamuran'ın cenazesi Nusaybin'e getirildiğinde belediye olarak cenazeyi üstlendik ve ilk Nusaybin serhıldanı o zaman başladı. Serhıldan (direniş) olaylarıyla ilgili iki gün ard arda BBC'ye, Routers, Batı basınına demeçler verdim. Bu demeçlerim üzerine iki hafta sonra MGK hakkımda karar alarak Cumhurbaşkanına sundu ve bu karar üzerine açığa alındım ve Ankara DGM'de yargılandım. İki yıla yakın açıkta kaldım. Cumhuriyet tarihinde ilk defa bir belediye başkanı verdiği bir demeç nedeniyle MGK'nın kararıyla görevden alınıyor ve DGM'de yargılanıyordu.

Bu demecimde, sadece şunu söyledim: PKK'yi destekleyenlerin %95'i Kürtlük için destekliyor. Dikkatinizi çekerim, ben Kürt halkının %95'i PKK'yi destekliyor demedim. PKK'yi destekleyenlerin yüzde doksan beşi-

www.arsivakurdi.org

nin Kürt milli davası için PKK'yi desteklediğini ona gönüllü olarak yardım ettiğini bu nedenle halkın onu terörist örgüt olarak görmediğini ve görmediğimizi vurguladım. Bunu Ankara DGM'de de söyledim. Davayla ilgili benimle birilikte mahkemede ifade veren Routers muhabiri de, Başkan'ın bağımsız bir Kürdistan kuracağız demediğini, Başkan'a yönelik bu yöndeki iddiaların asılsız olduğunu söyledi. Sonunda beraat ettim. Bu arada, Türkiye'de yapılan erken seçimle hükümet değişti. Ben de İdare Mahkemesi'nin kararıyla yeniden görevime döndüm.

Kısacası 1989'dan 1994'e kadar Türkiye Kürdistanı dediğimiz Doğu ve Güneydoğu halkı, bir bütün olarak çok büyük acılar çektik. Bagok'ta öldürülen 19 gerillanın cenazesini Nusaybin Taburuna getirmişlerdi; kimisinin kafası kimisinin kolu, kimisinin bacağı yoktu; vücutlar paramparçaydı. Onları biz belediye olarak Nusaybin mezarlığına defn ettik.

Serbestî: *Abdullah Öcalan Türk güvenlik güçlerine verdiği ifadesinde, "En çok Nusaybin Belediye Başkanı Müslüm Yıldırım bizi destekledi" diyor. Bu konuda ne diyeceksiniz.*

Müslüm Yıldırım: Öyle söylüyor ama diyor ki, "bizim baskılarımıza dayanmayıp Mersin'e yerleşti". Tabii o ifadesinden sonra, "tamam, işimiz bitti bu adam bizi ihbar etti" dedim. Çünkü açığa alındığım sırada, terörle mücadele timi, bir ara beni, gece yarısında Ankara'dan alarak kelepçeli, gözü bağlı bir şekilde Mardin'e götürdüler ve bana dediler ki, "Sen PKK'ye para yardımında bulunmuşsun". PKK'nin bir komutanı yakalanıp itirafçı olmuştu; bana da iftiralar atmıştı. O nedenle ve Abdullah Öcalan da bu yönde bir ifade verince, "bunlar, bu defa kesinlikle beni götürecekler" dedim. Ama Allah'tan biraz da onun "baskılarımıza dayanamadı kaçtı" şeklindeki ifadesi beni kurtardı...

PKK'nin üst düzey komutanlarıyla kim temasa geçmişse yanmıştır. Bu tiplerle çok karşılaştım. PKK'liler 1993'te bizim Nusaybin Belediyesinin Şantiyesini yaktılar. Bunun üzerine Mardin Eyalet Komutan Agit'le (Agit sonra itirafçı oldu) bir vesileyle Pınarbaşı köyünde görüştüm ve belediye şantiyesini niye yaktıklarını ona sordum. Önce "Hayır, biz yakmadık korucalar yaktı," falan dedi. "Vallahi aldığım çok sağlam bilgilere göre siz yaktınız" dedim. "Ee, biz yaktık iyi yaptık" dedi. "Bunun neresi iyi?" dedim. "Biz sana diyoruz ki, sokaklara mucur dökme, panzerler sokaklara girip çatışmaya giriyorlar, sokaklar çamurlu olsun ki panzerler giremesin; sen bizi dinlemiyorsun, onun için biz de şantiyeyi yaktık" dedi. "Yahu, halk da isyan ediyor, 'bu sokaklar çamurludur, doğum yapan kadınlarımızı, hastalarımızı hastaneye yetiştiremiyoruz' diyor. O zaman halka deyin ki, biz bu sokakları çamurlu bırakıyoruz" dedim. "Hayır, halkın derdini de sen çek" dedi.

Kısacası 1989'dan 1994'e kadar Türkiye Kürdistanı dediğimiz Doğu ve Güneydoğu halkı, bir bütün olarak çok büyük acılar çektik. Bagok'ta öldürülen 19 gerillanın cenazesini Nusaybin Taburuna getirmişlerdi; kimisinin kafası kimisinin kolu, kimisinin bacağı yoktu; vücutlar paramparçaydı. Onları biz belediye olarak Nusaybin mezarlığına defn ettik.

Bir gün yine ben belediyedeyim, Şırnak tarafından gelip Nusaybin'de oturan koçerler bana hücum ederek "Başkan senin evini yakacağız" dediler. "Hayrola ne oluyor?" dedim. Dediler ki, "Haftalardır bizim sokaklara yerleştirdiğiniz kanalizasyon borularının üstü kapatılmıyor, bu yüzden zor bela evlerimize gidip-geliyoruz". Bunun üzerine derhal Fen İşleri Müdürü ve mühendisleri çağırıp "hemen kanalları kapatın" dedim. Ancak bir iki gün geçti kanallar yine kapatılmadı. Tekrar Fen İşleri personelini ve mühendisi çağırdım "Niye kapatmıyorsunuz?"dedim. Buldozerin parçalarının kırıldığını, parçaların ancak Antep'te bulanabileceğini falan söylediler. "Ne olursa olsun bir an öce bu işi bitirin" dedim. O arada baktım ki, mühendis, "Başkan, sizinle bir dakika yalnız görüşebilir miyim?" dedi. "Buyurun" dedim. "Başkan, mevzu dozerin parçasının kırılması değil. Hevaller gelip diyorlar ki, kanalların üstünü kapatmayın ki, sokaklar araç ulaşımına kapalı olsun, biz de rahat gidip gelelim". Koçerleri çağırdım bakın, "hevaller kanalların üstünün kapatılmasını engelliyorlar" dedim. Onlar da "bu nasıl olur?" şeklinde bir kırın mırın ettiler... Ama gerçek durumumuz da buydu.

Ne kadar zorlu günlerden geçtiğimizi ifade etmek için tüm bunları anlatıyorum.

Serbestî: *1989-94 yılları arasında şiddet olaylarının en çok yaşandığı Şırnak-Cizre Nusaybin'di. Nusaybin'in içinde ne kadar can kaybı oldu? Bu konuda eliniz de bir bilgi var mı?*

Müslüm Yıldırım: Çatışmalar en çok Nusaybin'de yaşandı. Tabii 1993 ve 94'ün başlarına kadar PKK Nusaybin'de hakimdi. Ancak 94'ün başından itibaren PKK Nusaybin'den çekildi. Artık Nusaybin tamamıy-

www.arsivakurdi.org

Anlatmak istediğim şu: Biz, kökümüzle, varlığımızla Kürtlük mücadelesinin içinden geliyoruz; o nedenle açıkça diyorum ki, ne Abdullah Öcalan, ne de ecdadı çıkıp bunca kan üzerinde Kürtlük mücadelesini kendine mal edemez; hele hele "Biz demokratik cumhuriyet kuracağız, özgür yurttaş olacağız" deyip bir çırpıda Kürt davasını yok etmeye çalışmak kimsenin haddine düşmez.

la Hizbullah'ın kontrolüne geçti. Hizbullah'ın saldırıları sonucunda 300 civarında insan Nusaybin'in içinde hayatını kaybetti. Tabii ilk başlarda, PKK de zaman zaman Hızbullah'tan adam öldürüyordu. Ama PKK'nin Hizbullahtan öldürdüğü adam sayısı çok az. 1994'ten 1999'a kadar Nusaybin'de PKK'nin varlığı bile söz konusu değildi, kontrol tamamıyla Hizbullah'ın elindeydi. 94-99 döneminde Kürdistan'daki bütün yerel yönetimleri DYP'ye ve Hizbulkontraya teslim eden ve sağduyulu insanların söylediklerini dinlemeyen PKK'nin ta kendisidir. Biz bu duruma çok direndik. Ama PKK ve lideri Abdullah Öcalan Kürt yurtseverlerinin yerel seçimlere katılmasını engelledi, seçimi boykot ettiler. Ben de artık Nusaybin'i terk etmek zorunda kaldım. Gittim Mersin'e yerleştim o gün, bugündür Mersin'de kirada oturuyorum.

Ayrıca genel seçimlerde de, Kürtlerle değil marjinal sol kesimlerle ittifak yaptılar. Ve nihayettinde, Abdullah Öcalan'ın ve Duran Kalkan'ın açıklamalarına baktık ki, bunların amacı Kürt davasını sürdürmek değil, Türkiye'ye demokratik veya sol-Kemalist bir rejim getirmektir. Ve şimdi düşünüyorum ki, Abdullah Öcalan ve ekibi, bunca kan pahasına Kürt davasını kullandı, bu davanın masumiyetini istismar etti. Bakıyoruz ki, Kürt meselesinin bugün geldiği konum itibariyle 1980 öncesinden de daha geri bir plana düşmüştür. Bu kadar kan ve bedel, netice, sıfırın da altındadır. Sadece benim ailemden bu savaşta 32 kişi hayatını kaybetti. Bizim aşiretten 1000'e yakın kişi yaşamını yitirdi. 1984'te benim öz amcamın oğlu Delil, Omeriyan mıntıkasında dağa çıktığında dört kişiydiler; keleşinkoflarının kayışları da yoktu. Batman'da vurulan milletvekilli Mehmet Sincar da benim öz amcamın oğluydu. Öz ablamın üç çocuğu; biri 14, biri 17 diğeri de kız 19 yaşında üçü de öldürüldü. Artı diğer ablamın, abimin, amcalarımın kızlı erkekli çocukları, daha 20 yaşını doldurmadan öldüler... Hala hapiste ve dağda olan yakın akrabalarım var. Ben kişi olarak hiçbir zaman şiddeti desteklemedim ama bunlar gerçek.

Ancak şu da bir gerçek ki, Kürtlük davasını her türden kişisel çıkarların üstünde tuttuk. Tugay Komutanı (1992-1994) Genelkurmay'ın emriyle gelip bana korucu başı olma teklifi yaptı. Bu teklifte Bucak aşiretine yaptıkları gibi bizim aşirette de bir helikopter pisti açacaklardı; fiili olarak 500 tane korucu yanımızda bulunacaktı ancak resmi olarak 5 bin korucunun maaşını vereceklerdi bize; o zamanın parasıyla ayda 50 milyardı. Ayrıca bana milletvekili olmayı da teklif ettiler. Ben ve abim bunların hiç birsini kabul etmedik. Bizim Mardin'de aşiretimiz üç kazayı kapsıyor. Biz Omeriyan aşiretinin ağalarıyız; 1050 yıllık bir tarihimiz var. Milyon dolarlar da teklif ettiler mevki makamlar da ama biz, hepsini reddettik ve Kürtlük davamızdan vazgeçmedik. Bizim bir dedemiz de 500 sene önce Cizre'ye gidip Cizre Miri'nin yanında kalmış, o nedenle bize, Mala Mihemed Ciziri diyorlar. Hatta bizim aileden çoğu kişi soyadını Cizreli olarak değiştirmiş.

Anlatmak istediğim şu: Biz, kökümüzle, varlığımızla Kürtlük mücadelesinin içinden geliyoruz; o nedenle açıkça diyorum ki, ne Abdullah Öcalan, ne de ecdadı çıkıp bunca kan üzerinde Kürtlük mücadelesini kendine mal edemez; hele hele "Biz demokratik cumhuriyet kuracağız, özgür yurttaş olacağız" deyip bir çırpıda Kürt davasını yok etmeye çalışmak kimsenin haddine düşmez. Zaten 80'den önce de, ben resmi olarak öğretmen iken, Kürtlerin bir millet olduğunu farklı bir dili ve kültürü bulunduğunu ilçemin mülkü ve askeri erkanlarına da söylüyordum.

Bu zihniyet, AB süreciyle atılan bir takım demokratik adımları bile istismar ederek "biz olmasaydık bu adımlar da atılmayacaktı" demeye getiriyor. 12 Eylül öncesinde Nusaybin'de Kürt diliyle kültürüyle uğraşan onlarca dernek vardı, onlarca yayın çıkıyordu. Bugün onlar da yok. Tereciye tere satamazlar. Bu halk, kendi davasına sahip çıkacaktır. Öyle "Ben yarattım, ben bitireceğim" söylemiyle hareket ederek kimseyi kandıramazlar.

Serbestî: *Ama hala bu halk, Abdullah Öcalan'ın peşinden gidiyor...*

Müslüm Yıldırım: Halk nereye gidecek? Bu halk bedel ödemiş; çocuklarını vermiş, ekonomisini, dükkanını, arazisini vermiş; her şeyini bu harekete vermiş. Şimdi bu halk ne yapsın? AK Partiye CHP'ye mi gitsin? Abdullah Öcalan'ın Kürt hareketinin çok kötü bir tarafa götürdüğünü artık herkes görüyor.

www.arsivakurdi.org

Leyla Zana'nın Kürtlüğünden şüphe etmem mümkün değil. Ama ne zaman ki, Kürtlerin direniş bayramı olan Newroz'u Apoculaşrtırarak, Newroz'u Apo'nun bayramı haline getirmeye çalıştılar ve Orhan Doğan'la birlikte Apo'nun kız kardeşi Fatma'nın elini öpmek için sıraya girdiler, o zaman bunların kendilerini ne kadar küçük düşürdüklerini gördüm ve bizim onlara verdiğimiz değerleri hak etmediklerini anladım.

Eğer Kürt politikacıları, bu halka sahip çıkıp doğru bir alternatif sunamazlarsa, bu kötü gidişatın ortağı olurlar. O nedenle iki üç aya kadar yeni bir oluşumun ortaya çıkacağına, bu oluşumun Kürt halkını hakkıyla temsil edeceğine inanıyorum.

Leyla Zana: Ben Bildiriden İmzamı Çekmeseydim Beni Osman Öcalan'ın Konumuna Düşüreceklerdi

Serbestî: *Peki siz "Leyla Zana ve arkadaşlarının" başlattığı harekete nasıl bakıyorsunuz?*

Müslüm Yıldırım: Leyla Zana Mersin'e geldi kendisiyle bire bir görüştüm. Şunu söyledim: "Sen Kürt insanlarının kafasında Leyla Kasım gibi bir sembol olmuşsun; bir yerlerden talimat almayı bırak. Sana talimat verenler her kim ise, onlar gelip senden talimat alsınlar. Abdullah Öcalan ve PKK yönetimi senden çekinsin. Sen bir Kürt kızı, Kürt annesisin. Mehmet Ağar'dan randevu alarak, imzanı attığın bildiriden geri çekerek doğru işler yapmıyorsun. Bunların hepsi yanlıştır seni bir yere götürmez" dedim. "Bunların hepsi doğrudur" dedi. En çok "bildiriden niye imzanı çektin?" diye sordum. Leyla aynen şunu söyledi: "Ben imzamı o bildiriden çekmeseydim, beni Osman Öcalan'ın konumuna düşüreceklerdi" Bu, Leyla Zana'nın cümlesidir. Selim Sadak da yanımızdaydı.

Müslüm Yıldırım olarak asla Leyla Zana'ya iftira yapmam, ben ona kız kardeşim gibi ve ayrıca abimin eşi gibi bakıyorum, seviyorum saygı duyuyorum. Leyla Zana'nın Kürtlüğünden şüphe etmem mümkün değil. Ama ne zaman ki, Kürtlerin direniş bayramı olan Newroz'u Apoculaşrtırarak, Newroz'u Apo'nun bayramı haline getirmeye çalıştılar ve Orhan Doğan'la birlikte Apo'nun kız kardeşi Fatma'nın elini öpmek için sıraya girdiler, o zaman bunların kendilerini ne kadar küçük düşürdüklerini gördüm ve bizim onlara verdiğimiz değerleri hak etmediklerini anladım.

Zannedersem Leyla şunu düşünüyor: "Halk oradadır. Benim de ödediğim bir bedel ve emeğim var. Bu hareketten şimdiye kadar ayrılanlar "milli hain" damgasını yemişlerdir. Eğer ben de ayrılsam aynı damgayı bana da vururlar." Tabii bu metod PKK'de tutmuş ta Mehmet Şenerlerden Agitlere kadar bu, tutmuştur. Leyla'nın sadece bir koltuk düşkünlüğü için böyle tabi ve tebaa kaldığını düşünmüyorum. Çünkü Leyla'yı iyi tanıyorum. Daha 1977-78'de Mehdi Zana Diyarbakır Belediye Başkanı iken, benim Abim Hüseyin Yıldırım da Nusaybin Belediye Başkanıydı. Dolayısıyla hep ailece görüşüyorduk. Onun için ben Leyla'yı iyi tanıyorum.

Abdullah Öcalan ve Ekibi, Son 15-20 Yıldır Türkleşmek İçin Çalışıyor ve "Biz Türkleşeceğiz" Diyorlar

Serbestî: *Sizce Kürtler Türk siyasi partilerinden ayrı bir şekilde kendi Kürt kimlikli siyasi partilerini kurmalı mı?*

Müslüm Yıldırım: Şahsen esas mesleğim öğretmenlik olduğu için, ben hiçbir zaman ilerici demokrat Türklerle Kürtlerin arasında bir ayrım yapmadım; Türklerden nefret etmedim. Ama iş kendi milli kimliğime gelince, daha 1966'dan 1979'a kadar Irak Kürdistan Demokrat Partisine büyük bir sempati duyuyordum. Öğrencilik yıllarımda rahmetli Sait Elçi ile tanıştım. KDP geleneğinden siyasi bir terbiye aldık.

Şimdi ağızlarda pelesenk edilen bir "Türkiyelileşme" kavramı var. Türk kardeşlerimiz, "Türkiyelileşmeyi" otomatik olarak Türkleşmek ve Türkleştirmek olarak anladıkları için, bu kavrama da büyük bir antipati duyuyoruz. Biz, Anadolu'da iki millet olarak aynı haklara sahip bir şekilde bir arada yaşayabiliriz düşüncesinden hareket ederken bir baktık ki, Abdullah Öcalan ve ekibi, son 15-20 yıldır Türkleşmek için çalışıyor ve "Biz Türkleşeceğiz" diyorlar; Kürt tarihini alt üst etmeye çalışıyorlar. Abdullah Öcalan, kendi avukatları aracılığıyla verdiği beyanatta, Şeyh Said'in İngiliz aşanı olduğunu, Atatürk'ün Kürtler tarafından yanlış anlaşıldığını, Güney'de oluşacak bir kukla Kürt devletinin ikinci bir İsrail olacağını söylüyor ve devletimiz Sevre'den daha kötü bir durumla karşı karşıya kalabilir diyor. Size beyanatın tarihini veriyorum; 31 Temmuz 2004 Gündem gazetesi.

Biz baştan zannettik ki, Abdullah Öcalan bir Kürt lideri olarak MİT'le de, Genelkurmay Başkanıyla da, Cumhurbaşkanıyla da görüşür. Ama Kürtlüğü reddederek, Ortadoğu'da gelişen Kürt hareketini Amerikan emperyalizminin uşaklığıyla suçlayarak; Birinci ve

www.arsivakurdi.org

İkinci Dünya Savaşında ıskalayan ve Güney'de 60-70 yıllık bir mücadele sonrasında Ortadoğu'da bugün yeni bir umut ışığı yakalayan Kürtlere yönelik olumsuz bir tutum takınarak Kürtlüğü temsil edemez. Türkiye'deki Kürtler Abdullah Öcalan'ın bu söylemlerini duyar ve gerçek anlamda anlasalar, onu İmarlı'da değil, İmralı'nın yedi kat dibinde köpek balıklarına yedirecekler. Bir taraftan Zübeyir Aydar diyor ki, "Biz Irak'taki federasyonu destekliyoruz." Diğer taraftan Duran Kalkan "Hayır onlar birkaç ağadır, bir araya gelmişler biz onları tanımıyoruz" diyor. Bunların arasında böyle bir kafa karışıklığı var. O yüzden halk hala Abdullah Öcalan'ın ne dediğini tam anlamış değildir.

Öcalan, "Ben devlete hizmet etmeye hazırım" demesi ve Şankal Atasagun'un "Biz de bunu kullanalım" şeklindeki ifadesinden sonra, Abdullah Öcalan'ın Kürtlükle bir alakasının olmadığı açıkça ortaya çıkmıştır. Hani bir de "Zilanlaşın" diyordu. Zilan'ın mezar taşına kurban olsun. Ama ne var ki halkımızın çoğu hala Abdullah Öcalan'ın gerçek yüzünü görmemiştir.

Dolayısıyla ben şahsen artık Kürtlerin, Türkiye'de kendi öz güçleriyle Kürdistani bir hareketi kurmalarından yanayım. Bu, hiçbir şekilde Türkiye'yi bölmek anlamına gelmiyor. Federasyonu tartışıyoruz.

Serbestî: *Zaten uzun dönemden beridir federasyon tezi Sayın Şerafettin Elçi tarafından dile getiriliyor. Siz bu tezi destekliyor musunuz?*

Müslüm Yıldırım: Ben şahsen bu federasyon tezini çok olumlu buluyorum ve Türkiye Kürdistanı'nda bu anlamda siyasi bir boşluğun bulunduğuna inanıyorum. Eğer Kürtler bu tez etrafında bir araya gelip kendilerini ifade etseler sanırım önümüzdeki iki-üç ay içerisinde bu yönde ciddi bir Kürt siyasi partisi de ortaya çıkacaktır. Benim gibi, mağdur olmuş, bedel ödemiş, emek vermiş binlerce insanın gelip bu partide yer alacağına da inanıyorum.

Serbestî: *Sanırım, Şerafettin Elçi'yle birlikte yeni bir parti kurma arayışınız da var...*

Müslüm Yıldırım: Evet bu doğru. Yalnız şunun altını çizmek istiyorum ki, kuracağımız parti, kesinlikle şahsıların partisi olmayacak. Biz kesinlikle hiç kimseye demiyoruz, "gelin biz bir parti kurduk, siz de peşimize takılın". Biz, dünyada ve Ortadoğu'daki demokratik gelişmelerden ilham alarak, Kürt halkının hak ettiği çağdaş demokratik normlara uygun bir parti kurmanın arayışı içindeyiz. Bunu da, böylesi bir ihtiyacın; Türkiye Kürdistanı'ndaki siyasi boşluğun doldurulmasının gerekliliğine inanan insanlarla birlikte kurcağız. O nedenle bu parti ne Müslüm Yıldırımlar'ın ne de Şerafettin Elçiler'in partisi olacak. Gerçek anlamda halkın katılımını sağlayarak kurumları ve kurullarıyla çalışan bir partiyi hedefliyoruz. Ama bugün belli isimler bir araya gelerek, böyle bir harekete öncülük ediyorlar, ben de bunlardan birisiyim. Haliyle birilerinin bir yerden başlaması gerekiyordu. Bu, Şerafettin Bey, ben olmam siz olursunuz. Önemli olan Kürt halkının ihtiyaçlarını karşılayacak bir siyasi hareketin kurulması için adım atmaktır ve bu adımın devamını getirebilmektir. Bu konuda, ister odacı, ister kapıcı, ister başkan bu yeni oluşacak harekette ben kendimi görevli hissediyorum. Bu görev çerçevesinde, hem maddi hem manevi üzerime ne düşerse onu yaparım. Ben halkın içindeyim; hem Türkiye metropollerinde hem Kürdistan'da yaşayan 15 milyon Kürdün böyle bir partinin beklentisi içinde olduğunu hissediyorum, görüyorum. Ben hala DEHAP'teyim, dün de partideydim, ben olarla birlikte böyle bir oluşuma ihtiyaç olduğunu her yerde söylüyorum. O nedenle bu halk böyle gidemez. İmralı'daki adam saçmalıyor; bunun artık herkes tarafından görülmesi gerekiyor.

Bayrak Kampanyası PKK'ye veya DEHAP'a Karşı Bir Tepki Değil...

Serbestî: *Peki Mersin'de ikamet ettiğinizi söylediniz. Biliyorsunuz Mersin'de Newroz kutlamasında birkaç çocuk tarafından bir bayrak yakma girişimi yaşandı. Bu olaydan iki gün sonra Genelkurmay Kürtlere karşı sert bir açıklama yaptı; bu açıklamayla birlikte Türkiye'de faşizan bir dalga şeklinde bir bayrak kampanyası başlatıldı linç girişimleri yaşandı. Son bir soru olarak, bu olaylar hakkındaki düşünceniz nedir?*

Müslüm Yıldırım: Bu şoven dalgayı, bayrak kampanyasını PKK'ye veya DEHAP'a karşı yapılan bir eylem olarak görmüyorum. Çünkü artık Newroz kutlamalarında ve diğer etkinliklerde, PKK'ye ve DEHAP'e rağmen, artık en çok ala renginin, Irak Kürdistanı ve bütün Kürtleri temsil eden bayrak ve sembollerin ortaya çıktığını görüyoruz. O nedenle bu şoven, militarist kampanyalar ve Türkiye'de %80lere varan Amerikan karşıtlığı Irak Kürdistanı'na ve Irak Kürdistan'ının Türkiye Kürdistanı üzerinde yarattığı olumlu etkiye karşı geliştirilen bir tepkidir. Bu, aynı zamanda Türkiye'de gelişecek olan bir Kürt hareketine karşı bir tedbirdir; Türk kamuoyunu gerçek bir Kürt ulusal muhalefetine karşı tayakuzda tutmaktır. Yoksa sadece, bir bayrak yakıldı, ya da indirildi diye topyekün böyle ayağa kalkmanın bir manası yok. Bayrak yakma girişiminde bulunan çocukların da kim olduğu hiç önemli değil. Ama şu bir gerçek; aklı başındaki Kürtler, ne bayrakla uğraşır ne de çocukların eline bayrak verir.

www.arsivakurdi.org

Dünyayı Doğru Okuyan Kürt Kesimleri Henüz Tatmin Edici Bir Muhalefet Oluşturamamıştır

Mehmet Emin Sever*

Serbestî: *Sayın Sever, genel bir soruyla söyleşimize başlamak istiyorum. Demokratik Kürt muhalefeti ne durumda? Ya da böyle bir muhalefetten söz edilebilir mi? Sizin bu konudaki izlenimleriniz nelerdir?*

Dr. Mehmet Emin Sever: Bir Kürt muhalefetinden elbette söz edilebilir. Ancak HADEP-DEHAP çizgisinin dışında, onlar gibi düşünmeyen bu kesimler, tatmin edici bir muhalefeti oluşturamamışlar henüz. Bu kesimler, Kürt aydınlarının, Kürt yurtseverlerinin ekseriyetini oluşturmaktadırlar. Bunlar, Büyük Ortadoğu Projesini, Avrupa Birliği normlarını, Kopenhag Kriterlerini doğru yorumlayan, ne manaya geldiklerini ve Kürtlere neler getireceğini bilen, bunun farkında olan ve dünyadan haberdar olan kesimlerdir.

Kürt demokratik muhalefeti ve Kürt halkının önemli bir kesimi -ki bunların önemli bir kısmı DEHAP-HADEP'in eski sempatizanları ve de kadroları içinde yer almış kimselerdir- Kürt halkının ulusal demokratik haklarının DEHAP-HADEP çizgisiyle elde edilemeyeceği kanaatini taşımaktadırlar. Dolayısıyla bu çizgiyle Kürtlerin temsil edilmediğinin, ileride de edilemeyeceğini, bu alanda bir boşluğun oluştuğunu ve bu boşluğun doldurulması gerektiğini söylüyorlar. Bu boşluğu dolduracak şey de Kürt duruşlu, Kürt kimlikli bir yapıdır, "Demokratik Cumhuriyet" veya "Atatürk Kültür Milliyetçiliği" değildir, diyorlar. Ancak iş, bu boşluğun doldurulması için gereken pratik adımların atılması ve birlikte hareket etme noktasında, aydınlar, biraz tereddütlü davranıyorlar, süreci izlemek, gelişmeleri gözlemlemek istiyorlar.

Bundan kısa bir süre önce, Kürt halkının bu konularda ne düşündüğünü anlamak için Diyarbakır ve Batman'a bir gezi yaptık. Bu gezide, avukat, doktor, öğretmen, işçi, esnaf, sivil örgütler gibi farklı toplum kesimleriyle, bazen birebir, bazen gruplar halinde görüştük. Görüştüğümüz insanların çoğunun kanaatleri bu yönde. İnsanların önemli bir kısmı DEHAP çizgisinden rahatsızlık duyuyorlar, ancak bunlar, bölge halkının önemli bir kesiminin DEHAP'la kurumsal bağlarının halen devam ettiğini, zamanla bu bağın çözüleceğini, dolayısıyla biraz daha zamana ihtiyaç olduğunu ve beklenmesi gerektiğini belirtirken, diğer bir kesim de, eğer kısa zamanda bir Kürt muhalefeti geliştirilmezse, DEHAP'tan kopacak bu tabanın nereye gideceği, nereye serpileceği yönünde endişe taşıyorlar. Bu insanların diğer bir arzusu ise, eğer yeni bir oluşuma gidilecekse, her kesimi içine alan, eski düşünceleri ne olursa olsun, bütün Kürtleri kucaklayacak, ortak bir paydada buluşacak, geniş bir kadroyla işe başlamanın gerekliliği yönündedir.

Kısaca manzara bu, evet Kürt siyasetinde bir boşluk var ve bu boşluk gederek büyüyor. Mevcut siyasi çizginin (HADEP-DEHAP geleneği) hem Türkiye'de, hem de uluslararası alanda Kürtleri temsil etmediği kanaati toplumda yaygındır. Herkes, bizim ödediğimiz

* 19. Dönem HEP Muş Milletvekili

www.arsivakurdi.org

bunca bedel bunun için miydi? Yani "Atatürk Kültür Milliyetçiliği", "Demokratik Cumhuriyet" için mi bu kadar bedel ödedik? diyen bir kitle var ve bu kitle giderek büyüyor.

Ayrıca yeni bir girişim olarak çıkan "Demokratik Toplum Hareketi"nin toplantılarına çağrılan insanların çoğu, bu toplantılarda demokrasinin işlemediğini, yine eskisi gibi görevli birilerinin belli bir şeyi adeta tebliğ ettiklerini, farklı bir görüşün ifade edilemediğini, tepki gösterilerek sözünün kesildiğini söylemektedirler. Dolayısıyla bu girişimin yeni bir söyleme sahip olmadığı, eskinin devamı olduğu ortada. Halka güven vermiyor.

Kürt Halkı Kendi Ayrı Kurumların Oluşturmalıdır

Serbestî: *Peki, siz artık Kürtlerin ayrı örgütlenmesi gerektiğini mi savunuyorsunuz? Bilindiği gibi, geçmişte Kürtlerin illegal örgütleri, ayrı örgütlenmeyi savunarak yollarını Türk sol örgütlerinden ayırmışlardı. Ancak legal alanda ayrı örgütlenmeyi savunan Kürt partileri henüz yok.*

M.E. Sever: Zaten bu konuya değinmek istiyordum. Gerek uzun süredir görüştüğümüz insanların gerekse Diyarbakır ve Batman'da görüştüğümüz insanların ortak görüşü: yeni bir kadro hareketi. Çok dikkat ettim, bu insanların hiçbiri, sol, islami veya başka bir ideolojik çizgide, bir parti kuralım demiyor. Ayrıca Kürt Sorunu'nu Kürtlerle Türklerin beraber hareket ederek çözümünü isteyen kimse de yok veya çok az. Herkes diyor ki; Kürtler ayrı bir halktır, millettir, dolayısıyla bu halk kendi kurumlarını oluşturabilmeli, kendi dilleriyle eğitimlerini, medyalarını, vakıf ve siyasi partilerini kurabilmeli.

Kürtlerin bu istekleri, dünya konjonktürüne de uygun ve demokrasinin de gereği olan taleplerdir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Kopenhag Kriterleri ve Birleşmiş Milletlerin çeşitli belgelerinde olan haklardır. Bu haklar, ülkeyi bölen değil, aksine ülke insanlarının gönüllü birlikteliğini, ülkenin bütünlüğünü gönül ve rıza birliğiyle sağlayan olgulardır. Yani bu evrensel belgelere göre de her halk, her azınlık grup, kendi kurumlarını oluşturabilir, kendi kültürlerini geliştirebilir, kendi dilleriyle eğitimlerini yapabilir ve kendi toprakları üzerinde özgürce yaşayabilir.

Kürtlerin bu istekleri, dünya konjonktürüne de uygun ve demokrasinin de gereği olan taleplerdir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Kopenhag Kriterleri ve Birleşmiş Milletlerin çeşitli belgelerinde olan haklardır. Bu haklar, ülkeyi bölen değil, aksine ülke insanlarının gönüllü birlikteliğini, ülkenin bütünlüğünü gönül ve rıza birliğiyle sağlayan olgulardır.

Serbestî: *Siz bu konuda, Türkiye'nin çeşitli partilerinde yer alan Kürt siyasetçilerine ne söylemek istersiniz?*

M.E. Sever: Her insanın, ailesine, hemşehrilerine, bölgesine faydalı olmak, onların ekonomik, sosyal ve fikir alanlarında mutluluğunu ve refahını, daha iyi bir yaşamı, temin etmek arzuları vardır, olmalıdır da! Bu arzu insan tabiatının, inanışlarının ve geleneklerinin aynı zamanda evrensel değerlerin de gereğidir. Eğer, hizmet etmek istediğiniz halk, Kürt halkı gibi mazlum, her hususta diğer bölgelerle kıyaslandığında geri bırakılmış, temel hak ve özgürlüklerine kavuşamamış bir halk ise, bu halka hizmet etmek, o halkın aydınlarının ve siyasetçilerinin boyunlarının borcudur, farzdır.

Bu nedenle, makul bir çizgide, çağdaş ve demokratik bir parti oluştuğunda, diğer partilerde bulunan Kürt siyasetçilerinin kendi insanının, kendi fakir bölge halkının yanında ve hizmetinde olacağına eminim.

Serbestî: *Mart ayının sonunda Diyarbakır'da "Kürdüm, Tarafım, Talep Ediyorum" başlığı altında Kürtlerin bazı temel taleplerini içeren bir metin imzaya açıldı ve bu, bir kampanya şeklinde sürdürülüyor. Sizin bundan haberiniz var mı?*

M.E. Sever: Bu kampanyayı duydum, ancak içeriğini bilmiyorum. Kürtlerin demokratik haklarıyla ilgili taleplerini dile getirecek imza kampanyalarına destek vermeleri gayet insani, sivil ve demokratik bir tavırdır. Destekliyorum.

Şerafettin Elçi Tavrını Dürüstçe Ortaya Koyuyor

Serbestî: *Bir süreden beridir Sayın Şerafettin Elçi, federasyon formülünü savunuyor, dillendiriyor. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?*

M.E. Sever: Şerafettin Bey'in bu konudaki görüşlerini hem medyadan, hem de birebir görüşmelerimizden biliyorum. Sayın Elçi, bu konudaki tavrını dürüstçe ortaya koyuyor. Kürtler, kendi kaderleriyle ilgili konularda, düşüncelerini özgürce ortaya koyma, söz ve karar sahibi olmak istiyor. Demokratik haklarını elde etmede istekli ve kararlıdır. Biz de, Türki-

www.arsivakurdi.org

ye'de bu özgür ortamın oluşturulmasını istiyoruz. Bu ortam sağlanmalıdır.

Kürtlerin kendi kaderlerini belirlemeleriyle ilgili, bu konularda ki eğilimlerini anlamak için bir anket yapılmış değil tabi, ancak halkın eğilimini, halkın içinde olan insanlar bilir.

Kürtler, dünyadaki diğer halklar gibi, bir halktır, kendi kaderini belirleme, kendi kendini yönetme hakkına sahip olmalıdır.

Federasyon, uluslararası hukukta ve anayasalarda ülkeleri bölen bir yönetim şekli değildir. Türkiye'de de tabii, Türk ve Kürt halkı gönül ve rıza birliği ile, ülkeyi birlikte yönetmeyi kabul ederlerse, ikna ederlerse, bu makul bir çözüm olur. Böyle bir çözüme ben de sıcak bakıyorum. Yani Türk ve Kürt halkının, ülkenin sınırları değişmeden, ülke bölünmeden, aynı bayrak altında birlikte yaşaması, yönetimin paylaşılmasıdır. Bu, her iki halkın refah ve mutluluğu yakalamada, ülkede barışın oluşmasında, önemli birleştirici bir formüldür diye düşünüyorum.

Serbestî: *Çeşitli vakıf ve dernekler, HAK-PAR, imza kampanyasını başlatanlar ve Sayın Şerafettin Elçi ile birlikte girdiğiniz arayışlar vs. tüm bunlar Kürt muhalefetinin önemli kümeleridir. Sizce tüm bunların bir araya gelebilme imkânı var mı?*

M.E. Sever: Tabii şu anda, siyasi bir kurum değiliz, ama böyle bir arzumuz var, çalışma ve temaslarımızın hedefi bu. Biz, gelin arkamıza takılın, kuracağımız partiye girin demiyoruz. Kişi ve kurumlarla temasa geçerek, düşüncelerini almak, eğilimlerini belirlemek ve sonuçta ne yapılabilir? arayışı içindeyiz. İnsanlarımız ve aydınlarımız, sonuçta bir partiye ihtiyaç duyarlar ve bu yönde bir karar verirlerse, o zaman kurulur.

Bu bağlamda, daha önce kurulmuş bir parti olan HAK-PAR, Kürtlerin demokratik hak ve taleplerine sahip, Kürdi duruşu olan bir kurumdur. Dolayısıyla, Kürtlerin demokratik taleplerini, bölgenin sosyo-ekonomik refahını ilgilendiren konularda, onlarla dayanışma içinde olmaktan hatta onlarla birlikte yeni bir siyasi oluşum içinde olmaktan memnuniyet duyarız.

Serbestî: *Siz Newroz kutlamalarının akabinde, anti Kürtlük temelinde gelişen bayrak kampanyasını nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Genel kurmayın adeta düğmeye basması, arkasından tüm medyanın bu koroya katılması, evlere, araçlara bayrakların asılması, bayraklı yürüyüşlerle halkın galeyana getirilmesi, bir şeylerin hazırlığı gibi geldi bana. Türk milliyetçiliğini ayakta tutmak. Milliyetçiliğe su vermek. Kürtlere göz dağı verme provası yapıldı sanki.

M.E. Sever: Medyada izledik. Reşit olmamış 2 çocuk, bayrağı yerlerde sürüklüyor, tekmeliyor, hemen yanı başında televizyon kamerası hazır, sanki provokasyon kokuyor. Ancak, işin bundan sonrası önemli. Genel kurmayın adeta düğmeye basması, arkasından tüm medyanın bu koroya katılması, evlere, araçlara bayrakların asılması, bayraklı yürüyüşlerle halkın galeyana getirilmesi, bir şeylerin hazırlığı gibi geldi bana. Türk milliyetçiliğini ayakta tutmak. Milliyetçiliğe su vermek. Kürtlere göz dağı verme provası yapıldı sanki.

AB'nin Kıbrıs'ı Türkiye'nin elinden alacağı, Ermeni soykırımının kabul ettireceği, Kürtlere bazı demokratik hakların verilmesi sonucunda ülkeyi böldüreceği savını yayarak, AB karşıtı kamuoyu yaratmak isteyen bazı güçlerin tezgahı gibi.

Bayrak bir ülkenin varlık, egemenlik simgesidir. Tüm bayraklara, o ülkede yaşayan halklara olan saygının bir gereği olarak saygı gösterilir. Aksine ona saygısızlık yapmak son derece çirkindir. Tabii ki yaşadığımız ülkenin bayrağına saygı herkesin görevidir. Bayrak sevgisiyle ilgili şu hususu da belirtmekte yarar var. Evet, bayrak bir ülkenin egemenlik sembolüdür, sınırlarını, yurttaşlarını temsil eder, ancak başka bir yönüyle de, bayrak o ülkenin halkını oluşturan, farklılıkların da haklarını, yani kendini farklı bir halk sayan vatandaşlarının da temel hak ve özgürlüklerini (Dil, kültür, kimlik ve inanç ile ilgili) koruması ve kollaması gerekir ki, bu da vatandaşlarının bayrağa karşı sevgi ve saygı bağını pekiştirir.

Yani devletin sembolü olan bayrak, farklılıkların haklarını engelleyen değil, koruyan bir görevi yüklenmesi gerekir. Aksi taktirde ona karşı saygı ve sevgi azalır. Örneğin, Irak'ta, Halepçe katliamı yapan Saddam Hüseyin'in devletine ve bayrağına saygı gösterilmediğini herkes bilir. Başka bir örnek, Vietnam Savaşı'nın olumsuzlukları nedeniyle Amerikan halkı, savaşı protesto etmek için kendi bayrağını yakmışlardır. O insanların tepkisi, o günkü ABD yönetimine ve yönetim tarzına karşıdır.

Bu nedenlerle, bayrağa karşı, birkaç çocuğun yaptığı bir hareket neticesinde, hemen "vatan elden gidiyor" naralarıyla, milliyetçi bir cephe yaratmanın tehlikesini ve yanlışlığını vurguladım.

www.serxwakurdi.org

Serbestî: *Bir bakıma Türkiye'nin en yüksek karar mercii olan Türk Genel Kurmayı'nın "sözde vatandaşlar hainler tarihe baksınlar" şeklindeki açıklamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?*

M.E. Sever: Bizim öteden beri söylediğimiz şu: Devlet dediğimiz, idari, siyasi, askeri, hukuki vs. erkin (yani başta TBMM, Hükümet, Yargı, Türk Silahlı Kuvvetleri gibi) ülkenin vatandaşları karşısında eşit mesafede olmaları gerekir. Bir kesimine daha yakın, bir diğer kesimine daha uzak olması yanlıştır. Yani devletin, Türklere-Kürtlere, Sunnilere-Alevilere, dindarlara-ateistlere, işverene-işçilere, eşit mesafede durması gerekir. Aksi taktirde bu kesimler arasındaki farklı yaklaşım, öz-üvey yaklaşımı veya hakiki-sözde yaklaşımı vatandaşları gücendirebilir ve tavır takınmaya itebilir.

Örneğin, Genelkurmay'ın bildirisinde "sözde vatandaşlar" veya "hainler tarihe baksınlar" şeklindeki açıklamaları son derece inciticidir. Vatandaşın, birey bazında, iyisi-kötüsü, vergisini vereni-vermeyeni, suç işleyeni-işlemeyeni olur, ancak "sözdesi" olmaz. Hele hele tarihe baksınlar diyerek, Zilan deresinde öldürülenleri, Diyarbakır darağaçlarını, Dersim mezalimini, devletin önemli bir erkinin vatandaşlarının bir kesimine hatırlatması son derece ürkütücüdür.

Zaten Genel Kurmay'ın bu bildirisi olmasaydı, sanırım bayrak olayı bu kadar abartılı ve yaygın olmayacaktı. Bu kampanya devletin ve Genelkurmay'ın bir kararıdır.

Devletin bu ülkede yaşayan vatandaşları arasında farklı yaklaşımına bir örnek de "farklı soydaşlık"tır. Devlet, bu ülkede yaşayan Boşnak vatandaşının akrabası olan Bosna'daki soydaşlarına, Çeçen vatandaşlarının akrabası olan Çeçenistan'daki soydaşlarına, Batı Trakya'da ve Kıbrıs'ta yaşayan Türk soydaşlarına, hamilik, sevgi ve her türlü yardımını esirgemediği halde, kendi ülkesinde yaşayan 15-20 milyon civarındaki Kürtlerin soydaşları olan Güney Kürdistan'daki Kürtlere bırakın yardım yapmayı, bu kadar düşmanlık yapması neden? O halkın da dünyadaki tüm halkları gibi özgür olmasına kendi kendini yönetmesine neden bu kadar karşı? O halkın liderlerine neden "Küstah" vs. gibi aşağılayıcı ve hakaret edici sıfatları kullanıyor. Bu gibi hakaretlerin, bu ülkede yaşayan soydaşlarını incittiğini neden düşünmüyor? Böyle mi iç barış ve demokrasi sağlanır.

Milli Haklarına Sahip Çıkan Bir Milliyetçilik Meşrudur Ancak Türkiye'deki Türk Milliyetçiliği Faşizmdir

Serbestî: *Türk entelejansiyası ve Türk akademik çevrelerinin bu konudaki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Çünkü bu kesimin önemli bir kısmı bayrak kampanyasını desteklerken, liberal kısmı da, "Türk milliyetçiliği Kürt milliyetçiliğini kışkırtır" şeklinde bir uyarıda bulunuyor. Siz bu değerlendirmeyi çok insaflı buluyor musunuz? Bu, gaspçı ile gasp edileni aynı kefeye sokmak değil mi?*

M.E. Sever: Türk milliyetçiliği saldırgan ve haksız bir milliyetçiliktir. Ancak Kürt milliyetçiliği gasp edilen haklarını almayı savunan bir taleple ortaya çıkıyor; hiçbir saldırganlığı yoktur. Kendi çocuğunun ve kendi köyünün adını kullanamayan, kendi anadilinde eğitim imkânından yoksun bırakılan bir halk var. Kürtçe konuşmanın bile yasak olduğu dönemlerden geçtik. Bu haklarına sahip çıkmak isteyen bir milliyetçilik meşrudur, haklıdır. Bu, bir başkasının hakkını, hukukunu gasp etmek değildir. Ama Türk milliyetçiliği gasp edicidir; bir başkasının ötekinin hakkını, hukukunu gasp etmeye yönelik bir milliyetçiliktir. Bu anlamda Türk milliyetçiliği bir halkın haklı taleplerini gasp eden ve tehditkâr bir milliyetçiliktir. Sadece Bulgaristan'da, Batı Trakya'da veya Kıbrıs'taki Türk halkının savunulması ile ilgili Türk Milliyetçiliği meşrudur, haklıdır. Ancak her şeyin Türk olduğu Türkiye'de Milliyetçilik faşizmdir.

Serbestî: *Son olarak size kişisel bir soru sormak istiyorum. Kendi anılarınızı yazmak veya başka bir alanda bir kitap çalışması şeklinde bir çalışmanız var mı?*

M.E. Sever: Kürt tarihinde önemli bir vaka olan Azadi Örgütü'yle ve Cibranlı Halit Bey'le ilgili bir çalışmam var. Bu konuyu aydınlığa çıkarmak istiyorum. Türkiye'deki Kürt hareketleriyle ilgili arşivlerin çoğu açılmış. İstiklâl Mahkemeleri, Dersim ve Koçgiri'yle ilgili zamanında çok gizli olan belgeleri, TBMM'nin arşivinden ve çeşitli arşivlerden çıkarmak bugün mümkün. Ama hâlâ Azadi'yle ilgili bir gizlilik, bir karanlık var. O karanlığı aydınlatmak gerekiyor. Azadi örgütünün bazı üyeleri bizim yakın çevremizden ve akrabalarımız olduğu için hâlâ o sürecin canlı şahitleri var. Bu canlı şahitler bir çok şeyi biliyorlar.

www.arsivakurdi.org

Sağlam Bir Kürt Muhalefeti Gelişiyor

İbrahim Aksoy*

***Serbestî**: Kürt ulusal demokratik muhalefetini nasıl değerlendiriyorsunuz? Böyle bir muhalefetten söz edilebilir mi? Kürt muhalefetinin durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?*

İbrahim Aksoy: Tabii ki Kürt muhalefeti var. Son 30 yılda olup bitenlere baktığımızda, hem de çok önemli bir muhalefet olduğunu, Kürt halkının özgürlüğü için değişik yol ve yöntemlerin denendiğini görüyoruz. Ancak, Kürt muhalefetinin bugünkü dünya ve Türkiye'nin siyasi durumunu hazırlıklı karşılayamadığını düşünüyorum. Yani Kürtler bu yeni siyasi koşullara hazırlıksız yakalandılar. Bu yeni siyasi duruma, sadece Kürtler değil, genel olarak Kürtlerin hak ve özgürlüklerini engelleyen devletler de hazır değildi. O nedenle diyebilirim ki, Kürtler yeni yeni ortama alışmaya ve hazırlanmaya çalışıyorlar.

Bakınız, güneydeki gelişmeler ne kadar baş döndürücü bir hızlı gelişiyor. Daha düne kadar dağda savaşan Peşmerge lideri artık Irak'ta Devlet Başkanı. Özellikle Türkiye'deki Kürtler, bölgelerinde gelişen bu yeni duruma hazırlıklı değildi. Türkiye'de, Avrupa Birleşik Devletlerine üye olma yönünde yapılan hazırlıklar ve bu yöndeki yasal değişiklikler, Kürtçe yayının yapılması, kısmen de olsa fikir özgürlüğü önündeki engellerin kaldırılması, tüm bunlara baktığımızda, Türkiye'yi yönetenlerin de, bir değişim içinde olduğunu ancak bu değişimi de zaman zaman savsakladıklarını görüyoruz. Türkiye'de bir taraftan hala Kürtlere hak, hukuk tanımama yönünde bir direnç söz konusu, diğer taraftan Kürtlerin hak ve özgürlüklerinin karşılanmasını zorunlu kılan bir değişim süreci Türkiye'nin etrafını kuşatmış durumda.

Ancak şu an geldiğimiz nokta itibariyle, Kürtlerde enine boyuna sağlam ve sağlıklı bir muhalefetin imkanları, nedenleri ve nasılları üzerinde bir tartışmanın ve bu yönde bir arayışın başladığını görüyorum. Bu anlamda çok sağlıklı bir Kürt muhalefetinin geliştiğini söyleyebilirim. Uzun bir mücadelenin sonucunda, artık Kürtlerde özne ve birey olmak anlamında çok önemli bir gelişme var. Kendisinin ve mensubu bulunduğu toplumun sorunlarını artık bireyler tartışıyor. Bu anlamda her bir birey muhalif bir güçtür. Bireyler bir araya geliyor, her bir bireyin ortak bir siyasi iradeye nasıl bir katkı yapabileceğini tartışıyorlar. Bu tek tek bireylerin bir araya gelerek çok önemli bir siyasi güç meydana getireceklerine inanıyorum.

Kürt toplumunun tüm kesimleri, din adamlarından tutun da, tüccarından, iş adamından, işçi ve köylüsüne kadar herkesin ne yapmalı tartışması içinde olduğunu gözlemlemek mümkün. Değişik yer ve platformlarda aydınlar da aynı konuyu tartışıyor. Tüm bu tartışmaların ortak bir siyasi iradeye dönüşerek somut bir hedefe yöneleceğine dünya ve Türkiye siyasetinde Kürt cephesinde görünen siyasi boşluğu dolduracağını düşünüyorum.

* Matalya ESki Milletvekili

www.arsivakurdi.org

Federasyon Görüşü Gittikçe Ağırlık Kazanıyor

Zaten ilginç olan, halkın arasında "Federasyoncular" ile "Demokratik Cumhuriyetçiler" gibi bir ayrımın artık yapılıyor olmasıdır ve yoğun bir biçimde federasyon görüşü ağırlık kazanıyor; demokratik cumhuriyetçiler ise gün geçtikçe kan kaybediyor. Bu doğrultuda herkesin gönlünde yeni bir siyasi yapılanma arzusu var.

***Serbestî**: Uzunca bir süreden beridir, Sayın Şerafettin Elçi tarafından sık sık dile getirilen federasyon formülüne nasıl bakıyorsunuz?*

İbrahim Aksoy: Öteden beri Kürt sorununu demokrasinin bir sorunu olarak görüyorum –ama dikkat edin, demokratik bir sorun değil-. Yani söylemek istediğim şu; Kürt sorunu sadece insani bir sorun değil. Çünkü Kürt halkının idari, yani, kendi kendini yönetebilme sorunu vardır. O nedenle, bugün bütün dünyada halkların kendi kendilerini yönetmesinin ön plana çıktığı bir süreçte, Kürt meselesini sıradan bir demokratikleşme sorunu olarak görmek çok büyük bir yanılgı olur. Bu bağlamda, Kürt meselesi de ancak federatif bir yönetimle çözülebilir. Bunun örnekleri dünyada çoktur. Örneğin İsviçre; üç resmi dilli, üç toplumlu bir ülkedir. İsviçreli hiç bir Alman, "ben Alman'ın" demiyor; "ben İsviçreliyim" diyor. Mesela tek ulus olduğu halde birçok federasyondan oluşan Almanya örneği var. Belçika örneği yine öyle. Bugün dünyanın çoğu yerinde federasyon, çağdaş dünyanın kaçınılmaz bir yönetim biçimidir. O nedenle Kürtlerin kendi federasyonunu, kendi yönetimini oluşturarak dış politikada da Ankara üst yönetimiyle birlikte kendi kendilerini yönetebilmesi yönündeki federatif bir çözümün, hem Kürtler açısından hem de Türkiye'nin AB'ye üye olması bakımından en iyi çözüm olacağı inancını taşıyorum.

***Serbestî**: Aldığımız bilgelere göre, Şerafettin Elçi'nin federatif bir yönetim biçimini hedefleyen bir siyasi parti çalışması var. Galiba siz de bu çalışmanın içindesiniz. Bu konuda bize ne söylebilirsiniz? Bir de Kürdistan'da dolaştınız...*

İbrahim Aksoy: Tabii, biraz önce de belirttiğim gibi büyük bir arayış var. Bu çerçevede insanların bir araya gelip büyük bir bütünlük oluşturacaklarına inanıyorum. Bu bağlamda federatif sistemi hedef alan, Güney'le iyi ilişkiler içinde bulunan, Avrupa ve Amerika ile çelişmeyen siyasi bir yapıda yer almak, katkıda bulunmak bana göre bir yurtseverlik görevidir.

Diyarbakır'a, Batman'a gittik. Her kesimle sohbet etme olanağımız oldu. Kürtlerin kendi taleplerini dile getirecek bir siyasi yapıdan yoksun olduklarını gördük. Var olan siyasi yapıların Kürtlerin bugünkü taleplerine cevap vermediklerini, yeni bir siyasi yapılanmaya ihtiyaç olduğu yönünde çok yaygın bir tartışma var. Zaten ilginç olan, halkın arasında "Federasyoncular" ile "Demokratik Cumhuriyetçiler" gibi bir ayrımın artık yapılıyor olmasıdır ve yoğun bir biçimde federasyon görüşü ağırlık kazanıyor; demokratik cumhuriyetçiler ise gün geçtikçe kan kaybediyor. Bu doğrultuda herkesin gönlünde yeni bir siyasi yapılanma arzusu var.

***Serbestî**: Kürt illegal örgütleri geçmişte, yollarını ayırarak Kürt sol örgütlerinden ayrı örgütlenme tezini savundular. Ancak bu ayrı örgütlenme tezi legal alanda henüz belirginleşmemiştir. Siz artık legal alanda da Kürtlerin kendi ayrı siyasi partilerini kurmalarını mı düşünüyorsunuz?*

İbrahim Aksoy: Elbette ki, federatif yönetim doğrultusunda Kürtlerin kendi örgütlerini, partilerini kurması gerekiyor. Ancak, Türkiye'de federatif bir yönetim biçimine evet diyen, böyle bir çözümüm Türkiye'de yaşayan herkesin çıkarına olacağını düşünen; din, dil, mezhep, etnik kimlik ayrımı yapmaksızın her kesimden insanın böyle bir partide yer alabilmesinin gerektiği inancındayım.

Genelkurmay Arı Kovanına Çomak Soktu

***Serbestî**: Son günlerde, Türkiye'de bayrak kampanyası çerçevesinde gelişen faşizan dalga hakkında ne düşünüyorsunuz?Türkiye'de sıkça kullanılan bir tabirle, sanki bir yerlerden "düğmeye basıldı"...*

İbrahim Aksoy: Ben düğmeye basıldı demeyeceğim, arının yuvasına çomak sokuldu. Çomağı sokan da belli ki, Genelkurmay'dır. Önceden birkaç yerde bayraklı yürüyüş düzenlendi. Sonra iş geldi Mersin'de bir iki çocuğun bayrağı yırtmaya çalıştığına -bunun doğruluk derecesini de bilmiyoruz, basında izlediğimiz kadarıyla söylüyorum- dayandı. Bundan iki gün sonra Genelkurmay Başkanı, yaptığı açıklamada "bayrağı yırtanların kellesini koparırız" yönünde bir ifade kullandı. Ondan sonra bir bayrak kampanyası başladı. Eğer bu olayda bir sorumlu aranıyorsa bana göre, Genelkurmay Başkanı'dır.

www.arsivakurdi.org

***Serbestî**: Siz neye bağlıyorsunuz, Genelkurmay Başkanı açıkça Kürtleri hedef alan bir açıklamada bulundu?*

İbrahim Aksoy: Bu bence planlı bir olaydı. Arı kovanına çomak sokanlar, halkın refleksini test etmek ve bu refleksi kendi lehlerine dönüştürmenin hesabını yapıyorlardı. Ancak bu hesabın tutmadığını gördüler. Daha Trabzon'da ters tepti. Türkiye'deki demokratik kamuoyu buna tepki gösterdi. AB'ye girme hedefi yaklaştıkça, Türkiye'nin birikmiş sorunlarının çözümünü kapıya dayadıkça, bu durum, Türkiye'de belirli kesimleri zor durumda bırakıyor. İşte bu kesimler, kamuoyunun reflekslerini deneyerek, bu refleksi ne zaman ne şeklinde kendi lehlerine dönüştürebileceklerinin hesabını yaptılar. Tam bu sırada Cumhurbaşkanı'nın Suriye'yi ziyaret etmesi dikkatlerden kaçmayan diğer bir konudur. Avrupa'nın, Amerika'nın hatta Arap ülkelerinin bile Suriye'nin Beyrut'tan çekilmesi ültimatomunu verdikleri bir sırada, Ahmet Necdet Sezer'in ziyareti, Suriye'ye moral destek vermiştir. Oysa 15 yıl kontrollü ve düşük yoğunluklu sürdürülen savaştan, Türkiye, Suriye'yi sorumlu tutuyordu. Ne oldu da aniden Türkiye'nin Şam aşkı alevlendi. Bana göre bayrak kampanyası biraz da Ahmet Necdet Sezer'in Şam ziyaretini örtmeye yönelikti. Çünkü bütün dünya Türkiye'ye gitme dedi, ama o gitti.

***Serbestî**: Tabii bu kampanyanın dışa dönük bir yönü, bir hedefi olabilir. Ancak Genelkurmay Başkanının açıklamasında, mesajın kime yönelik olduğu çok açıktır. "Sözde vatandaşlar", "tarih sayfalarına baksınlar" şeklindeki ifadelerin "içe" dönük olduğu çok açıktır.*

İbrahim Aksoy: Bu mesaj çok net, Kürtleri kast ediyor. Ancak bu mesajı çok talihsiz buluyorum. Kendi vatandaşlarına "sözde vatandaş" demenin, o "sözde vatandaşlar" üzerinde nasıl bir tepki yarattığını düşünmüyor. Bunlar çok yaralayıcı şeyler.

Türk Irkçılığını Kürt Milliyetçiliği Söylemiyle Örtmek İstiyorlar

***Serbestî**: Peki, Türk entelejensiyasının bu konuya ilişkin değerlendirmesini nasıl buluyorsunuz. Sağcı faşizan kesimler bir yana en son 200 liberal Türk aydını, bayrak kampanyasına ilişkin kaygılarını dile getirdikleri açıklamasında, "aşırı Türk milliyetçiliği aşırı Kürt milliyetçiliğini" kışkırtıyor şeklinde bir değerlendirme yaptılar. Siz bu değerlendirmeyi çok insaflı buluyor musunuz?*

İbrahim Aksoy: Bir kere aşırı ırkçı Türk milliyetçilerinin Trabzon'da saldırdığı kesimler, Kürt değildir. Ama Kürtlere saldırıyorlarmış gibi bir hava yaratıldı. Türkiye'de her türden milliyetçilik sınırlarını aşan Türk ırkçılığı körükleniyor, yeniden gündeme getiriliyor. Bazıları bu ırkçılığın Avrupa'da yeri olmadığını çok iyi biliyor, o nedenle buna karşıt bulmaya çalışıyorlar. O da Kürt milliyetçiliği. Buna kargalar güler. Kürt olmanın yasak olduğu bir yerde, aşırı Kürt milliyetçiliğinden nasıl söz edilir. Bugüne kadar Kürtler, kime hangi baskıyı yapmışlar? Hangi toplumun konuşmasını yasaklamışlar? Hangi toplumun kendi topraklarında özgürce yaşamasını yasaklamışlar? Hangi ülkelerin topraklarını işgal etmeye kalkışmışlar? Mahkemeleri ve polisleriyle kimleri Kürtçe konuşmadığı için cezalandırmışlar? Tüm bunları göz önüne getirdiğimizde Kürtleri milliyetçilikle suçlamaya çalışanlar, insafsızca davranıyorlar ve Türk ırkçılığını aklamaya çalışıyorlar.

***Serbestî**: Yapılan bazı anketlerde Türklerin %82'sinin Amerikan karşıtı olduğu gibi bir sonuç ortaya çıkmış. Siz bunu, neye bağlıyorsunuz?*

İbrahim Aksoy: Türkiye'de gördüğüm şu: Amerikan karşıtlığı, Kürt karşıtlığına örtü edilmeye çalışılıyor. Newroz'dan önce Kadıköy'de solcular bir araya gelerek "Amerika Irak'tan defol" diyorlardı. Bu insanlar "Amerika Bosna-Hersek'ten defol, Afganistan'dan defol" demiyorlar. Tam tersine Amerika'nın oralardaki varlığını destekliyorlardı. Bunun anlamı şu: "Ey Amerika sen Irak'ta bulunduğun sürece biz, Kürtlere baskı yapamayız; oradan çık ki, Kürtleri ezelim". Mantık bu. Helepçe katliamını, Kürt Enfalını görmüyorlar, Irak'ın değişik yerlerinde, toplu mezarlardan çıkarılan 380 bin cesedin kemiklerini üst üste yığarsan bir dağ olur bunu görmüyorlar. Ama Amerika'ya "çekil" diyorlar. Kürtlerin güneyde elde ettikleri hakları Amerika'nın sayesinde elde ettiğini düşünüyorlar ve bunun için de Amerika'ya düşman kesiliyorlar. Amerika'nın o haklarının elde edilmesinde büyük bir desteğinin olduğu doğrudur. Ancak hiç kimse unutmasın ki, yüz yıldan beridir Kürt halkı canını dişine takmış, orada özgürlük mücadelesini vermiştir.

Burada Kürtler de, kimlerin onlara dost, kimlerin onlara düşman olduğunu çok iyi biliyorlar. Amerikan veya İsrail düşmanlığının Kürtlere yaramayacağını Kürtler çok iyi biliyorlar, böyle bir düşmanlık yapacaklarını da hiç zannetmiyorum.

www.arsivakurdi.org

"Kürtler Ne İstiyor?" Bildirisiyle Oyun Bozuldu ve Asıl Dalga Dipten Geliyor

Behlül Yavuz*

Serbestî: *Sayın Yavuz, Mart ayının sonunda, Diyarbakır'da 83 kişi bir araya gelerek Türkiye'nin federal bir şekilde yeniden düzenlenmesini ve Kürtlerle ilgili diğer bazı temel talepleri içeren "KÜRDÜM, TARAFIM, TALEP EDİYORUM" başlığı altında bir imza kampanyası başlattılar. Siz de imza kampanyasını başlatanların içinde yer alıyorsunuz. Neden böyle bir kampanyaya ihtiyaç duydunuz?*

Behlül Yavuz: Daha önce gazete ilanı şeklinde 200 Kürt şahsiyeti tarafından imzalanan ve Avrupa'da gazete ilanı şeklinde yayınlanan "Kürtler ne istiyor" başlıklı bildirinin bir devamı olarak da görebilirsiniz. Avrupa'da yayınlanan bildirideki taleplerin sadece aydınların bir talebi değil aynı zamanda Kürt halkının asgari talepleri olduğunu belirtmek için böyle bir imza kampanyasını halk arasında başlattık. Avrupa'da yayınlanan bildiride Kürtlerin talepleri çok iyi formüle edilmemiş olabilir. Ancak bildiride şu hususun altı önemle çiziliyordu: "Kürt meselesi ancak Kürt halkının temel hak ve özgürlüklerine, Avrupa ölçülerine uygun bir şekilde kavuşmasıyla çözülebilir. Çünkü Kürtler adına bazı çevreler, Türkiye'nin AB yolunda attığı adımların Kürtler için yeterli olduğunu söylüyorlardı. Dolayısıyla o bildiriyle Avrupa kamuoyunun ve AB yetkililerinin hem Türk devletinin resmi söylemlerine hem de Kürtler adına hareket eden bazı çevrelerin yalanlarına kanmamasını ve Türkiye'nin Kürt meselesinin çözümünde henüz yolun başında bile olmadığını bütün dünyaya hatırlatmak istedik. Bu anlamda birilerinin oyununuda bozmak istedik. Çünkü Lozan'da "Kürtlerle Türkler kardeştir; Kürtlerin Türklerden ayrı bir talebi yoktur" şeklinde bir oyun oynanmıştı ve bu oyun tutmuştu. Ancak bu defa söz konusu bildiriyle bu oyunun bozulduğu inancındayım. Zaten o nedenle bildiri Türkiye'de büyük tepkilere yol açtı ve üzerinde fırtınalar kopartıldı. Bu tepki, 200 insanın imzasına değildi oyunun bozulmasından kaynaklanıyordu.

Hedef Bir Milyon İmza

Bu bağlamda, Diyarbakır'da bir grup arkadaş bir araya geldik ve Avrupa'da yayınlanan bildiride ileri sürülen taleplerin Kürt halkının da asgari talepleri olduğunu düşündük ve bu çerçevede böyle bir imza kampanyası başlattık. Hedef çok ciddi bir boyutta imza toplamaktır. Ama eğer hedeflediğimiz imzaları toplayamasak bu, Kürt halkının böyle bir talebinin bulunmadığı manasına gelmez, bizim bu konudaki yetersizliğimizi gösterir.

Serbestî: *Peki imza kampanyasının yürütülmesi konusunda, bir çalışma planınız var mı?*

Behlül Yavuz: Tabii ben kişi olarak henüz bu konuda aktif bir görev almış değil. Ama bazı komisyonlar kuruldu ve bir çalışma progra-

* Eğitimci.

www.arsivakurdi.org

mı yapıldı. Ancak bu tür kampanyalar ciddi bir organizasyon ve ciddi bir çalışma enerjisi gerektiriyor. O nedenle bu kampanyanın yürütülmesi sadece 83 insana bırakılamaz. Bundan dolayı kendilerini Kürt partisi olarak görenlerin, Kürt derneği ve Kürt kurumları ve Kürt yayın organları olarak bilinenlerin bu kampanyada görev almaları lazım. Eğer organize bir şekilde bu kampanya yürütülürse, inanıyorum ki, üç ay içerisinde 1 milyon imzayı toplamış oluruz.

Sivil toplum inisiyatifi açısından, sivil toplum mücadelesinde imza kampanyaları çok önemli bir yoldur. Bu kampanyamız da herhangi bir siyasi organizasyonun kampanyası değil, direkt her kişinin kendi imzasıyla katılımını hedefleyen bir sivil eylem biçimidir. Herkesten daha çok Kürtlerin bu tür sivil kampanyalara ihtiyacı olduğunu düşünüyoruz.

Serbestî: *Farz edelim ki, 1 milyon imzayı topladınız. Kürtler açısından bu neyi değiştirir neyi ifade eder?*

Behlül Yavuz: Elbette ki bu, sabahtan akşama bir şeyi değiştirmez. Ancak bu tür belgeler mutlaka Birleşmiş Milletlerde kayda alınır. Çünkü bu, bir halkın kendi taleplerini beyan etmesinin bir yoludur. Çünkü bu imzalar başta BM olmak üzere ilgili bütün taraflara gönderilecek. Bu tür faaliyetler kısa vadede sonuç alıcı olmayabilir. Ama uluslararası karar mekanizmalarının Kürtlerle ilgili vereceği kararlarda bu tür bir belgelerin muhakkak dikkate alınması gerekiyor. Güney Kürdistan'da da benzer bir kampanya yürütüldü. Belki güneydeki kampanyada toplanan imzalar, şu an sadece BM'nin arşivlerinde duruyor ama gerektiğinde o imza metnine müracaat edilir. Biz de bu anlamada Kürtlerle ilgili müracaat edilebilecek bir belgeyi BM ve bütün ilgili kurumların masasına bırakmak istiyoruz.

Sivil toplum inisiyatifi açısından, sivil toplum mücadelesinde imza kampanyaları çok önemli bir yoldur. Bu kampanyamız da herhangi bir siyasi organizasyonun kampanyası değil, direkt her kişinin kendi imzasıyla katılımını hedefleyen bir sivil eylem biçimidir. Herkesten daha çok Kürtlerin bu tür sivil kampanyalara ihtiyacı olduğunu düşünüyoruz.

Serbestî: *Peki farz edelim ki, Kürtler bir milyon imzayla değil iki milyon imzayla kendi bağımsız devletlerini talep etti ne olacak? Yani insanların kalkıp kendi devletlerini talep etmek gibi hakları da olması gerekmiyor mu?*

Behlül Yavuz: Tabii ki, insanlar bunu diyebilmelidir. Ama bizim bu kampanya, kendi devletini istemeye engel değildir.

HADEP Kürt Muhalefeti Değildir

Serbestî: *Kürt muhalefeti hakkında ne düşünüyorsunuz? Böyle bir muhalefet var mı varsa ne durumdadır?*

Behlül Yavuz: Bir kere şunu çok açık bir şekilde ifade etmek istiyorum ki, bugün Kürtler adına hareket eden ve Türkiye Kürtlerinin önüne konulan legal veya illegal birçok kuruluş, parti aslında Kürt kurumları değildir. Yani bir siyasi kuruluşta veya herhangi bir kurumda Kürtlerin bulunması o kurum ve kuruluşların Kürtlerin olduğu anlamına gelmez. Yani bugün HADEP ve çevresine Kürt muhalefeti denilemez; PKK hiç değildir. Bunlar bir milleti temsil edecek ciddi bir söyleme sahip değiller; bir milleti temsil edecek talepleri de bulunmuyor. Ne var ki bunların dışında kalan, siyasi mücadelede her zaman meşru yol ve yöntemleri benimseyen gerçek anlamdaki Kürt muhalefeti diyebileceğimiz kesimler de, siyasi anlamda tam bir güçsüzlük ve dağınıklık içindedir. Bu, hiç de hoş bir durum değil.

Tabii bu neden böyle derseniz? Unutmayalım ki, ağacı kesen baltanın sapı ağaçtandır. Olan şu: Yıllardır önemli bir "akıl" çok etkileyici yöntemleri kullanarak Kürtlerin eliyle bugün Kürtleri muhalefetsiz ve iradesiz bir duruma getirmiştir. Gerçek anlamdaki bir Kürt muhalefetinin karşısında sadece devlet ve devletin çeşitli aygıtları yok. Aynı zamanda, Kürtlüğün dışındaki her yol ve yöntemi kendine rehber etmiş, kan, şehit ve bedel üzerinde büyümüş bir Kürt gücü de, Kürt muhalefetinin karşısında duruyor. Kan dökmüş, kanın pazarlığını yapıyor; emek sarf etmiş emeğin pazarlığını yapıyor. Bugün kan ve şehit argümanlarıyla Kürt muhalefetinin önü kesiliyor. Söz konusu güç, bu argümanları sadece Kürt muhalefetine karşı kullanıyor. Devlet karşısında ise "ben her şeyi yanlış yaptım, Kürt de yok hakkı da yok" noktasından hareket ediyor.

Karşımızda böyle bir organizasyon var. Bu organizasyonun "aklı" da büyük. Bu büyük akıl İmralı'daki adamdan ibaret değil. Öcalan olsa olsa bu büyük "aklın" fonksiyonel bir elemanıdır. Ayrıca tüm bunlara rağmen eğer hâlâ ciddi bir Kürt muhalefetinden söz edilemiyorsa, elbette ki, kadro olarak bu he-

www.arsivakurdi.org

pimizin de bir beceriksizliği, eksikliğidir. Ancak karşımızda böyle büyük bir oyunun da bulunduğunu unutmamak lazım.

Bir milletin toprağını işgal etmek ve o milleti esaret altında tutmak için üstün bir askeri güç, hesaplanmış dünya dengeleri ve müsait bir ortamın varlığı yeterlidir. Ancak bir milletin ve o millete ait bireylerin beynini işgal etmek için bu, yukarıda saydığımız faktörlerin çok ötesinde ve farklı enstrümanlara ihtiyaç var.

Bakın, size küçük bir örnek vereyim: Papa'nın cenaze töreninde, küçük bir grup, bir organizasyonu temsil eden bayraklarla bulunuyordu. Normalinde, dünyanın her yerinde cenaze törenlerinin bir usulü, bir adabı bulunuyor. Ancak söz konusu olan küçük grubun eylemi adab dışıydı. Denilebilir ki, "ne olmuş 20 kişi bir bayrak sallamışlarsa", hayır mesele o kadar basit değildir. Papa'nın cenaze töreninde talepler sunmak öyle basit bir akıl değildir. Yıllarca ödetilen ağır bedellerden sonra, çok garip bir şekilde"Demokratik Cumhuriyet" kavramı ortaya atıldı. Hayatta Kürt talepleri konusunda hiçbir Kürdün aklına böyle bir kavram gelmezdi. Ama çok garip bir şekilde Kürtlerin kafasını bu kavramla ambale etmeye çalıştılar. Ancak baktılar ki, bu, tutmuyor şimdi de "Konfederalizm" kavramını ortaya attılar. Bunlar Abdullah Öcalan'ın kafasının içinden çıkan kavramlar değil. O nedenle Kürt muhalefetinin büyük bir "akıl"la boğuştuğunu görmek lazım.

Dolayısıyla Türkiye'deki Kürt muhalefeti bugün sadece öncü kadrolardan değil aynı zamanda liderlik yapacak, bir liderden de yoksun. Ancak her şeye rağmen; söz konusu büyük akıl ve büyük oyuna rağmen, ortak Kürt aklı gelişiyor. Bu kendi doğal mecrasında gelişiyor. Bugün bu gidişata razı olmayan her her Kürt kendi cephesinde mütevazı bir hedef için örgütleniyor ve görünen o ki, bu mütevazı kümeleşmeler ortak bir mecrada buluşacaklar. İşte o zaman, ortak bir akılla hareket eden gerçek anlamda bir Kürt muhalefetinden söz edilebilir.

Kürtler Kendi Ayrı Kurumlarını Oluşturmalı

Serbestî: *Siz de, artık Kürtlerin kendi ayrı partilerini kurmalarının gerektiğine inanıyor musunuz?*

Behlül Yavuz: Ben, az önce biz Kürtleri yönlendirip yönetmeye çalışan büyük bir akıldan söz etmiştim. Aslında bu akla göre, hiç ayrı örgütlemeye gerek yok. Demokratik Cumhuriyet, özgür vatandaşlık vs. bunlar ayrı örgütlemeyi gerektirmiyor. Bazı aklı evveller ortak bir ülkede yaşama ile ayrı örgütlemeyi birbirine karıştırıyorlar. Tıpkı bir insanın evlenmesi ve kendine ev kurması gibi, Kürt halkının da kendi partilerini ve örgütleri kurması gerekiyor. Ben milletsel haklarımı başka türlü nasıl elde edip koruyabilirim. Ben bu devletin ortağıysam kendi ayrı kurumlarımla bu devletle ortaklık etmeliyim. Ancak gelinen noktada Kürtlüğe ait ne varsa hepsine küçümser bir gözle bakılıyor.. Kürtlükten söz edilecekse Flash tv söz etmeli. Bu anlamda her yönüyle Kürtlüğün içini boşaltmaya çalışıyorlar. Hayır, başkalarının bize dayattığı şekliyle değil, biz kendimiz kendi kurumlarımızı kurup yöneteceğiz. O nedenle Kürtler mutlak suretle kendi ayrı kurumlarını oluşturmalıdırlar.

Bu konuda çok önemli gördüğüm bir kaç hususu daha dile getirmek istiyorum: Bir milletin toprağını işgal etmek ve o milleti esaret altında tutmak için üstün bir askeri güç, hesaplanmış dünya dengeleri ve müsait bir ortamın varlığı yeterlidir. Ancak bir milletin ve o millete ait bireylerin beynini işgal etmek için bu, yukarıda saydığımız faktörlerin çok ötesinde ve farklı enstrümanlara ihtiyaç var. İhtiyaç duyulan enstrümanların sayısını çoğaltıp azaltmak mümkünken, bu enstrümanların sonuç alıcı olması açısından olmazsa olmaz koşulu şudur: İşgal edilen milletin içinden, beyinleri işgal edecek organizasyonu çıkarmaktır. Dolayısıyla ben şahsen bugün Türkiye'de Kürtlerin karşı karşıya kaldığı asıl büyük tehlikenin bu beyinsel işgal olduğuna inanıyorum.

O nedenle Kürt olarak varolmanın tılsımının şu sözcüklerde saklı olduğunu düşünüyorum: Evde, sokakta, toplantıda, kısacası nefeslerin alınıp verildiği her an Kürtçe konuşmak, Kürtçe düşünmek, Kürtçe rüya görmek; Kürtçe okumak Kürtçe yazmak; nerede olursa olsun her Kürdü (beynini satmamakkaydıyla) sevmek Kürtler arası ayrım yapmamak; nerede olursa olsun Kürtler açısından kazanılmış her başarıyı, tüm Kürtlerin ortak kazancı olduğu duysunu bir yaşam tarzı haline getirmek; her milletin hakkı olan bağımsızlığın Kürt milletinin de hakkı olduğunu nesilden nesille kulaklara fısıldayarak ve taşınması gereken bir mefkure olduğunu belirtmek; ancak günümüz şartlarında demokratik federal bir yapının ideal bir çözüm olduğunun kararlı savunucusu olmak. Böyle

www.arsivakurdi.org

bir ruhu Kürtler arasında yaratacak bir organizasyona ihtiyaç vardır.

Bayrak yakma girişimine gelince, bu olayın bu kadar büyütülmesine ve yapılan açıklamalara da bakılırsa, bu işin daha önceden planlandığı ortaya çıkıyor. Düşünün ki, Reşit olmayan iki çocuk densizlik yaparak böyle bir eylem yaptı. Böyle bir densizliğin bu kadar büyütülmesinin ne gibi bir anlamı olabilir ki? O nedenle bu işin daha önceden planlandığı kanaatindeyim.

Federasyon En Barışçıl Çözümdür

Serbestî: *Şerafettin Elçi'nin federasyon formülüne ve bu yöndeki bir siyasi parti kurma arayışına nasıl bakıyorsunuz?*

Behlül Yavuz: Şerafettin Bey'le uzun dönem birlikte siyaset yapmışız; şimdi de kısmen birlikte hareket ediyoruz. Federasyon formülünün bugünün dünya koşullarına denk düşen en doğru çözüm olduğu kanısını Şerafettin Bey'le paylaşıyorum. Zaten bu formül, genel olarak iç içe ve yan yana yaşayan milletlerin özgürlükleri ve özellikle esaret altındaki milletler açısından en barışçıl çözümlerdendir. Çünkü bağımsızlığın yolu, barışla olmaz; örneği yok denilecek kadar azdır. Ama federasyonlar barışçı yollarla kurulmuştur. Irak'ta Talabani'nin Cumhurbaşkanı olması, Peşmerge ve Kürdistan parlamentosunun kendi konumlarını koruması dünyanın sonu olmadı. Bundan sonra petrolden gelen gelir, o ülkenin refahı için harcanacaktır. Unutmayalım ki, Saddam rejimi kadar gayri meşru başka bir rejim yoktu. Saddam rejiminin yıkılması zaten kaçınılmazdı ve Saddam rejiminden sonra Irak ve Kürdistan halkı barışçıl bir şekilde federasyonlaşmaya gidiyor; savaşarak değil. Şimdi Irak mutlu ve müreffeh bir geleceğe doğru gidiyor. Böyle hoş bir örnek varken, Türkiye'de de neden benzeri bir federasyon olmasın?

Serbestî: *Ama karşı taraf o kadar katı ki, mesela Türkiye'de Newroz'dan sonra bir bayrak kampanyası başlatıldı. Genelkurmayın konuyla ilgili yaptığı açıklamaya da bakılırsa bu kampanya adeta Kürtleri sindirmeye veya Kürtlere göz dağı vermeye yönelikti. Bayrağa saygı deniliyor ama bu devletin kendisi bu bayrağa ne kadar saygılıdır. Ünlü Diyarbakır zindanında bayrak nerdeyse bir işkence aleti olarak kullanılıyordu. Ayrıca şu da bir gerçek ki, Kürtler bu bayrağın altında hep zulüm gördüler...*

Behlül Yavuz: Ben bu konuda çok küçük bir örnek vermek istiyorum. 12 Eylül döneminde, Diyarbakır zindanında, her tarafı Türk bayraklarıyla donatılmış –ama bir santimetrekaresi boş bırakılmayan- odalarda ve İstiklal marşının sonuna kadar bağırtıldığı ortamda, asker olarak bildiğimiz insanlar tarafından tutuklulara işkence yapılıyordu; insanlar tecavüze uğruyordu.

Bakın, normalinde Kenan Evren çağdaş demokratik bir ülkede olsaydı, değil general çavuş bile olamazdı. Ancak bu ülkede Genelkurmay Başkanı oldu; ülkeyi kurtardı, cumhurbaşkanı oldu; yeni Anayasa yaparak memleketin %92'sine kabul ettirdi. Bu anlayışla ülkenin hiçbir değeri, gereken saygın yerde tutulamaz.

Ayrıca Mustafa Kemal'in şahsiyle ilgili bir alıp veremediğim yok. Ama Kemalizm denilen ve özünü Türk ırkçılığından ve Kürt düşmanlığından alan ideolojinin artık terk edilmesi gerekiyor. Dünyada tek bir adamın 'ideolojisi'yle yönetilen ülke yok.

Bayrak yakma girişimine gelince, bu olayın bu kadar büyütülmesine ve yapılan açıklamalara da bakılırsa, bu işin daha önceden planlandığı ortaya çıkıyor. Düşünün ki, Reşit olmayan iki çocuk densizlik yaparak böyle bir eylem yaptı. Böyle bir densizliğin bu kadar büyütülmesinin ne gibi bir anlamı olabilir ki? O nedenle bu işin daha önceden planlandığı kanaatindeyim. Ve bu tür gergin durumlardan medet umanlar da, çıkarını gerçek anlamada Türkiye'nin demokratikleşmesinde görmeyenlerdir. Ancak bu konuda da Türk siyaseti sınıfta kalmıştır. Bugüne kadar iradeli gibi görünen Erdoğan hükümeti, bu konuda askerlere "dur" diyemedi.

Serbestî: *Kürt siyasetçisi de, Kürt halkının talepleri ile "öteki" muhatabın arasındaki noktada, sanki sağlam durmuyor gibi. Bir siyasetçi için güven çok önemlidir. Eğer bir siyasetçi halkın taleplerinin kararlı bir savunucu olmaz ve bu konunda muhatabına karşı da sağlam durmazsa, her iki taraf da birbirlerinin gözünde güvenilmez bir durumu düşer. Kürt siyasetçi tipi de sanki iki arada bir derede kalıyor; bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?*

Kürt Siyasetçisi Sağlam Duruyor mu?

Behlül Yavuz: Doğrusu Kürt siyaseti çok kirletildi. Bu kirlenmişlik sürecinde maalesef Kürt aydını ve

www.arsivakurdi.org

Kürt siyasetçisi de dik duramadı ve öylesine kuşatıldı ki, dünyaya da açılamadı. Asıl bu konuda, şimdi AB sürecinin önemi devreye giriyor. Bir, konuşabilme ve tartışabilme imkanının önünü açıyor. İki, artık bu siyaseti kirletenleri yüksek sesle adlandırabiliyorsunuz. Bundan böyle artık herkes kendi küçük kurumlarını da yaratabilir. Belki bundan sonra güven veren sağlam bir yapı ortaya çıkacaktır. Zaten Kürt siyaseti kendi kamuoyuna güven verdiği takdirde ete kemiğe bürünecektir.

Bu konuda haksızlık yapmak istemiyorum ama bazı Kürt siyasetçilerimiz, Kürt davasını hep kendi kişisel amaçları için bir araç olarak kullandılar. Ama gelinen noktada asıl zor olan ve başarılması gereken barışçıl muhalefet tarzıdır. Ölen insanlara, yıkılmış köylere rağmen, barış yoluyla muhalefet yapacağım diyorsunuz. Tabii ki bu çok zor. Zaten o yüzden diyorum Türkiye'de Kürt siyaseti kirletildi, kan bulaştırıldı ve maalesef bugün kan üzerinden siyaset yapılıyor. İnsanlar kendi idealleri doğrultusunda öldüler, ama bugün idealler bir kenara bırakılmış ve kan üzerinde nçok kirli bir siyaset yapılıyor. Karşınıza çıkıp diyorlar ki, biz silahla bu işi hal edemedik siz nasıl halledeceksiniz? Tüm bunlar demokratik Kürt muhalefetinin dezavantajlarıdır. Ama her şeye rağmen demokratik Kürt muhalefetinin başarılı olacağına inanıyorum ve eğer gerçekten Türk ve Kürt demokratik çevreleri, kendi ayrı kumlarıyla elelle tutuşabilirlerse, belki de dünyada eşi az bulunan, dört mevsimi bir arada yaşayan Türkiye müreffeh bir yere götürülebilir ve AB de bu noktada ilerletici bir mekanizma olur diye düşünüyorum. Aksi takdirde, yüzünü Asya'nın totaliter rejimlerine çevirmiş bir Türkiye'de Türkler de müreffeh olamayacaktır. O nedenle biz de söylemlerimizde ürkütücü olmamalıyız. Bunu, taleplerimizde net olmayalım veya karasız bir tavır sergileyelim manasında söylemiyorum. Ama sunuş biçimi içerik kadar önemlidir. Yani karşındakini ürkütmeyen ama söylenmesi gerekeni söyleyen bir siyaset tarzı oluşturmalıyız. Ancak Kürt siyasetinin takiye yapma hakkı yoktur. Çünkü bir milletin doğal haklarını savunmada takiye yapmanın yeri yoktur. Söylediğimiz şu: Kürtler bir millettir. Her milletin hakkı hukuku neyse biz de onu istiyoruz. Milletin hak ve hukuku nedir? Kendi bölgesini idare etmek, kendi topraklarındaki zenginlikler üzerinde hak ve tasarruf sahibi olmaktır; kendi anadilini resmi dil olarak kullanmaktır, kendi kendisiyle barışık olmaktır; kendi suyunu elektriğini temin etmektir, kendi güvenliğini sağlamaktır. Dünyada bu haklara sahip olmayan tek bir millet kalmış mı? Kürtler neden kişiliksiz ve kimliksiz bir yaşama razı olsunlar?

Her milletin hakkı hukuku neyse biz de onu istiyoruz. Milletin hak ve hukuku nedir? Kendi bölgesini idare etmek, kendi topraklarındaki zenginlikler üzerinde hak ve tasarruf sahibi olmaktır; kendi anadilini resmi dil olarak kullanmaktır, kendi kendisiyle barışık olmaktır; kendi suyunu elektriğini temin etmektir, kendi güvenliğini sağlamaktır. Dünyada bu haklara sahip olmayan tek bir millet kalmış mı? Kürtler neden kişiliksiz ve kimliksiz bir yaşama razı olsunlar?

www.arsivakurdi.org

Avrupa Birliği'ne, Avrupa Parlamentosu'na, Avrupa Kamuoyuna ve TBMM'ye

KÜRDÜM, TARAFIM, TALEP EDİYORUM (24. Mart. 2005 Diyarbakır)

Biz aşağıda imzası bulunanlar, başta Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi, AB üyesi ülke hükümet ve parlamentoları ile TBMM olmak üzere, Avrupa halklarının ve dünya kamuoyunun dikkatini bütün insani değerlerden, hak ve adaletten yoksun bırakılmış nüfusu 20 milyonu aşkın Kürt halkının üzerine çekmek istiyoruz.

Türkiye'de baskı ve korkudan uzak, özgürlük ve güvenlik içinde, onurlu bir biçimde Türk halkıyla eşit koşullarda yaşamak Kürt halkının en doğal, insani ve meşru hakkıdır.

Bunun için;

Türkiye'deki siyasi ve idari yapı iki halkın hak eşitliğine, karşılıklı saygı ve güvene dayalı çoğulcu ve federal bir şekilde yeniden yapılanmalıdır. Bu, uluslararası hukukun da bir gereğidir.

Bu çerçevede;

* Tam ve eksiksiz bir düşünce, ifade ve örgütlenme ortamı oluşmalı, şiddet içermeyen her düşünce, örgütlenme özgürlüğü çerçevesinde yasal güvenceye kavuşmalıdır.

* Özgür koşullarda ve katılımcı bir tarzda yapılacak yeni anayasa Kürt halkının varlığını, ulusal demokratik haklarını, ata topraklarında esenlik içinde yaşamasını garanti altına almalıdır

* Kürtlerin kendi kimlikleriyle örgütlenmesi, Kürt kimlikli ve Kürtçe isimli siyasi parti, dernek, vakıf, sendika, kulüp, meslek odası vb. kuruluşların kurulması yasal güvenceye kavuşturulmalı, faaliyetlerinde Kürtçe dilini kullanmalarının önündeki hukuki ve fiili engeller kaldırılmalıdır.

* Kürtçe, Türkiye'de Türkçe'nin yanı sıra resmi dil olarak kabul edilmeli, Kürtçe radyo-televizyon yayını alanında bütün sınırlandırmalar kaldırılmalı, Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı coğrafyada temel eğitimden üniversiteye kadar eğitim dili Kürtçe olmalı, diğer bölgelerde de Kürtçe seçmeli ders olarak okutulmalı.

* Yerleşim yerlerinin, coğrafik alanların (dağ, nehir, ova, göl vb. yerlerin) Kürtçe isimleri iade edilmelidir.

* Toplumda güven, barış ve adalet duygusunun tekrar ikame edilmesi için genel bir siyasi af çıkarılmalıdır.

* Geçen dönem içinde yakılan, yıkılan ve boşaltılan yerleşim yerlerinin onarımı, üretimin yeniden canlandırılması, zorla yerlerinden sürülmüş milyonlarca insanımızın geri dönüşü, yaşanan zararın tazmini ile yaşam koşullarının normalleşmesi, eğitim, sağlık ve altyapı gibi hizmetlerin istikrara kavuşturulması için tez elden bir hareket planı hazırlanmalıdır.

Unutulmamalı ki Türkiye ile müzakerelere hazırlanan Avrupa Birliği, Türkiye'nin diğer bütün sorunlarında olduğu gibi Kürt halkının ulusal demokratik haklarına kavuşması bağlamında da bir taraftır. Bu çerçevede AB, siyasi, hukuki, vicdani ve etik bir sorumluluk altındadır. Kürt sorununun adil, eşitlikçi, ve hakkaniyete dayalı bir çözüme kavuşturulması için daha fazla geç kalınmamalıdır.

www.arsivakurdi.org

İmza Kampanyasını Başlatanlar:

A. GERNAS, Yazar; A Bari ATLAŞ, Serbest; A Kadir AYDIN, İHD Diy. Şub. Yön. Kur.Üyesi; A Mecit KILIÇ, İşçi; Abdulcebbar BİLİR, Esnaf; Abdullah OKUMUŞ, Özel Sektör Yöneticisi; Abidin ATAN, Emekli; Ahmet BULUT, Gazeteci; Ahmet NERGİZ, Emekli; Arif SEVİNÇ, Demanu Gaz. Gen. Yayın Yönetmeni; Aydoğan İNAL, Gazeteci; Azmi ÇAPA, Serbest; Bayram BOZYEL, HAK-PAR Gen Baş Yrd; Cahit ALVER, Serbest; Dağıstan TOPRAK, Esnaf; Davut EKİNCİ, Serbest; Ekrem KARAHAN, Öğretmen; Erdem GENCAN, Avukat; Erhan ÖZEL, Doktor; Fahri KARAKOYUNLU, Diy. Barosu Yön. Kur. Üyesi; Faraç IRMAK, Emekli; Faysal BALABAN, SMMM; Ferit SÖKER, Emekli; Fethi ASLAN, Öğretmen; Gülcan ÇELİK, İşletmeci; Gülfer GÜÇLÜ Avukat; Hacı YİĞİT, Sendikacı; Halis NEZAN, Eğitimci, Haluk YILDIZHAN, Serbest; Hamiyet ÇELEBİ, Avukat; Hasan BARAK, Emekli; Hasan BEKSEK, Serbest; Hasan DAĞTEKİN, Avukat; Hasan ORUÇ, Emekli; Hatip ÖZDEMİR, Mali Müşavir; Hüseyin SANA, Siyasetçi; İbrahim GÜÇLÜ Avukat; İhsan DURAK, Emekli; Kemal ARAS, Emekli; Kenan KIZIL, Esnaf; M Ali AYHAN, Emekli; M Behlül YAVUZ, Serbest; M Emin AKTAR, Avukat; M Emin KARDEŞ, Eski Sendikacı; Mahfuz AYTEK, Serbest; Mahmut ŞİMŞEK, Tacir; Mahmut YEŞİL, Serbest; Mehmet EREN, Gazeteci; Mehmet GÜLSEREN, Sendikacı; Mehmet VURAL, Diyarbakır SMMM Oda Başkanı; Mehmet YOKUŞ, Emekli; Mert Nedim ALHAS, İnş. Yük. Mühendisi; Mevlüt AYAZ, Serbest; Mustafa KALHAN, İşçi; Osman KARAVİL, Siyasetçi; Paşa AKDOĞAN, Serbest; Pirseng BARTAN, Avukat; Ramazan BULUT Esnaf; Ramazan KAHRAMANER, Futbol Tek. Direktörü; Recep DİLDAR, Yazar; Recep ERDÜNDAR, Serbest; Reşat TUNÇ, Emekli; Rıfat YÜKSEKKAYA, Doktor; Sabahattin KORKMAZ, Avukat; Sait VEROJ, Yayıncı; Salih KAPLAN, Serbest; Selahattin YALÇIN, Emekli; Semir GÜZEL, Avukat; Süleyman ERDEM, Serbest; Şaban ASLAN, Öğretmen; Şeref YALÇIN, HAK-PAR PM Üyesi; Şiyar BOZHAN, SMMM; Ümit TEKTAŞ, Profesyonel Yönetici; Vahdet ATEŞ, Serbest; Vahit ABA, HAK-PAR Gn Baş. Yar, Vasıf KAHRAMAN, Emekli; Vedat DEDE, İşçi; Vehbi Aktert Serbest, Zahit BOZARSLAN, Çiftçi; Zülküf ÖZEL, Eğitimci; Zeynel Abidin ÖZALP; Bahattin AKLAN; Fehmi DEMİR.

İnternet adresi: http://www.PetitionOnline.com/kurd/petition.html

www.arsivakurdi.org

Bir Tarihin Kırılma Noktası: Başkan Talabani

Seher Erol*

Uluslararası hukuk ilkelerinin ihlaline rağmen, Büyük Ortadoğu Projesinin üzerinden diktatör Saddam'ı deviren hegemonik güç ABD, küreselleşmenin sosyo-ekonomik dinamiklerine siyasal varyasyonlar da kazandırdı Irak'ta. Siyasi etik ya da hukuk felsefesi açısından bakıldığında bir işgalin, bir diktatörlüğe son vermesi paradoksu epeydir tartışılıyor. "Doğru" ve "iyi" tanımlamalarının göreceliliği bir kez daha farklı bakış açılarını karşı karşıya getiriyor. Söylem alanındaki tartışmalar devam ederken reel politikalar vücut bulmakta gecikmiyor. Yapılan seçimlerin sonucu bir asra yayılan makus talihin değişimine de işaret etmekte. Yukarı Mezopotamya'nın kadim halklarından Kürtler, 20'yi aşan başkaldırıları, bitmek bilmeyen aşiret çatışmaları ve merkezi otoritelere güç veren ihanet deneyimlerinden sonra, siyasal iktidara en yakın oldukları bir dönemi yaşıyorlar işgalin şemsiyesi altında.

Farklı etnik yapıları, kendine özgü vergilendirme ve askeri- idari bir sistemle bir arada tutarak hegemonyasını pekiştiren Osmanlı İmparatorluğu dindaş Kürtlere özerklik tanımakta, merkezi otorite içerisinde yetkilendirmekte kıskanç davranmamıştı. 1848'de tanınan özerklik hakları çok etnili yapı içerisinde diğer dini ya da etnik unsurların gerisinde bırakmamıştı Kürtleri. Ne var ki, gecikerek de olsa bir yanından başlatılan modernleşme sürecinin erken döneminde İttihat Terakkiyle kurumsallaşan tek dil, tek ulus devletçiliği imparatorluk bünyesinde yer alan diğer etnik yapılar kadar Kürtlerin de geleceğini değiştirdi. Bir kesintisizlik olarak değerlendirilebilecek Cumhuriyetin kuruluş sürecinde, "asli unsur", "kurucu unsur" gibi saygın adlandırmalar, iktidarın ideolojik-politikalarını sağlamlaştırmasından sonra rafa kaldırılıp, unutulmaya terk edildi. Misak-ı Milli ile parçalanan Fırat ve Dicle'nin insanları, Irak'ta İngilizlerden başlayarak, Baas iktidarına, İran'da şaha, Türkiye'de Koçgiri'den başlayarak onlarca isyanla merkezi iktidara başkaldırdı. Bu isyanların hepsi de ihanetin ve küçük hırsların gölgesinde kanla bastırıldı. Yeni bir milenyumun başında Kürtler, nihayet uğruna ağır bedeller ödedikleri yüzyıllık bir savaşın ardından iktidar ortağı olabildiler. Orta-Doğunun değişen siyasi coğrafyasında yaşanan son gelişmeler, bir halkın tarihinde de önemli bir kırılma noktasını oluşturdu.

Yeni bir dönemi işaret eden bu kırılma noktası, siyasal argümanlarda farklılaşma ve iktidarın el değiştirmesi ile sınırlı değildir. Küreselleşme boyutuna eklemlenen yeni parametrelerin, yeni sosyo-politik yapılanmaların da bir sonucudur yaşanan gelişmeler. 20.yyılın başında uluslaşma bilincini Kürt Teali Cemiyeti ve

www.arsivakurdi.org

Bölgenin tarihi-siyasi boyutunda önemli bir güç odağı olan Barzani ailesi, devlet olmanın yenilerde kazanılan derin bilinciyle, başkan adayını Syn. Celal Talabani olarak saptamakla modernleşme sürecinde hızla kökleşen uluslaşma değerlerinin örneklerini sergiliyor. Talabani adı üzerinden bir halk, tarihinde yeni bir dönemece giriyor ve bir kırılma noktası yaşanıyor.

Hoybun örgütlenmesiyle yapılandırmaya, görüşlerini dergilerle yaymaya çalışan, kısa aralıklarla başlatılan ama hep yenilgilere uğrayan başkaldırılarla daha yenik ve daha suskun bir hale gelen bu siyasi iklimde değişen yapısal dönüşümler, ortak bir bilincin yaratılmasının da yollarını açmaktadır. Aşiretçi geleneğin "böl-yönet" politikalarına sağladığı kolaylıklarla egemen şark politikalarının insafına terkedilmiş ulusal bilinç çabaları Irak Kürtleri üzerinden dönüşerek yeniden yapılanıyor. Irkçı Baas iktidarını kendi iç çekişmeleriyle güçlendiren aşiret sistemi, modern politik paradigmalarla ama en çok da bilgece ve "devlet adamlığı" misyonuna yaraşır bir adımla, sorunlarına bütüncül yaklaşarak, düne kadar "düşman" addedilen kutuplaşmanın bir kanadını başkanlığa aday gösterebiliyor. Bu, yaşanan kırılma noktası "iç cephe"deki değişimin bir simgesidir. Dış dinamiklerin etkisi altında olgunlaştırılan bu sürecin "içerde" yaşanan kırılma momentleri değişimi hızlandırırken, sağlamlaştırıyor da..Zaafları aşma bağlamında, politik-ideolojik söylemde ve yapılanmalarda bir kırılma noktası yaşanıyor.

"Yeni dünya düzeni"nde sınırlar ve iktidarlar değişirken, mantaliteler de değişiyor, yeni yapılanmalara gidiliyor. Modern politik-ideolojik yapılanmalarla harmanlanarak ve ağır bedeller ödeyerek kazanılan birleştirici-yapıcı söylem bu eski coğrafyanın yerleşik unsurlarının siyasi ikliminde ferah rüzgarlar estiriyor. Tarih, yapıcılarının elinde, sadece dışardan değil içerden de köklü değişimler geçirerek bir kırılma noktası yaşıyor. Ulus-devletin parçaladığı çok etnili büyük imparatorluklar, küreselleşme sürecinde yeniden sahneye çıkacak gibi görünüyor. Dünün kangrenleşmiş pek çok sorunu; örneğin Kıbrıs ve Filistin sorun olmaktan çıkarılmaya çalışılıyor, bir bir çözülüyor! AB'nin kapısını dünün "fundamantalist" bu günün "ılımlı islamcı" kadroları zorlarken, ABD'nin arka bahçesi Latin Amerika'da Kastro'nun yoldaşları çoğalıyor. Suikastların deviremediği yılların Şvarnadze'sini, yeni emekleyen muhalefet derdest ediyor, Rusya'nın kalp atışı yeni Ukrayna'dan daha rahat işitiliyor. Büyük köylü devriminin mimarı Çin, dünya kapitalist sistemine dev ordularının yarattığı depremlerle giriyor. Değişmeyecek denilen sınırlar yeniden çiziliyor, ebedi diktatörler iktidarından oluyor.

Dünya yeniden inşa edilirken Kürt siyasi kültürü de köklü değişimlerden geçerek bu sürece entegre oluyor. Aşiret hiyerarşinin beslediği gerantokratik lider seçimi ve "büyük aile" mitosları modern dünyanın bilgi birikimleri ve yetenekleriyle donanmış kadrolaşma ve kurumsallaşmasına yerini bırakıyor. Tarihinde kaçınılmazlaştırılan konspirasyonun her türüne, küçük hesaplara, feodal aşiret sisteminin kör çekişmelerine vize vermeyen yeni bir siyasi kültür, iki nehrin bereketinde boy veriyor. Bölgenin tarihi-siyasi boyutunda önemli bir güç odağı olan Barzani ailesi, devlet olmanın yenilerde kazanılan derin bilinciyle, başkan adayını Syn. Celal Talabani olarak saptamakla modernleşme sürecinde hızla kökleşen uluslaşma değerlerinin örneklerini sergiliyor. Talabani adı üzerinden bir halk, tarihinde yeni bir dönemece giriyor ve bir kırılma noktası yaşanıyor. Varlığı inkar edilen, hakları gasp edilen, kıyımlara uğratılan bu halk, değişen siyasi coğrafyada değişen, siyasi kültürüyle de yerini alıyor. Marks'ı haklı çıkarırcasına tarih tekerrür ederken, "trajedi" ve "komedi" olarak yeniden üretiliyor: Bir zamanlar imparatorluk saraylarında arz-ı endam edip, hüsn-ü kabul gören, sonra da sürgünlere yollanıp, darağaçlarında, duvar diplerinde kurşuna dizilen bir kuşağın torunları protokol mekanlarının ikincil aktörlüğünden, VİP salonlarına taşınıyor. Ve tarih, dünyanın bu orta yerinde bir kırılma noktası yaşıyor.

Sehererol_@hotmail.com

www.arsivakurdi.org

Kürdistan'ın İnkarı, Dirilişi ve Kabulü

Brendan O'Leary**
Halid Salih**

"Doğa ne bireylerin eşitliğini ne de ulusların eşitliğini bilir; eşitlik hukuk ve ona tabi olanların en azami yararları tarafından yaratılmıştır." Karl renner (1918)

"Kürdistan diye bir yer yok"

Ocak 2004 yılında bizden biri, Kürtçe Hewlér denilen Erbil'den, yani Kürdistan Ulusal Meclisinin bulunduğu şehirden gelip, Londra'ya gitmek üzere Türkiye Cumhuriyeti'ne giriş yapmıştı. Sınırdaki kontrol noktası İbrahim Halil'de, ya da Türkçe adıyla Habur sınır kapısında bulunmaktadır. Daha önce varılan anlaşma gereği, sınır kapısından giriş yapan arkadaşımızdan, çoğu zaman alışıldık sınır polisinden ve vize denetleyicilerinden çok daha kaba, sorgulayıcı ve kırıcı davranan Türk askerlerinin sert ve acımasız arama prosedürlerinden geçmesi istenmemişti. Oysa, ABD pasaportu taşıyan ve aynı araçla seyahat eden profesyonel bir danışman olan bir başka yolcu aynı ölçüde şanslı değildi. Daha sonra kendisinin de, resmi olarak güneydoğu Türkiye'de bulunan ve Kürt nüfusun yoğunlukta olduğu Diyarbakır Havaalanı'nda açıkladığı gibi, söz konusu danışman iki saat boyunca alı konulmuştu. İki askeri görevli İngilizce olarak danışmana diz üstü bilgisayarını açmasını emretmişti; ancak danışmanın sandığının aksine, bu rutin bir uluslararası güvenlik prosedürü örneği olmayacaktı. Tam tersine iki askeri görevli danışmana bilgisayarının "ara-bul" menüsüne "Kürdistan" sözcüğünü yazıp arama yapmasını emretmişti. Askeri görevlileri alenen tatmin edecek şekilde, "Kürdistan" sözcüğü danışmanın bilgisayarındaki birkaç Microsoft Word belgesinde çıkmıştı. Bunu üzerine askerlerden biri sesini yükselterek ve el kol hareketleri yaparak bağırmıştı; "Kürdistan diye bir yer yok!" Böylesi sorguların yapıldığı gayri resmi kulübenin iki yüz metre uzağında, "Irak Kürdistanı'na Hoşgeldiniz" diyerek ziyaretçileri İngilizce, Kürtçe ve Arapça olarak karşılayan resmi bir tabela olmasına rağmen, asker bu iddiasına iki saat boyunca tekrarlayıp durdu. Asker danışmana diz üstü bilgisayarındaki tüm "Kürdistan" sözcüklerinin yerine "doğru" olduğunda ısrar ettiği diğer bir terimi koymasını emretti; "kuzey Irak" Bu yeniden adlandırma tamamlanıp askerin keyfi yerine geldiğinde kendisi "kaydet" tuşuna bastı. Böylece Kürdistan'ın inkarı tanımlar yok edilerek yerel ölçekte başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiş oluyordu. Bu öyküyü dinleyenler, Türkiye'nin insan hakları sicili hakkında bilinen şeyleri tekrarladıktan sonra, askeri görevlilerin pervasızlığını sorgulayacaklardır: "Bu danışman şimdi Kürdistan'a eskisinden çok daha fazla sempati duymayacak mıdır?" Teknik olarak düşünenler ise askeri görevlinin "kaydet" tuşuna basmasının beyhudeliği üzerinde ısrar edecektir; "İyi de danışman evine vardığında, bilgisayarını açıp yeniden 'Kuzey Irak'ın' yerine 'Kürdis-

* Siyaset Bilimi Lauder Profesörü Soloman Asch Etnopolitik Çatışmalar üzerine çatışma Merkezi Direktörü, Pennsylvania Üniversitesi
** Dr. Güney Danimarka Öğretim Görevlisi

www.arsivakurdi.org

Türk yetkilileri Kürdistan diye bir yer yok türünden ısrarlarında şimdilerde hayli yalnız kalmışlardır; ancak böyle bir yerin olmaması gerektiği konusunda geçmişte tamamen yalnız olmamışlardır. Kürdistan'ın varlığının inkar edilmesi yirminci yüzyılın önemli bir dönemi boyunca normaldi, normalleştirilmişti.

tan' sözcüğünü koymayacak mıdır?" Bu sorgulamaların tümü de mantıklıdır, ancak bu örnekte yapılan uygulamadaki hususlardan biri gözlerden kaçmaktadır. Türk resmi zihniyeti, özellikle de Türk askeri zihniyeti, kendisini sürekli olarak Kürdistan'ın inkarı içinde tutmak zorundadır, yoksa devletin kuruluşuna kaynaklık eden düşünceler tehlikeye girecektir. Bu yetkililer Kürdistan'ın laik aykırılıklarını laik dualar eşliğinde ortadan kaldırmaktadır.

Türk yetkilileri Kürdistan diye bir yer yok türünden ısrarlarında şimdilerde hayli yalnız kalmışlardır; ancak böyle bir yerin olmaması gerektiği konusunda geçmişte tamamen yalnız olmamışlardır. Kürdistan'ın varlığının inkar edilmesi yirminci yüzyılın önemli bir dönemi boyunca normaldi, normalleştirilmişti. Amerikalılar tarafından göreve getirilen Irak Yönetim Konseyindeki bazı Arap politikacılar ve 2002 ile 2004 yılları arasında beraberce "etnik federasyona" karşıt tavsiyelerde bulunan bazı Amerikalı aydınlar, Kürdistan'ın inkarı peşinde koşan irili ufaklı çevreler arasında hiç de ilk değillerdi. Osmanlı ve Fars imparatorlukları çerçevesinde Kürtlerin ağırlıklı olarak yaşadıkları toprakları kapsayan "Büyük Kürdistan" Kürt ulusunun hayalidir. Bu vizyon Birinci Dünya Savaşından sonra kısmi bir politik realizasyon momenti yakaladı (*McDowall 2000, 115-50; Edmonds 1957*). Onun olası konfügrasyonlarından biri, Paris'te bir Kürt temsilci tarafından Woodrow Wilson'a da sunulmuştu. Büyük Kürdistan'a ilişkin diğer vizyonlarda da genellikle Anadolu ile Zagros Dağları arasında yer alan, Akdeniz'e açılan bir limanı olan ve toprakları şişkin bir hilali andıran bir devlet tasvir edilmektedir. Böyle bir ulus-devletin kurulması onun komşuları üzerinde büyük bir etki bırakacaktı.

Jeopolitik gerçeklik hem "Büyük Kürdistan"ın gücünü hem de onun yaratmış olduğu düşünceden duyulan korkuyu açıklamaktadır. Ama bu gerçekleşmeyecekti. Versay Antlaşması (1919) ve Türklerin benzersiz talihi yansıtan Sevr Antlaşması (1920) ile Atatürk'ün Türk gücünü başarılı bir şekilde diriltişini tescil eden Lozan Antlaşması arasında geçen belirleyici zaman aralığında Büyük Kürdistan politik olarak elimine edilmişti. Sevr Antlaşmasının 62.Maddesinde "ağırlıklı olarak Kürt nüfusun yaşadığı bölgeler için yerel bir özerklik planı" öngörülmüş, 64.Maddeye göre ise bir yıl içinde "Kürt halkı bu plan çerçevesinde, Türkiye'den bağımsızlık elde etmek için Milletler Cemiyetine başvurma hakkına sahip olacaktı." Oysa bunun yerine, Kürdistan iki eski imparatorluğun kalıntıları olan İran ve Türkiye tarafından yutuldu. Bu hiç de tarihsel bir sürpriz değildi, çünkü Kürdistan ve onun halkı "askeri manevra alanlarından", dağlardan ve yüz yıllar boyunca Fars ve Türk hakimler arasında el değiştirip duran sınır aşiretlerinden oluşuyordu. Ama şimdi, Kürdistan'ın cesedinden nasiplenen ve bölgede yeni olan başka imparatorlukların kurduğu iki yeni yapı daha ortaya çıkmıştı: Fransız mandası olan "Suriye" ile İngiliz mandası olan "Irak" (*Mufti 1996*).

Mustafa Kemal Atatürk'ün başarılı bir şekilde yeniden inşa ettiği küçülmüş Osmanlı İmparatorluğunun kalıntısı Lozan Antlaşmasıyla onaylanmıştı. Lozan Antlaşması, Yunanlıların, İtalyanların ve Ermenilerin toprak emellerinin yenilgisini ve aynı zamanda Fransızların ve İngilizlerin planlarını yasalaştırmıştı. Bu antlaşma Büyük Kürdistan'ı dünyanın resmi haritalarından silmişti. Ne var ki, Büyük Kürdistan yine de, Kürtlerin, özellikle de diasporadaki Kürtlerin özlemlerinde ve pankartlarında ve aynı zamanda komşularının karabasanlarında hatırlanmaktadır. Tıpkı Polonya'nın bir zamanlar doğu Avrupa güçlerine, Habsburglara, Hohenzollernlere ve Çarlara uyguladığı sürek avı gibi, Büyük Kürdistan da batı Asya devletlerinin aklından çıkmamaktadır. Kürt nüfusunu barındıran devletler Büyük Kürdistan düşüncesinin tüm izlerini silebilmek için, mevcut stratejiler repertuarını olanca korkunçluğuyla uygulamışlardır; soykırım, etnik temizlik, topraksal parçalama, zorunlu asimilasyon ve Kürtlerin örgütlenmelerini dağıtmayı ve Kürtlerden çekinenlerin örgütlenmelerini hedefleyen hiyerarşik bir denetim.

Büyük Kürdistan'ın, tıpkı Polonya'nın iki dünya savaşının ardından cisimleşmesi gibi, günün birinde yeniden dirilip dirilmeyeceği olgusu hiç kimse tarafından, bu çalışmanın yazarları tarafından bile, öngörülemez. Ancak böyle bir olasılığın gerçekleşmesi düşüncesi bile hâlâ önemini korumaktadır. Kendi Kürtlerinin "kendilerini vatanlarında hissetmelerini" sağlayacak yeni rejim yapılanmaları söz konusu olduğunda, Büyük Kürdistan olgusu bir "düşünce durdurucusu" haline gelmektedir. Büyük Kürdistan 1923 yılında

www.arsivakurdi.org

Kürdistan'ın niçin yeniden ortaya çıktığı ve kendi öncellerinden çok daha uzun bir süre varlığını sürdürdüğü sorusunun cevabı, Irak'taki Kürt gruplarının örgütlediği Kürt ulusal mücadelesinin devamlılığı ile açıklanabilir. Kürdistaniler, tıpkı diğer uluslar gibi, lehçe, bölge ve din gibi ayırımlar içermektedir (Şiiler, Suniler, Feyliler, Yezidiler, Hıristiyanlar ve Yahudiler).

gerçekleşmeye bir hayli yaklaşmış olmasına rağmen, bu düşünce yirminci yüzyılda "küçük Kürdistanlar" biçiminde sık sık patlak vererek gün ışığına çıkıyordu. Çeşitli Kürt hareketleri kendi öz askeri güçleri ve siyasi mücadeleleri sayesinde zaman zaman kurtarılmış bölgeler kurmayı başarmışlardı. Kürtlerin bir kısmı İngiliz mandası altındaki Irak'ta özerklik elde etmeye çalışarak 1920'li yıllarda bu amaç için savaşmışlar ve ancak İngilterenin Kraliyet Hava Kuvvetleri tarafından ve İngilizlerin eğittiği Irak monarşisinin askeri güçleri tarafından yenilgiye uğratılmışlardı. İsmail Sımko Ağa 1920'li yıllarda Şah yönetimindeki İran'a karşı Kürt direnişini örgütlemişti. İkinci Dünya Savaşından sonra ise, Aralık 1945'te İran'ın batısında Kürtlerin Gazi Muhamed başkanlığında ve Mustafa Barzani'nin komutasında "kendi halk yönetimi" olan "Mehabad Kürt Cumhuriyeti" ilan edilmişti. Bu cumhuriyet yaklaşık olarak bir yıl varlığını sürdürdükten sonra, şahsına münhasır lideri, onun kardeşi ve kuzeni, Sovyetler Birliğinin İran'ı İngiltere'nin etki alanında bırakmaya karar vermesinin ardından, Şah yönetimi tarafından idam edilmişti.

Irak, İran, Türkiye ve Suriye'nin ulus inşa etme programlarına rağmen, "küçük Kürdistanlar" ortaya çıkmaya devam etti. 1960'lı yıllarda peşmergeler, yani "ölümle yüz yüze olanlar" Baasçılar da dahil olmak üzere, çeşitli Irak cumhuriyet yönetimlerinden özerklik elde etmek için çabaladı, mücadele etti ve en sonunda da bir özerklik antlaşması imzalatmayı başardı. Bu inisiyatifi Mustafa Barzani liderliğindeki Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) örgütlemişti. 1970 ile 1974 yılları arasında "Irak Kürdistanı" sağlam olmayan sallantılı bir statüye sahip olmuş ve Saddam verdiği sözlere ihanet ettiğinde de bir yıkımla karşı karşıya kalmıştı. Irak 1975 yılında İran Şahı ile bir anlaşmaya varmış ve bu anlaşma ABD başkanı Gerald Ford ve Dışişleri Bakanı Henry Kissinger tarafından da desteklenmişti. Reel politikaya kötü bir şöhret kazandıran ABD ve İran ekonomik destek verdikleri Barzani ve KDP'ye ihanet etmişti. Ancak Irak Kürtleri 1970'li ve 1980'li yıllarda yeniden toparlanarak bu kez iki ayrı güç altında örgütlenmişti; Mesut Barzani liderliğindeki KDP ve Celal Talabani liderliğindeki Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB). İran-Irak savaşı esnasında bu güçler de Saddam'a karşı savaşmıştı. Türkiye Kürtleri ise 1990'lı yıllarda Abdullah Öcalan liderliğindeki şiddet yanlısı PKK'ye geniş bir destek vermiş ancak bu hareket, inanılmaz ölçüde kanlı geçen bir savaşın ardından, Türk ordusu bu savaşı ancak devletin yasalarının getirdiği sınırlamaların dışına çıkarak kazanmıştı.

Haşimi monarşisi 1958 yılındaki Temmuz devrimi tarafından lağvedilmişti. 1958 ile 1961 arasında ve 1965 ile 1966 arasında ve ikinci Baas rejiminin ilk yıllarında Kürtler biçimsel bir takım ödünler ve dil hakları, kurucu ulus olma hakkı ve yerel özerklik gibi haklar kazanmışlardı. Fakat bu hakların hayata geçirilmesi ise bir başka sorun anlamına geliyordu. Ancak Baasçıların 1968'de yeniden iktidara dönmelerinden sonra bile, Kürtler hem merkezi hükümet bakanlıklarına yerleştirilerek hem de 1970'teki gibi ileri özerklik teklifleriyle rahatlatılmaya çalışılıyordu. Elbette bu çabalara petrol zengini Kerkük şehrinin özerk Kürdistan'ın bir parçası haline gelmemesi kararlılığı eşlik ediyordu.

Irak devletinin 1920 ile Baas gücünün zirveye çıktığı yıllar (1975-1990) arasındaki güçsüzlüğü Kürt gündemi ve bir "Güney Kürdistan"ın oluşumu için birçok imkan doğurmuştu. Irak Kürdistanı'nın politik ve idari sonuçları, Arapçılar tarafından memnuniyetle karşılanmasa bile, çok da uzak olgular değildi. Saddam Hüseyin'in 1991 yılındaki Kuveyt savaşında yenilgiye uğramasının ardından Kürdistan'ın ortaya çıkması bu yüzden bir tesadüf değildi. 1992 yılında Kürdistan liderleri Erbil'deki parlamento binasında çalışmalarını yürütecek bir Ulusal Meclis'i doğuran seçimleri düzenlemeyi başarmışlardı.

Kürdistan'ın niçin yeniden ortaya çıktığı ve kendi öncellerinden çok daha uzun bir süre varlığını sürdürdüğü sorusunun cevabı, Irak'taki Kürt gruplarının örgütlediği Kürt ulusal mücadelesinin devamlılığı ile açıklanabilir. Kürdistaniler, tıpkı diğer uluslar gibi, lehçe, bölge ve din gibi ayırımlar içermektedir (Şiiler, Suniler, Feyliler, Yezidiler, Hıristiyanlar ve Yahudiler). Daha da önemlisi aşiretçilik, bölgecilik ve diğer bölünmeler örgütlü Kürt milliyetçiliğinin değişmez tarihsel öyküsünü iyi açıklar. Bu öykülerin ifade ettiği özellikler, hem Büyük Kürdistan'ın hem de küçük Kürdistanların kurulmalarının önündeki iç engellere işaret eder. Kürt örgütlenmesinin doğasındaki parça-

www.arsivakurdi.org

Kürt milliyetçi hareketlerinin iki doğal denge koşuluna sahip olduğu söylenebilir: hiçbir liderin olmaması ve gereğinden fazla liderin olması. Ancak Irak Kürtlerini başka yerlerdeki Kürtlerden ayıran şey de yine bu dağınıklık ve birleşememe standartlarıdır. Irak Kürtlerinin arasındaki iç kavgalar bile en sonunda onların başka yerlerdeki soydaşları arasında olduğundan çok daha az tahribat yaratmıştır.

lanmışlık yirminci yüzyılda olduğu gibi (*Edmonds 1957; Wilson 1930, 31*) günümüzde de yaygın bir olgudur (*Randall 1997; van Bruinessen 1992, 2003; McDowall 2000; Stansfield 2003*). Antropolojik açıdan bakmak gerekirse, dağlık bir bölgede geçen göçebe bir yaşam parçalı gelecek kuşaklar yaratmaya meyillidir; bu ise eşit güçteki savaşçıların ortaya çıkmasını ve aynı zamanda devletsel amaçlar karşısında klan bağlılıklarının ağır basması gibi sonuçlara yol açmaktadır (*Gellner 1969, 1981, 1991, 1994a*). "Kuzenlerin tiranlığı" ve onun yanı sıra kardeş kavgası ve şiddete dayalı ayırımlar hiç şüphesiz ki Kürt kültürünün önemli bir parçası olmuştur. Bugün bile bazı Kürt militanlar, kanıtlar minimum düzeyde olsa bile, dışarıdakileri KDP ya da KYB taraftarı olarak kategorize etmekte hiç gecikmezler ve böylelikle Mao'nun Avrupa'daki son taraftarlarının yaptığından aşağı kalmayan bir sekterlik ortaya koyarlar. Bölünmüş olmak bir halkın başkaları tarafından yönetilmesini ve daha fazla bölünmesini hayli kolaylaştırmaktadır. Türkiye, Irak, İran ve Suriye liderleri bu bölünmelerden yararlanmakta ustalaşmışlardır; Kürtleri birbirine kırdırma, ekonomik destek verme ve gerektiğinde Kürt liderleri suikastla öldürme gibi yöntemler dönüşümlü olarak kullanılmıştır. Kürt milliyetçi hareketlerinin iki doğal denge koşuluna sahip olduğu söylenebilir: hiçbir liderin olmaması ve gereğinden fazla liderin olması.

Ancak Irak Kürtlerini başka yerlerdeki Kürtlerden ayıran şey de yine bu dağınıklık ve birleşememe standartlarıdır. Irak Kürtlerinin arasındaki iç kavgalar bile en sonunda onların başka yerlerdeki soydaşları arasında olduğundan çok daha az tahribat yaratmıştır. Kürdistan Demokrat Partisinin ilk güçlü lideri Mustafa Barzani, ister ev hapsinde olsun isterse de Sovyetler Birliğinde ya da 1979'da öldüğü ABD'deki gibi sürgünde olsun, Irak Kürt politikasına hakim olmaya devam etmiştir. Irak Kürtlerinin arasından başka birçok Kürt parti daha çıkmıştır; bunların kayda değer olanı ise Celal Talabani liderliğindeki KYB olmuştur, ancak Barzani ve onun ardılları, özellikle peşmerge gücü ve parti kadroları anlamında, uzun ömürlü bir örgütsel mevcudiyetin öncüleri olmuştur. İbrahim Ahmet ve Celal Talabani ile sürdürdüğü zor işbirliği (ki bazen açık çatışmaya dönüşmüştür bu), Barzani, Kürtleri aşiretçilik ötesi modern bir milliyetçi politikaya taşımıştır.

1961 yılından 1975 yılına kadar Barzani ve onun peşmergeleri kanlı yenilgiler yaşamışlar ama kaynakların kıtlığına rağmen yıkıcı yenilgileri önlemişlerdir; ve 1966 yılında Hendrin dağında Irak ordusunu unutulmaz bir yenilgiye uğratmışlardır. Mesut Barzani liderliğindeki KDP ve Celal Talabani liderliğindeki KYB, sırasıyla Kürtler arası kavgada kendi partilerini birinci plana koymuşlardır, ama aynı zamanda yeterince sık biçimde de Irak Kürtlerinin çıkarlarını da birinci sıraya koyabilmişlerdir; tıpkı 1980'li yıllarda Baasçılara karşı verdikleri mücadelede İran'ın desteğini almak için solcu İran Kürt örgütlerini göz ardı ettiklerinde ya da PKK'ye karşı Ankara ile işbirliği yaptıkları zamanlar gibi. Sosyal temellere, ideologlara, efsanelere ve askeri güce sahip olan bu iki parti, geride bıraktıkları onca iç çatışma tarihine rağmen, yine de 1991-1992 yıllarında hükümet partileri olmaya hazırdı. Bağımsız Kürdistan için oy verenler, açık bir heyecanla ve cömertlikle, oylarının yüzde 89'unu bu iki partiye vermiştir.

Özgür Kürdistan, 1991-2003

Nisan 1991 yılında ABD ve İngiltere tarafından 36.paralelin kuzeyinde uçuşa ve askeri faaliyetlere kapalı güvenli bölgenin kurulması, Baasçı Irak'ın içinden bu özgür Kürdistan'ın doğmasına imkan verdi. Askeri güçlerini ve devlet görevlilerini Kürdistan'dan çeken Saddam, uzun vadeli ekonomik bir ambargonun Kürtleri dize getireceğini umuyordu. Devam etmekte olan ABD ve İngiliz desteğinin devamlılığına şüpheyle yaklaşan Barzani ve Talabani, bu yeni varlığın tanınmasını sağlamak için doğrudan Bağdat ile görüşmelerde bulunuyordu. Ayrıca Kerkük, Hanikin ve 1970 yılında Mustafa Barzani ile imzalanan antlaşmada da öngörüldüğü üzere, Mendali'nin de dahil edilmesini sağlamaya çalışıyorlardı. Saddam epeyce güçsüz düşmüş olmasına rağmen yine de bu görüşmelerde herhangi bir uzlaşmaya varılamıyordu. Bir süre sonra da askeri çatışmalar yeniden başladı. Ardından, Kürdistanı Irak diğer kısımlarından ayıran bir kontrol hattı kuruldu; bu ise Türkiye sınırı yakınlarındaki Zaho'dan İran sınırına dek

www.arsivakurdi.org

1991 yılından bu yana, azınlıklar da dahil olmak üzere, Kürdistan'da yaşamak herkes için Irak'ta yaşamaktan daha iyi olmuştur. Arap muhalefet partilerinin liderleri bile 1990'lı yıllarda Kürdistan'da zaman geçirmişlerdir. BM verileri, Molly McNulty'nin çocuklar üzerine yaptığı çalışmasında da belirttiği gibi, Kürdistan'ın kilit insanı gelişim alanlarında çok daha iyi bir performans ortaya koyduğunu göstermektedir.

uzanan ve Duhok, Erbil ve Süleymaniye şehirlerini kapsayan de facto sınırların oluşmasına yol açtı. Saddam yönetiminden kurtulan Irak Kürtleri Kürdistan Ulusal Meclisini seçmek için seçimlere gitti ve çekişmeli geçen seçimleri KDP az farkla kazandı; diğer partiler ve bağımsızlar oyların yalnızca yüzde onunu kendi aralarında paylaşabildi (Hıristiyanların da kendi ayrı listeleri vardı). Seçimlerin ardından, her iki parti de başat mevkileri elde etmekten imtina etmesine rağmen, yetkilerin paylaşıldığı bir Kürdistan Bölgesel Yönetiminin kurulması için anlaşmaya varıldı.

Özgür Kürdistan'ın Kuveyt savaşı ile Saddam'ın iktidardan indirildiği savaş arasında geçen on iki yıllık döneminin öyküsü iki şekilde, yani kötüleyerek ya da iyicil bir yaklaşımla anlatılabilir (*kapsamlı bir alan raporu için bkz. Stansfield 2003*). Kötücül perspektiften bakacak olursak, partiler arasındaki bölünme ve güç dengesi ve birleşik bir güvenlik gücü kurmadaki başarısızlıklarının 1990'lı yılların ortasında feci bir iç çatışmaya sebep olduğunu söyleyebiliriz. Bazı gözlemcilerin yaptığının aksine, bu ilişkinin çatışmaya dönüşmesini yalnızca iktidar paylaşımına bağlamak adaletsiz görünüyor. Her iki parti de –İrlanda'daki 1922-1923 iç savaşında olduğu gibi- kazanmak istiyordu ve halkın sandık başında yanlışlık yapma hakkına sahip olmadıkları türünden sesler yükseliyordu. Bu partiler arası çatışma, ABD'nin aracılık yapmasıyla ve İrlanda, Fransa ve Ankara'da yapılan bir dizi konferansın ardından durdurulabilmişti. Fatura ise yaklaşık olarak üç bin ölü ve özgür Kürdistan'ın iki idari bölgeye ayrılması olmuştu; KDP denetiminde olan Erbil Bölgesel Kürt Yönetimi ve KYB denetiminde olan Süleymaniye Bölgesel Kürt Yönetimi. Her iki birim de şu anda kendi özgür Kürdistan bölgesinde kendi hükümetine, başbakanına, kabinesine ve diğer bakanlarına sahiptir. Şu anda Erbil'de KDP adına Neçirvan Barzani ve Süleymaniye'de de KYB adına Behram Salih başbakanlık yapmaktadır.

1997 yılından bu yana herhangi bir kayda değer iç çatışma yaşanmamıştır ve Kürdistan yıkılmış devletlerde, örneğin Somali ve Abhazya gibi devletlerde, gözlenen büyük suçlar ya da terörizm olaylarından hiçbirine sahne olmamıştır. Hatta 2003 sonlarında sorunların çözümlendiği ve birleşik bir bölgesel hükümetin kurulabileceği olasılığı ortaya çıkmıştı ama bugüne kadar bu nedense henüz gerçekleşmedi. Politik partiler arasındaki bu bölünme ve iki bölgeli idari yapı, Kürdistan'ın tek bir yapı olmayacağını iddia eden ve Irak'ın geleceği tartışılırken buranın tek bir yapı olarak değerlendirilmesine karşı çıkan Kürdistan muhaliflerinin işini kolaylaştırmaktadır. İki parti arasında çıkan çatışma Kürdistan Ulusal Meclisi seçimlerinin yenilenmesini ertelemiş ve 2003'teki Körfez savaşının başlamasıyla bu seçimler bir kez daha ertelenmişti. 1992 yılında yapılmış bir seçimle işbaşına gelen bir Meclisin güvenilirliği gerek içerde gerekse de dış platformda gün geçtikçe daha çok kan kaybetmektedir. Tüm bu anlatılanlar bu öz-yönetim denemesinin kötücül yanlarını teşkil etmektedir.

Ne var ki, yukarıda çizilen karanlık tablo içinde bile özgür Kürdistan'a iyicil bir yaklaşımla da bakılabilir. 1991 yılından bu yana, azınlıklar da dahil olmak üzere, Kürdistan'da yaşamak herkes için Irak'ta yaşamaktan daha iyi olmuştur. Arap muhalefet partilerinin liderleri bile 1990'lı yıllarda Kürdistan'da zaman geçirmişlerdir. BM verileri, Molly McNulty'nin çocuklar üzerine yaptığı çalışmasında da belirttiği gibi, Kürdistan'ın kilit insanı gelişim alanlarında çok daha iyi bir performans ortaya koyduğunu göstermektedir. Kürdistan'da yönetim tarafından örgütlenen ya da yönetim tarafından dayatılan azınlık ve kadın hakları ihlalleri yaşanmamıştır. Yetenekli kişiler tarafından yönetilen iki insan hakları bakanlığı bulunmaktadır ve pek çok kadın da bu bakanlıklarda çalışmaktadır. Ayrıca kadın bakanlar da vardır. Kürdistan Ulusal Meclisi kısa bir süre önce "namus cinayetlerini" suç olarak tanımlamıştır; ki bu Ortadoğu'daki Müslüman ülkelerde eşine pek rastlanmayan bir adımdır.

Sık sık küçücük "Barzanistan" ve "Talabanistan" olarak hicvedilmesine rağmen, hem KDP hem de KYB hakimiyetindeki yönetimler, "on sekizinci yüzyıldaki aşiretsel konfederasyonlardan" çok öte bir şey olduklarını ortaya koymuşlardır (*McDowall 2000, 462; ayrıca bkz Stansfield 2003*). Her ikisi de partiler ile yönetim arasında bir ayırım yapmıştır ki böyle bir ayırım pek çok Avrupalı parti tarafından bile başarılı bir şekilde yapılamamaktadır. Her iki parti de hukukun bağımsızlığına müsaade etmiş ve bu bağımsızlı-

www.arsivakurdi.org

ğı güçlendirmiştir. Kadın yargıçlar ve avukatlar da yok değildir. Kürdistan'da cep telefonu ve internet ağları da yaygınlaşmıştır. Kürdistan'daki elektrik şebekeleri daha ileri olduğu iddia edilen bir çok ülkede olduğundan çok daha sağlam bir altyapıya sahiptir. Kürdistan Ulusal Meclisi de her iki idari yapının ortak parlamentosu olamaya devam etmiştir; bu yanıyla parlamento birleşme arzusunun sembolü ve yeniden yapılacak seçimlerden sonra bir birlik merkezi olarak öne çıkmaktadır.

Aralarındaki iç çatışmaya rağmen, her iki partinin de Saddam'ın ambargosuna beraberce karşı durdukları rahatlıkla ileri sürülebilir. Bu partiler Kürdistan'ı kalkındırmışlardır. Yolsuzluklar konusunda kayda değer bir iddiaya ya da kanıta rastlanmamaktadır ve bu durum en çok da üst düzeydeki görevliler, başbakanlar, bakanlar, üst düzey memurlar ve parti liderleri için geçerlidir. Her iki rejim de önemli ölçüde tutumlu ve dürüst olmuştur. Kürdistan nüfusunun önemli bir kesimi ekonomik açıdan aktif aile reislerini savaşlar, soykırımlar, kaybetmeler ve sürgünler boyunca yitirmişti. Kürdistan Bölgesel Yönetimleri diasporadaki nüfusun kayda değer bir kısmını ülkeye çekip, ülkenin yeniden inşası için onları yatırım yapmaya teşvik etmeyi başarmıştır. Birleşmiş Milletler ile, "petrol-karşılığı-gıda" programı çerçevesinde başarılı kalkınma çalışmaları yapılmıştır. NGOlar ve uluslar arası hükümet dışı örgütlenmelerle de benzer şeyler yapmışlardır. Kürdistan varlığı boyunca ilk defa doğru dürüst işleyen ve belli başlı köyler ile şehirleri birbirine bağlayan düzgün yollara sahip olmuştur. Kırsal bölgeler ıslah edilmekte ve yeniden ağaçlandırılmaktadır. Uygulamalar değişiklik gösterse de, eğitim ücretsiz olarak örgütlenmiş ve zorunlu hale getirilmiştir. Üniversitelerdeki teknik ve mühendislik imkanları geliştirilmektedir. Hastaneler işlemekte, tıbbi hizmetler sunulmaktadır. Polisler üniformalı hale getirilmiş, disipline edilmiş ve uygar davranacak biçimde eğitilmiştir; öyle ki yabancılar çoğu zaman trafik polislerinin gereğinden fazla rahat olduğundan yakınmaktadır! Özgür basın yönetimi ve partileri eleştirmektedir; her iki büyük televizyon kanalı hâlâ partilere çok yakın olmasına rağmen, onların taraftarları parti liderlerinin direktiflerinden ziyade kendi duyarsızlıklarına eğilmektedir. Kont ihtiyacı önemli bir talep olmaya devam etmekle birlikte, büyük şehirlerde evsizlik ve dilencilik yaygın değildir. 2004 yılında Erbil'de eş zamanlı olarak gerçekleştirilen bombalama eylemlerine kadar, Irak'ın geri kalan kısımlarıyla karşılaştırıldığında Kürdistan bir huzur cennetiydi.

Mevcut özgür Kürdistan elbette bir cennet değildir. Onun kadınlarının, erkeklerinin ve çocuklarının tam kapasitesinin gelişimi açısından bakıldığında, hâlâ katedilmesi gereken uzunca bir yol vardır. Kürdistan'ın yönetici kurumları kendi mali kapasitelerini geliştirmek zorundadır ve Geçici Yönetim Yasası ile tam da bunu yapmaya çalışmışlardır.

Mevcut özgür Kürdistan elbette bir cennet değildir. Onun kadınlarının, erkeklerinin ve çocuklarının tam kapasitesinin gelişimi açısından bakıldığında, hâlâ katedilmesi gereken uzunca bir yol vardır. Kürdistan'ın yönetici kurumları kendi mali kapasitelerini geliştirmek zorundadır ve Geçici Yönetim Yasası ile tam da bunu yapmaya çalışmışlardır. Bazı yatırımları olumsuz etkilense de, bölge genel olarak Irak'ın geri kalan kısmı ile yapılacak serbest ticaretten faydalanacaktır. Bazı gözlemciler Kürdistan'ın topraksal olarak iki büyük parti arasında bölünmüş olması olgusunun çatışmaya getirilen bir çözüm olduğuna işaret etmektedir. Öte yandan bu durum hoş görülen bir muhalefetle birlikte iki meşru yönetim yaratmıştır (bu konudaki tartışma için bkz *Stansfield 2003*). Eğer böyleyse, bu yalnızca geçici bir çözümdür ve uzun vadeli değildir; yeni bölgesel seçimler bu iki partiyi daha istikrarlı bir uzlaşmaya gitmek zorunda bırakacaktır.

Irak işgalinin başlamasından ve Saddam'ın zorla iktidardan indirilmesinden kısa bir süre önce, 6 Mart 2003'te, Başkan George W. Bush, görmek istediği rejim değişikliği konusunda bir konferansta istisnai bir açıklamada bulunmuştu: "Şuna iknayım ki özgürleştirilmiş bir Irak... Şiilerin, Sunilerin ve Kürtlerin beraberce bir federasyon oluşturabilecekleri bir yer olabilir. Irak değişimin, olumlu değişimin itici motoru olacaktır... ve Irak'ın içindeki bu kanserin yerine, Şiilerin, Sunilerin ve Kürtlerin seslerini dikkate alan bir hükümet geçecektir." *Bush 2003, 13 sayfalık el yazmasının 7-8.sayfaları*). Ne var ki onun bu yorumu kısa bir süre sonra onun kendi yönetimi içindeki bazı çevrelerin direnişiyle karşılaştı. Başkanın danışmanları kısa bir süre sonra, özellikle de "Hiçbir şey Yapamaz" söylemiyle belleklerde yer alan Koalisyon Geçici Otoritesinin işbaşına gelmesinden sonra, bu açıklamayı bulandırmaya ve Başkanın demek istediği şeyin Amerikan tarzı bir federasyon olduğunu dile getirmeye başladı.

Yabancı ülkelerde yaşayan Iraklı aydınlar ve Amerika'da eğitim görmüş bazı akademisyenler ale-

www.arsivakurdi.org

Dawishaların ve Makiya'nın tezleriyle tutarlılık içinde olan Geçici Koalisyon Otoritesinin "İdarecisi" L. Paul Bremer III, Aralık 2003 ve Ocak 2004'te dağıtılan "bildirilerde" ve "bildirmeyenlerde" Irak'ın 18 vilayet olması düşüncesini esas alan ve Saddam Hüseyin zamanına dayanan bir federasyonu savunuyordu. Bunlar yapılırken dile getirilmeyen asıl maksat, "fiilen var olan Kürdistan"ın çözülüp daha önceki eyaletlere dönüşmesiydi.

nen bu Amerikan modelini dışladı (*Makiya 2003; Dawisha ve Dawsiha 2003*). Onlar ulusal ve etnik temele dayanmayan ve herkesin yalnızca "Iraklı" olacağı bir federasyon arayışı içindeydi ve bunun da Amerikan tarzı federasyona benzeyeceğini iddia ediyorlardı. Brendan o'Leary ve John McGarry çalışmalarında bu argümanları eleştirel bir yaklaşımla ele almaktadır. Bu arada bu argümanlar Amerika ile müttefik olan Türkiye'de yankısını buluyordu. Türkiye'nin Kürdistan'ın ayrılmasından duyduğu korku ABD'nin, İran'ın güney Irak üzerinde etkisini arttırarak kurduracağı bir pan-Şii devletinden duyduğu korkuyla eşleşiyordu. Ancak saygıdeğer Makiya ve naif Dawishaların ve aynı zamanda anti-Kürt ve anti-federalist Türklerin bu argümanları ne şekilde dile getirilirse getirilsin, Kürdistan'ın tekrar ortadan kaldırılmasına yönelik önerilerden başka bir şey değildir.

Dawishaların ve Makiya'nın tezleriyle tutarlılık içinde olan Geçici Koalisyon Otoritesinin "İdarecisi" L. Paul Bremer III, Aralık 2003 ve Ocak 2004'te dağıtılan "bildirilerde" ve "bildirmeyenlerde" Irak'ın 18 vilayet olması düşüncesini esas alan ve Saddam Hüseyin zamanına dayanan bir federasyonu savunuyordu. Bunlar yapılırken dile getirilmeyen asıl maksat, "fiilen var olan Kürdistan"ın çözülüp daha önceki eyaletlere dönüşmesiydi. Bazı Arap liberalleri Geçici Koalisyon Otoritesi içindeki bazı kimseler, KDP ile KYB yönetimleri arasındaki ayrılığın vilayetlere dayalı bir formül aracılığıyla çözülmesini ve böylece birkaç tane yeni küçük Kürdistan'ın yaratılmasını bile umut etmiş olabilir. Irak'taki kendi federal birimleri için daha önce Kürtlerin taleplerini desteklemiş olan bazı Arap politikacılar sürgünden dönmüş ve Bağdat'ta edindikleri yeni yetkiler sayesinde Kürdistan'ın varlığına karşı seslerini yükseltmeye başlamışlardır.

Koalisyon tarafından işbaşına getirilen Irak Yönetim Konseyi de kolektif biçimde aynı istikamette yol almaya başlamış ve Bremer'den teşvik görmüştür. 15 Kasım 2003'te, Geçici Koalisyon otoritesi ile çabucak varılan bir antlaşmayla, Kürdistan Yurtseveler Birliğinin lideri ve Yönetim Konseyinin geçici başkanı olan Celal Talabani, anayasanın bir maddesine "Irak'ta yapılacak federal düzenlemeler vilayetleri kapsayacak şekilde yapılacaktır ve iktidarın merkezi ve yerel yapılar arasında paylaşılacağı hüküm altına alınacaktır" ibaresinin dahil edileceği söylenerek bir Antlaşmayı imzalamaya ikna edildi (Yönetim Konseyi-Geçici Koalisyon Otoritesi 2003). Talabani bir tanımlama yayımlayarak daha sonra ilgili maddeyi reddetti; Talabani'ye göre, metnin Arapça nüshası Saddam'ın vilayetlerini destekleyecek şekilde ve böylece Kürdistan'ın bütünlüğünün devre dışı bırakılmasına yol açacak biçimde okunabilirdi. Bu gelişmelerin ardından, ortak Kürt liderliği bir hususun altını açıkça çiziyordu; Irak'ın geri kalan kısmı vilayetlere sahip olma hakkını kullanabilirdi, ancak Kürdistan bunun tam tersine, gelecekteki bir federasyonda tek bir birim olacaktı; eğer böyle olmazsa, kabul edilmiş bir anayasa ihtimali bir yana, üzerinde anlaşmaya varılan herhangi bir geçiş dönemi yasası bile olmayacaktı.

1991 ile 2003 yılları arasında özgür Kürdistan'ın varlığına rağmen ve peşmergelerin ABD liderliğindeki koalisyon güçlerine yardım eden tek askeri güç olmaları gerçeğine rağmen, Irak'ta zafer ilan edilmesinin üzerinden henüz yalnızca altı ay geçtiği halde, Kürdistan'ın göz ardı edilerek ya da tasarlanarak yeniden ortadan kaldırılması Amerikan işgal otoriteleri için düşünülebilir bir olgu haline gelmişti. Arap yanlıları Baasçı ve İslamcı direnişi zayıflatmanın bir yolu olarak Irak yanlısı ve pan-Arap düşünceleri tatmin etmek istiyordu. Türkiye Saddam'ın devrilmesine katkıda bulunmayı, hatta ABD askerlerinin kendi topraklarını kullanmalarını reddetmiş olmasına rağmen, Türk yanlıları Ankara'yı sakinleştirmek istiyordu. Öte yandan, general Garner'ın geri çekilip onun yerine Büyükelçi Bremer'in atanması, Geçici Koalisyon Otoritesinin Irak'ın toprak bütünlüğü ilkesine bağlı kalacağı yönündeki taahütlerinden kaynaklanıyordu. Ayrıca gelişmeler bu noktaya varıncaya kadar, Kürt liderliği Amerikan müttefikleri olması olgusunun kendisine kazandırdığı statüden hâlâ çok şey beklemekteydi. Ancak bu gelişmelerin ardındandır ki, Kürt liderliği Kürdistan'ın özgün durumunun kabul edilmesi için başarılı bir cephe gerisi savaşı vermiştir.

Bu hararetli dönemin dersleri yerli yerinde duruyor. Kürdistan'ın yeniden ortadan kaldırılması ya da inkar edilmesi Araplar ve Amerikalılar arasında düşünülebilir bir olgu olmaya ve Sophia Wanche ile Mic-

www.arsivakurdi.org

hael Gunter'in de Ankara'nın yaklaşımları üzerine yaptıkları değerlendirmelerde de görüldüğü gibi, pek çok Türk politikacı tarafından talep edilmeye devam ediyor. Bu strateji, ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından Irak'ta demokrasiye geçişi öngörmek üzere seçilen ve desteklenen Iraklılardan oluşan Demokratik İlkeler Çalışma grubu tarafından yazılan bir raporla gölgelenmiştir (DPWG 2002). Bu grup hem iki uluslu hem de çok uluslu federasyonları reddetmiş ve şu sonuca varmıştır; "birçok ulusal ve etnik gruptan oluşan bir federasyonun, yalnızca iki büyük gruptan [Araplar ve Kürtler] oluşan bir federasyona oranla ileri bir adım olması hiçbir şekilde olası değildir" (DPWG 2002). Böyle bir bölünmenin "milliyeti ve/veya etnisiteyi topraksal iddiaların ve karşı iddiaların temeli haline getireceğini" düşünen bu çevreler, "bölgesel/idari" federalizmi önererek, milliyet olgusunun alternatifinin "bölgesellik" olabileceğini savunmuşlardı. Bu düşünceye göre, "bölgesel" ya da "idari" kriterler Iraklılar arasında ve uluslar arası toplumda daha fazla güvenilirliğe sahip olacaktır, çünkü ulusal ve etnik bölünmeler özellikle Lübnan ve eski Yugoslavya'daki savaşların ardından kötü bir şöhret kazanmıştır (DPWG 2002, 94). Bu liberaller ile klasik Marksistler arasındaki çakışma ilginçtir; her ikisi de etnik, ulusal ve dinsel kimlikleri bazı kodlara ve maddi çıkarlara indirgemektedir.

Vilayetleri anlamlı resmi otoriteler olarak yeniden gündeme getirme Kürdistan'ı içerden yıkacak bir Truva atı iken, Kürdistan'ı yeniden ortadan kaldırmayı amaçlayan ideolojik gerişim bundan daha farklıydı. Arap liberaller ile Geçici Koalisyon Otoritesi tarafından kullanılan standart söylem yalnızca bir Irak halkı olduğu, yani yalnızca "Iraklılar"dan söz edilebileceği şeklindeydi. DPWG Irak'ın (Suni) Arapların hakimiyeti altına girmesine karşı çıkıyordu ve bunun yerine gelecekteki demokrasinin "her türlü ırk, etnisite ve din değerlendirmelerinin ötesinde, devletin Iraklı karakterini" geliştirmesi gerektiğini öneriyordu (DPWG 2002, 95). O satırların yazarının da sonradan açıkladığı gibi, demokratik bir Irak "tanımı gereği, ırk, etnisite ve dinden bağımsız olarak, tüm yurttaşlarına eşit mesafede olan bir ülke olacaktır. Ve bu da kendisini bir Arap ülkesi olarak tasavvur etmeyen bir Irak anlamına gelmektedir" (*Makiya 2003, 9-10*).

Kürdistan'ın ad olarak "Kürt" sözcüğünü içeriyor olduğu doğrudur, tıpkı İngiltere'nin "Anglo", Fransa'nın "Frank" ve Danimarka'nın da "Dan" sözcüklerini içeriyor olması gibi. Ve Kürdistan'ın partileri de yapıları itibariyle kendilerini en az İngiliz, Fransız, Danimarkalı ve Arap liberaller kadar uygar milliyetçiler olarak ortaya koyma kapasitesine sahiptir ki yönetimleri aracılığıyla da bunu kanıtlamışlardır.

Makiya Irak'ın "ne Kürt azınlığa sahip bir Arap ülkesi olmasını" ne de "başka milliyetlerin de içinde yaşadığı bir Arap ve Kürt ülkesi" olmasını istemektedir (*Uluslararası Kriz Grubu 2003, 11*). Bu argümanın savunucuları açıkçası hem Şiilerin hem de Kürtlerin Irak'ı kendi çıkarları doğrultusunda yeniden yapılandırmalarını engellemek isteyen kesimlerden oluşmaktadır. Ayrıca bunların arasında etnik ve tarikatlara dayalı politikaların kabulüne karşı çıkanlar da bulunmaktadır. Çarpıcı olan şu ki, buna ikna olan Iraklılar anadilleri olarak Arapçayı konuşmakta ve genellikle laik ya da Suni Araplardan (ya da Türkmenlerden) oluşmaktadır.

Bu liberal ideolojik argüman, Makiya örneğinde görüldüğü gibi iyi niyete dayandığı durumlarda bile, kırılgandır ve Irak'taki hiçbir etnografik gerçekliğe denk düşmemektedir. Sadece tek bir Irak halkı yoktur. Baasçılar bile, 11 Mart 1970 Antlaşmasını KDP ile imzaladıkları zaman bu olguyu kabul etmişler ve gerekli anayasal düzenlemeleri yaparak anayasaya şu maddenin konulacağına söz vermişlerdi: "Irak halkı iki milliyetten oluşmaktadır, bunlar Arap milliyeti ve Kürt milliyetidir." Kürtler ve Araplar farklı ulusların üyeleridir, her birinin kendine has dili, tarihi ve düşünüş tarzı vardır. Ayrıca bu yanlış bir yaklaşımdır çünkü örtülü olarak Kürdistan'ın etnik varlığını yadsımaktadır. Kürdistan'ın ad olarak "Kürt" sözcüğünü içeriyor olduğu doğrudur, tıpkı İngiltere'nin "Anglo", Fransa'nın "Frank" ve Danimarka'nın da "Dan" sözcüklerini içeriyor olması gibi. Ve Kürdistan'ın partileri de yapıları itibariyle kendilerini en az İngiliz, Fransız, Danimarkalı ve Arap liberaller kadar uygar milliyetçiler olarak ortaya koyma kapasitesine sahiptir ki yönetimleri aracılığıyla da bunu kanıtlamışlardır. Ayrıca Kürdistan içinde azınlıkların eğitim ve dinsel hakları korunmuştur. Kürdistani Kürt sözcüğüyle, Irak'ın Arap sözcüğüyle eş anlamlı olmasından daha fazla eş anlamlı değildir.

Pek çok Kürdistani için, 15 Kasım 2003 belgesi ve Arap liberallerin argümanları belli bir huzursuzluk yaratmıştır ve bu huzursuzluk, onların Saddam Hüseyin rejiminin yıkılmasından ve onun daha sonradan yakalanmasından duydukları sevince gölge düşürmüştür. Kürdistaniler yeni bir ihanetin ve inkarın kendilerini beklemekte olduğundan korkmaya başla-

www.arsivakurdi.org

mışlardır. KDP lideri Mesut Barzani katıldığı çeşitli toplantılarda yeniden kurulacak bir Irak'ın geleceği hususunda her defasında ısrarlı bir şekilde iki ilke üzerinde durmuştur: Araplar ile Kürtler arasında iktidar paylaşımı ve önerilecek her türlü federasyon şemasında Kürdistan'ın tek bir federal birim olarak ele alınması. Kürtlerin ulusal haklarının elde edilmesi bakımından söz konusu her iki ilke de vazgeçilmez bir önem arzetmektedir. Barzani federal bir Irak'ın vilayetlere dayanması düşüncesini açıkça reddetmiştir, çünkü böyle düzenleme yapıldığında Kürt kimliği, Kürtlerin özgünlüğü ve Kürtlerin sahip olduğu mevcut haklar yok olacaktır (*Xebat 13-14 Kasım, 18 ralık 2003*). Kürdistan Ulusal Meclisi daha 1992'de, meclisten geçen bir yasayla, gelecekteki bir Irak için iki birimli federasyonu esas alan bir anayasa taslağı önermişti; bu birimlerden biri Kürdistan'ı diğeri de Irak'ın geri kalan kısımlarını içerecektir. Söz konusu yasa tasarısı KDP tarafından hazırlanmış ama aynı zamanda KYB tarafından da onaylanmıştı (Kürdistan Demokrat Partisi 1992a, b). Kürdistan Ulusal meclisi Ekim 2002 yılında bu deklerasyonu tekrarlamıştır.

Kürt politikacılar ve Kürt medyası Arap politikacılara, belli başlı Irak muhalefet güçlerinin ABD sponsorluğuyla Kürdistan'ın 1992'deki federal Irak önerisini kabul ettiklerini ve bu yükümlülüklerini 1999'da ve 2002'de tekrarladıklarını hatırlattı (*Xebat 18 Aralık 2003*). Kürt liderliği, Şubat 2004'te görüşülen ve Mart'ta onaylanan Geçici Yönetim Yasasının oluşu esnasında kazanımlar elde etmek için bu yükümlülükler üzerinde ısrar etmişti. Önemli ve de facto bir olgu olarak, Kürdistan kalıcı anayasanın onaylanması üzerinde veto hakkına sahip olma hususunda diretti (*ayrıntılar için bkz O'Leary; Eklund, O'Leary ve Williams; ve Galbraith*).

Kısaca söylemek gerekirse, Kürdistan şimdilik yasal olarak güvence altındadır. Varlığı resmidir. Kürdistan yeni bir Irak içinde yaşayabilir ve iyi bir şekilde yaşayabilir fakat Kürdistaniler yalnızca "Iraklılar" olmayacaktır. Ve eğer istikrarın sağlanıp sürdürülmesi isteniyorsa, Irak'ın geri kalan kısmının da bu değişiklikleri benimsemesi gerekecektir. Mevcut Irak bayrağında üç renk bulunmaktadır; cesaretin temsili olarak kırmızı, cömertliğin temsili olarak beyaz ve İslam'ın Irak'taki başarısını yansıtmak için de siyah. Bu her üç renkte farklı biçimlerde aslında pan-Arapçılığın sembolleridir. Bunlar Kürtleri, Türkmenleri, Hıristiyanları ya da Yahudileri kapsayıcı renkler değildir. Yaygın inanışın aksine, bayraktaki üç yıldız Şiileri, Sunileri ve Kürtleri temsil etmemektedir; aynı şekilde bu yıldızlar üç Osmanlı vilayeti olan Musul, Bağdat ve Basra'yı da temsil etmiyor. Tersine, bunlar oldukça farklı olan ve tamamen başarısızlığa uğrayan federalist bir projeden; Mısır, Suriye ve Irak'ı pan-Arapçılık altında birleştirmeyi hedefleyen bir projeden geriye kalan mirastan başka bir şey değildir. Yeni ve çoğulcu bir bayrağın Kürtleri ve Kürdistanileri ve ayrıca Irak'taki daha küçük milliyetleri ve Müslüman olmayanları da kapsaması gerekir. Yeni Irak paraları, Irak'ın yalnızca Araplardan oluşan bir ülke olduğu konusundaki güçlükleri aynen sürdürmektedir. "Bremer dinarları" olarak bilinen bu paralar "Arap" ve "İslam" sözcüklerinin Arapça olarak basıldığı sembolleri içermektedir, ancak Kürdistan'daki ünlü bir çağlayan kullanıldığında ne onun adı Kürtçe yazılmıştır ne de nerede olduğu belirtilmiştir. Hem Kürtler hem de federasyonun diğer azınlık halkları hiç şüphe yok ki daha çoğulcu paraların basılmasını talep edecektir.

Kısaca söylemek gerekirse, Kürdistan şimdilik yasal olarak güvence altındadır. Varlığı resmidir. Kürdistan yeni bir Irak içinde yaşayabilir ve iyi bir şekilde yaşayabilir fakat Kürdistaniler yalnızca "Iraklılar" olmayacaktır. Ve eğer istikrarın sağlanıp sürdürülmesi isteniyorsa, Irak'ın geri kalan kısmının da bu değişiklikleri benimsemesi gerekecektir.

Umarız yanlış anlaşılmayız. Biz editörler*, çalışmamıza katkıda bulunan diğer pek çok kişi gibi, liberaliz fakat bizler farklılıklar karşısında kör olan türden liberaller değiliz. Kürtlerin uzun ve çetin mücadeleler sonucunda elde ettikleri ulusal haklarından vazgeçip onların yalnızca Arap bir çoğunluk ya da Şii Arap çoğunluk tarafından korunmasına bel bağlamalarını beklemek ütopik bir yaklaşımdır. Çalışmamızda dile getirdiğimiz önermeler genellikle başka yerlerde denenen ve başarılı oldukları kanıtlanmış olan önermelerden oluşmaktadır. Eğer bu katkılarımız söz konusu sürece herhangi bir yardımda bulunursa, biz editörler ve yazarlar bundan memnunluk duyacağız.

İngilizce'den çeviren: Cemal Atila

---

*) Not: Bu yazı bir kitap çalışmasının bir bölümüdür.

www.arsivakurdi.org

Kürtlerin Şiilerle ya da Kurtlarla Dansı...

Yaşar Karadoğan*

30 Ocakta yapılan seçimlerden Sistani'nin desteklediği Şii ittifakının birinci, Kürt ittifakının ikinci olmasından, geçici dönemin başbakanı İyad Allavi'nin üçüncü güç olarak çıkmasından sonra gözler hükümeti kurma görevinin kime verileceğine çevrildi. Şiiler, bilmem sadece ruhani liderleri Sistani'den aldığı feyizle mi, yoksa kapalı kapılar ardında oynanan oyunlar sonucu mu -sözde Paris görgüsü almış- eski Maocu, yeni Şeriatçı İbrahim Al Caferi'de karar kıldılar.

Başbakan adayının kesinleşmesinden sonra Kürtlerin adayı sayın Celal Talabani'nin adı cumhurbaşkanlığı için telaffuz edilmeye başlandı. Doğrusu Talabani'nin hem yaşı, hem de deneyimi itibarıyla, yanı sıra Kürtlerin Irak'ın demokratikleşmesi ve özgürleştirilmesi uğrunda nerdeyse bir asırdır yürüttükleri mücadele nedeniyle, bir Kürt liderin bu makama getirilmesinden daha normal ve doğal bir şey olmamalıydı.

Bu noktada Kürt cephesinde akıllara takılan soru, Mam Celal'in Irak'a reis-i cumhur olması Kürtlerin şu aşamada yürüttükleri pazarlık noktalarına, diğer bir deyişle Kürtlerin 'kırmızı çizgileri'ne ne tür bir halel getirebilirdi.

Türkiye'deki kafatasçı İttihat Terakkiciler gibi Kürtleri stratejik bir düşman olarak gören iktidarlar bunu nasıl karşılayacaktı?

Ankara'dan yükselen tehdit ve linç ikliminde Türk basınının Oktay Ekşi gibi 'ağır' topları tarafından bir çok hakarete maruz bırakılan Talabani'nin Irak'a Cumhurbaşkanı olması, yani daha düne kadar küfredilen, aşağılanan bu Kürt şahsiyetinin bir Ankara ziyaretinde mecburen kırmızı halı töreni ile karşılanacak olması, reis-i cumhur olması-bu nedenle Türkmenlerin de reis- i cumhuru olmasının- Türkiye'de 'memnuniyetle' karşılanacağı Türk gazetelerinde dillendirildi.

Acaba?

Talabani adı gündeme geldiğinde Türk basınına yansıyan haberlere göre, Ankara bunun 'Kürtlerin federal ve bağımsızlık taleplerinin dizginlenmesine yol açacağını umduğu' iddia ediliyordu.

Zira, Güney Kürtleri 30 Ocak'ta sandık başına gittiklerinde sadece oy kullanmamışlar, aynı zamanda Kürt sorununa nasıl bir çözüm bulunması noktasında bir referanduma da gitmişlerdi. Ünlü İngiliz yayın kuruluşu BBC'ye de yansıdığı kadarıyla referandumda Kürtlerin %90'ı 'bağımsızlık' demişti. Bu referandum sonucu BM'nin 'köfteci ' sekreteri Koffi Annan'a da iletildi.

Kürt lideri sayın Mesud Berzani'de yaptığı açıklamada 'kendisinin ömrü sırasında olup olmayacağını bilmemekle birlikte, bağımsız bir Kürdistan'ın bir gün mutlaka kurulacağına inandığını' söylemişti.

* (Yekiti Gulbaran.) Araştırmacı-yazar

www.arsivakurdi.org

"1991 itibariyle Kürdistan'da sadece bir üniversite ve 2 teknik okul vardı. Üniversite sayısı şimdi üçe çıktı. 1991 yılında elimizde 100 bin Irak askeri tutsaktı. Bunların burunları kanamadı. Onlar Saddam'a teslim edilmeyi istemiyorlardı. "Birlemiş Milletler önce Irak'a sonra da Kürtlere ihanet etti. Oil for food programına kadar ekonomimizi kendimiz yönetiyorduk. Biz ikili bir ambargo altındaydık.

Güney Kürdistan'daki Kürt Federe Devleti yetkililerinin yaptığı açıklamalarda ise Talabani'nin cumhurbaşkanı olmasının Kürtlerin taleplerinden vazgeçme anlamına gelmediği vurguları yükseliyordu.

Aradan nerdeyse 3 ay geçmesine karşın Irak'ta merkezi bir hükümet kurulamadı. Bunun elbette bir çok nedeni bulunuyor. Hükümetin kurulamama nedenlerinden en önemlisinin Kürtlerle Şiiler , ya da diğer bir deyişle kurtlar arasındaki anlaşmazlık ve pazarlıklar nedeniyle olduğu görülüyor.

Sayın Mesud Berzani Kürtlerle Şiiler arasındaki anlaşmazlığı çok yalın bir şekilde özetliyor: 'Şiiler kendilerini iktidar, Kürtleri muhalefet görüyor.'

Bu pazarlıkta Kürtler ve Şiilerin 'kırmızı çizgileri', İngilizce'deki deyimiyle 'Bottom line'lar çarpışıyor. Kürtlerin kırmızı çizgileri bir meşruiyete, Şiilerin kırmızı çizgileri ise tahakkümcülüğe ve ilke tanımaz Arap fırsatçılığına dayanıyor.

Kürtler ve Şiiler arasındaki anlaşmazlık noktalarını şöyle özetlemek mümkün:

-Federasyon bölge temelinde mi, vilayet temelinde mi olacak? (Kürtler bölgesel federasyon, Şiiler vilayete dayalı federasyon istiyor).

- Kerkük sorunu

- Peşmergelerin Irak ordusuna dahil edilmesi sorunu.

-Laiklik

-Kürtlerin göçettirildikleri yerleşim birimlerine geri dönmesi.

Güney Kürdistanlı önemli bir yetkili geçenlerde Londra'ya geldi. Londra'daki Kürt hükümeti temsilciliği Irak'taki gelişmelerle ilgili olarak Chatham House (Londra'da kurulu olan bir think tank kurumu. Bu kurumun kurallarına göre katılımcısı olduğunuz etkinlikle ilgili bilgiler verebilirsiniz ama kaynağını açıklayamazsınız.Y.K) kuralları baz alınan, diplomatik kurallı, dar ama katılımcılar itibarıyla 'Kürtlerin yeni Irak'taki rolü- Şu andaki politik durum' konulu bir toplantı düzenledi.

4 nisanda yapılan bu toplantıya bir Kuzey Kürtü olarak bu satırların yazarı da davetliydi.

Toplantı yerine 10 dakika gecikmeli vardığımda, bunun gibi bir çok toplantıya ev sahipliği yapan kurumun kapısı açıktı. Çantalar, ceket ve paltolar üst üste konulmuştu.

Loş bir aydınlıkta esmer renkli Kürt devlet adamı sakin sakin konuşmakta ve arada bir sorulan sorulara anında yanıtlar vermekteydi. Katılımcıların kimisi ayakta, kimisi yere bağdaş kurmuş, kimisi ise sandalyede oturmaktaydılar. Aralarında tanınmış İngiliz Lord ve Sir'leri, emekli bir büyükelçi, İngiliz Dışişlerinden yetkililer, BBC ve diğer önemli yayın kuruluşlarından temsilciler, Kürt hükümet temsilciliğinden yetkililer, (İran, Irak ve Suriye parçalarından) Kürtlerin yanı sıra Mısır ve Kuveyt elçilik görevlileri, yayınevi editörü ve çeşitli araştırmacılar bulunmaktaydı. Katılımcılar toplantı sonucunda çok bilgilendiklerini özellikle anlattılar.

Kürt devlet yetkilisi konuştuğu konulara hakimdi ve kendine güvenen bir ses tonuyla konuşuyordu. 40 yaşındaydı, ama 60 yaşında bir insanın dingin ses tonuyla konuşuyordu. Toplantının bir buçuk saat sürmesi planlanmıştı, ama bu süre 3.5 saati buldu.

Demokrasinin Kürdistan'da Kurumsallaşma Aşamasına Gelmesi

Kürt yetkili Irak'ın bugüne gelme aşamasıyla ilgili bilgiler verdi, Kürt demokrasisinin nasıl kurumsallaşma aşamasına geldiğini ve hem Irak için hem de bölge için nasıl bir model durumuna geldiğini örnekleriyle anlattı:

"1991 itibariyle Kürdistan'da sadece bir üniversite ve 2 teknik okul vardı. Üniversite sayısı şimdi üçe çıktı. 1991 yılında elimizde 100 bin Irak askeri tutsaktı. Bunların burunları kanamadı. Onlar Saddam'a teslim edilmeyi istemiyorlardı.

"Birlemiş Milletler önce Irak'a sonra da Kürtlere ihanet etti. Oil for food programına kadar ekonomimizi kendimiz yönetiyorduk. Biz ikili bir ambargo altındaydık. Bir yandan Irak'a uygulanan ambargo, bir yandan da Irak'ın ve diğer komşuların ambargosuyla karşı karşıyaydık. Bu programın uygulanmasında biz Kürtlerin sözleri dinlenmedi. Program Saddam Hüseyin vasıtasıyla yürütüldü. Oraya Birleşmiş Milletler uzmanı ya da görevlisi olarak gelenlerde gerekli vasıflarda yok gibiydi. Gelenler Fransızca'nın dışında dil bilmiyorlardı, bilgisayar kullanmasını bilmiyor-

www.arsivakurdi.org

Türkiye'nin bölgeyi istikrarsızlaştırmak için kullandığı 'birçok tornavida var. Bunların başında da PKK ve Türkmenler geliyor.

PKK 'tornavidası' ta 1985'lerden itibaren kullanılıyor. İran-Irak savaşı sırasında Kürtlerin Kürt coğrafyasını kontrol altına almasıyla birlikte Saddam Hüseyin Türkiye'yi yardıma çağırdı.

lardı. Şuraya bir sekreter alınsın diye önerdiğimizde bunun ille de bir kadın olmasını dayatıyorlardı. Brezilyadan veteriner diye getirdikleri kişi bizim en kötü baytarımızdan daha kötüydü. Biz Birleşmiş Milletlerden çok çektik. Irak gelen paraları istediği gibi harcıyordu ve bizim söz hakkımız olmasını istemiyordu.."

Türkiye'nin Niyetleri ve Olumsuz Tavrı

Türkiye'nin Irak sınırları içinde bile olsa Kürtlerin federal bir statüde yaşamalarını stratejik bir tehlike olarak gördüğü artık herkesin malumu. Türkiye Kürtler nerede olursa olsun bir hak sahibi olsun istemiyor. Başbakan Tayyib Erdoğan, Ecevit ve Bahçeli'nin, askerlerin tehditlerini Japonya gezisi sırasında daha da uç bir noktaya götürdü: 'Kürtler Arjantin'de bile devlet kursa buna karşı çıkarım...'

Aklıyla çok yaşayası Türk başbakanının sözleri boşuna söylenmiş değil. Habur gümrük noktasında ekstrem davranışlar devam ediyor. ABD'nin Hırvatistan eski büyükelçisi Peter Galbraith, 'Iraklı Kürtler ve Türkiye için humma ölümden evla' başlıklı yazısında Türk gümrük memurunun işgüzarlığını şöyle anlatıyordu: 'Memur, Türkiye'yi Kuzey Irak'tan ayıran Habur sınır kapısında bagajlarımızı kontrol ediyordu ve üzerinde yapıldığı yer olan 'Kürdistan' yazılı bir satranç takımı bulmuştu. Takımı Irak'a iade etmemiz konusunda ısrar ettikten sonra, Andrew'e suç unsuru sözcüğü sökmesi için bir tornavida uzattı.' (*Daily Star;07.03.05*)

Türkiye'nin bölgeyi istikrarsızlaştırmak için kullandığı 'birçok tornavida var. Bunların başında da PKK ve Türkmenler geliyor.

PKK 'tornavidası' ta 1985'lerden itibaren kullanılıyor. İran-Irak savaşı sırasında Kürtlerin Kürt coğrafyasını kontrol altına almasıyla birlikte Saddam Hüseyin Türkiye'yi yardıma çağırdı. Türkiye de PKK 'tornavidasını' öne sürerek 'sınır ötesi harekatlara' başlamıştı.

1991 sonrası, Ekim 1992'de Kürt parlamentosunun ve Kürt Federe Devletinin kurulması ile birlikte PKK yine devreye girdi. PKK gazetesi, 'Gerilla atakta, peşmerge batakta' manşetleriyle PKK saldırısını muştuluyordu. Askeri açıdan sonuç alamayan Türkiye ve PKK saldırılarından sonra bu kez PKK'ye güneyde kitle temeli kazandırmak için kuzeyden nüfus aktarımı yoluna gidildi. Kuzeyden göçettirilen kimi Goyanlılar ve başkaları Federe Devletin başına bela kesildiler. Onlar için oluşturulan kamp bir işkence ve beyin yıkama merkezine çevrildi. Bir süre sonra PKK Kürt Federe Devletinin egemenliğini ret etti ve Saddam'ın egemenliğini tercih etti. Saddam onlara Mağmur kampını bahşetti! PKK daha sonra 16 ağustos 1995'te '2. ağustos atılımı' adıyla bir saldırı başlattı, hatta bunu Köln'de bir festival yaparak kutladı. KDP ve YNK arasındaki iç savaş sırasında da PKK, YNK'den yana tavır koydu. KDP ile YNK'nin Dublin'de anlaşmalarına karşı çıktı. YNK ile KDP 1998'de Washington anlaşmasını imzalayınca buna da karşı çıktı ve bir süre sonra YNK'ye saldırdı. Gelinen aşamada PKK'nin politikalarında bir değişiklik görülmüyor. Türkiye, Kürtlerle ABD'yi karşı karşıya getirmek için PKK'yi ABD'ye ve Kürt partilerine karşı savaştırmaya çalışıyor. PKK ile Türkmenler Bağdat'ta birlikte bildiri dağıtacak kadar 'kardeşleşiyorlar!'

Diğer 'tornavida' ise Saddam'ın insafına terkedilmiş Türkmenler...

Bir İngiliz Sir'i Türkiye'nin takındığı olumsuz tavra dikkat çekti ve Kürtlerin bu konudaki pozisyonunu sordu.

Kürt yetkili Türkiye'nin başından beri Kürt Federe Devleti'ne zorluklar çıkardığını ve bunun bir sır olmadığını işaret etti. Türkiye'nin Habur'a alternatif olsun diye ikinci bir gümrük kapısı açmak istediğini, bunun açılması halinde ise bunun Ankara'nın istediği güzergahı takip etmesini istediğini anlattı. Bundan amaçlanan şeyin ise Ankara'nın Telafer'deki Türkmenlerle direkt fiziki bir ilişki kurmak istemesi olduğuna vurgu yaptı.

Kürt yetkili, Türkiye'nin bu isteğini gündemleştirmeye çalıştığı sırada Saddam'ın da Şeğan bölgesine saldırdığını ve 2002 yılında Şeğan bölgesinde Saddam ile çatışmak zorunda kaldıklarını, bir çok Iraklı istihbaratçı ve askeri yetkiliyi esir aldıklarını, Iraklı esirlerin iade edilmeyi istemediklerini söyledi.

'İbrahim Halil (Habur) gümrük kapısının kapasitesi günlük olarak 3 bin kamyondur. Ama şu anda ancak 1700 kamyon geçebiliyor' diyen Kürt yetkili, eğer Türkiye ile iyi ilişkimiz olursa "ikinci kapıya ihtiyaç olabilir. Ama tabii geçeceği yol önemlidir" dedi.

www.arsivakurdi.org

Her şeye rağmen Güney Kürdistan'da yatırımlar büyüyor, iş hacmi giderek artıyor. Kürtlerdeki Dolar milyoneri sayısı yüzü aşmış durumda. Ekonomik alanda Türkiye burun kıvırdığı ve zorluklar çıkardığı zaman, İran devreye giriyor ve Tahran kendi ekonomisini canlandırmak için Kürtlerin eliyle yapılan ticaretin İran üzerinden yapılmasını teşvik ediyor.

'Daha önce barış gözetleme kapsamında Erbil'de konuşlanmış olan Türk askeri güçleri çekildi. Ancak halen de Bamerni dağlarında Türk askeri güçleri var ve bunu da PKK tehdidine bağlıyorlar. Biz topraklarımızda yabancı güç istemiyoruz. Bu konunun da Irak-Ankara görüşmelerinde gündeme getirilmesini istiyoruz 'diyen Kürt devlet adamı, 'Türkiye ile karşılıklı saygıya dayalı bir ilişki istediklerini, Türkiye'nin önemli bir komşu devlet olduğunu' söyledi. Daha sonra ise şunları vurguladı:

"Biz kimsenin toprağımızı ve sınırlarımızı kullanarak Türkiye'ye saldırmasına izin vermedik. Şu anda Kürdistan'da 60 Türk firması faaliyet göstermektedir ve 1 milyar dolar düzeyinde bir iş hacmine sahiptirler."

Her şeye rağmen Güney Kürdistan'da yatırımlar büyüyor, iş hacmi giderek artıyor. Kürtlerdeki Dolar milyoneri sayısı yüzü aşmış durumda. Ekonomik alanda Türkiye burun kıvırdığı ve zorluklar çıkardığı zaman, İran devreye giriyor ve Tahran kendi ekonomisini canlandırmak için Kürtlerin eliyle yapılan ticaretin İran üzerinden yapılmasını teşvik ediyor.

Kürtlerin Asgari İsteği: Anayasal Garanti

Kürt yetkili bizim için en asgari nokta, "Federalizmdir. Ve bu da Kürt parlamentosun almış olduğu ortak bir karardır. Bundan geriye dönüş olamaz" görüşüne özellikle vurguda bulundu.

Kürt yetkili, Aralık 2002'de Londra'da yapılan INC (Irak Ulusal Kongresi) ve 2003 yılı başlarında yapılan toplantılarda "Federal, birleşik, çoğulcu ve demokratik bir Irak konusunda" anlaşmaya varıldığını ve bu anlaşmanın da Kürtlerin öne sürdüğü taleplere hukuki bir zemin oluşturduğuna dikkat çekti.

Üst düzeydeki Kürt yetkili Irak'taki mevcut sorunların aşılamamasının ise 'baştan itibaren iyi bir hazırlık yapılmamış olmasına bağladı. "Onca zaman ve bu kadar enerji boşa gitti. Halbuki biz Kürtler hem Irak'ın özgürleştirilmesinde, hem de muhalif politik grupların bir araya getirilmesinde büyük bir rol oynadık" dedi.

Kürtlerin, kurulacak yeni bir hükümetten beklentileri nelerdi? Ya da pazarlıklarda öne sürülen Kürt prensipleri nelerdi?

— "'Hükümet pazarlığında acele edemeyiz.

— 'Seçimler çok önemliydi ve bunda Kürtlerin büyük bir çabası vardır.

— 'Dini esaslara dayalı bir hükümet istemiyoruz. Kürt kadınlarının örtünmesine ve laik toplum yapımızı tehdit eden bir Anayasaya evet diyemeyiz.

— 'Geçici Anayasa (TAL)'daki 58. madde gibi önemli hususlar yeni anayasada mutlaka yer almalıdır.

— 'Kerkuk, coğrafi ve tarihsel olarak Kürdistan topraklarının bir parçasıdır.

— 'Federal bir Irak istiyoruz ve dışişleri, askeri ve ekonomi politikalarını merkezi idareye bırakabiliriz.

— 'Peşmerge dağıtılmayacaktır ve güvenlik gücümüz olarak kalacaktır. Ancak bir kısım peşmergeyi merkezi orduya vermeye hazırız.

— 'Pazarlık noktalarındaki anlaşmazlıklar genel olarak Kerkük, bakanlıkların dağılımı, eşitlik, petrol gelirleri, petrol bakanlığı ve peşmerge konularıdır. Biz Anayasal bir garanti istiyoruz."

Cumhurbaşkanlığı Anlaşmazlığı Giderir mi?

INC'de yer almış bir Arap'ın "Siz Kürdistan'ı yönetiyorsunuz, ama bir gözünüz de Irak'ın tümünde. Peki aynı şekilde Irak'taki merkezi idarenin Kürdistan'da gözü olmasını siz de ister misiniz" şeklindeki bir soruya ise Kürt yetkili şu cevabı verdi:

— "Bazı konularda gerektiği zaman uzlaşabiliriz. Biz soruna bir paket olarak bakıyoruz. Kadınlar da tüm haklara sahip olmalıdır. Biz gelirlerin dağılımında da söz sahibi olmak istiyoruz. Cumhurbaşkanının, başbakan yardımcısının Kürt olması yetmez. Biz Anayasal garanti istiyoruz. Gecikmenin nedeni Caferi'nin başbakan olması değildir."

Kürt yetkiliye sorulan bazı kritik sorular ve ve verdiği yanıtlar ise şöyleydi:

— Eğer Kerkük size verilirse, bunun karşılığında siz ne vereceksiniz?

— Kanunların şeriatla çelişmeme ve yeni anayasa'da Irak'ın Arap ulusunun bir parçasının yazılması şeklindeki öneriler konusunda ne düşünüyorsunuz?

www.arsivakurdi.org

— 'Biz her şeyi önerebiliriz. Irak parası Kuzeyde yok. Güvenliği biz sağlıyoruz. Kürtler kendi hükümetlerini değiştirebilir. Kürt halkı bağımsızlık istiyor. Para, askeri ve dış politikayı merkezi hükümete bırakabiliriz. Biz Müslümanız, Din İşleri Bakanlığımız var. Ama bizde Yezidi Kürtler de var. Iraklı gruplar arasında konsensüs olmalı. Biz Arap değiliz, Kürt olmaktan gurur duyuyoruz. Geçici Anayasada Irak'taki Arapların, Arap ulusunun bir parçası olduğu yazılıyor.

Daha önce de, Saddam döneminde de cumhurbaşkanı ve başbakan yardımcıları Kürt'tü ve bu sorunları çözdü mü?'

"Kerkük, Kürt tahtının en önemli mücevheri ve Irak'ın bütünlüğü açısından da bir barut fıçısıdır. ABD'nin Kürtlere ihanet etme dönemi bitmiştir" değerlendirmesini yapıyor. 30 Ocak seçimlerinde Kerkük'te Kürtler oyların %59'unu aldılar. 1959'da yapılan ve daha sonra da Saddam Hüseyin'in yaptırdığı sayımlarda bile Kürtlerin çoğunlukta olduğu ortaya çıkmıştı.

Peşmerge Konusu

Kürt yetkili peşmergenin kendileri tarafından dağıtılmayacağını belirttikten sonra, "bir kısım peşmergenin Irak ordusuna katılabileceğini, ama asıl peşmerge gücünün Kürdistan'ın güvenliğini ve sınırlarını korumak için Kürdistan'da tutulacağını" belirtti.

Kürt yetkili Güney Kürdistan'daki demokratikleşme sürecinin iç savaş nedeniyle bir süre kesintiye uğramasına da değindiği açıklamalarında, Kürdistan'daki demokrasiyi mükemmel olarak değerlendirmemekle birlikte, tüm Irak için bir model olmasını istediklerini ifade etti.

Bir soru ise, "Kürtlerin kendi isteklerini Irak'ın diğer halklarına nasıl anlattığı" şeklindeydi.

Kürt yetkili, Kürtlerin seçimlerin yapılmasında büyük bir rol oynadığını ve Kürtlerin çabasının küçümsenemeyeceğini, ayrıca yeni Irak'ın inşası için Necefli polis adaylarını Kürdistan'da eğitmek gibi bir çok katkıda bulunduklarını, buna karşın istenen yardımı alamadıklarını sözlerinin deneyimlerinin dikkate alınmadığını söyledi.

Kürdistan'ın Kalbi Kerkük Sorunu ve Kürtlere Yardım

700 bin nüfuslu Kerkük'ün etnik yapısı üzerinde halen de tartışmalar sürüyor. Ortadoğu Medya Araştırma Enstitüsü'nden Dr. Nimrod Raphaeli'ye göre Kerkük, 'Irak'ta yeni doğmakta olan demokratik hükümetin, bir yandan ülkenin ulusal bütünlüğünü korurken bir yandan da çeşitli nüfus grupları ve birbiriyle çelişen talepler arasında uygulanabilir türden uzlaşmalar oluşturma konusundaki yeteneğinin sınanacağı kritik bir sınav niteliğinde. ' (*Peyamner, 9 nisan 2005*)

Mesud Barzani Kerkük'ün Kürtlerin kalbi olduğunu ve bu konuda savaşmaya hazır olduklarını her fırsatta, hatta en son Ankara ziyaretinde de dile getirdi. Barzani, El Hayat gazetesinde çıkan söyleşisinde , "Babam, 1974 yılında Kerkük uğruna kendini ve devrimini dahi feda etti. Savaşmak zorunda kalsak ve elde ettiğimiz her şeyi de kaybetsek bile Kerkük'ün kimliği, yani Kürdistan'ın kalbi olması konusunda pazarlık yapmayız" diyor. Celal Talabani ise El Hayat gazetesinde yayınlanan açıklamasında "Kerkük, Kürt tahtının en önemli mücevheri ve Irak'ın bütünlüğü açısından da bir barut fıçısıdır. ABD'nin Kürtlere ihanet etme dönemi bitmiştir" değerlendirmesini yapıyor. 30 Ocak seçimlerinde Kerkük'te Kürtler oyların %59'unu aldılar. 1959'da yapılan ve daha sonra da Saddam Hüseyin'in yaptırdığı sayımlarda bile Kürtlerin çoğunlukta olduğu ortaya çıkmıştı. Kuşkusuz sahip olduğu zengin petrol yatakları olmasa Kerkük konusunda belki de bu denli tartışma olmayacaktı. Kerkük'ün önemi orada 1930'lu yıllarda petrolün bulunmasıyla artmaya başladı. Tahminlere göre Kerkük'de asgari olarak 112 milyar varil petrol rezervi var. Bu da Irak'taki petrol rezervinin %15, 20'si kadar ediyor. Günlük petrol çıkarma kapasitesinin 800 bin varil olduğu ileri sürülüyor. Ondan sonra oraya bir Arap ve Türkmen göçü başladığı iddia edilir. Petrol icat olmadan önce Kerkük'te Babagurgur civarında mavi alevler yükseldiğinde Kerkük diye bir sorun yoktu. Kerkük sorunu Irak'taki Baas diktasının da Suriye'deki Mişhel Eflak'ın kurduğu Baas Partisinin yürüttüğü Araplaştırma politikasını kopya etmesiyle, daha doğrusu Haşimi hanedanlığının başlattığı politikayı uç noktalara taşımasıyla giderek sorun olmaktan çıkıp Kürtlerin etnik temizliğine dönüştürüldü. 1988'lerde başlayan Enfal operasyonuyla yaklaşık 250 bin Kürt ve Türkmen Irak'ın Güney bölgelerine sürüldü. Günümüzde ise Ankara'nın Federal Irak yoluna taş koymak için sorun haline getirmeye çalıştığı 'tartışmalı' bir şehir haline sokulmaktadır. Petrol rezervleri itibarıyla ABD'nin Kerkük'ü Kürtlere, Türklere ya da merkezi Irak yönetimine yedirmeyeceği çok açıktır. Özellikle Kürtler bu konuda ABD'nin

www.arsivakurdi.org

1988'lerde başlayan Enfal operasyonuyla yaklaşık 250 bin Kürt ve Türkmen Irak'ın Güney bölgelerine sürüldü. Günümüzde ise Ankara'nın Federal Irak yoluna taş koymak için sorun haline getirmeye çalıştığı 'tartışmalı' bir şehir haline sokulmaktadır. Petrol rezervleri itibarıyla ABD'nin Kerkük'ü Kürtlere, Türklere ya da merkezi Irak yönetimine yedirmeyeceği çok açıktır. Özellikle Kürtler bu konuda ABD'nin evet diyemeyeceği bir çözüme ulaşamazlar.

evet diyemeyeceği bir çözüme ulaşamazlar.

Kerkük sorunu, 1970 Otonom anlaşmasının da çetrefilli noktalarından birisiydi ve çatışmaların yeniden başlamasında da önemli bir rol oynadı.

Rivayet olunur ki, eskiden merhum Barzani ile Araplar arasında bir gün yine böyle bir tartışma söz konusu olmuş. Barzani'ye konuk olanlar Kerkük konusunda hak iddia edince Mustafa Barzani çay tepsisinin boşaltılmasını istemiş. Daha sonra ise Kerkük konusunda hak iddia edenlere "herkes tepsiye kendisine ait bir şeyler atsın" demiş. Kimisi tepsiye çakmak atmış, kimisi tütün tabakası, kimisi tespih.. Mustafa Barzani tekrar konuklarına dönmüş ve bu defa "şimdi koyduklarınızı geri alın. Sizin Kerkük'te dikili bir iki ağacınız veya malınız mülkünüz olabilir ama burası Kürtlerin yurdudur" demiş.

Kerkük konusunda en eski kaynaklardan birisi, Şemseddin Sami tarafından yazılan ve tarihte ilk Türkçe ansiklopedi olarak kabul edilen *Kamus'ul –A'lam'dır* (Tarihteki ilk Türkçe ansiklopedide Kürdistan ve Kürtler, Osmanlıca'dan çeviren M. Emin Bozarslan, *Deng yayınları, Mart 2001*). Bu yapıtta Kerkük konusunda şunlar yazılıdır:

"Kürdistan'ın Musul ilinde ve Musul'un 160 kilometre güneydoğusunda, bir sıra tepelerin altında, geniş bir ovanın kenarında ve Edhem ırmağı üzerinde, Şehrezor sancağının merkezi bir kenttir. 30,000 nüfusu, kalesi, 36 cami ve mescidi, 7 medresesi, 15 tekke ve zaviyesi, 12 hanı, 1.282 mağaza, dükkan ve bedesteni, 8 hamamı, ırmağın üzerinde bir köprüsü, bir ortaokulu ve 18 çocuk okulu, 3 kilisesi ve 1 sinagogu vardır. Bir tepenin üzerinde bulunan kalenin içi ile kalenin altındaki mahallelerden ve ırmağın sağ tarafındaki bölümden oluşur.Halkının dörtte üçü Kürt, geriye kalanları da Türk, Arap vesairedir. 760 İsraili ve 460 Keldani de vardır."

Kerkük konusunda Irak geçici anayasasının (8 mart 2004 tarihli) 58. maddesinde, "Irak geçici hükümeti, eski yönetimin, Kerkük de dahil olmak üzere bazı bölgelerdeki nüfus yapısını değiştirmeye yönelik olarak yürüttüğü; insanları yaşadıkları yerlerden sürmek, bölge içinde ve dışında göçe zorlamak, bölgeye yabancı kimseleri yerleştirmek, bölge sakinlerini işsiz bırakmak ve milliyetlerini değiştirmek gibi uygulamaların yol açtığı haksızlıkları ortadan kaldırmak amacıyla acil ve etkili tedbirler alacaktır" denmektedir.

Buna göre:

— Bölgenin eski sakinlerine evlerinin vs. iade edilmesi.

— Kürdistan'a yerleştirilmiş Arapların zararlarının tazmin edilip gelmiş oldukları bölgeye yerleştirilmesi.

— İşini kaybedenlerin zararlarının karşılanması.

— Bireylerin kendi ulusal kimlik ve etnik bağlılıklarını hiç bir baskı olmadan belirlemesine için bir nüfus sayımı yapılması.

Eski başbakan Allawi'nin oluşturduğu ve başına Irak Komünist Partisi Başkanı Hamid Mecid Musa'nın getirildiği komitenin çalışmasının sonuçları henüz bilinmiyor.

Bir soru üzerine ise, Kürt yetkili karşılaştıkları ikiyüzlülüklere değinmeden geçemedi:

"— Ürdün'e yapılan onca yardım Kürdistan'a yapılmıyor. Seçimlerden önce nüfus sayımı istedik kabul edilmedi. Biz bunu isterken Kerkük gibi yerlerdeki etnik yapının açıklığa kavuşmasını istiyorduk. Bu konuda size bir örnek vermek istiyorum. INC'de bir gün Irak'taki nüfus yapısı ve Kerkük konusu tartışılıyordu. Türkmenler ve Asuriler kendi nüfusları hakkında inanılmaz rakamlar öne sürünce Arap arkadaşlar, demek ki biz Irak'ta azınlığız demek zorunda kaldılar. Mesela Türkiye Irak'ta 4.5 milyon Türkmen olduğunu söylüyor. Bu doğru değildir. Nüfus sayımı yapılsa bu konular da açıklığa kavuşurdu. Kerkük'e bizim tarafımızdan yürütülen bir etnik temizlik yoktur. Oraya Araplaştırma politikası çerçevesinde yerleştirilmiş bir nüfus vardır ve oradan zorla göçertilmiş Kürtlerin geri dönmesi konusu vardır.

— "Bize yapılan onca eleştiriye rağmen, uluslararası kamuoyu Irak'ta güvenliğin sağlanması için harcanan milyarlarca dolara rağmen, Bağdat'taki hükümetin güvenlik sorununu niye çözemediği konusunda soru sormuyor, bunu sorgulamıyor. Bağdat hükümeti elektirik ve su sorununu bile çözemiyor. Mesela elektrik sorununu çözmek için Kuveytli bir firma gelip, Erbil'de yatırım yapmak istiyor, buna izin verilmiyor."

www.arsivakurdi.org

"Bize yapılan onca eleştiriye rağmen, uluslararası kamuoyu Irak'ta güvenliğin sağlanması için harcanan milyarlarca dolara rağmen, Bağdat'taki hükümetin güvenlik sorununu niye çözemediği konusunda soru sormuyor, bunu sorgulamıyor. Bağdat hükümeti elektirik ve su sorununu bile çözemiyor. Mesela elektrik sorununu çözmek için Kuveytli bir firma gelip, Erbil'de yatırım yapmak istiyor, buna izin verilmiyor."

Kerkük konusunda ben de bir soru sordum. Sorum şuydu: Kerkük Kürt bölgesinde ve önemli oranda bir petrol üretimine sahip. Kerkük'teki petrol rafinerisinde ne kadar kişi çalışıyor ve bunun ne kadarı Kürt?

İşte acı gerçek ve uluslararası kamuoyunun üzerinden atladığı, mertek gibi göze batan bir olumsuzluk:

"— Kerkük rafinerisinde 18 bin kişi çalışıyor ve bunların arasında tek bir Kürt bile yok..."

Kürdistan'ın Dış Dünyaya Bağlanmasının Engellenmesi

Erbil'deki havaalanı uluslararası taşımacılığa ve yolculuğa ne zaman açılacak? Ya da açılabilecek mi? Bir süre önce basına yansıyan haberlere göre bu sorunun Ürdün bağlantılı uçak seferleriyle çözüleceği duyurulmuştu.

Ne var ki, Kürt yetkilinin yaptığı açıklamalara göre kazın ayağı hiç de göründüğü gibi değil. Kürtler bu konuda da kurtlarla dans ediyorlar:

"Erbil'e uluslararası uçuş yok. Eğer biz Irak'ın parçasıysak ve bizden bunu kabul etmemiz isteniyorsa nasıl böyle olabilir? Diyorlarki uçaklar önce Bağdat'a insin, gümrük ve pasaport işlemleri orada yapılsın, ondan sonra Hewler'e (Erbil'e) gitsin. Böyle bir durum İngiltere'de söz konusu olabilir mi? Manchester'e gidecek bir uçaktan ve yolculardan önce Londra'daki Heathrow Havaalanı'na iniş yapıp, gümrük ve pasaport işlemleri yapılması isteniyor mu? Tabii ki istenmiyor."

Kürdistan'ın 2. İsrail Olduğu İddiası

Türk, Arap ve Acem solcuları, Kemalistler, İslamcılar Kürt Federe Devleti deyince hemen '2. İsrail' demagojisi ve yalanına başvuruyorlar. Bunların başında ise Türk Genelkurmayının güdümündeki Abdullah Öcalan geliyor.

Bir süre önce Irak'ın Kürt asıllı Dışişleri Bakanı sayın Hoşyar Zebari Mısır'ın başkenti Kahire'de temaslarda bulunurken ilginç bir soruyla karşılaştı:

— İsrailliler yanınızdaymış, doğru mu?'

Bunu soran kişi elbette ne ahmak, ne de aptaldı. Ama soruyu sorduğu mekanla, İsrail'in mavi yıldızlı bayrağının göndere çekildiği İsrail Büyükelçilik binası arasında sadece birkaç yüz metre vardı. Bunu görmeyecek kadar kör müydü? Elbette değildi.

İsrail, Humeyni iktidarına kadar Rıza Pehlevi'nin Savak'ını eğitmedi mi? Şu ünlü Cezayir anlaşmasında bile İsrail'in rolü ve etkisi, Yahudi asıllı Kissinger'in Kürtlerin canı pahasına ABD çıkarlarını sağlama alma isteği yok muydu?

Ya Türkiye ile İsrail arasındaki gizli ilişkiler ta 1948'lere kadar uzayıp gitmez mi? İstanbul'a inen tarifesiz gizli uçak seferleri neden solcuların, Kemalistlerin İslamcıların vicdanını incitmez?

Peki, ya Mısır'ın, Ürdün'ün İsrail ile ilişkilerine ne demeli...

Ankara, Bağdat, Tahran, Kahire ve Amman'ın İsrail ile ilişkisi söz konusu olunca mesele yok. İş Kürtlere gelince çok 'mesele' var..

Niye yani?

"Size gelince ya rabbi şükür, bize gelince Allah'a şükür..."

Ben öteden beri Kürtlerin uzun vadede İsrail ile ittifak etmesini arzularım. Kürtler ve İsrailliler aslında yazgı ve sorunları açısından birbirlerine çok benziyorlar. İkisi de kuşatılmış durumda. Kürtlerin zorla Müslümanlaştırıldıklarını dikkate aldığımızda Kürtlerin de İsrailliler gibi bölgenin Müslüman olmayan bir ulusu olduğu olgusuyla karşılaşırız.

Fakat bu ittifakın olması bizim isteğimizle olması mümkün değil. Kürtlerin bölgenin kaderinde rol oynayan istikrarlı kolektif bir toplum ve siyasi bir güç olmalarıyla yakından ilintili. Yani bir süreç sorunu.

Peki, İsrail büyük bir Kürdistan ister mi? Bu aşamada böyle bir işaret yok. En nihayetinde İsrail, ABD ile ilişkilerinde pastayı Kürtlerle paylaşmak istemez gibi bir durumla karşı karşıyayız. En azından şu aşamada güçlü bir Kürdistan'dansa İsrail'in düşmanlarıyla savaş halinde yıpratıcı bir Kürt pozisyonu, Tel-Aviv'in işine daha çok geliyor gibi gözüküyor.

Kürt yetkiliye bu konuda da bir soru sordum:

www.arsivakurdi.org

Peki, İsrail büyük bir Kürdistan ister mi? Bu aşamada böyle bir işaret yok. En nihayetinde İsrail, ABD ile ilişkilerinde pastayı Kürtlerle paylaşmak istemez gibi bir durumla karşı karşıyayız. En azından şu aşamada güçlü bir Kürdistan'dansa İsrail'in düşmanlarıyla savaş halinde yıpratıcı bir Kürt pozisyonu, Tel-Aviv'in işine daha çok geliyor gibi gözüküyor.

— ABD'nin 2. bir İsrail kurdurtmak istediğini iddia edenler var, kendilerinin ilişkisinin olmasını meşru görüyorlar, ama Kürtlerin de 2. İsrail olduğunu iddia ediyorlar. Bu konuda ne diyorsunuz? İsrail ile ilişkimiz nasıl?"

— Biz ikinci İsrail değiliz. Biz kimsenin hakkını istemiyoruz. Kendi hakkımızı istiyoruz. Biz Araplara karşı değiliz ve dost olduğumuzu gösterdik. Araplar ise Kürdistan'a Arap aydınlarının gelmesini, gezmesini bile istemiyor. İsrail ile bir ilişkimiz yok. İsrail ile bir sınırımız yok. Bir problemimiz de yok. Biz eğer eğitimci istersek dünyanın her yerinden eğitimci getirebiliriz. Bizim büyük deneyim sahibi peşmergelerimiz var. Bizim en büyük silahımız inancımızdır ve silahımız olmadığı zaman da savaştık ve direndik. Biz İsrail'e düşman da değiliz.

Kürtlerin bölgede ve dünyada önemli bir güç olan İsrail ile eğer denildiği gibi ilişkisi yoksa bu önemli bir zaafiyettir diye düşünüyorum. Böyle bir ilişki karşılıklı istenirse mutlaka kurulmalıdır.

Kürtlerin Irak'taki Yahudi göçü sırasındaki önemli yardımlarının olduğu, bunun halen hafızalarda tazeliğini koruduğu biliniyor. Kürt-Yahudi ilişkileri Adile Xanım'ın Halepçe'yi idare ettiği günlerden de öncesine dayanır. O zamanlar ticaret Yahudilerin elindeydi. Abdülselam Barzani Osmanlılar tarafından asıldığında Yahudilerin onun affedilmesi için Osmanlı tahtına başvurduğu, Barzani'yi kurtarmak için büyük miktarda altın gönderdiği, Osmanlı saltanatının bunu kabul edip görünüp, Yahudi heyeti yerine dönmeden Berzani'yi idam ettirdiği de bilinir.

Bir diğer nokta ise General Mustafa Barzani'nin 1960'lı yılların sonlarında İsrail'e davet edilmesidir. Barzani öldüğünde İsrail'de yabancı protokol nezdinde gizli bir yas toplantısı yapıldığı da öne sürülür. En önemlisi de değerli Kürt aydını Kamuran Bedirxan beyin Kürt davası uğruna İsrail gizli servisine Kahire, Suriye ve Lübnan'da yardımcı olan faaliyetlerde bulunmasıdır. Bu konular ayrı bir yazı konusudur.

Her halükarda Kürtler İsrail ile ilişkiler kurmak zorundadırlar görüşündeyim...

Petrol Gelirleri

Kürt yetkili, "Petrol merkezi hükmet tarafından yönetilebilir. Ancak biz üretilmeyen ve yer altında olan petrol konusunda Kürtlerin görüşü ve izni alınması gerektiğine inanıyoruz" dedi.

— Kürt sorununa diğer parçalarda nasıl bir çözüm bulunulabilir?

— Biz Kürtlerin yaşadığı her yerde bir devlet kurmak gibi bir amaca sahip değiliz. Kürtler genelde Türkiye, Irak, İran, Suriye ve eski SSCB toprakları içinde yaşıyor. Biz Kürtlerin bulundukları devlet sınırları içinde federal bir şekilde yaşamalarını arzuluyoruz. Biz Türkiye'de gerçek bir af çıkarılmasını istiyoruz. Demokrasiye geçilmesini istiyoruz.

Sonsöz

Bu satırların yazılmaya başlandığı sırada sayın Talabani henüz cumhurbaşkanı olmamıştı. Geçtiğimiz Perşembe günü Irak tarihinde bir ilk yaşandı ve 'Mam' lakaplı sayın Celal Talabani Irak'ın ilk Kürt cumhurbaşkanı oldu. Bu gelişme Kürtler arasında kuşkusuz ikircikiz bir sevince yol açtı. Bu dönemde merhum Sami Abdurrahman'ın yaşıyor olmaması Kürtler için önemli bir kayıptır. Denebilir ki Sami Abdurrahman ve Talabani bölgeyi, bölge siyasetini, Kürt hareketini çok yakından bilen iki siyasetçidir.

Talabani, KDP Genel Başkanı Sayın Mesud Barzani tarafından bu makama aday gösterilmişti ve Talabani de Berzani'nin Kürtlerin lideri olduğuna vurgu yapma ihtiyacı duymuştu. Sayın Mesud Barzani Kürt hareketinde önemli izler bırakan işler yaptı ve bir çok konuda örnek oldu.

Sayın Mesud Barzani Güney Kürdistan'daki siyasette, partiler yaşamında reform anlamına gelebilecek açıklamalar yapıyor ve yönlendirmelerde bulunuyor. Kısacası Kürt siyasetinde etkileri olan Baasçılığın etkilerini ortadan kaldırmaya çalışıyor. Çıtayı durmadan yükseltiyor. Hele atama yoluyla başkanlık yapmayı kabul etmeyeceğini söylemesi başlı başına bir olaydır. Bundan ders alması gereken bir çok kişi vardır ve olmalıdır.

1991'de silahlı mücadelenin miadını doldurduğunu söylemesi, geçenlerde ise 'atama yoluyla Kürt liderliğine getirilmeyi kabul etmeyeceğini, ancak halk oyuyla bunu kabul edebileceğini' söylemesi, merhum Dr. Sami Abdurrahman gibi bir siyaset ustasını layık olduğu yere getirmesi, Prag eski büyükelçisi sayın

www.sivakurdi.org

Irak sorununda ABD'nin karşı karşıya olduğu bir çok sorun var. Bu sorunların en önemlisi de Kürt sorunu. Verili durum Kürtlerin ABD'siz, ABD'nin Kürtlersiz kazanamayacağını gösteriyor. Ama yine bir yol kazasına uğramamak için Kürtlerin dikkatli olması ve yoğurdu üfürerek yemesinde yarar var.

Muhsin Dızai'yi danışman yaparak emeğe verdiği önemi gösteren vefalı hareketi, KDP'nin dış ilişkilerinde açık ilişkileri seçmesi ve bu çerçevede dış ilişkileri tek kişilik kapalı diyaloglardan çıkarıp, heyetlerin yürüttüğü kolektif bir çehreye büründürmesi, bir süre önce YNK içinde sayın Talabani'ye karşı kaldırılan kazana müdahale edip Kürt birliğine zarar verilmesini engellemesi, Ankara'da bile Kerkük konusunda cesur açıklamalar yapması bunlardan bazılarıdır.

ABD'nin Politikalarında Soru İşaretleri

Irak sorununda işler yeni başlıyor diyebiliriz. Kürtlerin Şiiler ve kurtlarla dansı da... ABD bir süredir bir Ortadoğu projesinden söz ediyor... Washington gerçekten de Ortadoğu'da uzun bir süre kendisinin kan verdiği bu şeyhlik düzenlerine son vermekte kararlı mı? Ortadoğu'da demokrasiye geçilmesinin kriterleri neler olacak belli değil? Demokratikleşmesini istediği diktatörlüklerden ne gibi kriterlere uyulmasını istiyor? Yani, Avrupa Birliği'nin Kopenhag Kriterleri gibi bir paket söz konusu mu? Ortada yanıtlanması gereken bir çok soru bulunuyor.

Avrupa mesela üye olabilmesi için Türkiye'de demokrasiye geçilebilmesi kağıt üzerinde kalacak görüntüsü veren kurumsal değişiklikler içeren reformlar yapmaya zorladı. Bu Ortadoğu projesi bizim algıladığımız anlamda gelişirse Irak, İran ve Suriye'deki , hatta Türkiye'deki mevcut statüko yerle bir olur.

Irak sorununda ABD'nin karşı karşıya olduğu bir çok sorun var. Bu sorunların en önemlisi de Kürt sorunu. Verili durum Kürtlerin ABD'siz, ABD'nin Kürtlersiz kazanamayacağını gösteriyor. Ama yine bir yol kazasına uğramamak için Kürtlerin dikkatli olması ve yoğurdu üfürerek yemesinde yarar var.

Talabani'nin cumhurbaşkanı olmasıyla başlayan süreç sancılı gelişiyor. Dananın kuyruğu asıl anayasa oluşturulduğunda kopacak. Sayın Talabani tartışmalı bir Kürt kişiliği. Bazen karşısında kimi görürse konuşuyor. Dur durak demiyor ve haliyle gaflar da yapıyor. Gafsız politika olmaz, ama ben yine de Mam Celal'in az konuşmasını arzuluyorum.

Patlayan bombaların gürültüsü altında bazen Bağdat'taki siyasetin sesi duyulmuyor.

Hükümet sorunu çözülse bile bu yıl sonlarında bu kez kendimizi yerel seçimlerin yapılması için seçilen zamanı tartışılır bulacağız. Bu konuda da Kürt kaygıları ve görüşleri itibar görmüyor. Kürdistan gibi dağlık bir coğrafyada ve çetin kış koşullarında, 15 aralıkta seçim yapılması düşünülüyor.

Bu dönemde Kürtlerin akıllı bir 'Kriz' politikası yürütmekten başka bir seçeneği yok gibi görünüyor.

Yani 'çivi çiviyi söker' politikası izlemek lazım. Aslında sayın Barzani ve Talabani bir süredir bunu yapmaya çalışmaktadırlar.

Sorulması gereken temel sorular şunlardır:

Kürtün hakkını kabul etmeyen bir Arap, bir Acem ve bir Türk ne kadar özgürleşebilir? Ne kadar demokratikleşebilir?

Kürtlerden kaç defa daha 'aynı suda yıkanmaları' istenebilir?

Kürtler geleceklerini böyle bir Irak'a bağlayabilir mi?

Sayın Talabani'nin öne sürdüğü gibi gerçekten de ABD'nin Kürtlere ihanet etme dönemi bitti mi?

Bakalım Kürtlerin istediği anlamda gerçek bir federasyon kurulabilecek mi? Federal Irak Kürtlerin bağımsızlığına giden bir köprü mü olacak, bunların yanıtlarını gelecek yıldan itibaren almaya başlayacağız sanıyorum.

Türkiye'nin Kürtlere karşı izlediği düşman politikalar Türk toplumundaki anti-amerikancı dürtüleri had safhaya çıkardı. Bu nedenle Ankara ile Washington arasındaki ilişkiler çok süt liman değil. Türkiye'nin Irak ve Kürtlere ilişkin izlediği politika, Tayyip Erdoğan hükümetinin Avrupa ile bütünleşmek için kağıt üzerinde bile olsa başlattığı 'kurumsal Avrupalılaşma' çabasının da hasar görmesine yol açabilir.

Tahran ve Şam'ın Kürtlere yaklaşımı, bir bakıma ABD ile olan ilişkilerinde de bir sınav niteliği alacak gibi görünüyor.

www.arsivakurdi.org

Uluslararası Ceza Divanı ve Kürtler

Hişyar Özalp*

GİRİŞ

19. yüzyıldan itibaren insanlık sürekli ve yoğun olarak bir uluslararası ceza mahkemesinin özlemini yaşamıştır. 20. yüzyılın başlarında bu ihtiyacın giderilmesi için somut adımlar atılmasına karşın, sonuç başarısız olmuştur. İkinci Dünya Savaşından sonra Nürnberg ve Tokyo uluslararası ceza mahkemeleri kurulmuştur. Fakat bu mahkemeler "ad hoc" niteliğindeydiler. Bu yıllarda sürekli mahkemenin kurulması için girişimler yapılmışsa da dönemin siyasi ortamı yüzünden başarı elde edilememiştir. 1990'lı yıllarda Eski Yugoslavya ve Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemeleri kurulmuş, bu mahkemelerin kurulması sürekli bir mahkemenin kurulması için tetikleyici olmuştur. 1994 yılında BM Genel Kurulu'nun isteği üzerine, Uluslararası Hukuk Komisyonu tarafından hazırlanan rapor ve daha sonraki çalışmalar, 1998'de Roma'da imzalanan Uluslararası Ceza Divanı Statüsü'nün imzalanmasıyla sonuçlanmıştır.

Roma Konferansı'na 148 devlet katılmış, 120 kabul, 21 çekimser ve 7 ret oyu çıkmıştır. ABD, pek çok konuda Statü taslağına muhalefet etmiş ama sonuçta bir kaç madde dışında başarısız olmuştur. ABD ve İsrail Statü'yü imzalamalarına rağmen 2002 yılı içinde BM'ye yaptıkları resmi bildirimle Statü'ye taraf olmayacaklarını bildirmişlerdir.

UCD (Uluslararası Ceza Divanı) eksikliklerine rağmen insanlık için çok önemli sonuçlar doğurabilecek bir hareketin ürünüdür. Uluslararası önemli suçların önlenmesi ve suçluların cezalandırılması konusunda bütün insanlığa ümit vermektedir. UCD'nin yargı yetkisine haiz olduğu suçlar şunlardır; soykırım, savaş suçları, saldırı suçları ve insanlığa karşı işlenen suçlar. Dikkat edilirse UCD insanlığın en çok yakındığı suçları kapsamına almıştır. UCD'nin yargı yetkisi gerçek kişilerle sınırlıdır. Zaman bakımından yetkisi ise, geçmişe yönelik değildir.

Avrupa Birliği gerek hazırlanış safhasında, gerekse daha sonra UCD' ye büyük destek vermiştir. UCD, Avrupa Birliği'nin değerleriyle örtüşmektedir. AB, bütün üyelerine ve aday ülkelere UCD'ye taraf olma ve her platformda destek verme çağrısında bulunmuştur.

Çalışmamızda AB'nin UCD'ye olan yaklaşımını irdeleyeceğiz. Daha sonra AB – Türkiye ilişkilerini UCD ekseninde ele alacağız. Çalışmamızın son bölümünde Türkiye'nin UCD'ye olan yaklaşımını ve taraf olması durumunda Türkiye'nin elde edeceği kazanımları ve varsa kayıplarını tartışacağız.

* Yüksek Lisans Öğrencisi

www.arsivakurdi.org

I- AB ve Uluslararası Ceza Divanı

Avrupa Birliği'nin asıl amacı kıtada barışın egemen kılınmasıdır. Kuruluşundaki asıl hedef ekonomik olan işbirliği yoluyla, özelikle Almanya ve Fransa arasında barışı sağlayan Birlik, bir taraftan ekonomik ve parasal birliğe ilerlerken diğer taraftan da artık daha siyasi olarak nitelendirilebilecek ortak dış ve güvenlik politikası, adalet ve içişlerinde işbirliği gibi alanlarında ilerleme kaydedilmeye başlanmıştır.

Gerçekten de Avrupa kıtası, geride bıraktığımız yüzyıl içinde, sonuçları yüz milyonlarca insanı doğrudan etkileyen iki dünya savaşına sahne olmuştur. Bir daha, kıtada böyle bir savaşın yaşanmasına mani olmak için, Avrupa Birliği gibi dünyada bir eşi daha olmayan bir kurum husule getirilmiştir. Avrupa Birliği'nin asıl amacı kıtada barışın egemen kılınmasıdır. Kuruluşundaki asıl hedef ekonomik olan işbirliği yoluyla, özelikle Almanya ve Fransa arasında barışı sağlayan Birlik, bir taraftan ekonomik ve parasal birliğe ilerlerken diğer taraftan da artık daha siyasi olarak nitelendirilebilecek ortak dış ve güvenlik politikası, adalet ve içişlerinde işbirliği gibi alanlarında ilerleme kaydedilmeye başlanmıştır. Ortak politikaların güçlendirilmesini öngören bu süreç Avrupa Birliğinin "derinleşmesi" olarak adlandırılmaktadır. İşte bu "derinleşme", AB'nin yalnızca Avrupa kıtasında değil bütün dünyada barışın egemen olması için çaba sarf etmesi sonucunu doğurmuştur.

Belki de dünyamızın en çok savaş, insanlık suçu ve soykırımlara sahip olan Avrupa kıtasının ortak ve etkin kurumu olan AB, gerek Roma Statüsü'nün meydana gelmesi ve kabul edilmesi, gerekse UCD'nin işlevsellik kazanabilmesi için yoğun caba sarf etmiştir. Böyle bir davranış biçiminin kendisini "bir barış projesi" olarak niteleyen bir uluslar üstü örgütten gelmesi oldukça doğaldır. Zaten Birliğin en çok savunduğu kavramların hukuk, barış, özgürlük gibi kavramlar olduğunu hatırlarsak bu sonuç oldukça normaldir.

Kanaatimizce, AB'nin, UCD'nin işlevsellik kazanması için bu kadar çok istekli davranmasının amaçlarından biri de ekonomik alanda bir açıdan rakibi olan Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası hukuku hiçe sayarak dünyada egemenlik kurmasının önüne geçebilme çabasıdır. Gerçektende UCD çalışmalara başladığı an, uluslararası alanda haksızlık olarak nitelendirilebilecek çok sayıda davranışı cezalandırabilecek, hukuka aykırı hareket eden devletlerin politikalarını gerçek kişileri yargılarken eleştirebilecek ve tespit edebilecektir. Ayrıca söz konusu hukuka aykırı davranışları yapan gerçek kişiler cezalandırılmış olacak ve UCD'nin bu etkinliği ciddi bir caydırıcılık meydana getirecektir. İşte bu nedenlerden ötürü ABD, UCD'nin çalışmasını engellemeye çalışırken AB, tam tersi bir tutum içindedir.

Avrupa Birliği yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı UCD 'ye karşı sergilediği olumlu yaklaşımını kararlarında da göstermiştir. Avrupa Topluluğu Konseyi 11 Haziran 2001 tarihli "Konsey Ortak Tavrı" adını taşıyan 12 paragraflık bir önsöz ve 11 maddeden oluşan bir belge hazırlamıştır. Söz konusu metinde, Roma Statüsü'nün en kısa sürede yürürlüğe girmesini, ve UCD'nin kuruluşunu sağlamak için AB üyesi devletlerin ellerinden gelen tüm çabayı harcamaları gerektiği belirtilmiştir. Aynı Konsey, 17 Haziran 2002 tarihli UCD ve ASPA tasarısına ilişkin olarak Konsey'in vardığı sonuçları açıkladığı bildirisinde, bu gelişmelerden duyduğu kaygıyı dile getirmiş ve ABD' ye konuyu değerlendirirken AB'nin endişelerinin dikkate alınması çağrısında bulunmuştur .

Avrupa Parlamentosu da, 17 Haziran 2001, Mart 2002 ve 19 Eylül 2002 tarihlerinde vermiş olduğu kararlarında Roma Statüsünün ve UCD'nın insanlık için ne kadar önemli olduğu vurgulandıktan sonra, bütün üyelerinden Statüyü onaylamalarını istemiş, Statü'nün bütünlüğünü korumak için uygun mercilerde gerekli faaliyetleri göstermelerini ve UCD'nin adilliğini, etkinliğini ve tarafsızlığını zayıflatacak herhangi bir tadil teklifini reddetmelerini istemiştir .

Ayrıca belirtmek gerekir ki, hem Statü'nün hazırlık safhasında hem de Roma'daki konferans esnasında AB üyesi olan devletler, başta ABD olmak üzere uluslararası bir ceza mahkemesinin kurulmasına muhalefet eden devletlere karşı büyük bir direnç göstermişler ve Statü üzerinde UCD'nin etkinliğini azaltacak çok fazla değişikliğin yapılmasına mani olmuşlardır.

Avrupa Birliği'nin UCD'na verdiği önemin daha iyi anlaşılması için belirtmemiz gereken bir başka husus ta, Birleşmiş Milletlerin giderlerini büyük oranda karşılayan ABD ve Japonya'nın Statüye taraf olmamalarından dolayı AB' nin UCD'nin giderlerinin büyük bir kısmını üstlenmesidir.

www.arsivakurdi.org

A- UCD Ekseninde Türkiye ve Avrupa Birliği İlişkileri

Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletlerin uluslararası çatışmalar ile iç savaş niteliğindeki çatışmaların önlenmesi için, caydırıcı olamamasından ayrıca bu çatışmalar esnasında çeşitli kabul edilemez fiiler işleyen kimselerin cezasız bırakılmasından dolayı uluslararası sürekli bir ceza mahkemesi olan UCD' yi şiddetle desteklemektedir ve yukarıda belirttiğimiz gibi çeşitli organları üyelerine ve üyeliğe aday devletlere bu desteği vermelerini istemektedir.

Avrupa Birliği, insan haklarından bütün insanların istifade edebilmesi için UCD' yi büyük bir adım olarak görmektedir. Bu açıdan Birlik üyelerinden ve aday devletlerden UCD'ye taraf olmalarını istemesi oldukça doğaldır. Türkiye'de bir aday devlet olduğuna göre Birlik aynı davranışı Türkiye'den de istemektedir.

Gerçekten de, Türkiye'nin Roma Konferansında Statü'yü imzalamayarak çekimser kalmasını ve daha sonraki çağrıları göz ardı ederek bir türlü Statü'ye taraf olmamasını eleştirmiş ve bu durum Avrupa Parlamentosu'nun 19 Eylül 2002 tarihli kararına şöyle yansımıştır; "Türkiye'nin Sözleşmeyi bile imzalamamış olması kabul edilemez" . Ayrıca, Avrupa Birliği'nin çeşitli mercileri, müteaddit defalar Türkiye'yi bu hususta uyarmışlardır.

Üzülerek belirtmek isteriz ki, Türkiye'de birkaç ay önce müzakerelere başlayacak olan Hırvatistan dahil Avrupa Birliği üyesi bütün devletler Statüye taraf olmuşlardır. Bu açıdan bakıldığında Avrupa Birliğinin eleştirileri yerindedir. Kaldı ki günümüzde AB ortak değerler etrafında toplanmış devletlerin oluşturdukları bir birlik olarak algılanmaktadır ve biz de bu değerleri paylaştığımız için söz konusu birliğe üye olmak arzusunda olduğumuzu iddia etmekteyiz. Bu hususu devletin çeşitli organları, defalarca dile getirmişlerdir. Bugüne kadar gerek UCD'ye olan yaklaşımımızdan ötürü gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni alışılmışın dışında bir çoklukta ihlal ettiğimiz bir gerçek olmasına rağmen son dönemdeki bazı gelişmeler bizi umutlandırmaktadır.

Gerçekten de, Türkiye'nin Roma Konferansında Statü'yü imzalamayarak çekimser kalmasını ve daha sonraki çağrıları göz ardı ederek bir türlü Statü'ye taraf olmamasını eleştirmiş ve bu durum Avrupa Parlamentosu'nun 19 Eylül 2002 tarihli kararına şöyle yansımıştır; "Türkiye'nin Sözleşmeyi bile imzalamamış olması kabul edilemez" . Ayrıca, Avrupa Birliği'nin çeşitli mercileri, müteaddit defalar Türkiye'yi bu hususta uyarmışlardır.

A- Türkiye'nin UCD'ye Taraf Olmasının Yarar ve Zararları

Hemen belirtmeliyiz ki, Türkiye'nin Statüye taraf olması halinde hiçbir şekilde zarar edeceği kanısında değiliz. Yine de bu konu için doktrinde var olan görüşleri yansıtmak yerinde olacaktır. Böylelikle konuya daha geniş bir perspektiften bakma şansına sahip olabileceğiz.

Statü'nün 7. maddesi de bazı yazarları endişelendirmektedir. Bu madde, "insanlığa karşı suçları" düzenlemektedir. Bu maddede Türkiye' yi ilgilendirebilecek fiiller şunlardır:

a) Öldürme (7/1-a_

b) Toplu öldürme (7/1-b)

c) Nüfusun nakli veya sürgün edilmesi; bu fiil uluslararası hukukun haklı kıldığı sebepler olmaksızın bulundukları bölgeden kovulması veya göçe mecbur bırakılmalarını ifade etmektedir(7/1-d). Bu hüküm, özelikle doğu ve güneydoğuda köylerin boşaltılması hususunda gündeme gelebilir.

d) 3. paragrafta tarif edildiği gibi politik, ırkçı, ulusal, etnik, kültürel, dini, cinsel nedenlerle veya uluslararası hukukta evrensel olarak kabul edilemez sayılan nedenlerle, bu paragrafta gösterilen ya da Divanın yetkisine giren herhangi bir suç ile eylemler bağlamında herhangi bir topluluğa veya herhangi belirlenebilir bir gruba zulmetmek (7/1-h).

e) Şahısların zorla kaybedilmesi (7/1-i)

f) Vücuda veya ruhsal ve fiziksel sağlığa ciddi zarara neden olacak nitelikteki bilinçli olarak yapılan diğer insanlık dışı eylemler (7/1-k).

UCD Statüsü'ne taraf olunması halinde, Türkiye için en büyük tehlikeyi ayrılıkçı teröristlerle yapılan mücadelede ordu ve diğer güvenlik güçleri mensuplarının mahkum edilmesi ihtimalinde bulan yazarlar vardır. Böyle düşünen bir yazar düşüncesini şu sözlerle ifade etmektedir; " Statüye taraf olunması halinde. Teröre yönelik mücadelenin niteliği gereği uzun süreceği dikkate alınırsa, terörle mücadelede cereyan eden olayların bir harp suçu şeklinde Divanın yargı yetkisine girmesi kaçınılmaz olacaktır. Böyle bir durum kuşkusuz ki, terör örgütleri lehine yeni olanak ve

www.arsivakurdi.org

platformlar açacak ve onları cesaretlendirecektir" .

Gerçektende, Statünün 8. maddesinin (f) bendi aynen şöyle demektedir:"Bir devletin toprakları içinde hükümet kurumları ile organize silahlı gruplar arasında veya bu gruplar arasında uzun süreli silahlı çatışmalar meydana gelirse Statünün 8/2-e maddesi uygulanır".

Durum böyle olmakla birlikte yukarıda belirttiğimiz şekilde düşünen yazarlara katılmak mümkün değildir. Çünkü, Statü terörle mücadeleyi yasaklamamaktadır. Terörle mücadele esnasında "savaş suçu" olarak nitelenebilecek bir davranışı gösteren gerçek kişilerin cezalandırılması öngörülmektedir. Bir hukuk devletinden beklenen her şart altında insancıl hukuk kaidelerine aykırı davranmamak ve davranan kişileri korumamaktır. Türkiye Cumhuriyeti, bir hukuk devleti olduğuna göre bu hükümden çekinmesi için hiçbir neden mevcut değildir. Hemen belirtelim ki Statü'nün 11. ve 24. maddelerine göre geçmişte yapılan suçlar bakımından Divan'ın yargılama yetkisi yoktur. Bu açıdan yaklaştığımızda Türkiye ciddi reformlar yaparak bu tarz olaylardan dolayı uluslararası arenada eleştirilmekten kurtulabilir. Köy boşaltma, işkence, gözaltında şahıs kaybetme, çağdaşlık iddiasında ki Türkiye'ye yakışmamaktadır. Avrupa Birliğine üye, UCD Statüsü'ne taraf olmasak ta bu sorunları aşmamız gerekmektedir.

Ayrıca, milli merciler tarafından soruşturulmakta ya da kovuşturulmakta olan veya soruşturulup ta kovuşturulmamasına karar verilen davalar UCD'nin yargı yetkisi dışındadır. Yani iç hukuk yolları tüketilmeden UCD bir davaya bakamaz. Meğer ki, söz konusu devlet davaya bakmak konusunda isteksiz olsun veya o davaya bakmak konusunda muktedir değilse artık UCD yargımla yapabilecektir.

Bir yazar Türkiye açısından " tamamlayıcılık ilkesinin " uygulanmaması tehlikesini şu sözlerle dile getirmektedir: Özelikle Güneydoğu olaylarına ilişkin, resmi görevlilerin yargılandığı davalarda, Türk mercilerinin kovuşturma konusunda isteksiz oldukları, bazı AİHM içtihatlarına dayanarak, öne sürülebilir. Böylece bu olaylar bakımından, UCD'nin Türkiye açısından asli yargı mercii haline gelemsi söz konusu olur. Yazarın bu endişesinde haklılık payı çok yüksektir. Biz bu konuda da tutturduğumuz mantığı devam ettirerek, Türkiye'nin bu sorunu insan haklarına saygılı bir devletten beklenen şekilde çözebileceğine inanmaktayız.

Bir başka yazara göre ise; "Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürdistan devletinin kurulması yönündeki gelişmelere karşı yapılabilecek müdahalelerin ve bölücü terör eylemcilerine karşı girişilecek sınır ötesi takiplerin Statü ile ilişkilendirilmesi ihtimali vardır" .Unutulmamalıdır ki bu durumlarda Türkiye, Irak'ın Statüye taraf olması durumunda veya BM Güvenlik Konseyi'nin talebi ile UCD Türkiye'nin sorumlu gerçek kişilerini yargılayabilecektir. Yani Türkiye, yargılanmaktan kurtulamayacaktır.

Bir başka yazara göre ise; "Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürdistan devletinin kurulması yönündeki gelişmelere karşı yapılabilecek müdahalelerin ve bölücü terör eylemcilerine karşı girişilecek sınır ötesi takiplerin Statü ile ilişkilendirilmesi ihtimali vardır". Unutulmamalıdır ki bu durumlarda Türkiye, Irak'ın Statüye taraf olması durumunda veya BM Güvenlik Konseyi'nin talebi ile UCD Türkiye'nin sorumlu gerçek kişilerini yargılayabilecektir. Yani Türkiye, yargılanmaktan kurtulamayacaktır.

Yine aynı yazara göre; "dünyada sıcak çatışmalara muhatap olan ABD ve İsrail gibi devletler Statü'ye karşı açık bir duruş koymaktadırlar bu nedenle Türkiye'nin çekimser kalması anlaşılabilir bir durumdur" . Aslında yazarın bu tutumu anlaşılabilir değildir. Gerçektende 100'ü aşkın devlet Statü'ye taraf olmuştur. Bu devletler arasında ordusu NATO'nun uluslararası müdahalelerinde görevli Almanya, Irak'ta işgal kuvvetlerinde görev alan Bulgaristan, Polonya, Danimarka, İngiltere ve Avustralya gibi devletlerin yanında kendi ülkelerinde iç karışıklık yaşayan Sierra Leone, Kolombiya gibi devletler de taraftır. Ayrıca Türkiye'den insancıl hukuku takmayan iki devleti örnek alınmasını istemek başka bir garipliktir.

Türkiye'nin Statü'ye taraf olmasıyla elde edeceği en büyük kazanım uluslararası camiada saygınlığının artması olacaktır. Çünkü Statü'ye taraf devletler insan haklarına bağlı olduklarının güvencesini güçlü bir biçimde vermektedirler. Bu güvence sayesinde devlet, vatandaşlarıyla olan sorunlarını da daha demokratik yöntemlerle çözme yoluna gidecektir.

Ayrıca, Türkiye için hayati öneme haiz Avrupa Birliği üyeliği önündeki bir engel kalkmış olacak. Uluslararası camiaya çağdaş dünyaya ait olduğunu tatbikatta gösterme şansını elde edecektir.

Türkiye'nin bir başka kazanımı ise 124. maddede savaş suçları bakımından öngörülen haktır. Bu hükme

www.arsivakurdi.org

göre, Statü'ye taraf olacak bir devlet, kendisi bakımından yedi yıllık bir süre için, Divan'ın savaş suçları üzerindeki yetkisini kabul etmediğini beyan edebilecektir. Maddenin ifade tarzı nedeniyle, bu önemli haktan sadece, taraf olma işlemlerini gerçekleştirmekte olan devletler yararlanabileceklerdir . Savaş suçlarının işlenmesi durumunda taraf olmayan devletler yargılanabilenecektir.

UCD'nin görev alanına ilişkin değişiklikler yürürlüğe girse bile sadece bunu kabul eden devletleri bağlayacaktır. Buna karşılık, söz konusu değişiklikler yapıldıktan sonra Statü'ye taraf olan devletler veya taraf olmayan devletler bakımından, bu değişiklikler hüküm ifade edebilecektir . Gerçekten de 121. maddeye göre, değişikliği kabul eden devlet açısından kendi onay veya kabul belgelerinin verilmesinden itibaren bir yıl sonra hüküm ifade edebilecektir. Son olarak Türkiye'nin taraf olması durumunda, Divanın faaliyetlerine aktif olarak katılacak, yargıç ve savcının atanmasında söz sahibi olacak ve Taraf Devletler Meclisinde oy kullanma hakkına sahip olabilecek, böylelikle bütçe, hukuki metinlerin değiştirilmesi gibi pek çok konuda söz sahibi olabilecektir.

Sonuç

Avrupa Birliği, dünyamızda çıkan savaşların ve insancıl hukuka aykırı fiillerin önlenmesi hususunda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin caydırıcılıktan uzak olduğunu tespit etmiş durumdadır. Bu bağlamda uluslararası önemli suçların önlenmesi hususunda Uluslararası Ceza Divanı'nın bu boşluğu kısmen de olsa önleyebileceği düşüncesiyle söz konusu oluşuma büyük destek vermektedir. Bu desteğin bir başka sebebi de suçluların ancak bir uluslararası ceza mahkemesinde cezalandırılabileceğine olan inancıdır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin caydırıcılıktan uzak olduğunu tespit etmiş durumdadır. Bu bağlamda uluslararası önemli suçların önlenmesi hususunda Uluslararası Ceza Divanı'nın bu boşluğu kısmen de olsa önleyebileceği düşüncesiyle söz konusu oluşuma büyük destek vermektedir. Bu desteğin bir başka sebebi de suçluların ancak bir uluslararası ceza mahkemesinde cezalandırılabileceğine olan inancıdır.

Türkiye, bir parçası olmak istediği çağdaş dünyaya ayak uydurmalıdır. Böylelikle, hukuka saygılı bir devlet olduğunu gösterebilecektir. Üyesi olmak istediği AB'nin baskılarını da göz önüne aldığımızda rahatlıkla diyebiliriz ki, Türkiye Cumhuriyeti yakın bir tarihte Uluslararası Ceza Divanı Statüsü'ne taraf olacaktır. 2004 yılında yapılan anayasa değişiklikleri bunun habercisidir. Üstelik, üçüncü dünya ülkelerinin bile taraf olduğu bir insan hakları ve hukuk hareketinin dışında kalamaz. Türkiye, son zamanlarda iyice anlaşıldığı üzere safını tespit etmiştir. Bu saf, Avrupa'nın çağdaşlık değerlerinin olduğu saftır.

Türkiye'nin taraf olması durumunda bazı noktalarda büyük zararlara uğrayacağı savı inandırıcılıktan uzaktır. Böyle düşünenlerin ortaya koyduğu argümanlar somut değildir. Ayrıca, Türkiye taraf olmasa dahi bazı şartların gerçekleşmesi ile birlikte Uluslararası Ceza Divanı'nın yargılama yetkisine maruz kalabilir. Bu ayrıntı gözden kaçırılmamalıdır.

Bir hukuk devletinin, suç işleyebilirim endişesiyle uluslararası nitelikte bir mahkemenin yetkisini kabul etmemesi doğal karşılanabilecek bir davranış tarzı değildir. Hukuk devleti her şart altında hukuka ve insan haklarına saygılı olan devlettir. Türkiye'nin yetkili organlarının kendisine ve toplumuna güvenmesi gerekir.

www.arsivakurdi.org

Asimilasyon Sarmalında Kürtler

Tori*

Ulus, ulus devlet, ulusçuluk alanında yapılan sosyolojik çalışmalarda da bazı tanımlara gidilmiştir. Biz bu tanımlardan giderek, Kürtlerin asimilasyon sarmalına alınmalarını konunun açıklığa kavuşması bakımından irdelenmesinin uygun olacağın kanısındayız.

Halk:

Birbirilerine kültürel özelliklerle bağlı, benzer davranış biçimleri ve iletişim kanalları ile bağlı, belirgin bir sayıda bir insan topluluğu şeklinde tanımlanmıştır.

Kürt kökeni Ari halk, Hint-Avrupa kökenli halkların büyük göçü ile Hazar Denizi'nin doğu, güney ve batısından doğu Kafkaslara, oradan Anadolu'nun doğu bölgelerine, İran'ın kuzeybatı bölgesine, Zagros dağlık bölgesine, güneye Irak'ın kuzey bölgelerine ve de batıya yönelerek gruplar halinde Anadolu'nun güneydoğu bölgelerine yayılarak o bölgelere yerleşmişlerdir.

Arkeologlar, Kürtlerin ataları olan Ari halkın göçle gelerek yerleştiği coğrafyada, yaptıkları yüzey araştırmaları ve kazıların mevcut katmanlarında Ari halkın bu coğrafyada yarattıkları kültürün dışında hiçbir kültürden söz etmezler. Buna neden, bu coğrafyada yaratılan kültürün türdeş oluşu gösterilebilir. Bu türdeşlik kayaüstü gravürlerde ve mağara içi boyalı resimlerde görülebilir. Kayaüstü gravürler çizgi tekniği ile ve kayalara kazılarak çizilmiştir. Gerek kayaüstü gravürlerde, gerekse mağara içi boyalı resimlerde bu bölgelerde yaşayan Ari halk, avladıkları hayvanları, kutsadıkları tanrı ve tanrıçaları, mağara tavanlarına kahverenginin çeşitli tonlarında betimlemişlerdir. Bu tür sanat eserlerine, Ari halkın yaşadığı coğrafyanın dışındaki bölgelerde rastlanılmamıştır. Tarih öncesi Paleolitik çağın bu sanat eserleri, o sanatların merkezleri sayılabilecek Kürt coğrafyasının bazı bölgelerinde görülmektedir.

Kürtlerin ataları olan Ari halkın kültür türdeşliği Neolitik çağın seramik sanatında da görülmektedir. Kürt coğrafyasının çeşitli sanat merkezlerinde boyasız, boyalı, elle ve çarkla yapılan seramik eserlerde görülür. Bu seramikler koyu kırmızı, beyaz, siyah ve kahverenginin tonlarında, benzer desen ve çizgilerle yaratılmışlardır. Yaratılan bu seramikler Kürt coğrafyası dışındaki coğrafyalarda görülmezler.

Kürt kökeni Ari halkın kültürlerinin türdeşliği kurdukları besin üreticisi köy topluluklarında ve bu köylerin yapılarında görülmektedir. Yapılan taş temel ve bazı yapılarda ızgara temel döşemesi ve kerpiç duvarlarla dik doğrultuda ve de yuvarlak planlı inşa edilmişlerdir. Neolitik çağın bu besin üreticisi köyler Adıyaman Samsat'taki Newalaçori'den, Zag-

* Araştırmacı yazar

www.arsivakurdi.org

ros dağ eteklerine kadar uzanan Kürt coğrafyasında yer almışlardır.

Ari halkların kültürlerinin türdeşliği, yarattıkları bronz sanatında, kendilerine özgü çalışmalarda görülür. Bu sanatın arslan figürleri uysal ve bacakları uzun görünümdedir. Yaratılan bronz eserler, Zagroslardaki Luristan, Urmiye bölgesindeki Ziwiye, Hasanlu, Van ve Elazığı bölgesindeki bronz merkezlerinde yer almışlardır. Tunç çağının bu bronz eserlerinin benzerleri Kürt coğrafyası dışında görülmezler.

Etnik Grup:

Nesilden nesile aktarılan bazı kalıcı davranış özellikleri ile tanımlanan ve ulustan farklı olarak kuramsal açıdan bir devlete sınırları ile bağlı bulunmayan kültürel bir kategori olarak tanımlanır.

Kürtlerin ataları olan Ari halkta bu tanımla belirlenen dokuz etnik grup vardır. Türdeş bir kültür yapısında olan bu etnik gruplar, Kürt coğrafyasının çeşitli bölgelerinde, aşiret ve de bağımsız aşiretlerin oluşturduğu aşiret konfederasyonları düzeyinde yaşamışlardır.

Kürtlerin Ataları Olan Ari Halkı Meydana Getiren Etnik Gruplar

Lulu, Guti, Kassi:

Lulu ve Gutiler Zagros dağlık bölgesine tarihin hangi döneminde geldikleri bilinmemektedir. Gutiler Zagrosların doğu eteklerinde, Lulular Zagrosların batı eteklerinde yaşıyorlardı. Kassiler, başlangıçta Dicle ırmağının kaynak sularının başlarındaki dağlar ve ovalarında yaşamakta idiler. Hititler M.Ö. 2000 yıllarında doğudan Anadolu'nun merkez bölgelerine göçle gelmeden önce, yolları üstündeki Kassileri yerlerinden ettiler. Kralları Gandaş yönetiminde Kassiler, oradan Zagrosların merkezi bölgesi Luristan'a gelerek yerleştiler. Kassiler Luristan'a gelmeden önce, bölgede Gutili ve Lululu bronz işleyen demirci grupları yaşamakta idiler.

Nairi, Urartular:

Nairiler Bitlis'in kuzeyindeki dağlık bölge ile Dicle'nin kaynak sularının başlarındaki dağlar ve ovalarında, Urartular Van Gölü çevresi ile Urmiye Gölü arasındaki bölgeler ile, güneyden Süleymaniye'ye kadar uzanan bölgede yaşıyorlardı. Van Gölü bölgesi Urartuların merkez bölgesi durumunda idi.

Hurri ve Urartu etnik grubu başlangıçta Kafkasların ve Anadolu'nun doğu bölgelerine inerek yerleştiler. Urartular Anadolu'nun doğu bölgesinde kalırken, Hurriler, kendilerinden küçük bir grup olan Mittaniler ile Irak'ın kuzey bölgelerine indiler. Mittaniler orada Metina bölgesine yerleşirken o tarihte adı Arafa olan Kerkük şehrini kendilerine merkez yaptılar.

Mannailer, Medler

Mannailer, Urmiye Gölü çevresindeki bölgede yaşıyorlardı. Medler, Demavend Dağı ile Zagros dağları arasındaki bölgede yaşıyorlardı. Medya olarak tanınan Med ülkesi kuzeyden Urmiye Gölü, Hazar Denizi, güneyden tuz çölü ile çevrili idi.

Hurriler, Mittaniler

Hurri ve Urartu etnik grubu başlangıçta Kafkasların ve Anadolu'nun doğu bölgelerine inerek yerleştiler. Urartular Anadolu'nun doğu bölgesinde kalırken, Hurriler, kendilerinden küçük bir grup olan Mittaniler ile Irak'ın kuzey bölgelerine indiler. Mittaniler orada Metina bölgesine yerleşirken o tarihte adı Arafa olan Kerkük şehrini kendilerine merkez yaptılar. Hurriler o bölgede, Kerkük'ün 13 km. kuzeyinde Nuzi şehrini kurarak kendilerine ilk merkez yaptılar. Hurriler, Nuzi'nin daha güneyinde o tarihte adı Urbulum, daha sonra Arbela daha sonra da Erbil olan şehri kurdular. Yine Hurriler daha kuzeyde Subaru, onun da kuzeyinde, adı günümüzde Hani şehri merkez olan Hanigalbat bölgesini, daha kuzeyde merkezi Amed olan Amedanu bölgesini, onun da kuzeyinde, merkezi Palu olan Purulumzi, daha kuzeyde merkezi Harput olan Alzi ve merkezi Malatya olan İşuwa bölge ve şehirlerini kurdular. Mittaniler, Hurri-Mittani konfederasyonu yönetimini üstlenince, o bölgeleri Hurrilerle paylaştı. Hurriler, kuzey Suriye'de, Habur Irmağı'nın kaynak suyunun başında, Waşşukani şehrini kurarak orasını kendisine merkez yaptıktan başka, günümüzde adı Amude olan Urkiş şehrini kurdu. Bu şehri kral Tişari yönetiyordu. Nuseybin-Midyat kasabası arasındaki Çağçağ vadisinde kurulmuş bulunan Gırnawas şehri o dönemde kurulmuş olan bir Hurri şehridir.

Kassiler, Babil ülkesinde iken Cudi Dağı ile kuzeyde Mardin şehri arasında, merkezi Midyat şehri olan Kassiyari bölgesini kurdular. Bu bölge günümüzde Tor olarak tanınmaktadır.

www.arsivakurdi.org

Ulusu oluşturan kültür ögesinin Kürt kültürü türdeşliğine yukarıda kısaca değinilmiştir. Ulusu oluşturan dil unsuruna gelince, dil ve diyalekt yapısal ve işlevsel açıdan farklı anlamlara sahiptir. Yapısal açıdan dil, diyalektlerin bir üst oluşumudur. İşlevsel açıdan ise dil eğitimli üst tabakaların iletimiş aracı, diyalekt ise yerel konuşma aracı şeklinde belirlenmiştir.

Yukarıda adı geçen etnik gruplar tarihi süreç içinde çevrelerindeki küçük bağımsız aşiretlerden oluşan konfederasyonlar kurdular. Ancak bu konfederasyonlar çeşitli nedenlerle yönetim erklerini yitirmiş, en son, Med konfederasyonu içinde birleşmişlerdir. Bununla grup niteliklerini Med konfederasyonunun dağıldığı M.Ö. 550 yılına değin sürdürdüler. Bu tarihten sonra bu grupların etnik grup kimlikleri silinmiş, tanrıları Kardumiaş'tan adlarını alarak Kürt adı ile günümüze değin varlıklarını bir halk olarak sürdürdüler.

Ulus:

Ulus, yerleşik halde bulunan tarihsel bir süreç içinde dil, ülke ve ekonomik yaşam birliği ile kültür, birliği biçiminde ortaya çıkan psikolojik etken ile oluşmuş bir insan topluluğudur. Bu tanım birçok ulusçu düşünür tarafından savunulmuştur.

Ulusu oluşturan kültür ögesinin Kürt kültürü türdeşliğine yukarıda kısaca değinilmiştir. Ulusu oluşturan dil unsuruna gelince, dil ve diyalekt yapısal ve işlevsel açıdan farklı anlamlara sahiptir. Yapısal açıdan dil, diyalektlerin bir üst oluşumudur. İşlevsel açıdan ise dil eğitimli üst tabakaların iletişim aracı, diyalekt ise yerel konuşma aracı şeklinde belirlenmiştir.

Bunların dışında ulusun içsel ve dışsal olmak üzere iki unsuru vardır. Dil, din, soy ile kültür ve tarih birliği ulusun içsel unsurlarıdır. Bir insan topluluğunun ulus oluşturması için, dil birliğine sahip olması gerektiği şeklinde söylenebilir.

Ulus kavramının içeriğine ilişkin ele alınan dört unsur olumlu nitelikte, yani ulusun doğrudan kendini tanımlamaya yönelik unsurlardır.

Bu edinimler kişiye ancak yaygın bir eğitim sistemi ile verilebilir.

Kürt Dili:

Kürtçe, eski Farsça, Avesta, Soğdiyan, Baluci, Paşdu dilleri ile birlikte Hint-Avrupa dil grubunun İran dilleri arasında yer alır. Kürtçe yazıldığı gibi okunan bir dildir. Kürtçe'de yirmi üçü ünsüz, sekizi ünlü olmak üzere otuz bir ses vardır. Kürtçe'deki sekiz ünlüden dördü uzundur. Bu ünlüler kısa okunmaları halinde kelimede anlam değişikliği yapar. Kürtçe'de bundan başka bir birleşik, bir de yarım ünsüz vardır.

Kürtçe'de basit, türemiş ve birleşik olmak üzere yapı bakımından üç tür kelime vardır. Kürtçe'deki birleşik kelimeler, basit bir kelime ile 15 ön, 2 iç ve 23 ard ek alarak türerler. Kürtçe'deki ön ekler basit kelimelerin önüne gelerek bu kelime ile bitişir, kelimede anlam ve tür değişikliği yapar. İç ekler, iki basit kelimenin arasına gelerek birleşik kelime yaparlar. Kürtçe'deki ard ekler kelimenin ardına gelir, kelimeye bitişir ve kelimede sadece anlam değişikliği yaparlar.

Kürtçe'de cins, tekil, çoğul, küçültücü, yüceltici ve karşılaştırıcı takılar vardır. Kürtçe'deki cins takıları, Kürtçe'deki isimleri eril, dişil ya da iki cinsli yaparlar. Kürtçe dişil isimler belirtili tamlama durumunda *(a)*, belirtisiz tamlama durumunda belirtisiz tamlama eki *(ek)* ile birlikte *(e)*, ünlem durumunda *(ê)* takısı alarak dişil olurlar. Kürtçe isimler belirtili tamlama durumunda *(ê)*, belirtisiz tamlama durumunda belirtisiz tamlama eki *(ek)* ile birlikte *(î)*, ünlem durumunda *(o)* ekini alarak eril olurlar. İsimin eril ve dişil yani iki cinsli olma durumlarında o cinse ait takıyı alarak eril ya da dişil olurlar.

Kürtçe isimler belirtili tamlama durumunda *(ên)* nesne ya da tümleç alma durumunda *(an)*, belirtsiz durumunda *(in/ine)* takısını alarak çoğullaşır, *(ek)* takısı alarak da tekil durumlarını belirtirler. Kürtçe isimler tek başlarına kullanıldıkları durumda hiçbir şekilde çoğullaşmazlar. Cümledeki fiilin çoğul olması durumunda, isimler takı almadan kendiliklerinden çoğullaşırlar.

Kürtçe'deki isimler olağan cins takılar, dışında takılar alarak büküme uğrarlar.

Kürtçe'de kurallı, kuralsız ve yardımcı olmak üzere üç tür fiil vardır. Kuralsız fiiller bazı hallerde hiçbir kurala uymadan değişikliğe uğrarlar. Kürtçe, henüz eğitimli üst tabakaların iletişim aracı durumuna gelmemiş olması nedeniyle diyalektler durumundadır. Kürtçe'de 4 ara 18 bağlı diyalekt vardır. Prof. Tevfik Vehbi'ye göre Kürtçe diyalektler:

1) Zaza; 2) Goran: Hawramî, Zengene, Kakeyî, Bajelan; 3) Lurhî: Mamesanî, Kelhorî, Feylî, Lakî,

www.arsivakurdi.org

İmamı Şafii kıyasa ağırlık verir. İstihzamı reddeder. Şafii mezhebi bir dönem Mısır Fatımi devletinin, daha sonra da büyük bir kısmı Kürt olan Eyyubi devletinin resmi, mezhebi olmuştur. Şafiilik mezhebi, tüm Kürt coğrafyasındaki Şii ve Yezidi Kürtler dışındaki tüm Kürtler tarafından benimsenmiştir. Irak, Horasan, Suriye, Endonezya, Malezya, Seylan gibi uzakdoğu ülkelerine dağılmıştır.

Baxtiyarhi; 4) Kurmancî: a) Güney: Seneyî, Suleymanî, Sorhanî, Mukrî, b) Kuzey: Bahdinan, Hekarî, Asthî, Bohtan, Beyazidî.

d) Hurşit oğulları Kürt Devleti, Luristan bölgesi, 1156-1534.

e) Merwani Kürt Devleti, Diyarbakır, Cizre Bölgesi, 985-1095.

f) Şeddadi Kürt Devleti, Azarbeycan Arran bölgesi, 951-1069.

2) Uzun bir süreçte olmuş yazılı bir kültür birikimi ve yönetim geleneği bulunan bir seçkinler zümresine sahip olması.

Din:

Kürtler islam dinini benimsemekle beraber birlikte olduğu gruplardan farklılık göstererek bütününe yakını şafiilik mezhebini benimsemişlerdir.

Şafiilik:

Şafiilik günümüzde Hanefilikten sonra ikinci sırada gelen ve kapsam itibarı ile oldukça büyük bir coğrafyaya dağılmış fıkıh mezheplerindendir. İmamı Şafii, hakkında kitap ve sünnet bulunmayan ve icmalar. Peygamberin sahabelerinden bir kısmının söylediği sözlerdir. İmam-ı Şafii sadece belli sehabelerin değil, bütün sehabelerin aktardığı hadisleri esas almaktadır. Diğer üç fıkıh mezhebinde ise muhalif sehabelerin görüşüne başvurulmaz. Kıyas temelde kur'ana ve sünnete dayanır. İmamı Şafii islamın üç ekolünü temsil eden fıkıh sistemini geliştirerek sentezlemeye çalışmıştır. İmamı Şafii kıyasa ağırlık verir. İstihzamı reddeder. Şafii mezhebi bir dönem Mısır Fatımi devletinin, daha sonra da büyük bir kısmı Kürt olan Eyyubi devletinin resmi, mezhebi olmuştur. Şafiilik mezhebi, tüm Kürt coğrafyasındaki Şii ve Yezidi Kürtler dışındaki tüm Kürtler tarafından benimsenmiştir. Irak, Horasan, Suriye, Endonezya, Malezya, Seylan gibi uzakdoğu ülkelerine dağılmıştır.

Toplumların Ulus Sayılmalarının Koşulları:

Toplumların ulus sayılması için üç ölçüt koşul olarak aranır.

1) Ya halen var olan ya da yakın bir geçmişe kadar uzun bir süre boyunca var olmuş bir devletle tarihi bağı olması.

Kürtlerin yakın geçmişte kurmuş oldukları Kürt devletleri:

a) Hasnaviler Kürt Devleti, Cibal Bölgesi (Zagroslar) 959-1107.

b) Büweyhoğulları Kürt Devleti, Kuzeybatı İran, 934-1062.

c) Fedlawi Kürt Devleti, Luristan Bölgesi, 913-1424.

Kürt Seçkinler Zümresi:

1- Diyarbekir ve Cezire Hükümdarları Hanedanı, 2- "Hasanveyh" adıyla tanınan Dinever ve Şehrezor Hükümdarları Hanedanı, 3- "Lor-ı Büzürg" diye tanınan Fadlavi Hükümdarları Hanedanı, 4- "Al-ı Eyyub" diye tanınan Mısır ve Şam Sultanları Hanedanı, 5- Erdelan Hükümdarları Hanedanı, 6- "Şenbû" adıyla tanınan Hakkâri Hükümdarları Hanedanı, 7- "Bahadinan" adıyla tanınan İmadiye Hükümdarları Hanedanı, 8- Cezire Hükümdarları Hanedanı, 9- "Melikan" adıyla tanınan Hasankeyf Hükümdarları Hanedanı, 10- Çemişkezek Hükümdarları Hanedanı, 11- Mırdasî Hükümdarları Hanedanı, 12- Sason Hükümdarları Hanedanı, 13- Xizan (Hizan) Hükümdarları Hanedanı, 14- Kilis Hükümdarları Hanedanı, 15- Şirvan Hükümdarları Hanedanı, 16- Zırkan Hükümdarları Hanedanı, 17- Sıvidi Hükümdarları Hanedanı, 18- Süleymani Hükümdarları Hanedanı, 19- Sohran Hükümdarları Hanedanı, 20- Baban Hükümdarları Hanedanı, 21- Mukri Hükümdarları Hanedanı, 22- Bıradost Hükümdarları Hanedanı, 23- Mahmudiyan Hükümdarları Hanedanı, 24- Dınbili Hükümdarları Hanedanı, 25- Zerza Hükümdarları Hanedanı, 26- İstunî Hükümdarları Hanedanı, 27- Tasnî Hükümdarları Hanedanı, 28- Kelhur Hükümdarları Hanedanı, 29- Bane Hükümdarları Hanedanı, 30- Bitlis Hükümdarları Hanedanı olarak tanınan Şeref Hanlar.

3) Fetih yeteneğinin alması.

Kürt kökeni Ari halk Hint-Avrupa kökenli halkın göçü ile yayıldıkları alanlara yukarıda değinilmiştir. Bunun dışında uzun tarihleri süresince herhangi bir fetih ya da yayılma hareketlerine girişmemişlerdir.

Ancak Oğuz Türklerinden Selçukluların ve de Türkmenlerin ülkelerinde İslam halifesi El-Mukte-

www.arsivakurdi.org

Ulusçuluk klasik bir biçimde gerçek ya da yapay bir etnik grubun ahlaki, kültürel ve siyasi açılardan diğerlerine oranla üstünlüğünü savunanan bir ideoloji olarak tanımlanır. Bundan, ulusçuluk 18. yüzyılda ortaya çıkan modern bir siyasi ideoloji olarak sınıflandırılır. Devletin temel amacı etkinlik adına son bilimsel teknik ve yöntemler kullanarak sınırları içindeki nufüsun idari amacı uğruna türdeş hale getirmektir. Bu bir asimilasyondur.

dir'in fermanı ile yurtluk edinmelerine, Sultan Alp Aslan'ın Malazgirt Savaşı'ndan zaferle çıkmasına, bununla Anadolu kapılarının Türklere açılmasına Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Savaşı'nı kazanmasına, o tarihe kadar Sivas'a kadar olan devletinin sınırlarının tüm Kürt ülkesini içine alacak şekilde İran içlerine, kuzey Irak'a uzanmasını sağlamıştır. Oysa aynı tarihlerde Maraş ve Adana yöresindeki Kürt bölgelerine yerleşen Dul-Kadir Türkmen beyliği Osmanlı yönetimine karşı zorlu direnişlerde bulunmuş, Osmanlı Sultanı Yavuz Sultan Selim'in bizzat başında bulunduğu Osmanlı Ordusunu aylarca kendileri ile uğraştırmışlardır.

Ulus Devlet

Ulus, her şeyden önce ulus devletinin meşruluk temelini oluşturur. Gerek ulus, gerekse, ulus devlet türdeş bir bütünlük oluşturur. Bir ulus devlet yapısı içindeki tüm bireylerin aynı dili konuştuğu yargısı objektif temelden yoksun salt siyasi içerikli bir yargıdır.

Ulus devlet ve ulusçuluk Amerika kıtasında ortaya çıkışının hemen ertesinde Avrupalılar tarafından benimsenerek taklit edilir. Ancak ulusçuluk Amerika'dan Avrupa'ya geçişte önemli bir degişkenliğe uğrar. Amerika'daki ulusçuluk dil öğesine herhangi bir siyasiliği yüklemez. Sadece vatan düşüncesi ile bağımsızlık bilincine bağlı bir ulusçuluktur. Ulusçuluk düşüncesi Avrupa kıtasına geldiğinde ulusun yayın dili merkezi öneme sahip siyasi ve ideolojik bir sorun haline dönüşür. Avrupa ulusçuluğunun belirgin özelliği hayali topluluklar oluşturmak için temel öge olarak dil birliğini ön plana çıkarmış olmasıdır. Gelişen filolojinin de yardımı ile yayıncılık devreye girecek ortak dil temeline dayalı topluluk bilince yerleştirilmeye çalışılacaktır.

Burjuva demokratik devrimlerinin dünya çapında ki etkileri Osmanlı İmparatorluğunu da etkisi altına alır. Bu devrimlerden Fransızların 1789 burjuva demokratik devrimi Osmanlı İmparatorluğu egemenliği altındaki halkları etkisi altına aldı. Bundan, Fransız burjuva demokratik devrimi dünyada ilk kez ulusal devletlerin doğuşuna öncülük etmiştir.

Tarihte yakınçağ devrine de başlangıç olan bu devrim, Kürtlerin bir direniş çağıdır. Osmanlı Sultanı Yavuz Sultan Selim, İran içleri, kuzey Irak ve de topraklarının tümünü sunan Kürt emirlere, tuğrasıyla onaylı Kürt coğrafyasını sancaklara, yarı bağımsız devletlere ayırıp vermek suretiyle Kürtleri yönetimine almıştır. Kürt emirlerinin bu yarı bağımsız durumları, Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit dönemine değin asırlarca sürdü.

Sultan Abdülhamit Kürt emirlerin yarı bağımsızlıklarını ülkesinin bütünlüğüne karşı ayırımcı bir durum olarak görür. Kürt emirlerine verilen yüzyıllar süren bu haklarını geri alır. Bunun yerine dini öne çıkarır. Çünkü din unsuru toplumsal birliği kurma amacına yönelik olarak kültürel yönü ön plana çıkarılarak dünyevi bir içerikle kullanılması mümkün görülmüştür. Bunu sağlamak için de Kürt ülkesinde yarı bağımsız emirlikler yerine şeyhlik, ağalık düzenini getirmiştir. Kürtler bu düzene tepki göstermiş, taleplerini Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarına değin çok kanlı direnişler şeklinde göstermişlerdir. Sultanlığın bu davranışı tek kültürlü homojen bir ulus yaratmaya yönelik idi. Buna Anadolu'daki diğer halklar da tepkilidir. Kürtler kültürel farklılıklarını birbirini takip eden çeşitli direnişlerle ifade etmişlerdir. Direnişte bulunmayan diğer gruplar Kürtlerle birlikte Anadolu'da kültürel bir mozaik olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Sonuçta, Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu yıkıldıktan sonra onun yerine geçerken onda bulunan alt kimlikleri çeşitli etnik, dil, dinsel grupları olduğu gibi miras almıştır. Fakat imparatorluktaki üst kimlik, devletin yurttaşına verdiği kimlik Osmanlılık iken Türkiye Cumhuriyetinde Türklük olarak ortaya çıkmıştır. Bu durumda alt kimliklerden bir tanesi, aynı zamanda üst kimlik olarak belirmiştir. Bu durum diğer alt kimlikleri yabancılaştırıcı niteliktedir. Eğer bu üst kimlik Türkiyelilik olsaydı, bu durum ortaya çıkmazdı. Çünkü toprak esasına dayalı bu üst kimlik bütün alt kimlikleri eşit biçimde kucaklayacak ve işin içine etnik, dilsel, dinsel özellikleri karıştırmamış olacaktı. Oysa Türklük biçimindeki üst kimlik soy ve hatta dinle tanımlanma eğilimindedir.

www.arsivekurdi.org

Ulusçuluk

Ulusçuluk klasik bir biçimde gerçek ya da yapay bir etnik grubun ahlaki, kültürel ve siyasi açılardan diğerlerine oranla üstünlüğünü savunanan bir ideoloji olarak tanımlanır. Bundan, ulusçuluk 18. yüzyılda ortaya çıkan modern bir siyasi ideoloji olarak sınıflandırılır.

Devletin temel amacı etkinlik adına son bilimsel teknik ve yöntemleri kullanarak sınırları içindeki nufüsu idari amacı uğruna türdeş hale getirmektir. Bu bir asimilasyondur.

Sultan Selim'den tüm içtenlikleri ile yönetime sundukları ülkeleri karşılığında aldıkları hakların Sultan Abdulhamit tarafından geri alınmasına karşılık şimdilerde Kürtler, özgür, bağımsız, yaratıcı yetenekleri ile kültürel haklarını rahatça kullanmayı, tarihin ilk çağlarından günümüze değin varlıklarını sürdüren maddi ve manevi kültürlerini geliştirmeyi, bu kültürleri ile dünya kültürleri içindeki onurlu yerlerini almaları için gerekli fırsatların verilmesini beklerken, devletin en üst kademesinde yer alan sayın cumhurbaşkanı cumhuriyet bayramı demecinde "... anayasamızda belirtilen etnik köken, dil, din, mezhep gibi benzerliklere değil, yazgı, kıvanç, tasa ve ülkü ortaklığına ve birlikte yaşama isteğine dayanan ulusçuluk anlayışıdır" şeklindeki beyanları bize ulusçuluk ideolojisinin devam ettiğini, bununla da asimilasyonun daha uzun bir süre devam edeceğini göstermektedir.

Kaynaklar:

1) *Kürt Kültür Tarihi*, Torî, Berfîn Yayınları, Ekim 1999, İstanbul.

2) *Kürtlerin İlkçağ Tarihi*, Torî, Berfîn Yayınları, Mayıs 2000, İstanbul.

3) *Kürtlerin Ortaçağ ve Yeniçağ Tarihi*, Torî, Berfîn Yayınları, Kasım 2000, İstanbul.

4) *Mezopotamya'da Dinlerin Doğuşu ve Gelişimi*, Musa Şanak, Aram Yayınları, Eylül 1997, İstanbul.

5) *Türkiye'nin Etnik Yapısı*, Ali Tayyar Önder, Pozitif Yayınları, Ocak 2002, İstanbul.

6) *Ulus-Devlet*, Ozan Erözden, Dost Kitabevi Yayınları, Aralık 1997, Ankara.

7) Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Çalışma Grupu Raporu, Haziran 2004. Çalışma Grubu Üyelerinin Temmuz 2003 Toplantısında İmzaladıkları ve sundukları Raporun Haziran 2004 itibariyle Güncelleştirilmiş Biçimi.

8) Tarihselden Güncele Kürt Gerçeği, Sorun Yayınları, İstanbul.

www.arsivakurdi.org

İnsanlaşma, Kürdistan ve İki Mağara: Şaneder ve Duderi Mağaraları

Eyüp Kıran*

1. Giriş

Bugüne kadar insanlaşma ve insanın evrimi ile ilgili birçok bilimsel araştırma yapılmıştır. Daha çok fosil bilimi, arkeoloji ve antropoloji alanlarında yapılan bu araştırmalardan elde edilen veri ve bilgilere göre insanlaşmanın Afrika'nın doğusunda Tanzanya ve Kenya arasındaki göller bölgesindeki platolardan başladığı, buradan Rift Vadisi yoluyla kuzeye doğru Ölü Deniz üzerinden Bereketli Hilal coğrafyasına ulaştığı anlaşılmıştır. İnsan öncüleri Bereketli Hilal coğrafyasında bol besin ve barınma imkanlarından yararlanmış, burada on binlerce yıl çoğaldıktan sonra nispeten koşulların kötüleşmesiyle Kuzey Afrika'ya, Avrupa'ya ve Asya'ya dağılmışlardır.

Bereketli Hilal coğrafyasında keşfedilen iki arkeolojik sitede o dönem insanlarıyla ilgili değerli bilgiler elde edilmiştir. Bu iki arkeolojik siteden biri Batı Kürdistan'da Efrin'e yakın Duderi Mağarası, diğeri Güney Kürdistan'da Hewler'e yakın Şaneder Mağarasıdır.

Bu çalışmamda insanlaşma yolunda Bereketli Hilal'ın önemi, söz konusu iki sitedeki araştırmalar ve bu araştırmaların bilim, sanat ve edebiyat üzerindeki etkilerine değineceğim.

2. İnsanlaşmanın Tarihçesi

2.1. Afrika'dan Çıkış

Günümüzden 3-1,5 milyon yıl önce insan öncüleri Homo habilis Tanzanya ve Kenya arasındaki göller bölgesindeki savanalarda yaşıyorlardı. Beslenmek için megafauna elemanlarını avlıyorlar, yabani meyve, doğal sebze ve yemişleri topluyorlardı. Ayakları üzerinde dik durabiliyor ve ellerini kullanabiliyorlardı. Uzaklardan getirdikleri taşlardan av ve kesici aletler yapabiliyorlardı. Bu aletler genellikle Olduvai gölü çevresinde bulunduğu için Olduvai Endüstrisi olarak adlandırılmıştır.

Göller bölgesinde ilk iskeletler Alman entomolog prof. Kattwinket tarafından 1913 yılında bulunmuştur. Ondan sonra Louis Lakey ve eşi Mary (Resim 1 de) bu çevrede ve özellikle Olduvai Gorge vadisinde (Harita 1 de) H. habilislere ait çok sayıda iskelet, alet, barınak ve diğer bulgular elde etmişlerdir. Dr. Leakey H. habilislerin çok uzaklardan özel taşlar getirdikleri ve bunlardan av baltaları yaptıkları kanaatine varmıştır.

* Araştırmacı - Yazar

www.arsivakurdi.org



Resim 1: Louis Lakey(ortada), Mary Lakey(sağda)

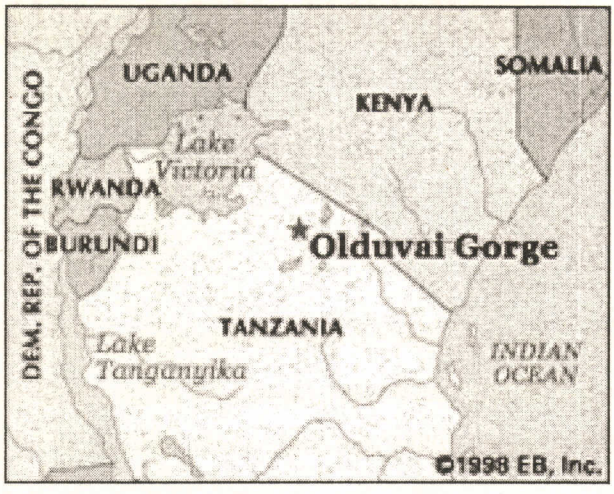

Harita 1: Göller Bölgesi ve Olduvai George

Göller bölgesinden başlayan Rift Vadisi, kuzeye doğru Kızıl Denizin doğu kıyısından Mısırı geçtikten sonra Ölü Denize varıyor, oradan Akdeniz'in doğu kıyısından Kürt şehri Efrin'e kadar uzanıyor ve orada bitiyor. Rift Vadisi Harita 2. de görülmektedir.

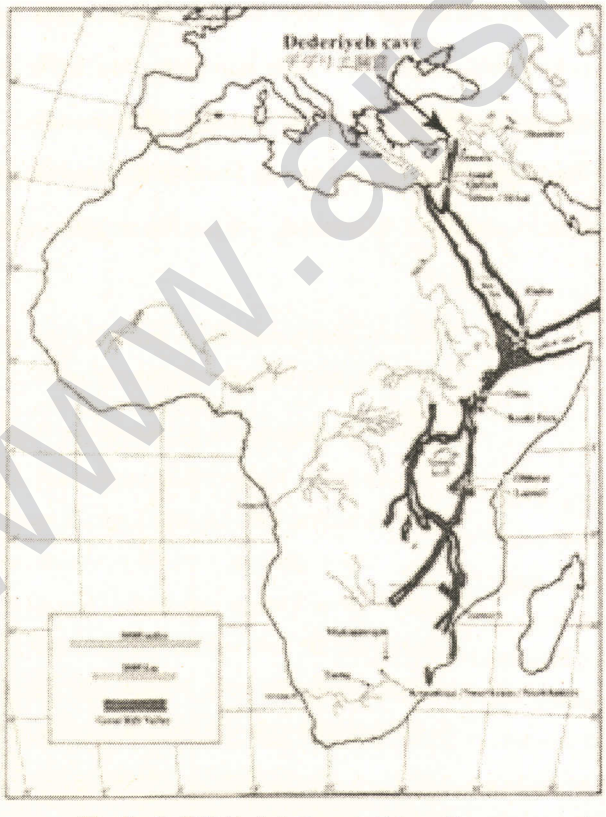

Harita 2: Rift Vadisi (Kaynak: Takeru Akazawa)

Homo erectus günümüzden 100.000 yıl önce Rift Vadisinden Bereketli Hilale varıyor. Bir bakıma Kürt coğrafyasıdır burası.

2.2. Kürdistan'a Varış

Kürdistan'ın florası(bitki örtüsü) çok zengindir. Yabani buğday türleri, arpa, mercimek, nohut, bezelye ve bakla türleri, ilkbaharın yeşil bitkileri, su kaynaklarının kenarındaki binbir çeşit ot, orman meyve ve yemişleri (fıstık, badem, ceviz, alıç, armut, zerdali ve ahlat çeşitleri) boldur. Vadilerde ve dağ yamaçlarında kışın ılık, yazın serin olan su kaynaklarının çevresi bolca yenilebilir ot ve pancarlar vardır.

Kürdistan'ın faunası da oldukça zengindir. Özellikle memelilerden oluşan megafauna (Şekil 1 de) ve kemirgenler, kanatlılardan toy, devekuşu gibi büyük kuşların yanında keklik, bağırtlak, güvercin, rahatlıkla avlanabilen her türlü tarla kuşları, balık, yılan, kertenkele gibi sürüngenler, kaplumbağa türleri, midye, yumuşakçalar, tarla salyangozları bol miktarda bulunuyordu. Bu hayvanların avlanma ve toplanmaları çok kolaydı. Yetişkin biri el veya sapanla taş atarak bol miktarda kuş avlayabilirdi.

Bütün hayvan gurupları günün belli saatlerinde su kaynaklarına geliyor. Vadilerdeki su kaynaklarının civarında avlanmak için oldukça uygundu.

Toros-Zagros sıra dağlarının güney yamaç ve eteklerinde, bu dağlara bağlantılı ondüleli yapılarda bol miktarda doğal barınaklar, kaya kovukları ve mağaralar vardır. Yaklaşık 100.000-50.000 yıl öncesi insanı ateşi rahatlıkla kullanabiliyordu. Yaz kış her zaman bol miktarda yakacak malzeme vardır. Birçok bitkinin öz kısmı veya dış kabuklarındaki hav tabakası çıra, kav görevi görüyordu. Çakmak taşlarının birbirine sürtünmesiyle çıkan kıvılcımlar bu kav (Kürtçe pîşo) vazifesi gören kısmın üzerine düştüğünde rahatlıkla tutuşabiliyordu. Zaten ateş bir kez yandıktan sonra uzun süre onu korumak mümkündü. Ayrıca her tarafta tezek bol olduğu için yakacak sorunu rahatlıkla hal ediliyordu.

Dağların güney yamaçları bütün mevsimlerde bolca güneş alıyor ve soğuk kuzey rüzgarlarına karşı korunaklıdır. Kolay kolay kar tutmaz. Kar olsa dahi güneşli günlerde oldukça sıcak veya ılımandır. Bu yamaçlardaki doğal kovuklar ve mağaralar barınma olanağı sağlar. İnsan gruplarının buraları savunması da daha kolaydır. Bu gibi yerler ova ile dağ arasında ulaşım ve iletişimin de sağlandığı en uygun yerlerdir. Ovalara nazaran insan parazit ve mikropları daha azdır.

www.arsivakurdi.org

Kışın bu yamaçlar hayvanların da barınma ve beslenme alanlarıdır. Dağların eteklerindeki ormanlardan kereste ve taşlardan av ve diğer aletleri yapmak kolaydı. Balta ve diğer av aletlerinin burada bolca yapılabildiği kabul edilmektedir.

Bereketli Hilal'ın bu coğrafyasında, bu olanaklardan yararlanan insan öncüleri günümüzden 60-50 bin yıl önce neanderthal insan yapısına ulaşmıştır. Bu döneme ait insan öncülerine bu ismin verilmesi Almanya'da Neanderthal vadisinde bulunan bir iskeletten kaynaklanmaktadır. Ancak daha sonra Kürdistan'da iki sitede bulunan iskeletler neanderthal insanın yaşamı hakkında oldukça bilgi vermektedirler.

Arkeolog ve antropologlar Kürdistan coğrafyasında yoğun araştırmaları sonucunda Homo erectus ve Homo neanderthalensis'e ait önemli iki site buldular. Bunlardan biri olan Şaneder Mağarası'nın Harita 3 te yeri belirtilmektedir.

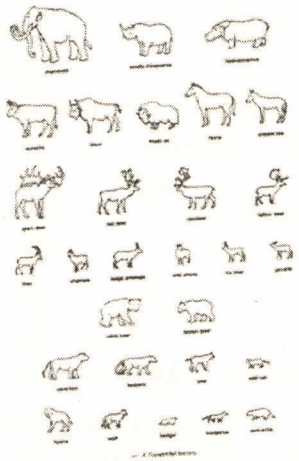

Şekil 1: Megafauna

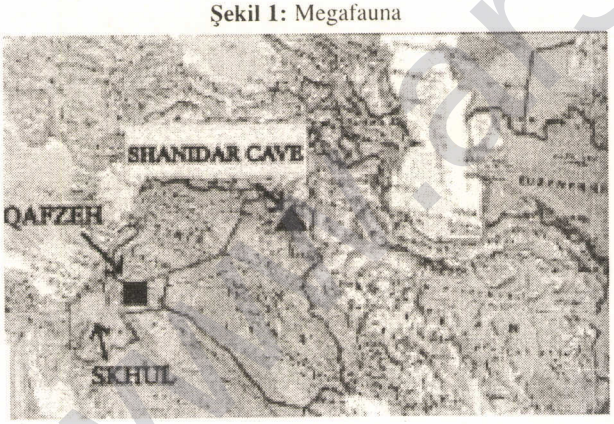

Harita 3: Orta-Doğu'da Neanderhal siteleri ve Şaneder Mağarası

2.3. Kürdistan'dan Dağılma

Homo erectus ve Neanderthal insan Bereketli Hilal'ın Kürdistan coğrafyasında on binlerce yıl çoğaldıktan sonra Kuzey Afrika'ya, Avrupa'ya ve Asya'ya dağılmışlardır. Dağılış yönleri Harita 4 te kabaca belirtilmektedir.

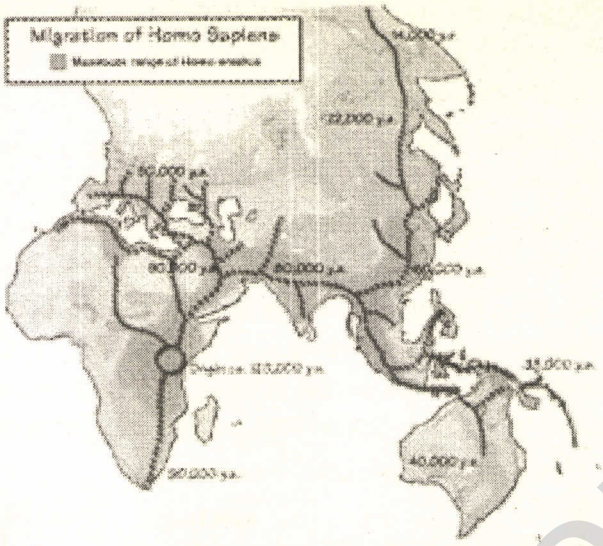

Harita 4: Neanderthallerin Dağılması

Neanderthal insan Avrupa'ya gittiğinde Kürdistan'da öğrendiği endüstriyi orada daha da geliştirerek sürdürmüştür. Bu endüstri ilk defa Fransa'da Mouster Mağarası ve çevresinde bulunduğu için Musteriyan Endüstrisi olarak adlandırılmaktadır. Kürdistan'daki adi Zarziyan Kültürüdür. Kürdistan'dan Avrupaya gidiş yolunda bulunan en önemli durak Bulgaristan'daki Bacho Kiro'dur. Harita 5 ve 6 da Zarziyan Endüstrisi'nin Avrupa'ya geçişi ve orada Musteriyan Endüstrisi olarak yayılması görülmektedir.

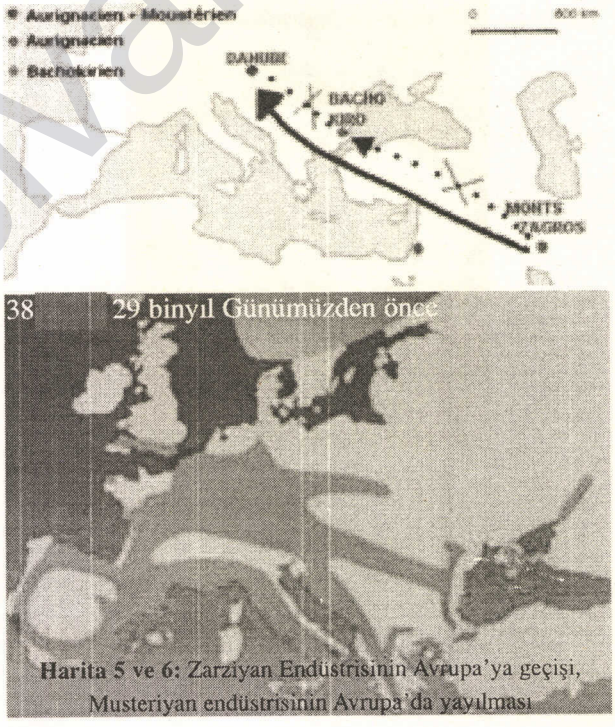

Harita 5 ve 6: Zarziyan Endüstrisinin Avrupa'ya geçişi, Musteriyan endüstrisinin Avrupa'da yayılması

3. Kürdistan Mağaraları

3.1. Duderi Mağarası

Düderi Mağarası Batı Kürdistan'da (Resim 2 de görülmektedir), Efrin Vadisindedir (Resim 4). Bu sitedeki çalışmaları japon bilimadamı Prof. Takeru Akaza-

www.kurdiyakurdi.org

wa yürütmektedir. Suriyeli arkeolog Sultan Muhesen de onunla beraber çalışmaktadır. Akazawa ve ekibi1980 yılından beri çalışmalarını yürütmektedir.

Bu sitenin en önemli özelliği, mağaranın içinde genç ve çocukların mezarlarının bulunmasıdır. Bu iskeletlerin 50.000 yıl öncesi neanderthal insanlara ait olduğu saptanmıştır. Anlaşılıyor ki neanderthaller ölülerini gömüyorlardı. Onun için Akazawa Düderi Mağarasındaki çalışmaların raporu niteliğinde olan kitabının adını Neanderthal Gömütleri olarak belirlemiştir. Resim 3 te Takeru Akazawa& Sultan Muhesen'in kitabının kapağı görülmektedir.



Resim 2: Duderi Mağarasının dışardan görüntüsü (Efrîn)

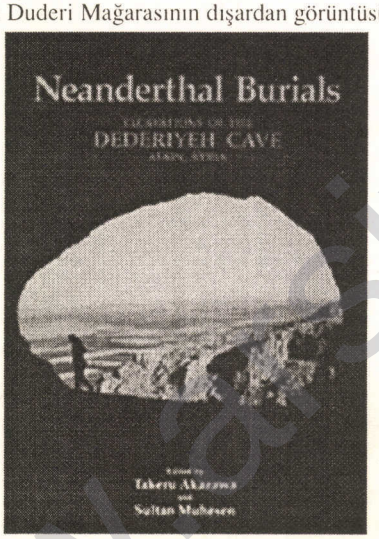

Resim 3: Akazawa&Muhesen'in kitabının kapağı.



Resim 4: Efrin Vadisi (Kaynak: F. Cobbing, 1997)

Resim 5 te mağarının içinde kazı çalışmaları, Resim 6 da gömütte çocuk iskeleti görülmektedir.

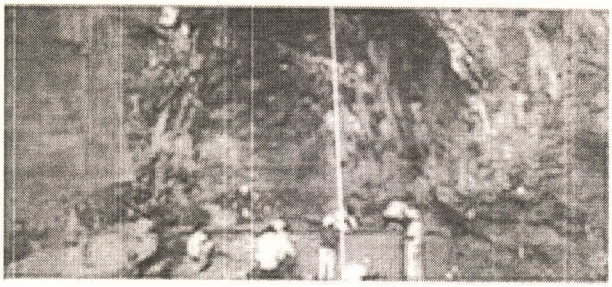

Resim 5: Duderi Mağarasında kazı çalışmaları.

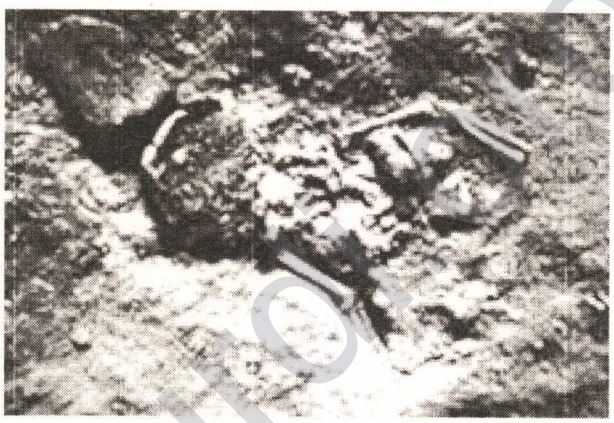

Resim 6: Neanderthal bir çocuğun gömüdeki iskeleti

3.2. Şaneder Mağarası

Şaneder Mağarası Güney Kürdistan'dadır. Kürt Arkeolog Tehsin Abdulwehab Akreyi mağaranın yerini şöyle belirtiyor: "Bu büyük mağara Barzan yöresinde, Hewler Vilayetinde Bradost Dağının eteklerindedir, denizden yüksekliği 2100 fittir ve Büyük Zap Nehrinin kenarından yarım mil uzaklıktadır. Şikefta Köyüne yakın ve Xelifan'a 40 km mesafededir. Çevresinde meşe ve mazı ağaçları çoğunluktadır."



Resim 7: Şaneder Mağarasının dışardan göründüsü

Şaneder Mağarası'nda ABD Columbia Üniversitesinden Prof. Dr. Ralph Solecki ve ekibi, 1951-60 yılları arasında kazı araştırmalarını yürütmüştür. Mağarada altmışa yakın mezar bulunmuştur. Bunlardan dokuzunun neanderthal insanlara ait olduğu belirlenmiştir. Bu dokuz mezardan biri çok ilginç bulgular sunmuştur. Genç bir insana ait olduğu anlaşılan mezarda (Resim 8) ölüye yörenin ağırlığı soğanlı bitkilerden oluşan çiçek-

www.arsivakurdi.org

lerden yatak yapılmıştır. Bu çiçeklerin polen tozlarının kalıntısından yapılan analizlere göre Resim 9 da görülen sümbül (Muscari sp), nevroz (Iris sp.), Resim 10 da görülen sarmaşık(Althaea officinalis L.) ve Resim 11-12 de görülen çiçekleri sarı olan dikenimsi bir bitki (Centaurea solstitialis) olduğu anlaşılmıştır.



Resim 8: Neanderthal gencinin iskeleti görülmektedir



Resim 9: Muscari Sp.

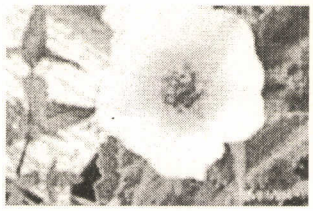

Resim 10: Althaea Officinalis L.

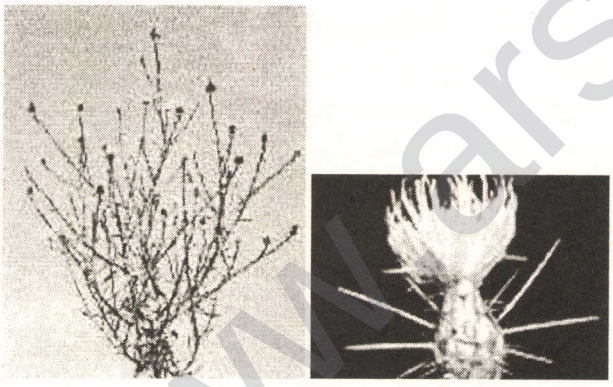

Resim 11-12: Centaurea Solstitialis

Tahminen bu gencin 18-20 yaşlarında olduğu ve mezarına serilen çiçeklerden anlaşıldığına göre sevilen biri olduğudur. Serilen çiçeklerden bir kısmının medikal (insan hastalıklarında derman özelliği) özelliklere sahip olduğu, bir kısmının insektisid (böcek öldürücü) özelliklere sahip olduğu ve hepsinin de güzel kokular saçan (deodoran) çiçeklerden oluştuğu anlaşılmıştır. Şimdilerde de Kürt mezarlarının üzerine dikilen soğanlı bitkilerin çoğu Iris (newroz) türlerinden olduğu rahatlıkla görülmektedir.

Ralph Solecki bu mağarada yaptığı çalışmaları her yıl raporlarla bilim dünyasına sunarken, ayrıca görüş ve kanaatlerini değişik dergi ve magazinlerde yayınlatmıştır. Onun kanaatine göre buradaki neanderthallerin ölülerini gömdüğü ve gömerken de tören yaptığıdır.

Resim 13 te Ralph Solecki ve arkadaşlarının Şaneder Mağarasındaki çalışmalarının raporu niteliğinde olan kitabın ön kapağı görülmektedir.

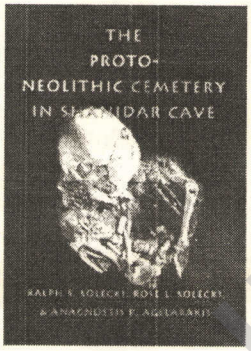

Resim 13: Ralph S. Solecki, Rose L. Solecki ve Anagnostis P. Agelarakis'in araştırma sonuçları kitabı.

Solecki'nin bilim dünyasına duyurduğu ve medyada kamuyla paylaştığı görüşlerinden yararlanan romancılar romanlar yazmışlar, şairler şiir kitabı yayınlamışlar, sinemacılar film yapmışlar ve ressamlar resim yapmışlardı. Yani Solecki'nin çalışma ve araştırma sonuçları ilham kaynağı olmuştur. Oysa bizim ne araştırma sonuçlarından ve ne de verilen eserlerden haberimiz yoktur.

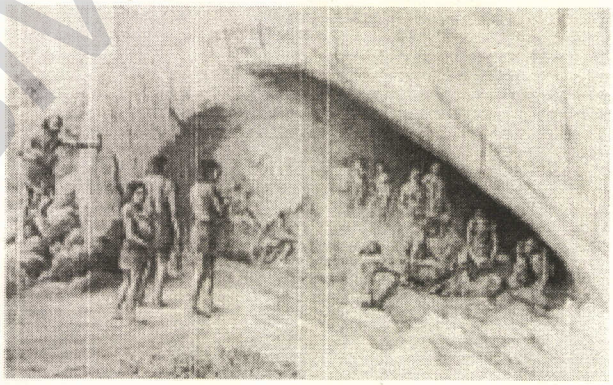

Temsili Resim 1: Şaneder insanları
(Kaynak: Richard Leakey and Roger Lewin, 1977)



Temsili Resim 2: Şanederliler ölülerini törenle gömüyor

www.arsivakurdi.org

1. Şiir kitabı: Flowers of Shanidar (Şaneder Çiçekleri) by Peter Devine

Peter Devine tarafından yazılan kitabın kapağı resim 14'te görülmektedir. Dokuz şiirden oluşmaktadır.



Temsili Resim 3: Şaneder çiçekleri adlı şiir kitabının kapağı

2. Şaneder üzerine yazılan romanlar

Şanederle ilgili iki roman yazılmıştır:

Birinci roman: The Clan of the Cave Bear (Ayı Mağarası Klanı) dır. Yazarı Jean M. Auel'dır. Roman, New York'ta 1980 yılında yayınlanmıştır. Bu roman 1991 yılında Fransızcaya çevrilmiş ve Paris'te yayınlanmıştır. Resim 14 te İngilizce ve Fransızca basımlarının kapakları görülmektedir..

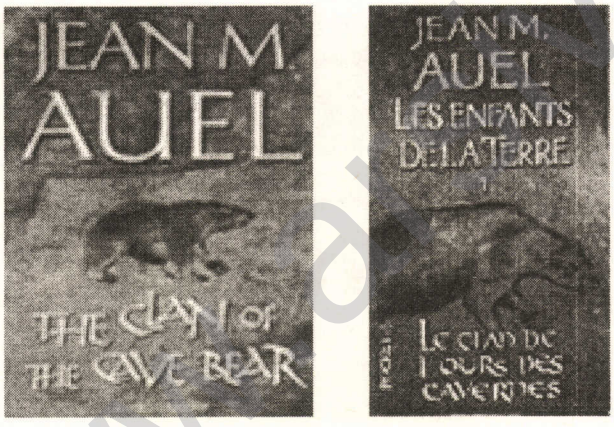

Resim 14: J. Auel ABD'de yayınlanan romanı. Fransızca çevirisi

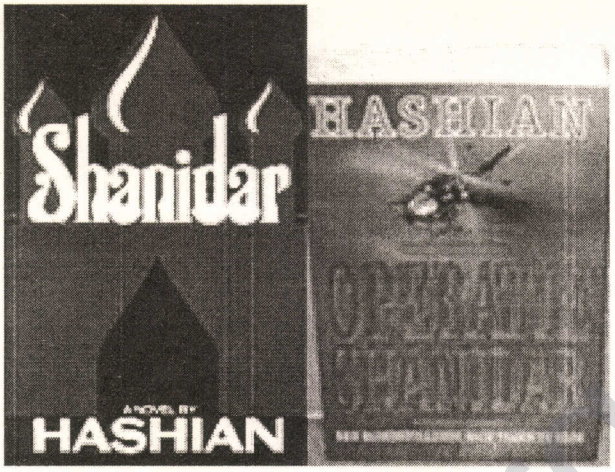

Resim 15: Jack Hashian'ın romanı

İkinci roman: Operatte Shanidar (Şaneder Operasyonu) dır. Bu romanın yazarı Jack Hashian dır, polisiyedir, 1990 yılında New York'ta yayınlanmıştır, 287 sayfadır. Romanın ön kapakları resim 15 te görülmektedir.

Şaneder insanları üzerine çevrilen film:The Clan of the Cave Bear (1986)



Filmin Afişi

Directed by Michael Chapman Writing credits Jean M. Auel (novel) John Sayles Genre: Drama/Adventure/Fantasy/Romance (more)

4. Sonuç

Bilimsel araştırmaların ışığında Kürdistan coğrafyasının insanın evriminde ve insanlaşma alanında önemli bir rol oynadığı anlaşılmıştır. Ancak bölgesel emperyalist ve sömürgeci güçler antik dönemden günümüze kadar Kürtleri bilimden ve kendi gerçeklerinden uzak tutmuşlardır. Kürtler bilimden yoksun olmanın hastasıdırlar. Ancak ulusal özgürlükleriyle beraber bilimselliği ve gerçeği yakalayabilirler. Şimdilerde bilimselliğin çiçekleri özgürlüğün şemsiyesi altında gökkuşağının renkleri gibi gelişiyor.

Kaynaklar

Akreyi, Tehsin Evdulwehab. Şûnwarên Kürdistanê, Şikefta Şaneder.

* Prof. Dr. Ralph Solecki ve Shanidar ile ilgili web sayfaları.

* Prof. Dr. Takeru Akazewa ve Dederiyeh ile ilgili web sayfaları

*Çok sayıda web sayfası olup, burada liste yayınlamakolanaklı değildir.

www.arsivakurdi.org

Başbakan Neçirvan Barzani'nin Uluslararası Kürt Kadınları Konferansında Yaptığı Konuşma

Değerli konferans katılımcıları, bu inisiyatif için sizlere teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum. Kürdistan'da yaşamımızın her alanında köklü değişimlere doğru yola çıktığımız bir dönemdeyiz. Kadınların sorunları bu değişimin kayda değer bir boyutunu teşkil edecektir. Görevimiz, kendimizi bu değişimlerin gerektirdiği ölçüde hazır hale getirmektir. Kürdistan Bölgesel Hükümeti Başbakanı olarak, kendimizi bu değişimlere köklü bir şekilde hazırlamamız gerektiğine inanıyorum. Gelecekteki başarımızın bir, iki ya da üç bireyin elinde olduğunu düşünmüyorum. Başarımız kendi ulusal kapasitemizi nasıl hayata geçireceğimize, kendi aramızda nasıl bir işbirliği yapacağımıza, hangi amaçlar peşinde koşacağımıza ve ne tür ulusal ve ortak çıkarlar için çabalayacağımıza bağlı olacaktır. Şimdi daha önce hayal bile edemediğimiz bir döneme giriyoruz. Siyasal yaşamımızın geride kalan birkaç on yılında, varlığımızı veya yok oluşumuzu, yeniden yapılanmamızı ya da ülkemizin yıkımını ve affedilmemizi ya da sürgüne gönderilmemizi etkileyen siyasi kararlar hep ülkemizi işgal edenler tarafından veriliyordu. Bin bir türlü zorlukla, ülkeden kaçışlarla, büyük yükler altına girmekle, türlü türlü sıkıntılara katlanmakla, en büyük acıyı kadınlarımız çekmiştir. Oysa şimdi, Kürt ve Kürdistani güçlerin siyasi kararlar için doğrudan sorumluluk sahibi oldukları yeni bir aşamaya gelmiş bulunuyoruz. Önümüzdeki yıllarda, Kürdistan'daki herkesin –Bölgesel Kürt Hükümeti, siyasi güçler ve Kürdistan'daki toplum- yeni bir çerçeve içinde düşünmesi gerekecektir. Çağdaş durumumuza tekabül eden, hayata geçirilmesi mümkün olan, birçok tehlikeye karşı ayakta durabilen ve aynı zamanda Kürt kadınlarına en fazla yararı sağlayabilen yeni bir düşünme tarzına ihtiyacımız var. Aşırılıktan uzak olan bir düşünüş tarzına ihtiyacımız var; aynı anda herkese saldırmayan bir düşünce tarzına.

Kürdistan'da kadınların siyasi, sosyal ve ekonomik koşullarını ne tür faktörlerin olumsuz olarak etkilediklerini öğrenebilmek için, Kürdistan toplumu içinde kadınların geri kalmışlığının gerisindeki nedenleri ortaya çıkarmak üzere bilimsel bir yaklaşım geliştirmemiz gerektiğine inanıyorum. Eğer Kürdistan'daki karar vericiler söz konusu faktörler hakkında gerekli bilgileri edinirlerse, hayata geçirilecek kapsamlı siyasi ve idari reformlar daha sağlam bir biçimde güvence altına alınacaktır. Çünkü Kürdistan önümüzdeki yıllarda kendi ekonomik kaynaklarına sahip olacaktır. O zaman da şehirler, köyler, çocuklar ve genç kuşaklar için, kendi geleceklerini ve ailelerinin geleceklerini belirleme konusunda hiçbir tereddüt taşımayan aktif kadınlar için, emekliler, engelliler ve şehitlerimizin aileleri için çeşitli programları hazırlamak hükümetin, onun kurumlarının ve onun yetkililerinin görevi olacaktır. İnanıyorum ki böyle bir süreçte, ne hükümet, ne Kür-

www.arsivakurdi.org

distan'daki siyasal ve sosyal güçler ne kadın örgütleri ne de Kürdistan'a desteklerini sunan demokratik güçler böyle bir sürecin gerektirdiği sorumluluklardan kaçamayacaklardır. Biz, bu karmaşık süreçte atılması gereken ilk adımın zorlukların belirlenmesi olduğuna inanıyoruz. Böyle hayati bir çalışmaya başlamadan önce sorunları açık bir şekilde kavramamız gerektiğine inanıyoruz. Bizi arzu ettiğimiz sonuca götürecek özgün adımları nasıl, ne zaman, hangi aşamada ve hangi güçlerle işbirliği yaparak atmamız gerektiği konusunda emin olmak zorundayız. Kadınların karar verme mekanizmalarındaki oranını yükseltmek için nasıl bir çalışma yapmamız gerektiğini; Kürdistan'ı demokratikleştirmek için ve yeni koşullarımıza uygun olacak şekilde yasalarımızda ne tür değişiklikler yapmamız gerektiğini; kadının, eğitim, evlilik, çocuk doğumu, siyasi, ekonomik ve sosyal etkinlikleri konusunda aile içinde karar verme pozisyonunu nasıl güçlendirebileceğimizi öğrenmek zorundayız. Kadınların Kürdistan'daki marijinalizasyonuna karşı hangi somut adımların atılması gerektiği; gerçekleştirilebilir programların nasıl formüle edilebileceği, günlük bazda olumlu siyasal, yasal ve idari değişikliklerin nasıl hayata geçirilebileceği konusunda net düşüncelere sahip olmak istiyoruz. Onu kullanmak ve onun için elverişli koşulları hazırlayabilmek için, yaşamın her alanında Kürdistan'daki kadınların potansiyelini tespit etmek zorundayız.

Tüm bunlar ve daha pek çok diğer faaliyet için, Kürdistan'daki kadın örgütlerinin olumlu ve olumsuz dersleri yalnızca komşularımızdan öğrenmeleri gerekmiyor. Bizden uzak olan ülkeler de işimizi kolaylaştırabilir. Bu yüzden, Kürdistan'ın içinden ve dışından kadınları İsveç gibi bir ülkede bir araya getirme kararınızdan ötürü size minnettarız. Kürdistan'da içinden geçmekte olduğumuz hassas dönemde bu konferans gibi çalışmalardan pek çok şey bekliyoruz. Sizin yaptığınız çalışmalar ve faaliyetler aracılığıyla, aşırılığa ve ideolojik kavgaya düşmeden, kadın haklarını, insan haklarını, ifade özgürlüğünü, işbirliğini, yasal reformları, mahkemeleri ve hukuku ve polisi güçlendirecek kararlara ulaşmak istiyoruz. İçinde bulunduğumuz hassas dönem nedeniyle şunu unutmamalıyız ki, biz Kürdistan'dakiler önümüzdeki aylarda, ilk defa iktidara gelecek olan siyasi güçler nedeniyle ciddi zorluklarla karşı karşıya kalacağız. Eğer bilinçli bir şekilde hareket etmezsek, eğer çabalarımızı kordineli hale getirmezsek ve eğer faaliyetlerimizin Kürdistan'da halkın büyük bir çoğunluğu tarafından desteklenmesini güvence altına almazsak, kazanımlarımızın büyük bir kısmını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalabiliriz. Bu aşamada, zorlu mücadelemiz boyunca bizi destekleyen demokratik güçleri bizi unutmamaya; bu yakıcı çalışmalarımızda bizi göz ardı etmemeye; onların desteğini istemek üzere sesimizi yükselttiğimizde bizi dinlemekten vazgeçmemeye ve bizi bir yerden bir yerlere kaçarken gördükleri zaman gözlerini kapatmamaya teşvik etmeliyiz. Tüm bunları söylüyorum çünkü hepimiz hayatlarımız boyunca bu tür olaylara hep tanık olmuşuzdur. Kürdistan'ın ve Kürtlerin en büyük hayali bir daha böylesi olaylara tanık olmamaktır. Başlıca görevimiz, hepimiz fikir birliği içinde kalarak, kolektif bir şekilde ve demokratik güçlerin de desteğiyle Kürdistanı, hepimizin onunla iftihar edeceği bir şekilde; Kürdistan'daki kadınların, herhangi bir korku duymadan kendi rollerini gururla oynayabilecekleri bir şekilde yeniden inşa etmektir. Öncelikli beklentimiz birkaç yıl içinde buna benzer bir konferansın Kürdistan'da düzenlenmesidir; aradan geçen süre içinde neler yaptığımızı; birbirimizle ne kadar işbirliği yaptığımızı; eşitlik reformu programımızın kaç maddesini hayata geçirdiğimizi; ve Kürdistan'ın içinden ve dışından hangi demokratik güçlerin etkin bir şekilde sürece katıldıklarını tartışabilmek için. Son olarak sizlere bir kez daha başarılar diliyor ve bu önemli çalışma için kişisel desteğimi ve hükümetimin desteğini yenilemek istiyorum. Böylesine azimli bir çalışmada elde edeceğiniz başarı, Bölgesel Kürdistan Hükümeti'nin, Kürdistan ile ve çağdaş yaşamımızla ahenk içinde olacak eksiksiz ve yeni bir politikayı hayata geçirme çabalarına büyük bir katkı sağlayacaktır, çünkü kadınların sorunları da tıpkı çevresel sorunlar gibi, herhangi bir sınır tanımamaktadır. Kürdistan'daki kadınların sorunlarına gerçekleştirilebilir çözümler bulmak sınırların ötesine geçmeyi gerektirecektir. Umarım sizin çalışmanız, eksiksiz ve gerçekleştirilebilir bir politikaya ulaşacak olan bu sınır geçişinin başlangıcını teşkil eder.

Kürdistan'ın ve Kürtlerin en büyük hayali bir daha böylesi olaylara tanık olmamaktır. Başlıca görevimiz, hepimiz fikir birliği içinde kalarak, kolektif bir şekilde ve demokratik güçlerin de desteğiyle Kürdistanı, hepimizin onunla iftihar edeceği bir şekilde; Kürdistan'daki kadınların, herhangi bir korku duymadan kendi rollerini gururla oynayabilecekleri bir şekilde yeniden inşa etmektir.

9-10 Nisan 2005, Stokholm
İngilizce'den çeviren: Cemal Atila

www.arsivakurdi.org

Dostum Nuh

Rafik Shami*

Bir askeri darbe oldu mu, bu bizim için üç beş gün okul tatili demektir. Bu darbeler Şam'da çok sık ve çok çabuk gerçekleşir. Çoğunlukla tanyeri ağırırken başlar. Kentin eski bölgelerinde oturan bizler bunu radyodan öğreniriz. Önce bir sessizlik olur, arkasından marşlar çalmaya başlar. O zaman darbenin başarıyla sonuçlandığını anlarız. Başarılı bir darbede hemen hemen hiç silah sesi işitilmez. Ama askeri darbenin önüne geçilip de iş savaşa dayandı mı, o zaman makinalı tüfek atışlarını ve patlayan bombaların sesini duyarız.

Derken müzik başlar ve hemen onun arkasından yeni rejimin başkanları olan bitenlerden hem eski hükümeti, hem de o güne kadar yapılagelmiş darbeleri sorumlu tutar. Hep aynı şeyleri söylerler: Ahlâksızlık, adam kayırma ve de her şeyden önce Filistin'in hâlâ özgürlüğe kavuşmaması hep eski hükümetlerin suçudur! Yeni hükümet yolsuzlukların üzerine gidecektir! Adalet mekanizması işleyecek ve göz açıp kapayıncaya kadar Filistin özgürlüğüne kavuşacaktır. Salim Amca, onbeş yıl önceki ilk hükümet darbesinden sonra nasıl bayram yaptığını, ertesi sabaha kadar nasıl eğlenip kafa çektiğini anlattı. Ama ikinci hükümet darbesi olduğunda sadece alkışlamış, üçüncüsündeyse sadece gülmekle yetinmiş.

Birkaç gün önce yeni hükümet, eskisini gözünün yaşına bakmadan devirdiğinde babam, "Her iktidara gelen, yolsuzlukların kökünü arayayım derken o pisliğin içine dalıverir, ama o zehirin tadına vardı mı da kendini kurtaramaz. Bu yolda yaşlanıp giderken yerine daha aç olan yenileri gelir" dedi.

Salim Amca çayını yudumlarken, "Doğru söylüyorsun. Yaa, işte o tatlı zehir çabuk ihtiyarlatır. Çok doğru söylüyorsun" diyerek babamın söylediklerine övgüyle yanıt verdi. Babamla gurur duymuştum, çünkü Salim Amca'nın yetişkin birine hak verdiği çok enderdir.

"Peki, Filistin ne zaman kurtulacak?" diye sordum.

"Bir göz açıp kapayıncaya kadar" diye Salim Amca radyonun söylediğini tekrarlayarak güldü ve devam etti, "İki göz açıp kapayıncaya kadar Amerika'nın, üç göz açıp kapayıncaya kadar da Rusya'nın işi bitik" dedi ve gülmeye başladı.

Ben karşı çıkarak, "Ama Ruslar bizim dostumuz, radyo hep öyle söylemiyor mu?"

"Saçma! Güçlü devletin dosta ihtiyacı yoktur. Ne var ki, üç ay geçmeden yeni bir hükümet gelecek ve eskisi için, 'İsteselerdi Filistin'i kurtarabilirlerdi; bir yandan boğazımızı sıkarken öte yandan paralarını İsviçre'ye kaçırmasalardı!' diyecek."

* Yazar

www.arsivakurdi.org

Öfkeyle, "Ama Selahattin Kürttü" dediğinde hepimiz çok şaşırdık. Çünkü bunu bilmiyorduk. Selahattin'in mezarı her ne kadar Şam'daysa da, hiçbir kitapta onun Kürt olduğuna dair tek kelime bile yoktu. Avrupalılar Selahattin'den boylarının ölçüsünü almış olmalılar ki, onun ölümünden yedi yüz yıl sonra Şam'a giren Fransız ordusunun generali, Selahattin'in mezarı başında, "İşte yine geldik!" diye haykırmıştı. Yaşlılar bugün bile anlatırlar bunu.

Tarih hocamızı hapse attılar. Bunu geçen hafta, hükümet darbesinden sonra öğrendik. Hocamız cana yakın espirili bir Filistinliydi. Kitapta yazandan çok daha fazlasını anlatır, ama aksine sınavda da çok az şey sorardı. Ben artık göz açıp kapayıncaya kadar Filistin'in özgürlüğe kavuşacağına inanmıyordum, çünkü yeni hükümetin elini boğazımda hissetmeye başlamıştım bile.

Yeni gelen hoca korkağın tekiydi. Bunda bir kötülük yoktu, çünkü hocalarımızın hepsi korkaktı. Hepsi "Sibirya"ya tayin olmaktan korkuyordu. Sibirya bizde, İsrail sınırına yakın yöreler anlamına gelir. Hiçbir öğretmen oraya gitmeyi istemez, Şam'daki en kötü okul Sibirya'daki en iyi okuldan her zaman daha iyidir. Yoo, bu bizi pek rahatsız etmedi; eğer bir öğretmen korkuyorsa biz ona acırdık. Ama bu yeni gelen öğretmen çok aksiydi, daha ilk derste onunla pek iyi anlaşamayacağımızı hissetmiştim. Bizden hep tarih ezberlememizi istiyordu, bu nedenle dersler giderek daha da sıkıcı oluyordu.

661'den 750'ye kadar süren Emeviler dönemini öğreniyorduk. Hocamız, halifelerin yaptıklarını coşkuyla anlatıp durdu. Coğrafyadan haberi yoktu sanki; ona göre dünya, Arabistan'dan ve ona bağlı ufak tefek birkaç devletten ibaretti. Bu devletler Arabistan sayesinde ayakta durmaktaydı. Ve de Araplar başka ülkelere açılmıştı. Bu "açılma"yı üzerine basa basa, bağırarak söylüyordu hep, fetihlerden ötürü ne denli gururlandığını bize göstermek istiyordu sanki.

"Neden açıldık da, o toprakları almadık? O ülkeler kapalı mıydı yani?" diye sordu Nuh, Nuh bir Kürttü; sık sık hastalanırdı, ama çok cesur bir çocuktu.

"Biz açılınca onlar da açıldı elbette, budala! Onlar Arap medeniyetine kapılarını açtılar, biz de onları barbarlıktan kurtardık."

"O zaman Osmanlılar bizi dört yüz yıldan, Fransızlar da yirmibeş yıldan beri açıp duruyorlar, deseniz" dedi Nuh.

"O senin dediğin şey, sömürgeleşme. Daha başka bir şey."

Hocanın sinirlenmesine hepimiz güldük. Arka sıralardan İsmail seslendi:

"Ben kimse tarafından açılmak istemiyorum."

Hoca kızdı, cetveliyle kürsüye vurdu.

"Böylesine aptal bir koyun sürüsüne Arap tarihini anlatmak benim için ne büyük şeref!" dedi ve bakışlarını Nuh'a dikerek ona yaklaştı.

"Sen! Kalk bakiim ayağa!" Nuh ayağa kalktı ve öğretmenin gözlerinin içine baktı. Okul müdürüyle bile konuşurken başını hiç eğmezdi.

"Sen Arap olmaktan gurur duymuyor musun yani?"

"Hayir!" diye yanıtladı Nuh.

"Nee? Nasıl?" Hoca öfkelenmişti, gözleri faltaşı gibi açıldı.

Öğrencilerden birkaçı sessizce, "O Kürt de ondan" dedi.

"Evet! Ben Kürdüm" diyerek onayladı Nuh.

"Nasıl? Kürt mü? Olacak iş değil! Otur yerine!" diye gürledi hocamız.

Süriye'de üç yüz bin Kürdün yaşadığını biliyorduk. Nuh ve onun birkaç arkadaşıyla sık sık oyun oynardık. Artık Kürtleri Faslılardan daha iyi tanıyorduk. Hocanın bildiği tek konuysa halifelerdi, onun halifeleri tüm dünyayı şaşırtmıştı! Neyse, bu konuyu geçtikten sonra hoca hıncını, halifeliği devralan güruhtan çıkardı. Nuh aylarca sessiz kaldı, ta ki Haçlı Seferleri'ne gelene kadar. Okulumuz Hıristiyan kilisesine aitti, bu nedenle bizim hoca kullandığı sözcüklere dikkat ederdi. Kendisinin bir Müslüman olarak Hıristiyanlığa büyük saygısı varmış, ama Avrupa'dan gelen hayvan sürüsünün domuzlardan farkı yokmuş! 'Komşusunu sevmek' diye bir şe bilmezlermiş! Arap Hıristiyanlar onlara karşı hep cephede çarpışmışmış! Hocamız, Selahattin'in Arapların en büyük kumandanı olduğun ve tüm Avrupalılara kafa tuttuğunu söyleyince Nuh, örümcek sokmuş gibi ayağa fırladı.

Öfkeyle, "Ama Selahattin Kürttü" dediğinde hepimiz çok şaşırdık. Çünkü bunu bilmiyorduk. Selahattin'in mezarı her ne kadar Şam'daysa da, hiçbir kitapta onun Kürt olduğuna dair tek kelime bile yoktu. Avrupalılar Selahattin'den boylarının ölçüsünü almış olmalılar ki, onun ölümünden yedi yüz yıl sonra Şam'a giren Fransız ordusunun generali, Selahattin'in mezarı başında, "İşte yine geldik!" diye

www.arsivakurdi.org

haykırmıştı. Yaşlılar bugün bile anlatırlar bunu.

"Selahattin kahraman bir Müslümandı; Arap ülkelerini savundu hep; bu yüzden gönlü hep Araplardan yanaydı." Ancak bu pek inandırıcı olmadı.

İsmail seslendi: "O zaman ben de Marlon Brando'yum."

Hepimiz güldük, çünkü İsmail'in Marlon Brando'ya taptığını biliyorduk. Onun filimlerini hiç kaçırmadığı gibi resimlerini de satın alırdı.

Mayıs geldiğinde Nuh en kötü notu aldı. Artık derste konuşmamaya başladı.

Haziran başına iki hafta kala ortadan kayboldu.

"Şu bizim ukala Kürt nerede?" diye sordu tarih hocası pis pis gülerek ve gözlerimizin içine baktı, Nuh'un çok hasta olduğunu bildiğimizin farkındaydı.

O gün öğleden sonra birkaç saatliğine fırında babama yardım ettim, bu arada gizlice biraz pasta araklayıp arkadaşımın yanına koştum. Kentin doğu yakası dökülüyordu, orası bizim mahalleden de daha sefil bir haldeydi. Açlık nedeniyle köylerini terkeden fakir çiftçilerle doluydu. Evlerini kerpiç, teneke ve tahtadan yapmışlardı; hükümetler de buna hep gözyumdu. Tüm bu yapıların ruhsatsız ve kaçak olduğu söylense de yöre sakinleri buna pek aldırış etmiyordu. Zaten başka seçenekleri de yoktu. Yeni gelen hükümet daha insanca yaşayabilecekleri evler yapacağını vaat etti, ama daha önceki hükümetler de hep aynı şeyi söylemişti.

Sokaklar tek katlı, alçak evler arasında yılan gibi kıvrılıyordu. Hepsi de pislik içindeydi, çocukların şaşaması bizim mahalledekilere taş çıkartacak cinstendi. Yalınayak dolaşan bir çocuğa Nuh'un kulübesini sorduğumda kıkır kıkır gülerek beni oraya götürdü.

Evin kapısı bu yöredeki birçok ev gibi eski nakliyat sandıklarından bozma suntadan yapılmıştı. Kapıyı çok güzel bir kız açtı.

"Nuh'un arkadaşı gelmiş" diye içeri seslendi, Arapça konuşuyordu. Kapı aralık duruyordu, utanarak bana gülümsedi.

Kapıda iriyarı bir adam belirdi ve bana, "İçeri gir, oğlum" diyerek yapıyı dostça ardına kadar açtı. Elini bana uzatırken kıpkırmızı kesilen kızını Kürtçe azarladı. Kapının ardındaki büyük karanlık bölüm evin tek odasıydı. Bir köşesinde yer yatağında yatmaktaydı, yanında da yaşlı bir adam oturuyordu. Sonradan öğrendiğime göre bu adam, büyük babasıymış.

O gün öğleden sonra birkaç saatliğine fırında babama yardım ettim, bu arada gizlice biraz pasta araklayıp arkadaşımın yanına koştum. Kentin doğu yakası dökülüyordu, orası bizim mahalleden de daha sefil bir haldeydi. Açlık nedeniyle köylerini terkeden fakir çiftçilerle doluydu. Evlerini kerpiç, teneke ve tahtadan yapmışlardı; hükümetler de buna hep gözyumdu.

Nuh'un ateşli elini sıkarken, "Bu ne hal böyle?" diye sordum. Yorgun yorgun gülümsedi.

"Buraya kadar zahmet ettin!" dedi.

"Boşversene sen! Ben seni seve seve ziyarete geldim, öbür çocuklar da gelmek istiyordu, ama kendi kendime, "Acele edersem şu pastadan belki benim de payıma biraz düşer" dedim. Çünkü İsam gelirse, kırıntı bile birakmaz."

Nuh, sınıfın kabadayısını hatırlayıp güldü. Amcası konuştuklarımızı sadece birkaç kelime Arapça bilen annesine çevirince o da gülümsedi. Dışarda hava kararmıştı. Nuh'un annesi yerinden kalkarak gaz lambasını yaktı.

Tavanda asılı ampulü görünce, "Neden gaz lambası yakıyorsunuz? Elektriğiniz yok mu?" diye sordum.

Yaşlı adam gayet düzgün bir Arapçayla, "Yeni hükümet -Allah belasını versin!- buradan çekip gidelim diye elektriğimizi kesti" diye söylendi.

Nuh'a, "Neyin var senin?" diye sordum.

"Sadece basit bir soğuk algınlığı" diye yanıtladı ve hafifçe öksürdü.

Annesi, erkek kardeşine sordu, o da konuştuklarımızı çevirdi. Kadın heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatmaya başladı, bunun üzerine adam bana Nuh'un kalp hastası olduğunu söyledi. O zamana kadar bunun ne demek olduğunu bilmiyordum.

Nuh karşı çıkarak, "Saçma! Kalp hastasıymış! Asıl hastalık doktorun kafasında. Turp gibiyim! Hiçbir şeyim yok!" dedi, ama yine öksürmeye başladı. Annesi üzgün ve endişeli bakışlarla yerinden kalktı ve mutfağı odadan ayıran perdenin arkasında kayboldu.

"Dede, arkadaşıma bir masal anlatsana! O bayılır böyle eski şeylere."

"Ben o kadar iyi Arapça konuşamıyorum. Arkadaşın niye Kürtçe bilmiyor?"

"O Arap yahu!"

"Olsun? Araplar Kürtçe öğrenemez mi yani? İngilizceyi, Fransızcayı nasıl öğreniyorlar..." Yaşlı adam,

www.arsivakurdi.org

"Romalılar İsa'yı, Tanrı'nın oğlu olduğunu söylediği için çarmıha germedi; çünkü Romalıların zaten bir sürü tanrıları vardı, bir tane eksik ya da fazla olmuş fark etmezdi. Romalılar o kadar darkafalı değildi. Onlar İsa'yı, Aramca konuştuğu için öldürdüler."

Nuh gözlerini devirdi ve bir süre sustu. Birden, "Peki" dedi, "sen Kürtçe anlat, ben arkadaşıma çeviririm."

'Hadi ordan sen de!' gibilerden elini salladı, "Yakında sen bile Kürtçeyi unutacaksın!"

Sesi tıpkı dillerini konuşamadığım için bana aynı şekilde sert çıkan anneminki gibi acılıydı. Annem Aramca* konuşur. Bu, sadece birkaç köyde yaşayan köylüler tarafından konuşulan eski bir dildir. Bu eski dili Hz. İsa'nı konuştuğu söylenir. Salim Amca da Aramca bilir. Bir keresinde sarhoşken bana şöyle dedi, "Romalılar İsa'yı, Tanrı'nın oğlu olduğunu söylediği için çarmıha germedi; çünkü Romalıların zaten bir sürü tanrıları vardı, bir tane eksik ya da fazla olmuş fark etmezdi. Romalılar o kadar darkafalı değildi. Onlar İsa'yı, Aramca konuştuğu için öldürdüler."

Nuh gözlerini devirdi ve bir süre sustu. Birden, "Peki" dedi, "sen Kürtçe anlat, ben arkadaşıma çeviririm."

Dedesi anlatırken, Nuh çevirmeye başladı, ama birkaç cümleden sonra öksürmeye başladı. Ben vazgeçmesi için rica ettim, çünkü bu onu yoruyordu, hem zaten işin zevki kaçmıştı. Nuh'un babası işten döndüğünde vakit çok geç olmuştu. Adam elini yüzünü yıkarken karısı, odanın ortasına serdiği bir çarşafın üzerine sebze tenceresini oturttu. Ben kalkıp gitmek istedimse de Nuh bırakmadı.

Babası da, "Soframızı bizimle paylaşmadan gitmek olmaz" diyerek ısrar etti. Ben de Nuh'un yanına otururak afiyetle yedim. Üç gün sonra İsam, İsmail ve bizim sınıftan birkaç çocukla birlikte Nuh'u ziyaret etmek istedim. Derken okula bomba gibi bir haber düştü: Nuh, geçirdiği kalp ameliyatı sonrasında ölmüştü!

Fizik öğretmeni aynı gün öğleden sonra yapılan cenazeye gitmemize izin verdi, ama törene benimle birlikte sadece birkaç kişi katıldı. Benim şehrimde fakir insanlar işte böyle sessizce ölür. Annem hep, "Fakirin ölümünden, zenginin pezevenginden kimsenin haberi olmaz! der.

Cenaze çok acıklıydı. Annesi kapı önünde hüngür hüngür ağlarken erkekler de Nuh'u bırakmak istemiyormuşçasına tabutuna sarılan babasını teselli etmeye çalışıyordu. Adamcağızın elleri toprak gibi kapkaraydı ve buruşukluklarla doluydu.

Bir köşede duran dedesini gördüm; gözyaşları traşsız yüzünden süzülüp iniyordu. Tabut odadan çıkarılırken ben hemen onun yanına koştum. Yaşlı adamın nasırlı ellerine sarılırken ben de gözyaşlarımı tutamayarak ağlamaya başladım. Nuh'un dedesi bana baktı, sonra beni göğsüne çekerek başımdan öptü.

"Nuh seni çok severdi," dedi sessizce.

Yüreğim parçalanırcasına ağladım.

Aynı anda aklıma o iğrenç tarih öğretmeninin arkadaşımın kalbini kırdığı geldi. Sınıfımızdaki karatahtaya şöyle yazacaktım: Bu sınıfta aslen Kürt olan Nuh yaşadı! Okulun duvarlarına, avludaki tüm ağaçların gövdesine de, her yere yazacaktım.

Eve dönerken,

"Dede, bana Kürtçe öğretir misin?" diye sordum.

"Tabii, madem ki istiyorsun!"

İstiyordum, çünkü bu Nuh'un diliydi.

Çeviren: Saffet Günersel

Kaynak: Kabalcı Yayınları tarafından yayınlanan Sineksağan adlı kitaptan alınmıştır.

*) Aramca, Sami drillerinin batıdaki kuzey kolunu oluşturan dillerdenr biridir; Fenikece ve İbraniceyle yakın akrabadır, Arapçayla da benzerlikleri vardır.-ç.n.

www.arsivakurdi.org

English Summary

Opportunities of Kurdish Politics...

Two major facts in Turkish and Kurdish politics continue to prevail the agenda. On the one hand the 80 years old faschistic Turkish state policy operates as a waste mass psychology to suppress the Kurdish opposition, and on the other hand we see the dynamics of Kurdish national democratic opposition coming to life again and gaining a strong shape within its legitimate field. In that sense, despite the state's all legal and de facto obstacles and its efforts towards elimination, the quest to create opportunities for Kurdish people to engage in their own politics is, in no ways, based on the hatred towards "the other" and it is worth mentioning that the majority of Kurdish society is on peaceful terms with its neighboring peoples as well as with the whole of civilized democratic world, including EU and USA.

The official and unofficial powers in Turkey, however, tend to correspond the rising anti-Kurdish wave with the Kurdish nationalism; their statements towards this end are published and broadcast on Turkish newspapers and televisions on a daily basis. This "national chorus", pointing out to Kurds' giving up their own identity, simply tries to acquit the Turkish fascism. But the like every nation, the resistance which the Kurds have engaged in against the fascist regimes in order to have their share of a dignified life on the earth, has no conceptions to exclude, insult, prevent or threat other nations and groups. It is not possible to see any evidence showing the Kurds' hostility, in their 150 years old modern national liberation struggle, towards "the other." Therefore, matching the Kurds' legitimate struggle to gain their due national and humane rights with the state-sponsored aggressive Turkish racism is far from having any ethical premises. Additionally, necessarily comparing Kurdish nationalism with other nationalism would not be that meaningful. And it is not the Kurds who divided the earth into ethno-linguistic groups. The main division here is the one between the innocent and the aggressive.

As for the Apoist organization; it is more than evident that this organization has perverted from the Kurdish national liberation struggle and that its leadership destroys the Kurdish national dynamics. It is also a reality that this organization has no historical background within the Kurdish politics. More clearly, the Bekaa-Imralı extended "politics" offered no political opportunity to the Kurds, on the contrary, it narrowed and exterminated such opportunities. Therefore, it would not be possible to include the HADEP-DEHAP-DTP line –excluding certain individual potentials within them- into the field of Kurdish politics. This political line has never defined itself as the Kurdish opposition anyway; they have insistingly avoided such a definition. The dominant thinking in Turkey, however, considers this political line as the "Kurdish nationalism." Whereas seemingly chief of this political line in Imralı almost everyday insults Kurdish nationalism, declaring that his mission is to eliminate Kurdish nationalism, he instructs his supporters towards this objective.

Apart from certain benevolent statements, it is hard to understand those who consider the Apoist organization and its followers as the "Kurdish nationalists"; if, of course, one does not aim to distort and insult the Kurdish cause and create confusion. A good willed Kurdish mass certainly exists and continues to fuel Imralı-extended "politics". It is quite an unfortu-

www.arsivakurdi.org

nate reality that the good will does not always produce good results.

In this regard, Mr. Müslüm Yıldız, former mayor of Nusaybin has made a conclusive statement in context of an interview we made with him for the current issue. In his testimony given to Turkish security units, Abdullah Öcalan had said: "Nusaybin mayor Müslüm Yıldırım was the one who supported us most." But Yıldırım emphasizes that Öcalan has completely surrendered in İmralı, that he inflicted a good deal of damage on Kurdish cause and therefore the politics under the aegis of İmralı could bring to the Kurds no benefit; he adds that he is in search of a new political approach in cooperation with Şerafettin Elçi who advocates a "federal solution." In order to search about the opportunities of a democratic Kurdish opposition, we made a series of interviews with certain Kurdish individuals, each of which represent a different profile of Kurdish politics. They include Dr. Mehmet Emin Sever, former deputy from Muş, Mr. İbrahim Aksoy, former Malatya deputy, Mr. Haşim Haşimi, former Cizre mayor and former deputy from Diyarbakır and Mr. Behlül Yavuz, former chairman of Diyarbakır Chamber of Guilds and Craftsmen. One can clearly see, in these interviews, that the Kurdish democratic opposition gains vitality; and that it tries to determine its route and opportunities.

Aiming the unity of the dynamics of Kurdish democratic opposition, many of the personalities mentioned above, by the way, are currently travelling major cities such as Diyarbakır, Van, Batman and Istanbul for a series of meetings in order to take people's pulse and to prepare for founding a Kurdish identity based political party with Mr. Şerafettin Elçi. According to what we have heard, two main facts are at the foremost of this quest for a political party; First, the necessity of the Kurds' for a separate organization and their efforts towards creating their own institutions; and Second, taking the "*Federal solution*" as the only stable solution of Kurdish issue as a programatic principle. In parallel to the above, at the end of March 83 Kurds have gathered in Diyarbakır and as wholly a civillian initiative embarked on a petition with the theme; "*I am Kurdish, I am the Counterpart, I Demand*"; we therefore have included the petition text to the current issue and have consulted Mr. Behlül Yavuz about the project. Additionally, Hak-Par, Kurdish Associations and those Kurds who rise against İmralı-extension, must be acknowledged to have an important place within the Kurdish opposition.

Whatever maybe the case, it is crucial to see the fact that the type of state and administration that the Kurdish opposition faces is, in no ways, a "normal" one. Z. Abidin Kızılyaprak analyzes the tense atmosphere created by the statement of Turkish Head of General Stuff after the Newroz celebration. In his article "*Living Under a Sustainable Tension Management*", Kızılyaprak provides significant hints about Turkish administrative thinking and he directs severe criticism to the "*Declaration of Intellectuals*" that was signed by 200 Turkish intellectuals. In his article "*Flag-ration*", Mr. Ruşen Arslan, in his tasteful way of writing combined with his personal experience, considers the flag related "tensions/tortures" which are commonplace in Turkey. Mr. Bayram Ayaz too makes an important contribution to our current issue with his article "*At What Level of Change and Modernization Is Turkey?*"

Jalal Talabani's election from the Kurdish list as the President of Iraq, by the way, is a historical turning point both for the fate of the Kurds and for the whole region. This is a success of Kurdish national liberation struggle. In an article titled "*The Breaking Point of a History: President Talabani*", Seher Erol gives a well organized summary of this reality. "*The Denial, Resurrection and Affirmation of Kurdistan*", penned by Brendan O'Leary and Khaled Salih, is an academic work which advocates that the denial of Kurdistan by regional states is no more a solution and the a solution would require the affirmation of Kurdish reality and granting the Kurds their due rights.

Among other important articles of current issue are: "*International Penal Council and the Kurds*", Humanization: "*The Shanidar and Duderi Caves in Kurdistan*", and "*Kurds' Dance with the Poems*" by Eyüp Kıran.

Hope to meet you in the forthcoming issue.

Mehmet Sanrı.

www.arsivakurdi.org

KOVARA LÊKOLÎN Û LÊGERÎNÊ

BÎR

ARAŞTIRMA - İNCELEME DERGİSİ



HEJMAR - SAYI: 1 BIHAR 2005

www.arsivakurdi.org

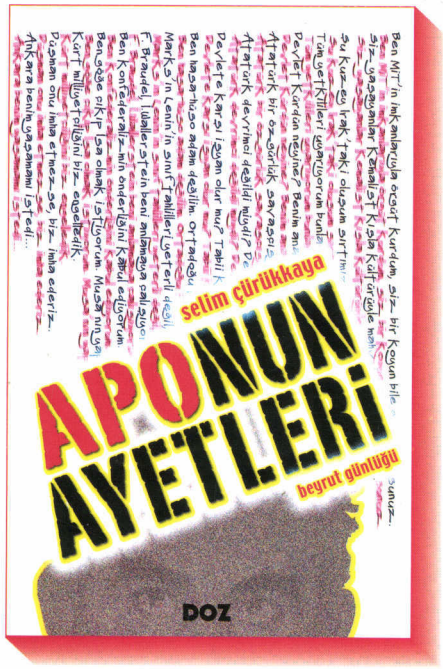

Apo'nun ve Apoculuğun
iç yüzünü
deşifre eden kitap

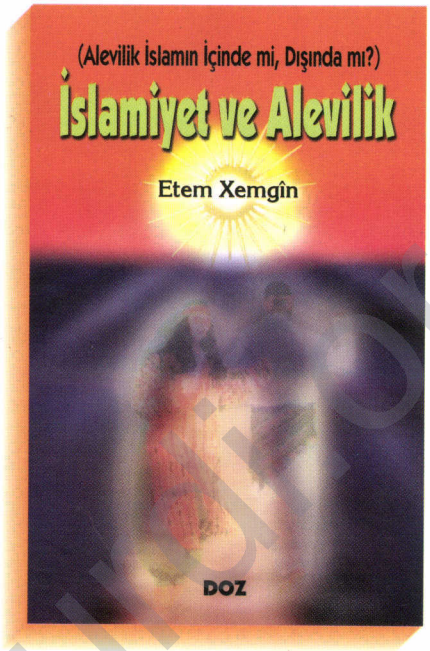

İslamiyet Kürdistan'da nasıl bir gelişim seyri izledi?
Alevilik ile İslam'ın ilişkisi nedir?
Alevilik felsefesi İslam'a uyuyor mu?
Alevilik İslamiyetin bir mezhebi olarak
mı değerlendirilmeli?
Bu, vb. soru ve sorunların cevabı için
mutlaka okunması gereken
bir kitap.

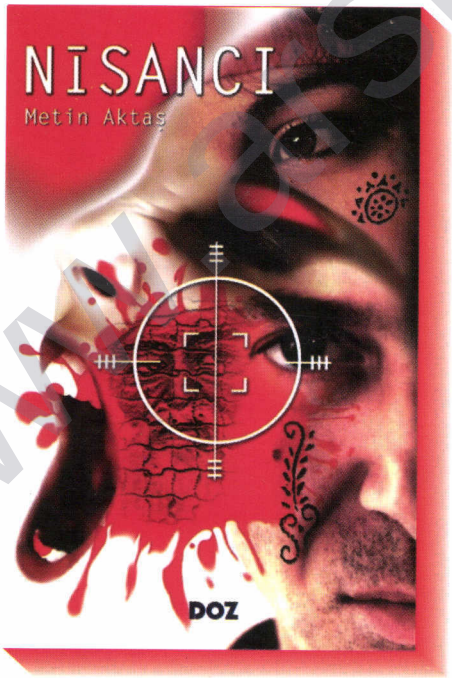

Nişancı, müthiş bir kurgu.
Her bir satırı insanın gerçeklik duygusunu
altüst eden inanılmaz bir dram.
Şeyh Sait Ayaklanmasını
içerden ve içten bir bakış açısıyla
gözler önüne seren gerçek bir öykü.
Şeyh Sait Ayaklanması,
Türk resmi ve gayri resmi yazın dünyasının hakkında
en fazla yalan ürettiği bir alandır.
Nişancı, aynı zamanda bu yalan dünyasına karşı
bir isyandır.
Onulmaz bir aşk sarmalı ve
sonsuzluğa uzanan bir onur mücadelesi...

www.kitapsivakurdi.org